

HVIEZDOSLAVOVE
SOBRANÉ SPISY BÁSNICKÉ

HVIEZDOSLAVOVE

SOBRANÉ SPISY BÁSNICKÉ

SVÄZOK XIV.

PREKLADY Z NEMECKÝCH BÁSNIKOV

DRUHÉ VYDANIE

VYDALA MATICA SLOVENSKÁ
1942

ZO SCHILLERA

Dievča z cudziny.

Dievča z cudziny.
Pastierom biednym na údolí
sa každej jari zjavila,
len škovránky čo spiskly v poli,
dievčina divná, spanilá.

Sa nezrodila v údolí tom,
nik neznal, zkadiaľ prišla **ta**;
no len sa rozlúčila s citom,
jej stopa bola zaviata.

Jej blízkosť blažila už holá,
srdc ihneď pukol zátvor, brost;
však istý dôstoj, vyššia vôľa
zabraňovaly dôvernôst.

Priniesla kvetín s plodinami,
časť vyspelej to úrody
iného slnca pod lúčami,
s nív šťastlivejšej prírody,

a všetkým nadelila, v líci
vďak, ovocia tým, kvieťat tým;
tak mladík jak kmeť o palici
šiel domov s plným náručím.

Sú vítanými hosťmi všetci;
no ľúby pár keď stačil vpred,
z viazaniek tomu hlavnú **predsa**
i najkrajší doprial a kvet.

Túžba.

Ach, z údolia tohto, ktoré
hmla jak chladí, dusí dym,
kebych našiel východ hore,
ó, jak bol bych šťastlivým!
Hľa, hen víškov reťaz celá,
večne mladých, zelených!
Nech perute mám, nech kriela,
na tie grúne tiahol bych.

Harmonij hru čujem, tóny
mieru nebies, zášumy,
a vetierky ľahké z voní
balzám prinášajú mi.
Zlatý vidím plod, jak žiari
z temna listia, kynie zas,
a ten kvet, čo tam sa zdarí,
nepokvári zimný mráz.

Ó, jak krásne byť tam môže,
kde ten večný slnca svit,
a vzduch na tých výšach, Bože,
jak hruď musí občerstviť!
No mne prieči divá rieka,
hučiac čo sa valí v diaľ;
prúd jej rastie a sa vzteká,
až dych vo mne pozostal.

Čln zriem ňou sa húpať čulo,
lež, ach, prievozníka niet.

Chytro doň, bez bázne, vzdulo
nadchnutie mu plachty v let.
Musíš vieru mať, odvahu,
Boh tiež nie je darmodaj;
iba čudo cez nesnahu
môž' ťa previesť v čudies kraj.

Deľba zeme.

„Ta vemte svet!“ tak Zeus, blesk nad temenom,
privolal ľuďom. „Váš je, zaberte —
Vám dávam dedičstvom ho, večným venom;
no po bratsky sa podelťe.“

Tu, čo má údy, mladé-staré, činne
sa rozprtelo: opatriť sa, vraj.
Lán zbožia rúbe roľník na doline;
čo šľachtic, loviť pošiel v háj.

Do komôr prace kupec, čo sa vmestí,
kým opát volí viníc zlatý mok;
kráľ zatvoriť dal mosty priam i cesty
a riekol: Môj je desiatok.

Len potom, jak už deľba prevedená,
dociepkal poet; prišiel zďaleka.
Ach, ani zbla už — všetko má znak mena,
za gazdu ktor'ho človeka.

„Beda mne! Nuž ja mám byť zabudnutý
len, najvernejší tvoj syn? Ovi-ov...!“
ponosne skríkol nebies ku klenutí,
i sklesol pred trón Jovišov.

„Keď v kraji snov si hlivel,“ povyčítal
mu boh, „nuž nerepc, nesliň do neba.
Kdes' bol, keď delili svet? Lelky chytal?“
„Som bol,“ tak poet, „u teba.“

Jak motýľ visel môj zrak na tvári ti,
sluch hudbou sfér sa nadával sta žleb.
I odpusť duchu, tvojím svetlom spitý,
že o vzdajší prišiel chlieb!

„Čo robiť?“ rečie Zeus, „svet už len biedy
má, dobrôt jeho nie som viacej pán.
No, ak chceš tu žiť v nebi so mnou: kedy
len prídeš, nájdeš dvere dokorán.“

Devina žaloba.

Dubina šumí, chmár nad ňou beh,
dievča si sadlo na riečny breh;
tu svária sa vlny, rvú v premoci,
a ona vzdychá mračnej do noci,
zrak skalený slzami smútku:

„Srdce mi zamrelo, prázdny je svet,
pre túžbu v ňom viac už ničoho niet.
Ty presvätá, pozvi si decko zpät,
ja užila blaha, čo zem môž' ho dať,
som žila i ľúbila vskutku.“

Daromný slz tok, hoc zrána po večer,
i žaloba, mŕtvych tiež nezbudí ver';
no povedz, čo skojí i zhojí ti hruď,
keď už sladkej ľúbosti strovená chuť?
Ja, nebeská, chcem žičiť ti stále.

„I dovoľ hoc márnym tieť slzám, keď chceš,
nech žaloba mŕtveho nezbudí tiež!
Sú najsladším blahom pre trúchliacu hruď,
keď už sladkej ľúbosti strovená chuť,
preds' ľúbosti bôle i žiale.“

Dityramb.

Verte mi, nikdy sa nejavia bozi
po jednom len.

Sotvaže Bachus dnu zavýskol ,ťuhaj! --',
tuliti Amor priam, smavý ten šuhaj,
vznešený Föbus tiež svitne sťa deň.

Ten nebešťan s jasotom vchádza, ten ztíška:
až bohmi sa naplní pozemská chyžka.

Recte, jak uhostím, pozemšťan biedny, váš
nebeský chór?

Darujte žitie mi, trváce po vek,
bozi! Čo môž' vám dať smrteľný človek?
Zdvihnite na Olymp ten váš ma hor':

Sieň Joviša chová len radosť, tú vašu,
ó, nektárom plňte, mne podajte čašu!

Podaj mu čašu! Spevcovi nalej,
Hebe, aj zas.

Skrop mu zrak rosou, ho zemských zbav čmudov,
Styxa nech nezrie, tých ošklivých prúdov,
nechže si našincom predíde raz.

I perlí sa božský zdroj, zurká tak krásne,
hrud' nabera pokoj, oko však jasne.

Bohovia Grécka.

Keď ste ešte svet vy spravovali,
na vodítku nežnom radosti
šťastné pokolenia sprevádzaly,
bájo-ríše krásne bytnosti;
keď váš obrad ešte žiaril plamy,
ach, jak ináč bolo to tu, hľa,
tvoje ešte keď venčili chrámy,
Venus Amatusia!

Básnictva keď rúška, sťa by vlna,
oviňala pravdu rozmilo —
tvorstvom v ten čas tiekla žitia plň, a
i čo nemá citu, cítilo.
Môcť ju zobjať, na prírody čelo
s láskou vtiskol človek šľachty znak,
i kam oko zasvätené zrelo,
všade našlo boha šľak.

Kde len ohňo-guľa krúti sa ti
dľa mudrcov dnešných: vtedy voz,
áno, povoz svoj poháňal zlatý
pri velebe tichej Helios.
Oreádky obývaly vršky
tie, v tej breze dych Dryádin čuť
bolo, z vedier Najád s šumom pršky
šústal riek strieborný prúd.

Vavrín ten vzpäl o pomoc vňať, dcéra
Tantala hen v skale krahla raz,

žiaľ Syringy v onom šáší zmiera,
 Filomely bôľ tam v háji zas.
 Demetrine slzy toť v tej riave,
 za Persefonou čo vyliala,
 Cyterea s toho grúňa práve
 za milým, ach, márne volala.

K rodu Deukalionovmu vtedy
 ešte znali nebeštani zájsť;
 dcéru Pyrhy by skôr zvábil, bledý
 syn Latonin pristal ovce pásť.
 Medzi ľuďmi, bohmi i herojmi
 spleť Amor sväzok trvalý,
 hold svoj ľudia s bohmi i herojmi
 v Amatunte skladali.

Pokľakajúc Grácijs ku oltárom,
 na modlitbách dlela kňazka tam.
 po Kypride tichým prahla žiarom,
 vernosť prisahala Charitkám.
 Svätá hrdosť, velieť môcť i hore,
 učila ju bohorovný stav
 i vnád svojich pás mať na pozore:
 až i hromovládca vzdal sa práv.

Nebeský a večný bol to oheň,
 v Pindara čo hymnách vzletných tlel,
 stekal v Ariona varyto hen,
 Fidiasa dlátom kamenel.
 Lepšie duše, tvary krásou zdravšie
 hlásily sa vyšším pôvodom.
 Bozi, z neba sostúpivší, zavše
 tu sa znova našli v ňom.

Cennejším bol z javnej boha ruky,
 drahším každý podar prírody;
 pod Iridy klenbou skvitly puky,
 klasy zrely krajšej úrody.
 Nádhernejšie vzbádzala i zora

v Aurorinom plášti, vesele
ozývaly polia, bralo, hora
hru Panovej píšťale.

Prísnu vážnosť, odriekanie strastné
zaprel vašej služby jas i dym;
keď sú srdcia — nechže bijú šťastne,
bo šťastlivý bol vám príbuzným.
Vtedy bolo jedno svätým: krása;
Boh sa nezahanbil za radosť,
kde Kamoena cudná bavila sa,
Grácia kde tobôž host.

Každý chrám váš čnel jak palác smavý,
vám k cti závod rekov lomoží
o slávnostiach na Istme, i k slávy
cieľu rachotily povozy.
Pekné tance, umne prepletané,
otáčaly oltár v dôvere;
slávo-vence zdobily vám skrane,
koruny vám vonné kadere.

Evoi! tyrsom zvíjajúcich krik a
záprah pardalov vše ohlášal
radostný vjazd boha rozkošníka.
Pred ním Faun, Satyr sa potácal;
kol' šialených Menád skákal, húkal
húf, tak chváliac révy nápoj: no
gazdík, buco brnavý, len núkal,
nalievať dal prehojno.

Vtedy k mrúceho nepristal loží
kostlivec príšerný — strach i hnus.
S dušou s perí bozk uletel boží,
fakľu tíško spustil Génus.
V samom Orku prisnu súdu váhu
držal vnuk smrteľnej, žalospev
Orfeov tam u hrozného prahu
i Erinnýj skrotil hnev.

Radovánky svoje našiel svetlý
 tieň zas v elyzejských záhradách,
 láska s láskou opätne sa stretly;
 vozka natrafil svoj na poťah,
 Linov nástroj stará nadchne túha,
 v lone Alkestinom sní Admet,
 Orest pozná znova svojho druha,
 svoje šípy Filoktet.

Vyššia mzda tam pripínala kriela
 konajúcim trudnú ctnosti púť,
 veľkých skutkov slávní činitelia
 k blaženým sa stihli vyšvihnúť.
 Pred tým, mŕtvych čo požiadal zpät, i
 bohov sbor sa sklonil meravý;
 plavcu morom Blížencov zrak svieti
 s olympickej výšavy.

Krásny svet, kam si sa del? Ó, vesny
 prírodnej ty doba, vráť sa, vráť!
 Ach, v čarovnom už len kraji piesní
 tvoj krok báječný čo pobadať.
 Vymrel vidiek, oku nezakmitá
 žiadne božstvo z jeho rias; ach, ten
 obraz kedys' kypiaceho žitia
 vybledol na pustý tieň.

Všetok onen skvet omareľ, spáchol
 vetry, sever čo rozpútal v let;
jeden aby zaujal bláh vrchol,
 musel v rumy skydnúť bohov svet.
 Smutno pátram hviezdnom po blankyťe —
 tvoj, Selene, s šípom zmizol luk;
 zakričím v les či vo vlnobitie —
 ach, ozvenou prázdny huk!

Slastí necítiať, ichž skytá, vnád,
 krás si nevedomá docela,
 nechápajúc ducha, čo ju riadi.

Hviezdoslav XIV.

netešiác sa z môjho veselia,
bez úcty i k majstru svojmu, v chabom
jarme, kývadla jak úloha,
zákonu len tiaže slúži rabom —
príroda, toť, bezbohá.

By sa zajtra znova obrodila,
dneska vlastný vyrýva si hrob.
I kol' večitého motovidla
zvíja, odvíja sa pasmo dôb.
Mlčky bozi pošli domov, s vlahou
v očiach, v poézie nebesá,
zvyšní svetu, čo, zletilý, váhou
vlastnou udržuje sa.

Domov pošli, hej, a všetko krásne,
slávne s nimi tiahlo poslušne:
všetky farby, tóny života jasné;
zbudlo nám len slovo bezdušné.
Z časov vln vyrvaní do bezpeky,
na Pinde si sídlila v jasnote:
v piesni čo má žiť na večné veky,
musí umrieť v živote.

Pegazus v jarme.

(Poslovenčenie.)

Na jarmok konský raz (snáď bolo v Trstenej),
kde iné veci aj sa v tovar obracajú,
doviedol poet, z núdze hladovej,
paripu, tú Múz, k odpredaju.

Hlasotne zerdžal hipogryf,
i vzpínal sa tak hrdo, okázale.
Ktokoľvek prešiel, zastal pre podiv
uveličený zhíkol: Ale
za utešené, kráľovské to zviera,
ťaj, ako hrebie, hlavou šmiera —
Len škoda večitá, že štíhly vzrast
mu hyzdí mrzkých krídel pár;
nech nie to: zťažka rovného mu nájst,
a zapriahnutý okrášli i bár
najonakvejší poťah slúžnovský.
Vraj, zriedkavé a vzácne plemeno:
môž' — no kto bude po oblakoch honiť,
v povetrí kočišovať? Noženo,
to povážte: však ver' hák čertovský?...
I nikto nechce groší utarmoniť.
Až majerčík kys' nakoniec
si dodal zmužilosti preds'.
Tým krieam osohu síc', rečie, nevezmeme;
no, sviažeme ich a či obstrižieme:
a končo potahá až milá vec.
Sto rímskych oželiem už len zaň, no to dost i
cez hlavu, viacej ani byle —

A furták, rád, že tovaru sa sprostí,
hneď pritlačol. „Len hlúpy odstúpi!“
I domov rušal Staš, až tľstnúc od kúpy.

Zapriahnu zviera ušľachtilé.
To avšak lenže ocítalo tiaž
tú nezvyklú: poď v nohy, zdychtiac zdivočile
po letku — I vtom, čo tak trieli
výhonom, že ho ledva trima Staš,
i prachu mrak sa zápäť dvíha celý:
tu zrazu — palesák kde skydol vyhnutím —
ctihodným srdom vzblkne, sprská až,
zostrihá ušima, i jak by do nich čmely
mu ‚bzz‘, či ovadov roj žihal oproti,
aj strhne stranou voslep: medzitým
však kopfc! kiare prekotí
na okraj práve dúžej priepasti.
Hoj, vyšta!...zaskočil mu Staš; hač! zjedlas' ty...
No priam i uškrel sa a uchlácholil slovy:
Nič zato; primoc ochoty
akiste, lebo plno ohňa v krvi —
Nie, samučkému tomu divokovi
nesverím ani taligy; dnes prvý
i ostatný sa stalo raz.
Už nad skúsenosť nikam, nikam! Zajtra, áno,
poveziem cestujúcich zas:
i predpražiem tú proštu bystrú — pokonanô!
Keď bzíka (a tu mu jak hodváb mäkkú hrivu
sprihládzal), musí mi pár koní usporiť
(i potľapkal ho v šij); nič ku podivu:
pod časom poddá sa už každý zanovít.

A umyslený takto začiatok
nad všetko očakávanie
sa podaril mu. Lebo žrebec ten,
snáď práve, že bol operený, len
skôr obodroval opatrný krok
klsákov zletilých; i sťa by urvané
povíchrom steblo, povoz frčal hradskou zprudka.

Lež čo sa ďalej nestane?

Zrak k oblakom svoj uprúc vozvysok,
čo, štvŕňového neznajúce putka,
si voľne liecu nebies blankytom;
i nenaúčený, jak ťahákov toť háveď
otrocká, v hlúpu zemskú hruď
tým svojím strojným durkať kopytom:
on, tátoš, nevediaci potknúť sa ni znávieť
tiež, skoro vydraté tam nechal koľaje,
a verný silnejšiemu od prírody pudu,
bez ohľadu, či tadiaľ cesta je,
cez mokradť-trasovisko, hrobľu a či garád,
po úhoroch i chrastiach vzal sa fárať
v nezbednej rýchlosti —

A horúčka tá drviť začala
i záprahom hneď celým nevoľným,
hoc dosiaľ, že by stíhal, nebolo mu hany:
nič pohoničov krik, nič záťah zubadla
ni liací skubot...hnal len cvalom nezdolným:
až vposled k počestných smrteľnej úzkosti
voz, rozheganý, ba i dodrúzganý,
na vrchu jednom zastal, samom na končiari.

To nejde s riadom kostolným,
nie, bo to zvíjaš od kosti:
Staš, zdýmnuc, priznal so starosťou v tvári;
tak nemôž' sa to nikdy podariť.

Nuž, viďme opak: chôva ledáka
a tvrdá práca, súca vypariť,
či neovládze toho krutáka?

Ba próba nesklame. I čosi-kamsi zviera
to pekné, tretí deň než ľahol k spočinku,
na triesku schudlo; chvie sa, postojacky zmiera —
Hľa, clivé miestko sme mu našli, slabinku!
si zvýskal Staš; nech skrotne koťuha —
A teraz friško, s najzrutnejším býkom
ho pomôžte mi vjarmiť do pluha!

Jak kázal, stalo sa. I proti všetkým zvykom
a obyčajom svetským v spráži vidno

pri pluhu vola s koňom krídlatým;
 smiech-chachot kol', až mrzutno i stydno.
 S nevoľou stúpa gryf i napätím
 žil i sil veškerých sa snaží vzchytiť k letku
 onehdajšiemu s celou námahou.
 No, darmo — nejde; čo môž' viacej zrobiť?
 Keď sused s chladnou ťahá rozvahou:
 on, — och, že potupu naň takto kladú všetku! —,
 ten Föbov hrdý or sa musí prispôsobiť
 bycovi sprostému!... Až napokon
 ho dlhý odpor zmorí celkom,
 chuť napospol mu údy zopúšťala:
 a trýžňou sklúčený ten krásny božský kôň
 bac! spadol na zem, i v prachu sa vála.

Prekliata mršina! Staš tobôž v hneve veľkom
 vybuší konečne, a kľajúc, horúci
 až pot sa s neho cedil, začal koňa mlátiť.
 Nuž i len do orby si nesúci,
 há, hoci nekuľhútaš ani nemáš beľma?
 A ovsík však chrum... Toľko pri tebe mi stratíť?
 To škarede ma oplel s tebou kýsi šelma!

Čo takto zúril na úvratiach role,
 i ešte biča šľahy šumely,
 po ceste zčerstva vtom i ružovatej vôle
 dochádzal jeden šuhaj veselý.
 Citara zvučne zaznieva mu v ruke,
 cez jeho bujné plavé kadere
 však prepletá sa zlatoskvúca stuha.
 Kam, priateľko, tej tvrdej na opuke
 s tým párom divným chcete? v dôvere
 tak na sedliaka zvolal zďaleka.
 Vták a vôl na oprati jednej vedno, uha,
 to zaujímať musí človeka;
 povedzte, prosím, čo to za záprah?
 A či mi zvolíte len na kratučkú chvíľu
 vyskúsiť, jak ten koník nosí? Ach,

ba dovoľte — i vôl toť v brázdu uľahnú' — :
a uvidíte zázrak, hru až oku milú.

Tu hipogryfa vypriahnu
a junoš s úsmechom sa na chrbát mu švihne :
i lenže pobadá chmat majstrov zviera znov',
zahryzne s škripom v uzdy kov,
i zacifruje v okruh, a
blesk v iskrách zo zrakov mu srší sta by z vyhne.
Nie tvor viac toten od pluha,
lež kráľovský, sta duch, sta boh,
sa vznáša bez posluhy nôh ;
rozvinie v závanoch vraz na šír víchricových
skvost krídel, s švistom strelí vhor,
i než ho sledovať len stihne ľudský zor,
vo výšach znikne azúrových.

Slová viery.

Tri slová vám poviem, obsahom závažné,
i od úst sa na ústa berú.

Nie vne je ich pôvod: o tomto pozažne
len srdce vše svetielko, veru.

Čo cenu má, všetko človeku odňaté,
ak neverí viacej na tri slová tie.

No: človek je stvoren' k slobode, slobodným,
hoc zrodil sa, v putá kde väznia.

Nech nemýli sberba vreskom vás nehodným,
nie svevoľa tyrana-blázna!

Pred otrokom, drví keď na okovách,
pred človekom slobodným nemajte strach!

A ctnosť, ó, tá nie je prázdnyým zvukom len;
ju človek môž' prevádzať v bytí,

a nech by sa čo krok potkýnal cez kameň,
môž' snažiť sa dľa božskej žiť; i

čo rozumných um žiaden nikdy nezíska,
to koná v prostote myseľ detinská.

A Boh jeden jest, trvá vôľa presvätá,
nech jakkoľvek ľudská sa kýve;

hor' nad časom, priestorom sudbu všesveta
tká najvyššia myšlienka žive,

i všetko hoc zmena v kolotný chváce kruh,
v zmien víre dlie pokojne istý si duch.

Tie tri slová si zadržte, obsahom závažné,
kol' ústa nech z úst si ich berú:
hoc neprýstia zvonku aj, o nich pozažne
vlastné vnútro vám svetlo, veru.
Nie, človeka hodnotu nesnížia ku strate,
kým sám ešte verí na tri slová tie.

Slová bludu.

Slov troje, významom dôležitých,
čut dobrým i najlepším v ústach.
Však nahlucho znejú, niet pomoci z nich,
ni techou len neznajú zhúst. Ach,
prepásol človek si života ovocie,
pokaváď po márných tôňach stihoc.

Kým o zlatej dobe sní, práve kde
i dobré po palme siahne, —
i jedno i druhé večitý povedie
boj, nikdy mu vrah nepodľahne,
a jestli ho nezadrhneš vo vzduchu priam,
na zemi vždy príde znova ku silám.

Kým na to verí, že šťastie sa záletné
so šlachetným aspoň len sbratrí, —
oj, oplanu zápäť pristúpa lichotne,
nie dobrému zem táto patrí,
on cudzincom tu, sa vystahuje raz
a pohľadá byt si na večitý čas.

Kým verí, pravdaže, vzíde mu, zpoza brál
jak nad obzor slnce až v zenit, —
jej závoja nezdvihne smrteľník; bohužiaľ,
my môžeme len hádať a mieniť.
Ty zaväzíš ducha vše v slovíčka tón,
no slobodný vo víchre odtiahne on.

Nuž, šľachetná duša, opuť ten blud
a nebeskú zachovaj vieru!
Čo neuspel hoc uzrieť zrak, sluch dopočuť,
je preds' krásou i pravdou to, veru!
Niet vne ho, kde hľadá ho pošetilec vždy;
len v tebe je, večne ho vyvádzaš ty.

Zahalený obraz saiský.

Mládenec istý, ktor'ho pálčivý
smäd po vedách bol až hen do Saisu
v Egypte zahnal, by sa naučil
tajomnej kňazov múdrosti, on už
nejeden stupeň prešiel bystrým duchom;
bez ustania ho vlastná skúmavosť
zachvacovala voždy ďalej, i
ledvaže utíšil vše hierofant
snaživca netrpezlivého. „Čo mám,
ak nemám všetko,“ riekol mládenec,
„a či var' jestvuje tu ,menej', ,viac' ?
Či tvoja pravda, smyslné jak blaho,
je súčtom iba, čo môž' človek v miere
mať väčšej-menšej a preds' vždy ho má ?
Či nie je ona jedna, nerozdielna?
Veď vyjmi jeden z harmónie zvuk,
či vezmi farbu jednu z dúhy: a
čo zbudne ti, je všetko za nič, kým
ten krásny celok tónov, farieb chybí.“

Čo takto shovor viedli raz, vtom oba
zastali tíško v jednej rotunde
osamotenej, kde kys' zahalený
bol obraz, velikosti obrovskej,
mladíku náhle padol do očí.
So zadivením pozrel na vodcu
i prehovoril zápät: „Čo je to,
čo za závojom týmto tu sa skrýva?“
„To pravda,“ znela odpoveď. „Jak?“ ten

tam zvolal, „ku pravde preds' jedine sa snažim-bažim zdávna, a, hľa, táto je práve, ktorú zahaľujú mi?“

„No, to si s božstvom zariad,“ odvetil žrec hlavný. „Nikto zo smrteľných (ono tak) neodhrnie tohto závoja, až ja ho samo zodvihnem. A kto neposvätenou, hriešnou rukou preds' by zakázaný, svätý šat prv zdvihol, ten, vraví božstvo —“ „Nuž?“ — „Ten *vidí pravdu.*“ —

„Prazvláštna božská výpoveď. Ty sám si tedy nikdy nezodvihol ho?“ — „Ja? Iste nie, a k tomu ani nikdy ma nepokúšalo.“ — „To nechápem. Ak od pravdy by ma len táto tenká priehrada delila —“ „A istý zákon,“ mu vodca vpadol do reči; „oj, syn môj, veľa vážnejší, než jak si myslíš, je tento jemný flór, — hej, páper v prstoch ti, svedomím však balvan na centy.“

A junoš zamyslený pošiel domov. Až žhavá zvedavosť mu zaberá i sen; sťa v horúčke by prehadzuje sa na lôžku, i práve o polnoci hup! skočil s neho. Prosto ku chrámu ho mimovoľne plachý nesie krok. Tam ohradný múr vľahce preliezol, i skok len srdnatý: a odvážlivec sa octnul prostred okrúhlice dnu.

Tu tedy stojí on, a hrôzyplne ho, samotného, obkľučuje tíš bezživotná, juž len čo krokov dutá ozvena v hrobkách tajných pretŕha. Otvorom kuple shora luna hádže svoj bledý, striebrobelaskavý svet,

a strašlive, sta boh by prítomný,
cez ponočný mrak sklepu liskoce sa
v tom dlhom fátli svojom postava.

K nej pristupuje chôdzou neistou;
už drzou rukou čiahol, by sa dotkol
svätosti, no v tom scukalo to ním
až do kosti hneď varom, hneď zas mrazom
i odstrklo ho tajným ramenom.
Nešťastný, čo to smyslels' robiť? tak
mu vnútri kýs' hlas verný privolal.
Pokúšať najsvätejšieho ty chceš?
Smrteľník žiaden, riekly predsa ústa
veštiarne, neodhrnie závoja
mi tohto, až ho ja sám zdvihnem.
Však nedodaly tieže ústa tiež:
kto závoj toten zdvihne, uzrie pravdu?
„Tak nech je, čo chce, za ním, zdvihnem ho.“
A silným hlasom skríkol: „Chcem ju vidieť!“
Vidieť!

mu dlho ohlas porúhal sa.

A
to vyrieknuc, i závoj odokryl.
„Nuž', spýtate sa, čože bolo vlastne,
čo sa mu predstavilo? Nevieť sám.
Bez pamäti a bledého ni stena,
tak na druhý deň našli kňazi ho
priam u podstavca ležať Izidy.
Čo všetko videl tam i skúsil on,
to jazyk jeho nikdy nesoľnal.
Naveky zhasla jeho jasná myseľ,
i hlboký žiaľ skoro naklonil
ho do hrobu. „Ó, beda tomu,“ bolo
výstražným jeho zavše slovom, keď
zvedavci neodbytní naliehali
naň, „beda mu, kto k pravde dostáva sa
skrz hriech! Tá nikdy nepoteší ho.“

Nádej.

Tak veľa i vravia i snívajú
o budúcich dňoch lepších ľudí;
za zlatým kýms' cieľom, sťa ku raju
by smerom, sa ženú i trudia.
Svet zostarie i zas mládniky vyženie,
preds' človek vždy úfa polepšenie.

Do žitia, hej, nádej ho uvádza,
i šarvanca oblieta ona,
jej kúzlo tobôž mládenca navnádza,
ju s kmeťom nespustia do zeme lona;
bo ak skončí mdlý beh vo hrobnom záveju,
i na hrobe ešte vztýči on — nádeju.

Oj, nie je to prázdne, líškavé domnenie,
mozg bláznov čo splodil snáď, never.
Dnu v srdci sa ohláša nadšene:
k dač' lepšiemu zrodení sme ver'!
A čo hlas vnútorný vraví, cit,
to nemôž trúfalú dušu obolštiť.

Moc spevu.

Stok prívalu z brál trhlín, kutín —
on hrnie s hromu rachotom,
vrch zápät skydá rutom sutín,
stoletý pod ním padá strom;
so slastnou hrôzou čuje zdiali
ho pútnik, strnie, pátra kol',
povodeň čuje, jak sa valí,
preds' nevie, zkadiaľ hučí vdol:
tak tečú prúdy spevu z žriedel,
ichž nikto nikdy nevyzvedel.

Vo spolku s bytnosťami práve,
čo tíško súču žitia niť,
kto kúzlo spevca zrušíť vstave,
kto zvukom sa mu sprotiví?
Jak bohoposla berlou, riadi
on, vládze srdcom pohnutým,
tu v mŕtvych kraj ho spustí bledý,
zas k nebu zdvihne s žasnutím
i v prísnom hneď, hneď v hravom cviku
ho hučká citov na rebríku.

Jak v kruhy, ktoré radosť skupí,
keď krokom obrim tajomne,
na spôsob duchov razom vstúpi
osudu vidmo ohromné;
tu sklonia zemskí veľikáši
šij pred príchodzím z iných hviezd,
huk plesu zmĺkne s cvengotom čaši.

i sklznu masky, čo ich jest,
a pred víťazným pravdy čelom
lož zmizne s každým svojím dielom.

Tak, keď spev zaznie, v zájmov znoji
sa vzchopí, strasúc bremien tiaž,
i človek duchov ku dôstojí
a v svätej moci kročí kráľ;
on bohom príbuzným sa stáva,
pozemský nazad prší brud,
moc iná nemá k nemu práva,
naň dôpust nemôž' dopadnúť,
a každá nerest vrásky zhladí,
kým čar ten piesne má kľúč vlády.

A jak syn trápnom po túžení,
nímž rozluka až umučí,
zrak od pokánia zarosený,
ožíva v matky náručí:
tak k mladosti mu chatám zpiatky,
ku krbu šťastnej neviny
úteka privedie spev sladký
z nevlúdnych mravov cudziny,
by zhrial sa od studených pravíl
v prírody lone, pozotavil.

Pieseň o zvone.

Vivos voco. Mortuos planco. Fulgura frango.

Zamúraná pevne v zemi
dlie nádoba hlinená.
Zvon dnes má byť! Budteže mi,
chlapci, ako vretená
vrtkí do robôt!
S čela ced' sa pot,
stvar chváľ majstra do neskora;
avšak zdar pochádza shora.

Dielu, čo vážne zhotúvame,
hej, svedčí vážne slovo samé
jak dovŕšenie náuky;
len keď jej taký sprievod dáme,
vše ide práca od ruky.
Nuž, uvážme včul' s pilným dbaním,
čo slabou silou povstáva,
bo opovrhnuť mužom planým,
tým, ktorý nepremýšľava
nad skutky pred ich vykonaním.
Veď to je, človeka čo zdobí,
i na to rozumný je tvor,
že v mysli si prv vypodobí,
čo rukám sverí na útvor.

Sem jedľových polien! Ale
či sú suché, vyskúste;
nech vybúši vatra v pále,

šľahá ním až v čelustie.
 Zvrie-li kašou meď,
 s cínom do nej hned',
 aby tuhá zvonovina
 potiekla, jak načim, plynná.

Čo v kadlube tom behom dneška
 stvárame s ohňa pomocou,
 hor' na zvonici neomešká
 nás spomnúť hlasne znov' a znov'.
 Do pozdných potrvá dní; bude
 dojímať mnohý ľudský sluch,
 so smutným trúchliť, ladiť hrude
 v chór nábožnosti, v dennom trude
 otuplé pre slasť vyšších túh.
 Čo hlboko dol' pozemšťanu
 prináša sudba menlivá,
 to v kovovú tam udrie stranu
 a tá ho potom ku vzdelaniu
 spoločnému ďalej ozýva.

Skok zriem bielych bublín dutých;
 rúče! — hmoty prešly v tok.
 Salajky dnu, preniknúť ich,
 to usnadní úlitok.
 Od pien musí tiež
 čistá byť toť smes,
 hlas by z čistotného kovu
 čisto, zplna prišiel k slovu.

Bo sviatočnou rád hrou on víta
 nemluvňa — púčok samý nach —
 pri prvom krôčku cestou žitia,
 počatom vo sna ramenách;
 tiež spia mu ešte v časov kline
 príhody jeho svetlé-stínne;
 materskej lásky bdelé péče
 mu strážia ako cherubim
 skvost rána, plašiace nebezpečie —

no roky trielia medzitým.
 Dievčatkom, — čo sa bavil s ním
 i vodil, súdruh nerozlučný, —
 pohrdne zrazu šarvan bučný;
 von v život vtrhne drsnatý:
 až, ctižiadosti zánet v líci,
 k najďalšej zmeral úvrati
 svet vandrovníckej o palici.
 Cudzí sa domov navráti:
 i skvitnú utešeným májom
 — že zdúpnel: z nebies bytnosť snád —
 s hanblivým, cudným obličajom
 pred sebou vidí pannu stáť.
 Tu bezmenná ho chvatne túžba
 za srdce mládenecké vraz;
 i podivný ním prehnal mráz.
 Sa tmolí, blúdi bez cieľa,
 samoty nerozlučný družba;
 nepozná ani priateľa,
 ba z rozpustilej spoločnosti
 i vlastných bratov uteká,
 by, kde niet svedkom človeka,
 tam vyplakal sa do sýtosti.
 Na ponúkanie srdečné
 však (srdce nerado sa postí),
 stá fakľa blčiac, konečne
 ju postretá — I pohliadne-li
 naň letkom hoc, je šťastný celý;
 čo, keď mu vráti pozdrav i
 smeť k nemu pridá láskavý,
 kráľ preňho rajskej glorioly!...
 Tých hviezd by naráňal jej kvôli,
 i čo by iní nenašli,
 na zakvitlých on zdvihne lúkach,
 prinesie v trasúcich sa rukách
 a tým si milú okrášli.
 Ó, nežná túha, sladké snenie,
 čas zlatý prvej lúbošti:
 zrak vidí nebo otvorené

a srdce plesá, po hýrenie
 sa kochlí v blaha hojnosti —
 Ó, kież sa vždy jak sama nádej
 zelená doba lásky mladej!

Hľa, jak cievy brnavejú!
 Paličku tú vnorím dnu,
 jestli sklene olipne ju,
 pristúpiť ľza ku liatiu
 Tovariš kto, ruš,
 skúste smes mi už,
 či sa tvrdé tratí v mäkkom
 splynutím, čo dobrým znakom.

Bo kde sa s útlým sňalo hrubé
 a silné s jemným v šťastnom sľube,
 tam ľubezný zvuk povstane.
 A preto skusuj všestranne,
 kto vo večitý sväzok vchodí,
 či srdce ku srdcu sa hodí!?
 Blud krátke, dlhé pykanie.
 Milo veniec panny vonný
 v mladuchy hrá vlasoch, hej,
 radostné keď zovú zvony
 ku slávnosti svadobnej.
 Ach, že najkrajší ten sviatok
 i máj života zavrie nám,
 s pásom, s rúškou — koľký zmätok! —
 pretrhne sa naostatok,
 rozruše i krásny mam.
 Náruživosť uniká-ochladá,
 zostať i hriať musí láska;
 kvetom čo zasvitlo, uvädá,
 listva už ovocie láska.
 Kto chlap, musí von
 v nepriateľský život,
 do boja, na pohon,
 v ruch borby i kyvot;
 pôsobiť musí, sa moriť,

sadiť tu, tam zasa tvoriť,
 znať vylúdiť pohode
 i uchvatnúť náhode,
 v stehovavom stretaným prietahu,
 na rozum závodíť, päsťe,
 a vždycky mať odvahu
 uloviť šťastie.

Tu priteká s všetkých strán bez konca návalom
 zdar s osohom, dôchodkom zvaným,
 sa nadieva komora obzvláštnym maním,
 miestnosti rastú, priestranie dom.

A dnuká riadi
 v dôstojenstve vlády,
 bez chyby, hany,
 gazdiná-pani,
 matka to dietok;
 a panuje múdre
 v domácom kruhu,
 zreteľ ním všetok,
 každému druhu
 prác učí dievčatá
 a chlapca chráni
 na peknom žudre
 v pestúanky lone,
 hoc i len pohľadom
 na ňom že priľne;
 a samý hon je,
 služobným príkladom,
 dávajúc včelu,
 i bezo zastatia
 na chvíľku, ustatia
 ruky vždy pilné
 prikladá k dielu;
 a množí úžitok,
 zisk, v kryštal stuhlý
 na mysli poriadok,
 a plní poklady voňavé truhly,
 a kol' vrčiaceho i v noci vretena
 niť hladkú otáča, z nej motá pradená,

a do leštených skriň hned vlnu sbiera, kryje
jak rúno, plátenko hned belšie od ľalie,
i k dobru pojí jas, lesk — rosou na kvetine —
a nikdy nespočinie.

A čeladný otec, radosti mok
v zreniciach, s štíta domu, hľadiaceho
ďaleko po vidieku vôkol neho,
prepočíta si šťastia rozvitok,
rázsochy fošien zrie týčiť sa v modru
a v stodolách záčiny plné až k vôdru,
a sýpky, ohnuté od úrod tiaži,
a vlnot pšenice i raži,
i chlúbi sa ústy pyšnými:
Hľa, ako v základoch zem,
nech ako chce pohroma zazerá
okáľmi živelnými sem,
tak pevne proti nej stojí mi
bytu i sytu nádhera!
No s mocnosťami nad osudmi
nejde sa večite pojednať,
jak na jarmoku medzi ľuďmi,
a nešťastie je blesku brat.

Dobre, liať ľza o pár minút,
lom zvrúbkatel, krása až.
Však, než dáme spieži rinúť,
odrecte prv Otčenáš.

S čapom von! — a dom
chráň Boh i čo v ňom!
Kúriac tmavo-žhavá vlna
strieka v obluč ucha zplna.

Je dobročinná ohňa moc,
keď človek drží deň i noc
ju ako žrebca na uzde,
jak nad deckom mať nad ňou bdie:
veď čo len tvorí, formuje,
to tejto sile ďakuje,

čo sa mu z nebies priklonila;
 však strašlivou i vie byť sila
 tá nebeská, keď z ľudských pút
 jej podarí sa uvrznúť,
 i — iskrička hoc náhodilá —
 sa svojou cestou prechodí,
 slobodná dcéra prírody.
 Beda! Keď tak uvoľnene
 sfučiac, rozharcujúc sa,
 bez odporu rastúca,
 cez ulice zaľudnené,
 z čmudu bič, kotúľa, ženie
 žiar ohromný, plamov shluk.
 Lebo živly, či sa stydia,
 či závidia, nezávidia
 každý výtvar ľudských rúk...
 Z čiernej chmáry
 po chotári
 prší tiché požehnanie,
 hneď zas sšústa
 leje hustá,
 dážd' jak z krhiel rinie-kanie;
 z čiernej chmáry šprihne blesk
 skrížený,
 zápäť tresk
 rachotiacej ozveny —
 Či čujete s veže ston?
 Nie ryk búrky to, čo prv:
 v poplach zvon
 tlčie srdcom ku obude.
 Nebesá sú rudé
 ani krv;
 nie dňa vatra — iné bude!
 Aký hemžot, shon
 námestím!
 Kundolí sa dym!
 blčiac stĺp ohnivý vstáva,
 po ulici zprava-zľava
 navštívením prebeháva;

horiac-vrúc, jak z pece tlamy,
 sála vozduch; praštia trámy,
 fošny skydajú, krov treští,
 brinčia okná, detva vreští,
 bez rozumu matky blúdia,
 zalamujú ruky ľudia,
 v ohradách zvieratá ručia,
 iné skučia
 sutín-trosiek pod návalom,
 v skone blízkom;
 všetko frčí behom-cvalom,
 strkom-stiskom,
 hľadá, rata kde, kde spása,
 noc jak deň sa pýri, jasá;
 cez rúk reťaz dlhú-tuhú
 opreteky
 lieta vedro popri vedre:
 vo vysokom polokruhu
 tu zo studní, tam z rieky
 pablesk vodný strieka štedre,
 ako by vše rozpál dúhu.
 Revúc sťa by lačná ľvica,
 vtom pritrieli povíchrica,
 sledí s ňuchom potvory,
 v pahreb zaborí:
 požiar zdurí, ututlaný
 v hlavniach, a ten, ozaj ani
 kokoš, frnk-brnk! v iné strany,
 i sotvaže oko zmžiká,
 na ďalekom skikiríka
 nádvorí,
 kde prv pohrebie si v zboží,
 až sa v humnách rozpoloží,
 mrcha gazda všetko schváti,
 plátvy-krokvý, rohy-laty,
 po hrebeň, čo češe strechu,
 a ako by v búrnom spechu
 o úteku
 i tú ľarchu zeme chcel

naložiť si večnovekú
 na drierk plamenistých krierl
 soptí, sápe, mocije sa,
 obrom vzhúka po nebesá,
 k hviezdinatej ich o polnoci
 povale!...

Zúfale

vyhne človek božskej moci,
 oblečenej do nehôd;
 bez reptu, len v zadivení,
 leda pozor zarosený,
 hľadí, jak sa v popol mení
 jeho dielo — mozoľ, pot —

Po základ

čire, pusté zhorelisko,
 drsných víchrov ležavisko,
 smetisko ich rád i zvád.
 V dierach okien hrôza sedí
 divoká,
 dnu oblakov gánia čriedy
 zvyysoka.

Ešte zrak

obráti raz vyplakaný
 na hrob svojich snáh i maní
 pohorelec, neborák, —
 a po ťažkom povzdychnutí,
 bodrej mysle, z novej chuti
 palic berie k ďalšej púti.
 Veď ohňa vztek, niet pochyby,
 čo podmienky mal trvania tu,
 tie všetky vzal mu, premárnil ich;
 no jednu útechu si zlatú
 preds' zachránil z tej galiby:
 spočíta hlavy svojich milých,
 a hľa, mu žiadna nechýbí.

Zem prijala to, je šťastne
kadlub tavom naliaty;
či aj príde na svet krásne,
trud že, umstvo odplatí?

Keby v sleve kaz,
furma pukla vraz —?
Ach, kým sa nám úspech tvári,
nezdar nás už potkal vari!

Tmavému lonu svätej zeme
kvas sveríme s rúk činom tým;
tak roľník robí so siatím
a úfa sa, že vzklíči semä
jak požehnanie stonásobné
nebeskej rady určením,
hoc mnohé uschne, vtáčik zobne —
Vzácnnejšie ešte skrývame my
so žiaľom zrno v zemský klin
a dúfame, že nestlie v zemi
docela, ale z rakvy, z hrudy
ho pre krajší byt, skvet, plod zbudí
za večnej vesny Hospodin.

S veže dómu
zaznel zvon
rovno hromu,
kviľ i ston;
hranou svojou srdce kála:
nie div, ten raz z funebrála
spieva on.
Odprevádza, ohlašujúc v meste,
na poslednej pútnika to ceste.

Ach, manželka to, tá drahá,
na oltári rodinného blaha
večne jasný, teplý plameň.
ach, zároveň to i matka,
verná péčou, láskou sladká,
ktorú rukou nehostinnou

čierny vladár ríše stínov
 odvádza z mužových ramien,
 z hrbky detí-kuriatok,
 čo mu v kvete porodila
 ako jabloň úrodná,
 samý sľubný záväzok,
 ktoré vlastných na ňadrách
 mliekom-krvou odkojila
 a ichž na úslí dňa
 s materinskou rozkošou
 vídala rásť, nebo snov
 v očkách čistých, líčkom nach
 usmievavej zore... Ach,
 zlaté pásy domácnosti
 rozpadly sa v ničotu:
 bo ju kraj už tône hostí,
 byvšiu úľa matkou tu;
 bo už niet jej nežnej vlády,
 strážny navždy sklopila
 zrak, sťa mesiac zájdúc bládý;
 osirelé hniezdo riadi
 priam macocha nemilá.

Kým vystydne zvon, tož práci
 pokoj! Každý po vôli
 hovej si, jak v sade vtáci,
 žiaci, vyšlí zo školy.

Zhlaholí-li v hviezd
 svit večerná zvesť,
 jarmom smie pomocník čapiť;
 majster vždy sa musí trápiť.

Slnce skoro za obzorom —
 Cestou dlhým tmavým borom,
 ponad riavy, cez urviská
 chváta šuhaj s túžbou žhavou,
 vracajúc sa po vandrovce
 mileného do rodiska,
 do chalúčky pod dúbravou,

v náruč azda — otca-matky...
 Bľačiac tiahnu domov ovce
 s dunčom zpredu i na konci;
 bubny klepúc, hrajúc zvonci,
 zasa statky
 rohaté i krátkych špalkov,
 dúčich lalkov,
 chrbát jak u lasíc hladký,
 prichádzajú chôdzou sporou,
 strkajú sa tie, tie fučiac,
 mnohé zmučiac,
 jak sa z krdľa vylučujú
 kol' do otvorených dvorov,
 kde už potom ľahostajne,
 do obvyklej trafiac stajne,
 na miesto sa postavujú.
 S kyvotom
 ťažkým vtom
 vterigá sa voz do humna,
 okopitý žitom — hrôza! —
 ani stoh,
 zpod pavúza,
 z drabín riasa splýva šumná;
 pestrých farieb,
 sťa by rozjatrená pahreb,
 na snopoch
 najkrajší plá z letných vencov,
 zlatá trofej obžinôk
 z kláskov-kvietkov, dievčích vtipov:
 a tu mladá chasa žencov
 v svite luny kahanca
 pod košatou starou lipou
 hybaj v skok,
 veselého do tanca,
 nad nímž krdel' piesní vzlietal...
 Naraz, jak by bičom preťal
 a či búrky šľahla metla,
 koniec radovánkam, metál,
 zasadený hlasom s turne;

za mrákoty mrežou durne
 obraz zmizol bez povesti;
 po uliciach, na námestí
 ustal lomoz, zmíkol nelad,
 kol' družného v chyži svetla
 domáca sa sišla čelaď,
 i hneď brána mestská potom
 tiež zapadne so škripotom.
 Čierno oblečie
 zem sa celá,
 jak by bola ovdovela;
 ale zato bezpeč je,
 noc, čo budí mrcha ľudí
 a ich pudí
 cudzích dobár za čierťaž,
 tá nedesí občana tu:
 lebo v broni majestátu
 zákon drží nočnú stráž.

Svätý poriadku ty, z neba
 sletlý posol požehnaný,
 ktorý rovné, ako treba,
 voľne spája, bratsky chráni
 bez ohľadu, vyberania;
 ktorý za ľudstva už rána
 pozakladal mestá mnohé,
 čo, jak slnce na oblohe
 bludice, zo stepí k stredu
 pritiahly divochov čriedu;
 do kolíb ich vstúpil s právom,
 ich priučil krotkým mravom,
 najdrahšiu stkal dobročinne
 pásku — lásku ku otčine!

Tisíc rúk sa pilne kutí,
 spriaha v súčin výdatný,
 a v tom závodivom hnutí
 všetky sily uplatní.
 Za majstrom i pomocníci

priskočia, blesk vo zrelnici
 slobodienke k obrane;
 každý rád je svojmu miestu,
 zkaď vzdor jeho nájde cestu
 v leb ti, zhrdca, tyrane!...
 Ba občana snažnosť stála
 zdobí len: — tak zisk a chvála
 odmenou mu chodia s ňou;
 značí-li koruna kráľa,
nám je práca korunou.

Zlatý mieru,
 svornosť sladká,
 bez výberu,
 z dom' do domu riadkom riadka,
 pomeškajte, predlievajte
 nad tým mestom priateľsky,
 svetlý pár jak anjelský:
 nikdy nech nesvitne deň
 zachmúrený, nepokojný,
 kde surovej hordy vojny
 ako by prívalu plen,
 pretečú ten tichý údol:
 v pustošiacom pochode
 blesk a hrom a dymu kúdol —;
 nebo kde, —
 jehož za dní zvečerených
 nežnocitým, prázdny m vášne
 zora býva maliarom, —
 zrazu strašne
 miest a dedín zapálených
 zligoce sa požiarom!

Nuž, rozbite srub ten v páse,
 doslúžil, toť, dôkaz je;
 nech sa zrak a srdce pasie
 na zdarilom obraze.

Mlatom buch a trep,
 až je obal črep!

Chceme-li zvon vzkriesiť, musí
schránka rozpadnúť sa v kusy.

Nádobu majster môž', jak zvykol,
pozorne rozbiť v pravý čas;
no beda, jestli žeravý kov
sám pustí sa ni lávy jaz!
Tu slepo zúriac, s treskom hromu
rozkoce v chvíľke väzbu domu,
a kam len potiecť dostíha,
jak z otvorenej tlamy pekla
zmar chrlí jeho sila vzteklá
a všetko vôkol zažíha.
Kde drsné nesmyselné sily
zavládnu, smejúc pôsobiť,
tam zlyhá útvar ušľachtilý;
tak národy keď rozrumily
bez ducha jarmo vodčieho,
namiesto v svetlý blahobyť
do jarma vlezú nového.

Beda, keď v lone miest sa tajne
sosbiera práchno chytľavé,
ľud, roztrhajúc ľahostajné
mu dosiaľ putá, svojhlave
k samopomoci siahne razom!
Tu rozkolíše za povrazom
skubaným zbura tichý zvon,
že zavýjajúc zaznie on
v sluch cez hradieb hoc tupé steny,
a hoďas zrovna posvätený
pre hranu mieru rozmilú,
prehlási heslo k násiliu.

Sloboda, rovnosť! krik čuť denne;
pokojný mešťan schytí zbraň,
ulice plnia sa i siene,
sa zbojnič sbieha s všetkých strán

a ako šelmy vypustené
 drancujú, škrtia, kam len vtrhnú.
 Tu ženy v hyeny sa zvrhnú
 a rehcú z hrôzy storakej;
 sekajúc ešte zubiskami
 sťa pardaly, sa vodrú samy
 do hrude protivníkovej,
 rozsápať i to srdce v nej.
 Nič svätého viac niet, niet kázne,
 ctihodné sväzky zbožnej bázne
 sú rozuzlené napospol;
 poctivec, kdekoľvek by bol,
 postúpi miesto galganovi,
 a všetky hriechy skutky-slovy
 vývodí drze navôkol.
 Lva budiť, nebezpečná vec, a
 sú záhubné i tigra kly;
 no najdesnejší z desov predsa
 je človek bludom streštilý.
 I beda tým, čo zaslepencom
 požičiavajú — bestíj štencom —
 nebeskej fakle na osvet:
 tá nesvieti, by osvietila
 ich, lež by z ich rúk podpálila
 a v popol obrátila svet.

Radosti mi prial Boh! Vidte,
 ako hviezda z hmloviny
 vyluplo sa, hladké, čisté,
 kovné jadro z luštiny.

Od koruny jas
 hrá po venca pás,
 i štít švárny z erbu poľa
 slávu umelcovi volá.

Dnu, tovarišia, dnu!
 V kruh nech sa družina hneď sníme,
 že v ňom zvon krstom posvätime!

Concordia buď meno mu.
Do shody, úprimného spolku-celku
shromažďuj v láske túto obec veľkú.

A poslanie to plň i diaľ,
ku čomu vlastne bol ho schvál
i majster-zvonár sformoval: —
Hor' nízkym zemským nad životom
v belasom šiatre nebeskom,
tam vznášaj sa on stále potom
a hranič s hromom susedom,
ba s pomedzím až svetov dvora,
čo v nekonečna siaha šer;
tým hlasom ozývaj sa shora,
jak harmóniou svojich sfér
hviezd zástupy, čo kolotok
kým črtajú svoj, pútnič skvelá
vesmíru, slávia Stvoriteľa
a ovenčený vedú rok.
Len večným veciam, vážnym cieľom
buď zasvätený kovových
úst jeho denný-nočný vzdych,
a vyroniac ho, bystrým kriekom
na ureznutie hodiny
sčer tiché času hlbiny.
Jazyka požičiavaj sudbe;
hoc so srdcom, preds' bez citu,
sprevádzaj zunom, rovným hudbe,
hru žitia, jak sa mení tu.
A jak zvuk v uchu poutenie,
hoc valne sa mu vyleje
z prs, tak aj ľudské pokolenie
uč, stáleho že nič tu nenie,
že všetko zemské odznej.

Včuľ za liňu chlapskou rukou
vyvážte už z hrobky zvon,
nech vzostúpi v ríšu zvukov,
do azúru vzletí on.

Ťahať, dvíhať ho!
Hnul sa, vznáša — hô!
Radosť mestu zvestovaná,
mier buď jeho prvá hrana.

Z GOETHEHO.

BALADY.

Mignon.

Či znáš ten kraj, kde citrónov zrieť vzkvet,
škľvost oranží sa v tmavom lístí skvieť,
kde s blankytu vlá vetrík lahodne,
sa zticha myrta, vavrín hrdo pne,
znáš ozaj ho?

Ta, ta bych, oj,
tak rada pošla s tebou, milý môj!

Či znáš ten dom? Mu stĺpy nesú krov,
sieň blyští sa, jas liece iziebkou,
z mramoru podôb na mne zľútilý
zrak: nebožiatko, čo ti zrobili?
Znáš ozaj ho?

Ta šla bych, oj,
tak rada s tebou, ochranca ty môj!

Či znáš ten vrch a oblačnú púť ním?
Mulica v hmle ju šuká medzitým
čo z jaskýň dračích štencov ruvoť čuť;
bralisko rúti sa a cezeň prúd.
Znáš ozaj ho?

Ta, ta púť, oj,
smeruje naša! Poďme, otec môj!

Spevec.

„Čo čujem za hluk pred bránou,
na moste, až ním striasa?
Ten spev nech hneď tu dvoranou
nám k slychu rozlieha sa!
Kráľ riekol, panoš utekal;
ten navrátil sa, zvolal kráľ:
„Vpusťte mi toho starca!“

„Boh pozdrav, páni šľachtici,
vás tobôž, krásne dámy!
Roj hviezd, jak v nebies svetlici,
ich mien zvuk komu známy?
V sieni, kde prepych, slávu zrieť,
padnite, víčka; stihu niet
tu divom pokochať sa.“

A sklopiv oči, zplna v hru
narazil, v zblku líce;
rytieri zbodrelí v to zru,
do lona krásavice.
Kráľ, jemuž spev tiež srdce jal,
pouctiť spevca, rozkázal
mu zlatú priniesť reťaz.

„Mne reťaz zlatú nedávaj,
lež rytierom si daj ju,
z ichž pozoru už vrahom, vrah,
sa kop'je potrieskajú.
Či kanceláru, ktor'ho máš,
ju daj: nech i tú zlatú tiaž
pri iných ťarchách vláči.

Ja spievam, ako spieva vták,
čo vo vetvoví hniezdi;
piesenka, z hrdla vrúca tak,
mi plácou bohatej mzdy.
No smiem-li prosiť, prosím: káž

mi najlepšieho vína čas
vo zlate rýdzom podať.“

Ju pritknul, vypil — Sladne mu:
„Ó, nápoj hoden chvály!
Ó, blaze domu šťastnému,
kde to je darček malý!
Zdrav' buďte, sa vám porúčam,
ďakujte Bohu, jak ja vám
ďakujem za ten dúšok.“

Rybár.

Tok hukotal, tok valmo vrel;
no rybár, nehnute
sediace, len na udicu zrel,
i srdce schladnuté.
I jak tak sedí, strežie: vtom
vln rozdelí sa svor
a z prúdu švihne s šplachotom
sa morská panna vhor.

Mu zaspievala, riekla: „Hou!
Čo vábiš moju mlad
von vtipom ľudským, ľudskou ľstou:
tam v žiari odkapať?
Ach, kejs' znal, jak dnu rybočkám
je k duhu deň i seň,
tak jak si, sostúpil bys' sám,
bol zdravý ešte len.

Či slnce, luna: ľuby pár
nezájde v more vše,
a voždy z kúpeľa ich tvár
nesvitne krásnejšie?
Ťa neláka náš bezdný raj,
to nebo čistých vláh,

nie vlastný zve ťa obličaj
sem za kryštálny prah?“

Tok hukotal, tok valmo vrel,
mu nohu máčal; túh
vzkyp zodme hruď, jak bol by zvznel
vzkaz od milej mu v sluch.
Tak reč-spev vyvádzala tam;
i veta po ňom v mžik:
zpol' tiahla ho, zpol' klesal sám —
Viac neuzrel ho nik —

Pokladokop.

Chuďas vaškom, srdcom chorý,
schodím hor'-dol' žitia hradskú.
S chudobou len nerest v sväzku,
čire dobro s bohatstvom!
I, vraz zdolať, čo ma morí,
zájdem hľadať poklad-zlato.
Moju dušu tu máš za to!
Krvou vlastnou črtnul som.

I už čiaram kruhy rúče,
čudesného do plápolu
vzdúcham zelié, kosti spolu:
dokonaná kúzel moc.
A jak učia zemské kľúče,
kopať začnem po tom zisku
označenom na placisku;
čierna, búrna bola noc.

No vtom zazriem svetlo hravé,
ako hviezdka zprvu malé,
blížilo sa z diaľnej diale,
práve dvanásť odbilo.
Ani reč o príprave;

zrazu kol' sa v zlatú zoru
rozbreskla čaš plná, ktorú
nieslo chlapča spanilô.

Vidím milých očí svity
kmitať zpod rias venca čelom;
a v tom lesku čaše skvelom
vstúpil i v môj čarokráž.
Čaš mi s nehou podal k pití;
ja mnel: danie svetlo-čisté
darkujúci, chlapec iste
nemôže byť satanáš.

Pi čistého srdnosť žitia!
Učňom zmúdrieš povolaným,
i viac s teskným zaklínaním
neskrsneš na mieste tom.
Nekop márne tu, zem zrytá —
Na dni práca, večer hosti!
Týždne trud, jas o slávnosti,
nech ti čary napotom.

Kráľ v Tule.

Bol v Tule kráľ, nie bez srdca,
v ňomž vernosť trvalá;
mrúc, jemu to milostnica
zlatý pokál oddala.

Nič nadeň mu vzácnejšieho,
ho prázdnil za kratochvíľ;
slzami zašiel zrak jeho,
kedykoľvek z neho pil.

A umrieť už súc hotový,
sčítal mestá dážavné:

všetko doprial dedičovi,
len onen pokál nie.

Pri hodoch dlel, otočený
rytierstva výborom,
tam v skvostnej po otcoch sieni
na zámku nad morom.

Tam starý stál pijak, lokal
ostatný životný žiar
a posvätný šmaril pokál
dol' do vôd vír i var.

Zrel padať ho, do zátoči
črieť, klesnúť, sa ponoriac.
Tu razom mu kľucly oči,
nikdy kvapky nepil viac.

Dobrák a Dobráčka.

A zajtra pripadá sv. Martina.
Dobráčka rada mužička;
závinok čaká naň — preds' hostina —
a pečienkou husička.

Už v posteli čupia si zabratí,
von severák vyčíňa buj,
a Dobrák k žienke sa obráti:
Id', dvere tam zarigľuj.

— Sotva som okriala od duchničiek,
jak kryhou usnula bych?
Nie, bárby klepaly večitý vek,
nevstanem zakľučkať ich.

Potom sa stavili, šeptmo však len
do ucha, sýti hovoru:

vraj, ktorý slovko prv prerečie, ten
nech zastrčí závoru.

Dva vandrovní vpálili k polnoci dnu
a mackajú — ká obida!
krb vytlel, kahanček nezblíká v tmu;
nečujú nič, nevidia.

— Čo je to za čertov tunáka kút?
I ľad-chlad ťa pominie!
Však nebolo márneho škrknutia čuť:
hja, dvere na vine!

Obrali húsku po holú kosť,
i závinok im chutil, vraj.
A Dobráčka k sebe vpravela dost,
len nahlas, bohuchovaj!

K tomuto riekol onen vtom: Ech,
záhu mám, braček — tá masť!...
Ľad, skriňa zívla, páchne sťa lieh:
tu iste dá sa čos' nájst.

Povedám — strcuľka, a bachra z fliaš,
šťastie nás triafa i v tme!
Ja tebe, ty mne popodáš,
a občerstvení sme.

No Dobrák hupkom pristal k nim, dvom,
a do nich za hrozby tej:
Zaplatí zlatom, ba životom,
kto glgne mi varenej!

A Dobráčka priskokla s radosťou tiež.
hup-cup! jak jej by bol svet:
Ty, Dobráku, prvý si pretriznil, vieš?
Nuž zarigľuj dvere hneď!

Zvon, ktorý chodí.

Bol chlapec raz; ten fafrnok
len nechcel na chrám zvykať,
a v nedeľu vždy našiel srok
môcť do poľa ujsť bzíkať.

Mať riekla mu: Čuj, zaznel zvon,
teba to práve volá,
a neslúchneš-li, príde on
sám, vziať ťa do kostola.

Švirk myslí si: Zvon visí preds'
na pánte v strmej veži —
A hybaj! na laz, šialenec,
jak zo školy keď beží.

Zvon zmlkol celky: hľa, že mať
i zohýnať je súca.
Lež aká hrôza zápäť, ľad',
zvon ide, kývajúc sa.

Vpred kyvká — neveril by nik!
A decko v strachu čože?
Teká, jak v tlní motýlik:
veď zvon ho prikryť môže!

Na šťastie, pravý vzalo smer
a rovno jasnej strele
cez úhor trieli, hrobľu, ker,
kde kapla, chrám sa belie.

A nedeľa či sviatok, hej,
vždy v ume mu to kmitne,
sa nedá k službe chrámovej
zvať zvonu osobitne.

Účinok do diaľky.

Kráľovná zastala; vysokú sieň
ožiarilo sviec množstvo rude.
Prerečie k pážaťu: „Pobehni len
a dones mi vačok k hre. Bude
naporúdzi tam,
nakraj stola priam —“
A šuhaj, brnk! jak vtáčik v húšť mladú,
bol skoro na konci hradu.

Pri kráľovnej v čase tom chlipká si just
svoj sorbet najkrajšia z paní.
Tu pukla šálka jej blízučko úst:
ošklivosť, až oko raní.
Rozpaky, styd!
Po skvostnom rúchu, vid!
Vzhupla a letí, odčiniť vadu,
za chodbou na koniec hradu.

Mladoch zpät práve už hnal poskokom
naproti krásotke v žiali:
nik nevedel, no tí dva, tí navzájom
v srdci sa prechovávali;
a náhoda, hľa,
šťastím zakvitlá,
hrud' na hrud' padli si, láskou hnutí,
sa stískali, ľúbali z chuti.

Konečne sa roztrhli, na myslí cieľ:
ona huš! do svojich svetlíc;
panoš zas ku kráľovnej dral sa i trel
cez hať kordov i vejačiek-metlíc.
Vladárka zbadá hneď
na živôtku škvrny ľpieť:
jej dôvtipu zacloniť každý mrak slabý,
druhá to kráľovná Sáby.

A nádvornú káže zavolať v kruh:
 „Onehdy náš spor nedošiel méty.
 Vy tvrdili ste do hrdla, duch
 že nesiaha v odľahlé svety;
 len prítomnu, vraj,
 Iza trafiť na šlapaj,
 nik nevlíva v diaľ však, kol' čo sa splietla,
 ani len nebeské svetlá.

Nuž, vidíte! Práve že rozliali, žiaľ,
 mok chladivky na tomto mieste,
 a hneď vzadu hradu hen, dosť rúča diaľ,
 poškodil chlapcovej veste, —
 Daj novú si ušiť vtom!
 A ponevác rada som
 jej dokladu, za tú ja odčítam zlato,
 ináč ťa, potmehúd, vycuzdím za to.“

Pánik a mlynárča.

Pánik.

Ej, kamže, kam?
 Veď postoj, postretám
 dač' pekného tak zriedka.
 Mlynárča švárne,
 jak volajú ťa?

Mlynárča.

Betka.

Pánik.

I meno ešte čarné,
 veru si zachovám.
 Nuž, kam tak zhurta, kam,
 a s hrablami? — Nie ťažké v ruku?
 Odnesiem, bojs' mozole.

Mlynárča.

Ver' za ťarchu, do rozpuku,
 čo všetko sa vám zdá;
 nie, ďakujem — A keď ste
 tak zvedavý, tož vedzte:
 na otcovské náhlím pole,
 na otcovskú lúku.

Pánik.

A len sama ideš ta,
 kde tak veľká robota?

Mlynárča.

Oj, skončím ju ľahučko,
 prevrátim raz-dva ho
 a senko pôjde dnu;
 to hrable znamenajú.
 A konča hneď matkin je sad,
 kde hrušky dozrievajú:
 tých chcem narafať.

Pánik.

A jest i besiedka v záhrade tej?

Mlynárča.

Až dve tam máme,
 na oboch uhloch, hej.

Pánik.

Po poli prechádzkou
 prídem za tebou,
 jak za kvietím motýľ bludný,
 a sparnom o poludní
 v niektorej sa schováme.
 Však, nad nami zelený útulný krov
 v sladučkých ako by snách —

Mlynárča.

Prosím, šušká i listie.

Pánik.

Spočinieš v mojich ramenách?

Mlynárča.

Uhádli ste!

Panáčku, ramien puto
sňať ťažšie, než sa ovije;

či húťali ste o následku?

Kto bozká mlynárovie Betku,
naskutku zradený je!

Váš pekný tmavý šat
mne aspoň bolo by ľúto
nabielo zababrať.

Rovné s rovným, to hlava pravidiel,
tak žiť-mrieť káže vôľa vyššia.

Ja rada mám tovariša,
a on nie je povrheľ.

Tanec umrlcov.

Vežník sa díva v polnočný čas
na hrobov shluk neprehľadný;
mesiac, ten všetko potopil v jas:
cintorín leží jak na dni.

Tu za hrobom zívne hrob na tajný váb:
z jám vylezú ženská tam, inode chlap
v belostných košeliach vlačných.

Otrčia členky dokola hneď,
dychtíví vo skočky-strečky,
chudás či boháč, mladec či kmeť;
vadia však v tanci im vlečky.

I keďže už stud je tu neznámy pán,
sa otrasú, odkopnú netrebnú tkaň
obďaleč po rovoch-kopcoch.

Včuľ hnát v mrd, dúčeľ zadrugá však,
posunkov čertovských mocky,
šklabov tam; klepká, klopká to, jak
do taktu srážal by klocky.
Vežníkovi kamdial sa smiešnejším zdá;
až šibal mu, pokušiteľ, pošeptá:
Id', pochyť niektorú z plachát.

Zrobil, jak smyslel, a v nohy s tým,
za božie utiekol zdivo.
Mesiačik ešte vždy svieti im
k tancu, čo stvárajú divo.
Lež vpokon kruh opustí tento i ten,
prihodený umkne, kde pomníka tieň,
a hup! je pod pažitou už.

Jeden len zostal, plance sa kol',
po hrobkách tápe a chmatá;
krasť nemôž' druh, kmín živý to bol,
vo vzduchu ňuchá: tam šata —
Na portáli zdrme, no odrazí ho,
posvätený, na šťastie vežníkovo;
liskne sa od krížov z kovu.

Rubáš mať musí, aj súra preds',
dlieť neľza, hútať — i v mžiku
gotickú cifru chvat! urvalec,
ňou lezie jak po rebríku.
Už neborák, vežník, tam: netvorný tvor
od cimburia k zátočkám šinie sa vhor,
pavúk jak o dlhých nohách.

Obledá vežník, vežník sa chvie,
rád by už navrátil hábku.
Tu s hrkom — dosiaľ žil najdlhšie —

háč zatne v železnú babku.
 Tvár mesiačka sineje, zachodiac vtom,
 zvon uderí však jednu ako by hrom
 a dol' sa roztrieska kostra.

Čarodejnicky učeň.

Keď len starý strigôň suchý
 ráčil sa raz preč odplúžiť!
 Teraz, áno, jeho duchy
 mne, učňovi, majú slúžiť.
 Jeho slová, diela
 znám a cviku smes,
 i keď myseľ smelá,
 čudo spravím tiež.

Rušaj, skokom
 cez trať stmelú,
 nech sa, k cieľu,
 voda valí
 a bohatým bystrým tokom
 v kúpeľ sleje dokonalý.

A včuľ pod', ty stará metla,
 do handár sa zaviň holú!
 Dost' si sa už slúžkou plietla;
 teraz moju vyplň vôľu!
 O dvoch nohách vzchop sa,
 rúčka hlavou buď,
 a už peľaj, hopsa!
 s vedrom na brod-prúd.

Rušaj, skokom
 cez trať stmelú,
 nech sa, k cieľu,
 voda valí

a bohatým bystrým tokom
v kúpeľ sleje dokonalý.

Hľa, že frčí na breh; ozaj,
i načiera u úpusta,
a hneď, sťa kýs' blesku rodzaj,
tu je zas a vodu šústa.
Už je druhý raz tu!
Spuchá vodojem,
v miskách vlny rastú! —
Len nepreliat', viem.

Stoj, stoj teda!
Nabok vedro,
bolo štedrô
akurátne.
Joj, čo badám! Beda, beda!
Zabudol som slovo vratné!

Slovo, ach, nač' vpokon stane
sa tým, čím ju ruka splietla.
Beží, hach, zas plné vane!
Kiež si radšej stará metla!
Za lejakom krutý
lejak naporad;
ach, stých riek sa rúti
na mňa vodopád.

Nie, dial' nejde
dať sa trápiť;
tra ju lapiť.
Fígeľ dáky!
Ach, vždy clivšie mi v tej biede!
A tá tvár, hu, totie zraky!

Och, pekelnej šteňa snahy,
či celý dom chceš napustiť?
Vidím preds' cez všetky prahy
prúdy vody sem sa ústiť.

Škrabňa zatratená,
nedbá na rozkaz!
Drúk zpred počarenia,
stojže, stoj už raz!

Schválňy odpor,
nechceš prestať —?
Mám ťa stretať?
Keď ťa chvatnem,
starý špalku, viď ten topor,
rozpoltím ťa, nech tak zatnem.

L'ad, zas zrieť ju s nošou bežať!
No sblíž sa len, dovleč zpiatky,
takoj, zmoku, budeš ležať; —
a bác! trafil rez ju hladký.
Ťaj, trafené rázne,
toť, je napoly;
úfam, koniec bázne,
tieseň povolí —

Beda, beda!
Oba diely
vzhuply, bdelí
jak otroci
k službe, čo im ni spať nedá.
Ratujte, ach, vyššie moci!

A aj strieľa! Sieň i schody
zaplavia, len za džbar doliať;
hrôza, potopa to vody!
Pane, majstre, čuj ma volať! —
Ha, on, som ho prizval.
Pane, nadmier strasť,
duchov, čo som vyzval,
nevládzem sa striasť.

„Do kutice,
metly, v roli,

jak ste byly.
Lebo v čary
vás, duchovné služobnice,
vyzvať môže len majster starý.“

Z LYRIKY.

Venovanie.

Prikvitlo ráno; jeho svižné krôčky
sen zdurily, čo v objatí ma mal,
že, zbudený, som vyšiel z chalúpočky
a hor' vrchom sa s jarou myslou bral;
na každom kroku vítal ma kvet očky,
zaslzenými rosných od perál;
deň-junoš vstal, tvár v rozkoš vytešenú,
a všetko sčerstvelo mne k občerstveniu.

A jak som stúpал, od polúčnej riavy
hmla tiahla v pásmach. Cúvla v zákrute,
vyliala obtieť ma, až kolo hlavy
mi skudlila sa ako perute:
tým pekného i výhľadu ma zbaví,
bo na kraj flórom ľahla nehnute;
priam zrel som sa jak otočený mračny,
zajatý s krajom v súmrak nepriezračný.

Odrazu slnce predierať sa zdalo,
v hmle bolo jasné kolo znamenať.
Tu chlp sa urval z nej, les ovil, bralo;
tu sklesla kams' jak nemý vodopád.
Jak pozdravím, hoj, slnce okázalo,
po rmute dvakrát krásne musí vzpláť!
Vzdušnému boju zdála konca neni,
lesk osnul ma, a stál som oslepený.

Však skoro mi, bych opäť pozrel hore,
 pud srdca úprimný dal odvahy,
 len kradmo šlo bár, prchlom o pozore,
 bo sálalo ztaď vyhne výšľahy.
 Tu predo mnou, v šmúh zdúhovelých dvore,
 sa žena sniesla božskej povahy,
 že ten raz zrel som v tele krásu všetku;
 pohliadla na mňa, pomeškajúc v letku.

Či neznáš ma? mi riekla nežným hlasom,
 nímž láska len a vernosť hovorí.
 Mňa neznáš, mňa, čo balzam lievala som
 ti v životných rán žhavé otvory?
 Ba znáš ma, k nejž si dušou ranným časom
 už priľnul nado všetky závary;
 som nevidela túžbou prenáramnou
 ťa ako chlapca už mrieť v slzách za mnou?

Hej, zvolal som, si klaknúc zbožne: v hrudi
 tej dávno cítim mocný pôsob tvoj!
 Tys' stíšila ma, keď cez mladé údy
 hnal bez spočinku vášne nepokoj;
 ty, nebeským jak perím, deň keď strudí,
 si ovievala s čela môjho znoj;
 mi prialas' v dar, čo v cene večne rastie,
 i skrz teba len prijímať chcem šťastie!

Ťa nemenujem. Čujem síc', jak zčasta
 si na rtoch kol', a tvrdia: slúžiš im;
 čo zrak: vraj, vzal ťa na mušku, sa chvastá,
 hoc zväčša ich tvoj reže lúč sťa dym.
 Ach, kým som blúdil, mal som druhov na stá,
 jak znám ťa, temer púšť mi obydlim;
 na blaha pôžitku niet s kým sa sdielať,
 skryť musím svit tvoj, zavrieť — taká čelad'!

S úsmechom vetila: Hľa, kľúč múdrosti,
 vám odchýliť len trochu veko vek!
 Si najhrubšieho sotva mamu prostý,

múch pánom detských, a žes' nadčlovek
 už, mívaš sa, a muža povinnosti
 prielohom necháš ležať kdekoľvek!
 Oč rozdielny si od tých na pranieri?
 Nuž, poznaj sa a so svetom ži v mieri!

Ach, odpusť! zalkal som: som dobre mienil;
 či nadarmo som prezrel k svetlu, rec?
 Hrá osteň v krvi mi, bych nepolenil;
 tvoj dar mi svätý, hrivnu za svet preds'
 bych nezakopal ani nezamenil!
 Pre iných oral, sial som, chcem byť žnec —
 veď nač' som hľadal cestu s toľkým chvatom,
 ak nemal by som ukázať ju bratom?

A jak som horlil, slávna bytnosť oná
 uprela na mňa zrak svoj nebeský:
 v ňom, zhovievavom, odblesk: svetlo, tôňa,
 to moje dobré skutky, poklesky.
 Zmilela, vzhupol som jak matke s lona,
 radostí nových v duši záblesky,
 a včuľ už s dôverou som mohol k cieľu,
 k nej sblížiť sa a v tvár jej patriť skvelú.

Tu ruku vystrela v chmýr ľahkých mráčkov
 a vône, jak sa spriadol dokola.
 Len čiahla, lapíť sa dal sieťkou-hračkou
 a snovať: nebola to viacej hmľa.
 Dolinou bzikly oči pozatáčkou,
 zriem k nebu, bolo z kryštalu či skla.
 Ju vidím len, jak drží závoj čistý,
 čo oplýval ju riasny, pozlátistý.

Ja znám ťa, znám mdlôb, vád ti teplú hriadku,
 viem, dobrého čo v tebe vrie i tlie
 — tak vravela, reč čujem večne sladkú —
 tu máš, čo tebe určila som! Nie,
 šťastnému neujde sa nedostatku,
 kto dar ten s tichou myslou prijať vie:

ten z rannej vône a paprskov stkaný
básnictva závoj z cudných pravdy dlaní.

A keď ti s druhmi bude o poludní
až dusno, podhoď vo vzdušný ho strop!
Hneď obletí vás večera chlad vlúdny,
oveje zápach z rajských nív i dôb.
Van teskných citov zaspal, tulák bludný,
v oblačnú posteľ premenil sa hrob,
uchlácholená každá žitia vlna,
deň ľúbezny je a noc hviezd je plná. —

— Nuž, poďte, priatelia, keď príkre stráne
vás dráh a noše žitia unavia,
keď postać svieže skrášli požehnanie
vám kvietím-klasím: chasa konavá,
pozdravme vedno deň už v zori bráne —
tak z púte bude šťastná výprava!
A potom vše i oplakávajúci
nás potešia sa z našej lásky vnuci.

Šťastliví manželia.

Po tomto jarnom daždi,
zač' vzdychali sme tiež,
viď, žienka, náš lán každý
kú odel zbožín sviež.
Len kde sa blankyt svráska
v diaľ, zrak ľza zatradiť;
tu chodí ešte láska,
má blaho ešte byt.

Holúbkov párik práve,
či vidíš? letí ta,
kde kol' besiedky v tráve
fialka prekvitá.
Tam z nich sme vili spolu

kytičku prvú, tam
prvý raz do plápolu
vyšľahly srdcia nám.

Lež jak už od oltára,
po ľúbej smluve úst,
nás v kole družby jara
zrel farár náhle ujst':
tu iné slnce svitá
nám, iný mesiac hned',
tu pre beh nášho žitia
bol naklonený svet.

A pečate, haj, koľké
náš utvrdily vzťah:
v lesíku na homôlke,
v lúk kroví, v jaskyniach,
v múrisku, čo jak nákle
nad prervou nesie sa,
ba Polel vzplát dal fakle
i v trsti u plesa.

Sme smierne tiahli, v mnení,
v pút šťastnú dosť sú dva;
však Boh vtom súd náš zmení,
a hľa, sme boli tria.
Tak štyria, piati, šiesti —
kol' misy veniec až;
aj už-už ratolesti
prerástly vrchol náš.

Toť, na úrodnej pláni
dom nový vidno stáť,
topoľmi obohnáný;
tak milo kuká ztaď.
Kto pod stínnou tam rúškou
si ustlal v rajský klin?
Nie gazdík s hodnou družkou
to, Jur, náš hodný syn?

A v skalistú kde pôdu
 zacvikli riavu z hôľ,
 že rozpenenú vodu
 do korcov šústa kol':
 hovoria o mlynárke
 tej-onej, kráse ich;
 ale ver' našej Marke
 neujme žiadna z nich.

No kde tak hustá zeleň
 tkvie vôkol kostola,
 tam, starý smrek kde čnie len
 a k nebu chvojou vlá,
 tam spí pár našich púčkov
 a z nížin mračných, jak
 to bôža nad ním rúčkou,
 nám v hviezd vlast vodí zrak.

Zblýskaly v slnci zbroje
 dol' kopcom podvečer;
 to na pochode voj je,
 čo získal pre nás mier.
 Zpred' čo to za hrdina?
 Skvost prstmi — nie ver' kmán —
 Nepoznáš (skríklas') syna!?
 Tak domov došiel Ján.

Jak najmilšieho z hostí
 mladuška víta dnes.
 Pokoja o slávnosti
 ich sdáme: dvojný ples
 zhrá v kraji — nikdy predtým! —
 i chromí do skočku —
 ty prízdobíš kvietím
 najmladších trojočku.

A pri muzike zmladí
 sa nám čas, vráti jar,
 keď raz tiež v tok tak radi

sme vbírdli, mladý pár;
 a jak rok skrepnie v zime —
 už cítim radosť tú! —
 so synom sprevadíme
 vnúcatko ku krstu.

Spev duchov nad vodami.

Človeka duša
 rovná sa vode:
 s neba sa spustí,
 navráti k nebu,
 i zasa zpiatky
 na zem sísť musí,
 večne sa meniac.

S vysokej, strmej
 šústa-li steny
 čistotný lúč,
 tu vzpráši milo
 v hmlistých sa vlnách
 po hladký štít,
 a zľahka prijatý,
 schodí zastierajúc
 okolie rúškou,
 tichučko šumiac,
 v hlboký úval.

Ak trčia braliská
 haťou mu v toku,
 tu, skypiac nevrle,
 so stupňa na stupeň
 rúti sa v priepasť.

Vo plytkom riečišti
 len sa tak kradne údolím lúk
 a v hladkom plese

pasú svoj obličaj
napospol hviezdy.

Vietor je vlny
záletník ľúby;
vietor premieša
od spodku po vrch
penistý vôd val.

Duša ty ľudská,
jak rovnáš sa vode;
osude ľudský,
jak rovnáš sa vetru!

Pri ohliadaní Schillerovej lebky.

V kostnici bolo, kde som pozoroval,
jak lebky k lebkám riadkom priliehaly;
dôb zašlých roj mi myslou prevesloval.
Sú priľnuté, čo neradi sa mali,
a koštiale, čo na smrť sa raz bily,
si ležia krížom, by tu spočívaly.
Vymknuté lopatky! Čo teružily?
Nik nevyzvedá viac, a činné údy
rúk, nôh sa z životných páh roztratily.
Nuž, ustalých, vás márne skryly hrudy;
nedali spať vám tíško, v svetlo denné
ste vysúdení nespratnosťou ľudí,
a nikomu črep suchý milým nenie,
hoc šľachtu jadár choval živý-zdravý.
No mne preds' znelo písmo spečatené,
čo svätý smysel nie každému zjaví,
keď, adept, medzi toľkým stuhlým davom
som zbadal útvar velebnej raz hlavy,
že v žalári tom trúchne chladnom, tmavom,
hneď pút som pozbyl, vzplanul, zdroj jak žitia
bol z prs by smrti zvieril v žblnku hravom.

Kých slastí vína pokál ten mi skytá,
tá známka z Boha, čo sa udržala,
len pohľad, a už oceán ma víta,
čo valom obrích postáv prúdi zďala!
Ó, tajná nádoba, z nejž veštby rinú,
jak hoden som, by ruka mi ťa vzala;
bych, skvoste, s tebou, ukradnutým zhynu,
podumať voľne, na vzduch o jasnote
slnečnej uchýlil sa z mŕtvych stínu?
Čo človek môž' viac získať pri živote,
než v prírode že Boha znamenáva,
jak hnedky zduchovníeť dá pevnej hmote,
hneď z ducha pošle pevne zachováva.

FAUST.

TRAGÉDIA. ČASŤ PRVÁ.

Venovanie.

Zas blížite sa, postavy vy vratké,
ichž včasne raz bol vídal kalný zrak.
Či ozaj zdržím vás včuľ na oprátke,
tkvie v srdci ešte mamu toho šľak?
Ma svierate, no, nedbám, koniec hádke:
vládnite, vykľuté z hmlí nevdojak;
hrud' moja, cítim, chvie sa mladým hnutím
pod čarodychom od vás zavanutým.

Dní krásnych prinášate obrazy mi
a mnohá milá tóna vstáva vtom;
jak stará, zpola odznelá zvesť, s nimi
prichádza prvá ľúbošť s priateľstvom;
bôľ sčerstvie, ponôš slovy dotklivými
beh zopakuje žitia bludištom,
i spomnie dobrých, o zlaté čo šťastie
opletí lósom, sklesli na polceste.

Nečujú ďalších spevov, poslucháči
to prvých bodrí, plní nadšenia;
dav milý rozviatey tlie po zápači,
tak zmlkla, ach, i prvá ozvena.
Môj spev dnes neznámej sa tlupe vďačí,
i potlesk jejž mne úzkosť znamená,
a čo sa ináč tešievalo piesni,
ak žije ešte, svetom púť si kliesni.

A mňa z túh dávno odvyknutá vzchytí
v kráľovstvo duchov z trudu údolia,

i vznáša sa môj v tónoch neurčitý
spev šeptmo, rovno harfe Āola;
mráz prejme ma, slz tok sa pustí sýty,
ladová staje srdca nevoľa;
čo mám, to vidím v diali jak sa strácať,
a stratené sa skutočnosťou vracáť.

Predohra na javišti.

Správca. Dramatický básnik. Veselá osoba.

Správca.

Vy oba, čo ste neraz v obrate
mi vypomohli z núdze, v strastiach,
povedzte, čo as' v nemeckých tých vlastiach
od nášho podujatia úfate?

Ja zo srdca bych rád sa množstvu zvidel,
zvlášť že dá chleba, samo chlebojed.
Srub strmie, dosky sbité v priečkach bidiel,
a každý, upriamený na ľví prídel,
si hody čaká, chasník je či kmeť.

Už sedia si tam ani upečení,
vysoko natiahnutých brv,
i dychtia, divúcemu divu scény
sa počudovať čím skôr, ktorý prv.
Viem, národa jak uhovieť ľza chuti:
preds' nikdy v nesnádzach som nebol tých;
síc' nie sú na najlepšie uvyknutí,
no strašne mnoho počítali kníh.

Nuž, jak to, recte, usporiadame,
by všetko bolo novučké a čerstvé
a pri svojom sa zvláštnom význame
i zapáčilo každej davu vrstve?

Bo, pravdaže, nech kto chce čo chce yraví,
rád vidím ľudu dobyvačné davy:
keď k búde našej valí sa ich prúd
a s prenáramným vajataním
sa usilujú, kľčne stupňovaným,

úzučkou brámkou spásy pretisnúť,
 už za vidna, pred štvrtou ešte samou,
 si lakti kliesnia priechod ku kase,
 a ako počas hladu u pekárskych krámov
 o bochník, v rvavom zápase
 sa o vstupenku derú, praví vrazi,
 len toľko, že si nevytrušia väzy.
 Ten zázrak, sta by úrek poroby,
 na ľudí, čo sú strakatá tak smieska,
 jedine básnik spôsobí;
 môj priateľu, ó, vykonaj to dneska!

Básnik.

Ó, nehovor mi o tom pestrom dave,
 pri ktor'ho vide duch nás necháva!
 Zhaľ vlnivý mi stisk ten, jehož drave
 nás proti vôli stíha krútnava.
 Nie, veď ma v ústraň nebies na výšave,
 kde básnika len radosť vzkvitáva,
 kde priateľstvo a láska rovný raju
 nám srdca stvorí zdar i odchovajú.

Ach, čo tu z hĺbky pŕs nám vyprýštilo,
 čo pery placho lolotajú si,
 hneď zvrhľa, hneď snáď podarené milo,
 to jastrabím mžik spárom zadusí.
 I často, keď prv moc liet prebrodilo,
 vzplá arcidielom ponad pokusy.
 Čo blýska, chvíľková to rodom krása;
 len rýdze pre potomstvo nestráca sa.

Veselá osoba.

Kiež bych len o potomstve neslýchaval!
 Dopuštme, že by obmyslov kýchs' nával
 ma o potomstve huckal rozprávať,
 kto bude súvek zabávať?
 Žart on chce preds', i nechsi ho má!
 Nuž, ako prítomnosti zastávač,
 keď taký rúči chlapík voždy trčí doma,

bych myslel, ver' tiež váži dač'.
 Kto príjemne sa s iným sdeliť vie,
 ľud vrtohlavý neroztrpčí toho;
 čím väčší pýta kruh, bo istejšie
 ľza obecenstvom zatriasť, kde ho mnoho.
 A preto hodný buďte robotník
 a slúžte za vzor: ozaj výtečník;
 obraznosť vaša zihraj s celou zvyklou
 čeliadkou v chóroch, zplna účinná,
 um, dôvtip, pocit, vášní družina...
 no, pamätajte, nie bez blázna figľov!

Správca.

Zvlášť ale dajte diať sa zdostač, hej!
 Pozerať prídu, vidia najradšej.
 Keď mnohé pred zrakom sa spradie jare,
 tak, množstvo že má pást ho na čom, už
 na celej bitku vyhrali ste čiare,
 ste naskrz obľúbený muž.
 Len masou možno masu ohnúť komu,
 v nej každý vpokon dopiadi sa zbla;
 kto mnoho prináša, má čo dať nejednomu,
 a všetci sýti idú z divadla.
 Ak dáte kus, ho dajte hneď jak mnohokusý,
 to také drobné, ono zdariť sa vám musí;
 ho ľahko predložiť, jak ľahko vymyslieť.
 Čo z toho, podáte-li celok, keď
 diváctvo vám preds' rozštvrtí ho v kusy?

Básnik.

Vy necítite — tupé čerieslo —
 jak mizerné je také remeslo,
 jak málo ono umelcovi,
 pomazanému shora, pristane!
 Tých ulizkaných páňkov brblanie
 je, badám, pre vás mertuk opravdový.

Správca.

Tá výčitka mňa veru netrápi;
 muž, ktorý vhodne pôsobiť chce, ulapí
 najlepší nástroj, voliac nezaháľať.
 Povážte, máte mäkké drevo káľať,
 bo obzrite sa len, pre koho píšete!
 Keď tohto nuda pripletie,
 prichádza z hostiny ten, kyprý, jak by kysol,
 hja, obznámený ztuha s čašou-misou,
 a, čo je najhoršieho na svete,
 nejeden prífára od četby časopisov.
 Sa roztraseň ponáhľajú k nám,
 jak chodievajú na maškarné bály,
 i bez náličníc rovní maškarám:
 zvedavosť iba, ona, ačidali,
 je túžbou tou, čo kriek ich nohám naviaže,
 a roztomilý veniec dám:
 tie vystavujú radom, pravdaže,
 len seba na odív a skvost svoj okázalý,
 tak spoluhrajúc bez gáže.
 I nač' vám dumieť na básnickej výši,
 keď prorocký tu pánt je nižší-bližší?
 Čo ináč tešil by vás plný dom,
 ak preto nie, že všetci žneme radi?
 Veď pripáchte sa zblízka priaznivcom:
 sú zpola kryhy, zpola klady.
 Ten po hre v divadle si úfa sknôtiť hru,
 kde prednými sú herci túzi,
 na ňadrách flandry ten noc prespať búrlivú:
 nuž, každý ste ver' biedny pochábeľ —
 a máte srdce pre takýto cieľ
 sužovať neprestajne ušľachtilé Múzy?
 Mňa slúchnite, keď radím, hovoriac:
 Čím viacej podajte, len voždy viac a viac,
 tak krok váš cestou k méte nikdy nezablúdi.
 Len hľadte, áno, pomiasť ľudí,
 ich uspokojiť najťažšia je z prác...
 Čo na vás doráža? Var' záchvat a či bôle?

Básnik.

Id', pokašiteľ — sluhu iného
 si pohľadáj a vplývaj na neho!
 Jak? Básnik by mal i to právo holé,
 najvyššie právo, právo človeka,
 čo príroda mu priala odveká,
 pre teba zmrhať bezbožný jak zhrdca!?
 Čím pohýna on všetky srdcia,
 čím každý živel ovláda?
 Či nie to súzvuk ten, tá božská nálada,
 čo z prs sa drie, jak žriedlo zpod pozemskej kôry,
 a zpät mu do srdca svet polyká a norí?
 Keď príroda tú večne dlhú niť,
 ju ľahostajne točiac s kužľa upradeno,
 okružca silou-mocou na vreteno,
 že zmena je len pazderinky kmit;
 keď všetkých bytností sbor v mútnom neporiadku
 omrzle hučí ako prival vôd:
 kto vnukne očisty chuť tekúcemu zmätku,
 životné rozčlenenie na vln reťaz hladkú,
 že naraz v rytmický sa slúči chórovod?
 Kto jednotlivé, preds' len nedostatok,
 sirôtku-čiasťku slabých síl i vlôh,
 vo všeobecný svolá celku sňatok,
 kde v slávnostných sa ozve akordoch?
 Kto víchru vdýchne lomcovanie strašné,
 že spodobá sa vzteku slepej vášne,
 a červánkom dá žiarit zvečera,
 že čo v nich iskrí, zlatý vtíp je,
 i tieň ich tají smysel veliký:
 sú pravá mysle nádhera?
 Kto všetko krásne jari kvietie sype
 na zaľúbencov chodníky,
 med z neho pre nich sajúc ako včela?
 Kto vôbec dvíha ducha podniky?
 Kto nepatrnú listvu s umelosťou mnohou
 na vence splete, poctiť všetkých zásluh čelá?
 Kto pečať večna vtiskne pomníku?

Kto Olymp ohrádza, naň shromažďuje bohov...?
 Len ľudská sila, zjavná v básniku.

Veselá osoba.

Používajte tedy úžernícky
 tých pekných síl, ichž iný nemá nik,
 a obchod prevádzajte poetický,
 jak dobrodružstvá stvára záletník.
 Tak náhodou sa príde kamsi, čosi
 pocíti vnútri, dlíe sa, zostane,
 upradie, nasnuje, až je i otkané:
 a človek náš už zlaté putá nosí!
 Po nebo vzrastá blaha hrad,
 zo samých kvádrov zdajú sa byť steny;
 tu naraz ti ho začnú obliehať —
 k človeku, čo je celý pobláznený,
 bôľ prikvitne, jak hlad by v dônoví,
 a než sa zobzeráš, máš román hotový.
 As' takú dajte hru, a v drdy pôjde psota!
 Len zplna habniete ľudského do života,
 ním žije každý, že i otyje,
 preds' málokto sa vyzná v jeho smesi:
 i kde ho popadnete za pačesy,
 tam práve zaujímavý je.
 V jarabých obrazoch len škvrnku jasna, mierku
 nejednu bludu, pravdy za ishierku:
 toť várka nápoja, najlepšej prípravy,
 čo osvieži svet, z mdlôb na nohy postaví.
 Tu shromaždí sa mládež, zániet v líci,
 k hre vašej kvietím, i jak zbožní učenici
 naslúchať budú zjaveniu,
 tu každá útla myseľ vylačnelá
 pocucle stravu hltom z vášho diela
 melancholicky hutnú, korennú,
 tu toto, onô rozčúliť sa ráči,
 a každý uvidí, čo v srdci vláči.
 Sú ešte plakať, smiať sa rovno pohotove,
 si vážia ešte vzlet, ich tešia zdania, sny;

kto dospel, tomu nik viac nevyhovie;
kto stáva sa, vždy býva povďačný.

Básnik.

Tak daj mi aj zpät ráno zlaté,
kde ešte povstával som tiež,
kde žriedlo piesní prebohate
zvieralo vzrastu na osviež,
keď svet mi kol' hmla pokrývala,
sľuboval čudá ešte puk,
tá ruka na podolku lúk
tisíce kvietkov trhávala.
Ja nemal nič, a predsa dosť,
po pravde dychtil a bol šaľby host.
Vráť túh-snáh živosť rozpustilú
i bôľov sladkú blahodať,
moc lásky, nenávisti silu,
ach, mladosť moju, tú mi vráť!

Veselá osoba.

Mladosti, priateľko, ti neomylné načim,
keď v bitkách ťa tak vrazi svierajú,
keď na krk sa ti klepietkom jak račím
dievčiny švárne vešajú,
keď veniec súbehu ti od méty
ďalekej k dosiahnutiu kyne,
keď po tanečnom víre príde ti
prehýriť noci pri ohnivom víne.
No do strún známych vtrhnúť zakaždým
a drnkať s lahodou i srdnatosťou,
za cieľom vlastnoručne vytknutým
si ciepkať s hravým kľučiek hádzaním,
to, starí pánovia, je vašou povinnosťou
i právom sadlej letory;
no a my, hoc i len to babské leto letí,
nie menej ctíme si vás za tie pozdné vznety.
Nerobí detinským vek, jak svet hovorí,
len ešte nachodí nás ako pravé deti.

Správca.

Cez hlavu bolo slov už, sväte:
 konečne by som skutky videl rád!
 Kým poklony si stružlikáte,
 môž' niečo osožné sa stať.
 Čo komu z toho, o nálade že tu
 na hrbu viet zas prikladáte vetu?
 Hliviaku, nech je ním hockto,
 ver' nikdy nesvitne jej zlaté slniečko.
 I keď vy raz sa vydávate za poetu,
 tak poháňajte básnictvo!
 Vám známo, čo nám treba za úsluhy,
 že chceme chlipkať nápoj hodne tuhý:
 nuž, nabok nechuť, ostych a či čo,
 a kucháriť sa berte, do výroby!
 Čo nestane sa dnes, sa zajtra neurobí,
 i utarmoniť nesmiete mi dňa.
 Kde aká možnosť dovidná,
 tú úmysel už odhodlaním hustý
 nech smelo za šticu hneď hľadí uchopiť;
 ak má ju v hrsti raz, ju viacej nepopustí,
 a bude diaľ, bo musí pôsobiť.
 Vy viete, na nemeckých scénach našich
 probuje každý chlap, čo vládze len;
 nuž, účin znásobiť síl ducha, viem, že ťažších,
 mi nešetrite v tento deň
 ni úprav rozhľadných ni strojov!
 Poupotrebte obratnosťou svojou
 svetelné veľké-malé telesá,
 akými nebo naše skveje sa,
 hviezd roje mrhajte do konca od počiatku;
 v príčine vody, ohňa, skalných stien,
 zveriny, vtáctva niet nám nedostatku.
 Tak schoďte v úzkom dome doštenom
 kruh celý tvorstva sťa by žiara svitná
 a rýchlym putujte i vážnym postupom
 od nebies počnúc cez svet na dno sitna!

Prolog v nebi.

Hospodin, nebeské vojozástupy, potom Mefistofeles.

Predstúpia traja archanjeli.

Rafael.

Na nápev slnce zuní starý
v sfér bratských speve závodnom
a cestu predpísanej čiary
zakončí hromopochodom.
Len vzhľad naň anjelom síl sdiela,
keď žiaden nezná vniknúť veň;
tie nepoňatnej výše diela
sú slávne, ako v prvý deň.

Gabriel.

A hbite, nepoňatno hbite
sa krúti vôkol zeme skvost;
po rajskom vystrieda sa svite
hlbokej, desnej noci host;
valotom more kypí, strieka
zpod skalísk prahov vozvysok,
a skalisko i more teká,
jak chváce ho sfér večný tok.

Michal.

A víchry hučia vo preteku
od mora na tvrd, k moru zpät,
i svárajú sa v reťaz vzteku,
hnúť svetom schopnú, zotriasat.
Vtom bleskotavá zhuba vzplane,
púť hromotresku znamená;

preds' posli tvoji ctia si, Pane,
ten lahodný chod tvojho dňa.

Trojmo.

Len pohľad anjelu síl sdiela,
keď sám si nevystihlý preň,
a všetky tvoje arcidiela
sú slávne, ako v prvý deň.

Mefistofeles.

Keďže, ó, Pane, zas raz nakláňaš sa s trónu
a, jak to u nás, skúmaš prehliadkou,
mňa ináč tiež rád vídavaš' v tom shonu:
nuž tu ma máš, toť, medzi čeliadkou.
Však prepáč, vysokých slov nemám v mechu,
hoc ma i kruh ten zhaní naporad;
môj pátos iste primal by ťa k smiechu,
nech nedoučil si sa smiať.
O slnci, svetoch neviem, jak a kde
tam blúdia;
ja vidím len, jak trampotia sa ľudia.
Ten malý sveta boh vždy z tej je štvrti len
i podivný tak, jak bol v prvý deň.
Dač' lepšie s ním by bolo sporiadané,
nech nedáš mu to nebies svetla zdanie.
On umom to zve i ho potrebuje vera,
že zverskejším je nad každúcké zviera.
Tak predchodí mi, V. Milosť dovolí,
sťa z dlhonohých ktorá kobylôk,
čo vždy len liece-skacká po poli
i v tráve začne priam svoj starý popevok,
i len by povždy ležal v tráve si, kde čvrká!
No v každú bryndu svoj nos strká.

Hospodin.

Viac nemáš mi čo riecť v tú dobu?
Vždy prichádzaš len na žalobu?
Nič na zemi ti večne nejde k duhu?

Mefistofeles.

Nie, Pane, nachodím, jak vždy, tam biedu púhu.
Až ľúto ľudí mi, zruc ich sa denne plúžiť,
ba vôľa mi až prešla chudákov tých súžiť.

Hospodin.

Znáš Fausta?

Mefistofeles.

Doktora var'?

Hospodin.

Môjho sluhu!

Mefistofeles.

Naozaj, služba vám to zvláštna, rázna.
Nie pozemský je pokrm, nápoj toho blázna.
Kés' vnútri kvasenie ho pudí v diale;
je zpola znalý treštivých si zmút:
najkrajšie s neba hviezdy ľudí stále,
od zeme najvyššiu zas rozkoš, chuť —
a všetky blízka, všetky diale
mu nespokoja rozrušenú hrud'.

Hospodin.

Keď mi aj slúži v smesi zmätenia
dnes, skoro zvediem, zrak že sa mu pláchy sprostí.
Vie záhradník preds', keď už
stromček zelená,
že vzkvet i ovocie zvenčí čelo budúcnosti.

Mefistofeles.

Čo stavíte? Ver' toho ešte utratíte,
ak privolíte, svojej po čierťaži,
že smiem ho viesť si zľahka, ostražite.

Hospodin.

Pokavád' žije v pozemskom tam kráži,
ti zabrániť v tom nie je v mysli mi.
Veď blúdi človek, jak dlho sa snaží.

Mefistofeles.

Tak ďakujem vám, lebo s mŕtvymi
nezaoberal som sa nikdy vďačne.
Ja najradšej mám tváre plné, sviežo-smačné.
Pre mrchu niet ma doma v žiaden čas;
jak mačky s myšou vodí sa mi as'.

Hospodin.

No, dobre, nech ti bude ponechané!
Odtiahni ducha toho ztaď, kde má prazdroj svoj,
i veď ho, chytíš-li ho v svoje dlane,
vdol cestou svojou — zhanbený však stoj,
keď priznaním tvoj vzdor sa prelomí:
i v svojej tiesni temnej preds' je dobrý človek
si pravej cesty dobre vedomý.

Mefistofeles.

I buďsi, lenže netrvá to po vek.
Ja už rád držím stávkú akokoľvek.
Až u cieľa tak svojho budem stáť,
mi dovolíte triumf z plnej hrude.
Prach nech on žrie, i s chuťou žrať ho bude,
jak strýko môj, ten chýrny had.

Hospodin.

Aj voľný sem ti vstup dľa obyčaja;
som nikdy necítil zášť k stvore podobnej.
Zo všetkých duchov, ktorí zapierajú,
ten šibal mi je v obtiaž najmenej.
Človeka činnosť chytro ochabie, sa zdusí,
on skoro volí lieň bez zásluh nároku;
preto mu dávam rád, toť, druha ku boku,
čo dráždi, koná i, jak diabol, páchať musí.
No, čistí bohovci, vy zase
sa tešte živúcej kol' velekráse!
To stávajúce, večne čo vrie, hne a pne sa,
nech otočí vás milo lásky ohradami;
čo zjavom klátivým však vznáša sa i klesá,
utvrdtež trvalými pomyslami.

(Nebo sa zavrie, archanjeli sa rozídu.)

Mefistofeles (sám).

Čas po čase rád toho starca mám,
i chráním sa s ním zabírsť vo rozpory.
Je rúče ver', tak veľký pán keď vám
tak po ľudsky i s diablom pohovorí.

Časť tragédie prvá.

Vo vysokosklepenej, úzkej gotickej izbe *Faust*, nepokojne sediaci na stoličnici pri pulte.

Faust.

Som s študijným, ach, trudem tedy
filozofiu prekonan,
právnické, lekárske tiež vedy,
i bohoslovie, bohužiaľ!
Tu drepím včul, ja spozdilec,
jak predtým, taký múdry preds';
zvú majstrom ma, ba doktorom,
i vodím so desať už liet,
hor'-dolu, popriek, čihí-het,
húf žiakov svojich za nosom —
a vidím, že nič vedieť nemôžeme my!
To temer srdce spaľuje mi.
Síc' rozumnejší som než oných trúpov kopy,
doktori, magistri, pisári, popi;
netrápi motolic, pochýb ma sber tá,
pekla sa nebojím, neľakám čerta —
zato i urvaná mi každá radosť,
nenamýšľam si, že viem niečo nadosť,
nenamýšľam môcť čomu vyučovať,
obracat' ľudí, ľudí napravovať.
Aj nemám byľky imania,
za čím sa človek tak rád uháňa,
ni peňazí, ni vzácneho čo-to,
cti, slávy sveta tohoto.
Ver' pes to dlhšie neprežije!

A preto zabral som sa do mágie:
 či mocou ducha, ducha ústami
 by ne jeden taj neodkryl sa mi,
 že by som ďalej so studeným potom
 nemusel, čoho neviem, tárať o tom;
 že od koreňa spoznám k vrcholu,
 čo svet ten drží vnútri pospolu,
 síl súbor uvidím i semien, čo dnu chová,
 nevykramujem viacej prázdne slová.

Ó, bys' zrel, plný mesiačku,
 dnes vposled moju boľáčku,
 ty, jehož polnoc nejednu
 som vybdel pri tom pulte dnu:
 až nad knihami, papiermi
 mi svitols', súdruh príšerný!
 Ach, kebych v svetle tvojom skôr
 bŕstť mohol po temenách hôr,
 kol' rozsadlín brál s duchy lietať,
 na lúkach tvoje lúče spletať,
 vo tvojej rose vykúpať sa,
 ozdravieť, mysl'ou deckom stať sa
 i zas ísť žitím bodrý, prostý,
 bez čmudu, škváru vedomostí!

Joj, trčím v klepci ešte vždy?
 Prekliata, dusná peleš ty,
 kde sa i svetlo nebeské
 cez okná truští priúžke
 a múti v farbistom ich skle.
 Ohradou stoh kníh, na ktorom
 hmyz hlodá, tkvie prach sta by vráž,
 i začadeným papierom
 je prepásaný po sklepe až;
 krivule, pušky kadekde,
 nástrojov nastrkaných hať,
 po dedoch bitkom náradie —
 to tvoj, hľa, svet, to má sa svetom zvať!
 A ešte chceš sa spytovať,

že prečo srdce v prsiach ti
 sa úzkosťou vše upachtí,
 kys' prečo bôľ i trampota
 pulz zadfha ti života?
 No, v jednom všetky dôvody:
 Namiesto živej prírody
 ťa za denných i nočných chvíľ,
 nech liecu v lete a či v zime,
 otáča s puchom trúchne, v dyme,
 len kostra ľudská-zvieracia,
 na teba zuby ceriaca...

Vstaň! Uteč! Ta von v šíry kraj!
 A táto kniha vybraná,
 od Nostradama spísaná,
 obsahom samý božský taj,
 tá by ti, rukoväť i vešť,
 nedostačila na sprievod?
 Z nej práve poznáš beh ten hviezd,
 jak v kruh sa každá zatočila,
 v svetový zahnúc chórovod,
 i zarazenému čochvíľa
 na križovatkách zlatých ciest,
 keď sdelivá ti príroda
 o všetkom v rozhľad vývod dá:
 tu duševná ti vzíde sila
 a jazyk k mluve zotvára,
 ňouž duch sa s duchom shovára.
 Ináče snaha daromná,
 že hútania tu kadejaký
 vtip suchý by ti naposled
 vysvetlil totie sväté znaky;
 viem, duchovia, vy kolo mňa
 sa premávajú v polete:
 no dajte i raz odpoveď
 mi, ak ma ozaj čujete!

(Otvorí knihu a uvidí znamä makrokozmu.)

Ha, aká slasť mi z tohto pohľadu
 vo všetkých smysloch rozliala sa náhle!
 Blahodať cítim žitia, omladu
 tiecť žeravej jak miazgy kaskádu
 mi cez žíl, čuvov cievy povyprahlé.
 Bol kys' boh, tie čo črtal znamenia,
 že vnútri mi tak krútia burácanie,
 radosťou plnia srdce utýrané,
 a hnutím tajomného pudenia,
 jak dvíhal by kto príkrov znad mohyly,
 navôkol prírodné mi odhaľujú sily?
 Som boh? Mne noc v deň obledá!
 V tých čistých črtách vidím v práci
 bezpočet prírodných vzprúh, prstov pôsobiaci.
 Až teraz poznávam, čo mudrc povedá:
 „Svet duchov nerovná sa cele;
 tvoj smysel stesnel na schránku,
 máš srdce už-už spráchnivelé!
 Vskoč, okúp, žiaku, nezmrzele
 hruď zemskú v rannom červánku!“

(Obzerá znamä.)

Jak všetko splýva v celok tkaniva,
 pôsobí jedno v druhom, nažíva!
 Jak božské sily vystupujú, schodia
 a jedna druhej zlaté vedro podá,
 na krídlach, ktoré s vôňou požehnania vlajú,
 od nebies cez zem prenikajú,
 skrz-naskrz veškerenstvom v súzvuk zazvávajú!

Ťaj, divadlo! Lež, ach, len divadlo,
 čo ako vyniklo, i zapadlo!
 Kde ulapím ťa, nekonečná
 príroda, hoc i za lem večna;
 vás, prsníky, kde? Zdroje všeživota
 vy, na nichž nebo i zem odvisá,
 k nimž uvädľá hruď túli sa —
 prýštite, kojíte, a mňa má uhrýzť psota?

(Prehíňa sa nevrle v knihe a uvidí zemského ducha.)

Ľad, ako ináč dojíma
 ma toto znamä, vpité očima!
 Ty, duchu zeme, si mi bližšie;
 už cítim sily svoje stúpať vyššie,
 už horím od vína jak nového,
 srdnatosť cítim obra mladého,
 v svet odvážiť sa, úspech po ňom skášať,
 tak nerest ako blaho zeme znášať,
 sa ruvať s víchry do skonania,
 rozbitej lode škripot slýchať bez zúfania...
 Tvrd' stropu nado mnou —
 Mesiak si skrýva tvár —
 Lampada zmizá!
 Kúr vstáva! — Rudé prestreľujú blesky
 mi kolo hlavy — Zpod klenby
 zavieva zimomrazom vdol,
 a berie ma!
 Ba pociťujem hlboko,
 ty obľetuješ ma, ty, vyprosený duch!
 No, odhaľ sa!
 Ha, aký v srdci skubot, vzruch!
 Novými pocitami
 napospol smysly rozrývajú sa mi!
 To srdce celé sa ti vzdáva, cítim!
 Ty musíš, musíš, zaplatím hoc žitím.

(Vezme knihu a tajnostne vysloví znamenie ducha.
 Vyšľahne červený plameň, *duch* zjaví sa v plameni.)

Duch.

Kto ma to zve?

Faust (odvrátiac sa).

Hu, obličaj, až strach!

Duch.

Ty si ma silne priťahoval,
 na mojej sfére cicajúc, sa choval,
 a teraz —

Faust.

Beda, neznesiem ťa, ach!

Duch.

Ty dychtíve si modlíkal ma spatriť,
 môj hlas čuť, vidieť moju tvár;
 horlením uspels' na duši sa zjatriť,
 až naklonil ma prosieb tvojich žiar,
 i tu som! — Aká mizerná to hrúza
 ťa, nadčloveka, chyce! Vyzvanie
 kde duše tvojej? Čuší? Za víťúza!
 Kde hruď, čo v domýšľavosť ubrane
 svoj osobitný stvorila si svet,
 nosila, plekala ho mnoho liet,
 a ktorá, rozkošou až rozochvelá,
 sa vzdúvala, nám, duchom, spodobať sa zcela?
 Kdeže si, Fauste, jehož znel mi hlas,
 ty, ktorý neodbytné zas a zas
 na moje hradby útočil si,
 ovíjal na mňa, do mňa vpil si
 síl svojich každý sval i nerv?
 Tys' to, čo, mojim dychom pooviaty,
 vo všetkých hĺbkach života trasie sa a kláti,
 bázlíve pokrčený červ?

Faust.

Mám, stvora plamenná, ti vyhýbnuť var'?
 Ja som, som Faust, som bytnosti
 súborom rovný tebe úvar!

Duch.

V života prúdoch, v búrkach činnosti
 putujem dolu-hore,
 hýbam sa za všetkých dôb!
 Kolíska i hrob,
 jak večité more,
 ruch menlivý, kyvot,
 vždy žeravý život,
 tak na krosnách času tkám hučiacich rád,
 i hotovím božstva živúci šat.

Faust.

Ty, šíry svet čo obchádzaš,
zaneprázdnený duchu náš,
jak blízko sa ti cítim, susedne!

Duch.

Ty duchu rovnáš sa, ktorého chápeš, znáš?
Nie mne! (Zmizne.)

Faust (zrútiac sa ohromený).

Tebe nie?

Tak komu?

Ja, podobizeň božstva,
a ani tebe nie!

(Klopú na dverách.)

Ó, smrť — znám šľapot — famulus to môj —
ten najkrajší môj úspech rozpadáva
sa v kusy!

Že videní tých plň i hoj
ten suchý lozič prerušiť mi musí!

Wagner v župane a nočnej čiapke, s lampkou v ruke.

Faust odvráti sa s nevoľou.

Wagner.

Odpusťte, počul som vás deklamovať;
akiste čítali ste grécku trúchlohru?
V tom umení bych rád dač' zosohovať,
bo v časiach terajších, jak zhusta pozorovať,
moc váži to i hovíe názoru.
Aj často som čul chlúbu pozakľúčiť
tým: Komediant, vraj, i farára môž' učiť.

Faust.

Hej, ak je farár komediantom,
čo, pravda, predísť môž' tiež v čase terajšom.

Wagner.

Ach, keď tak človek — nevyčítam, že ja —
je zažehnaný do múzea,

i vidí kol' svet sotva o sviatku,
ak okom perspektívom ozbrojeným,
len zdala i to zpredku, zpočiatku:
jak má ho premluvou viesť a jej dôvodením?

Faust.

Ak necítite to, ho honbou nezdrapíte,
akže sa z duše útroby
to nevydiera v samotečnom cite,
a ako mocné kúзло írečité
si poslucháčov srdcia podrobí.
Len kľapčite si stále na sedadle
a smolte-lepte riady porozpadlé
klím z paňvice či hoci — z hrvoľa;
z hostiny cudzej, kde vám sbierať dovoľia,
otruskov naklochnite miechaniny
a vyfúknite plamček biedou sivý
z tej svojej hrbky popola!
No, obdiv od detí a opíc — akže plytká
vás chúťka na tú pašu zavracia;
no srdce so srdcom ver' nesknôťte nikdá,
ak vám to nejde od srdca.

Wagner.

Však prednáška, tá šťastím rečníka vám,
a tu už cítim, koľme zaostávam!

Faust.

Ech, za ziskom on kutroš poctivým!
Nebuď on bláznom s hrkálky!
Um, smysel zdravý, a nie opaľky,
tie samy prednesú sa s malým umením,
a jestli vážno vám dač' vytriasť z mysle vačku,
či treba na slová priam zriadiť poľovačku?
Hej, vaše reči, tie tak liskavé,
v nichž ľudstva rezky kružlikáte iste,
sa podobajú skorej šajtlave,
sú neobživné jak z hmly vanie sychravé,
čo v jeseň šumí cez uschnuté lístie!

Wagner.

Ach, Bože, je tak dlhé umenie
a život náš tak krátky pritom!
Aj pilujúc hoc ohňo-nadšene
kritické ono svoje snaženie,
ma predsa neraz naplní to citom,
čo ponáša sa clivú na obavu,
hrud' skľučujúcu, zmiatajúcu hlavu.
Už koľká ťažkosť v tom, sa dostať k prostriedkom,
pomocou ktorých bez zvláštneho cviku
sa stúpa zľahka ako po rebríku
ku žriedlam chýrečným! A námah výsledkom
než snaživcu sa prejsť pol cesty podarí,
uľahnúť musí, chudák, na máry.

Faust.

Nuž pergamen, to je ten svätý prameň,
zkaď dúštek pozačrený zhlboka
naveky zhasí trápnej záhy plameň?
Ba buď si studeň akokoľvek ctená,
ver' nedobudneš osvieženia,
krem ak ti samo z duše vymoká.

Wagner.

Prepáčte! Rozkoš v rozmere to veľkom,
do ducha časov presadiť sa celkom,
zrieť, ako kedys' pred nami
ten-ktorý múdry muž bol hútal rozmanito,
a ako potom, tothľa, my
tak slávne ďaleko sme vpokon doviedli to.

Faust.

Oj, hej, až hviezdneho hen do úľa!
Priateľko, časy minula
sú knihou nám so sedem pečatami;
čo duchom časov zve váš čuch i ňuch,
to v základe je pánov vlastný duch,
v ňomž zrkadlia sa časy samy.
Tu je to potom často pravá bieda,

kríž, prvý bežný na to pozor, a
 vám zvirgá každý čeľadín.
 Na smeti súsek — spomnem v letku leda —
 pre haraburdie, veteš komora,
 a najviac hlavný kys' a štátny čin,
 oblôžkou prevýbornou vнадnej ku záľube
 kol' pragmatických maxím päťora,
 jak najkrajšie sa lútkam vynímajú v hube!

Wagner.

No, ale svet, duch, srdce človeka!
 Ztaď predsa každý v chvate upriamenom
 rád odniesol by čo-to z poznania venom.

Faust.

Hej, čomu poznanie sa takto pririeka!
 Kto smel by decko pravým pozvať menom?
 Tých nemnohých, čo v znojnóm úsilí
 dač' z toho spoznali a skúsili,
 čo spozdile dosť plné srdce neschovali
 si v tajnicu prís špehu zatmelú,
 svoj pocit luze, názor zvestovali:
 tých odjakživa tmárov k povelu
 ukrižovali abo spálili.
 No prosil bych vás, priateľu,
 je pozde v noci — i váš blyšteť zrieť sen zmárať —
 musím včuľ reč prervať zároveň.

Wagner.

Ja najradšej bych bdel vždy a vždy len,
 môcť takto učene sa s vami poshovárať.
 Preds' zajtra, v prvý jak to veľkonočný deň,
 dovoľte v prísnom na to náväzku
 mi jednu-druhú otázku.
 Ja pilne študoval, vied mnohý schodil prediel;
 viem síce moc, no rád bych všetko vedel. (Odíde.)

Faust (sám).

Len čo za nemožnosť to možnou sa tu javí,
 že všetka nádej neuniká z hlavy,

čo na jalovom ľpie vždy chamradí,
lakotnou rukou kope poklady,
a rada je, keď, čo v tom ukoristí
nálezom, leda dažďovcov sú hlísty!

Smie taký ľudský hlas sa votrieť sem
a lolotať tu vpravou nehostinnou,
kde ducha plň mi bola slávnou okolinou?
Lež, ach, ja preds' ti len raz ďakujem,
najbiednejšiemu z všetkých zeme synov.
Ty si ma vyrval zúfalstvu, čo mi
už smysly kustrilo sa sápať dravca zvykom.
Ach, zjav bol obrovský tak, valnej ohromy,
že som sa ozaj musel cítiť trpaslíkom.
Ja, obraz božstva, ktorý mnel sa už
zrkadlu večnej pravdy celkom blízky,
sám požíval sa z rajskej čaše-misky,
stred nebies slávy, jasnosti,
poošmyknutý z lupín zemskejši,
vznešený nad prach, nad kaluž;
ja, od cheruba viac, ja, — jehož voľná sila
sa tuchyplne už-už odvážila
žilami prírody tiecť sta by žhavá rtuť
a medzi tvorením si zvykať
žiť bohoživotom, — jak musím za to pykať!
Tot', slovo hromové ma stihlo zahriaknuť.

Vraj, nesmiem trúfať si, sa rovnať tebe.
Keď aj som mal síl pritiahnuť ťa k sebe,
ťa zadržať už chybelo mi síl.
V blaženom onom okamžení
tak malým, veľkým som sa pocítil;
ty si ma krute odsotil,
zpäť v ľudský osud neistý a zmenný.
Kto upraví ma, mi dá poučenia,
že čomu vyhýbať má moja ochota?
Či slúchať onen pud, čo dnu mi klokotá?
Ach, naše počiny, jak naše utrpenia,
len hatia nám beh života.

Najslávnejšiemu, čo duch kedy prijme,
 vždy privesí sa a tkvie cudzo tam
 kus cudzej hmoty ani lipký šliam;
 keď v svete konečne na dobro naďapíme,
 tu rečú na lepšie: vraj, blud a mam —
 v tej trme-vrme zemskej skrahnú v stalaktity.

Keď smelým ináč letom obraznosť
 a trúfale si krúži po vesmíre
 a na večnosť sa rozpne šíre,
 tak malý priestor jej je znova dosť,
 keď za zdarom sa zdar troskotá v časov víre.
 Do srdca starosť zahniedzdi sa stále,
 tam stkáva tajné bôle-žiale,
 nevrle komzí sa, je samý trň i osť,
 a slasť ti kvári, ruší duše mier;
 má, čo si prikladá, vždy masiek na výber,
 môž' domom, dvorom, ženou, dieťaťom sa stavať,
 jak oheň, voda, dýka, otrava;
 pre všetko stípaš, čo sa kvôli nestáva,
 čo nikdy nestratíš, vždy musíš oplakávať.

Nie bohom roveň som! To pocit, ach,
 čo vo všetkých ma strihol hĺbinách;
 som roveň červu, ryjúcemu prach,
 čo ho, jak hodujúc prach v prachu prtí,
 vandrovník pristúpi a na smrť zdrťí.

Či nie je prach, čo táto vysoká
 mi stena vo priehradách stých
 zaviera, tesne napchatých:
 ten rároh, ktorý, čo s tisícorakých rolí
 shrnutá šepieť, v spôsob otroka
 ma jarmí v tomto svete molí?
 Tu mám nájsť, čo mi chybí tak?
 Mám, liepajúc sa po klátivých pántoch,
 snáď čítať v tisícoch to knihách, foliantoch,
 že všade ľudia, kam len zašiel
 do minulosti navštíviť ich zrak,

tie isté prežívali trampoty,
 že kde-tu v davoch ich ak šťastlivý sa našiel? —
 Čo vyškieraš sa, dutá lebka ty,
 tam z toho kúta na mňa? Iba ak,
 že jak môj, i tvoj mozog zmätene
 raz šukal ľahký deň i preň sa večne budil,
 no túžbou po pravde hoc v lícach zorenie,
 preds' v súmraku len horko-ťažko blúdil!
 Vy, nástroje kol', vy sa istotne
 mne posmievate, ako v zášerí
 čakáte na pokyn môj, k službe ochotné,
 s kolesom, palci, valci, s šijou štíhlou.
 Ja sto ráz stál už u dverí,
 vy mali by ste kľúč byť, v svor sa hodiaci;
 jak mladí bradáči ste síce siláci,
 no darmo huckám vás, neodsúvnate rígl'ov.
 Nie, na výslní bielom dňa,
 súc sväto-tajne tajomná,
 si príroda či úlisnosti figľov,
 či násilníctvu lúpeživej zloby
 vziať nedá závoj temravý,
 i duchu tvojemu čo samochtiac nezjaví,
 to nevynútiš z nej ni sochory, ni šrôby.
 Ty, starobylé náčinie,
 čo bez úžitku som len opatroval,
 ty stojíš tu, bo otec môj ťa potreboval;
 ty, starý svitku, ty zas povinne
 i ďalej budeš sa mať údiť,
 kým na tom pulte mrivá lampa volí smudiť.
 Ba omoc lepšie bol bych obišiel,
 nech prelajdákam, glgáč-troviteľ,
 tú trochu svoju, než že pod tým
 bremenom trochy na priečel
 ohnutý sa tu hrdúsim a potím!
 Nuž, čo máš po otcoch snáď zdedenô,
 hľaď nadobudnúť si, by vskutku bolo maním.
 Čo nepotrebuješ, je ťažké bremeno;
 len čo si okamih sám stvorí za veno,
 to môž' i zužítkovať s požehnaním.

Lež čo sa pozor môj hen k miestu pripína?
 Tá sklenka očiam magnetom je hádam?
 A čo tak naraz milé jasno vôkol zhliadam,
 jak keď nás v boru tmách svit luny ovíňa?

Vítam ťa, fiola ty jediná,
 juž nábožne včuľ s poličky to skladám!
 Ja v tebe ctiť si vždy bol hotový
 vtip, umu ľudskú, zvlášť však v mysle dônoví.
 Ty sújem rozmilých štiav na zdriemanie,
 síl výťažku, zkaď smrť po jemných kvapkách kanie,
 preukáž priazeň svojmu majstrovi!
 Len vidím ťa, a bôľ sa mierni, šľachtí,
 len ulapím ťa, snažba sťahuje už plachty,
 opadá kamdiar ducha povodeň.
 Na šíre more ma to ženie, tiská,
 u nôh mi hladina vôd zrkadelne blýska,
 k pobrežiam novým láka nový deň.

Voz ohnivý sa vznáša na ľahučkých krielach
 sem ku mne! Cítim v sebe súcosť i
 pud ostňa páľčivý, čo najprudšie
 po novej dráhe tej sa predrať v nadvzdušie
 a na postáť jak o zázračných dielach
 zájst v nové sféry čistej činnosti.
 Ó, velebný ten život, neznáma kde troska,
 tá nekonečná rozkoš božská!
 Ty, prvej ešte červ, a zasluhuješ ju?
 Hej, načo ostych, chabé omýšľanie?
 Len obráť chrbát odhodlane
 milému zeme slniečku!
 Sa osmeľ, hoci vyboriť tie brány,
 vedľa nichž každý sa rád tíško preplazí!
 Tu čas je: skutky podať dôkazy,
 že dôstoj muža neviklaný
 ni božskej neustúpi výsote;
 pred onou tmavou jamou nezatriasť sa,
 kam obraznosť, čo ľpí na biednom živote,
 sa k vlastným zatraca útrapám i stráca;
 k onomu priechodu sa snažiť dôjsť,

kol' jehož úzunkých úst celé peklo sála:
 na ten krok bodrej odvahy mať dosť,
 i nech by nebezpeč tam strehotala,
 vtiecť musieť v pustú ničotnosť —

A teraz pod' dol', čistá čaša kryštálová,
 čo mnohých po rokoch mi na um vzchodíš znova,
 z vetchého vylúšť sa mi futrála!

Ty pri otcovských zavše blýskala
 si radovánkach hravou priezračnosťou
 a obveseľovala vážnych hostov,
 jak rovno hvieзде vzošlej zvečera
 si kolovala rúk ich reťazou.

Tá umelecky skvostná nádhera
 tých vencom v tebe vrytých obrazov,
 pijaka povinnosť vše smiechoplodná,
 ich hodovníkom v rýmoch vysvetliť,
 na dúšok dutinu ti vyprázdniť až do dna:
 to všetko, kratochvíľ ni zlatých mušiek kmit,
 ma upomína v pestrom poradí
 na nejednu noc hlučnú za mladi.

Včuľ nepodám ťa s vďakou susedovi,
 ohnivej révy plnú do kraja,
 nebudem dokazovať rytmickými slovami
 na tvojom umení svoj dôvtip pohotový;
 toť, mok je, ktorý rýchle opája.
 Brnavou kadlub naplní ti vlahou.

Čo sám som pripravil si k rozostaniu,
 sám na rázcestí zvolil sebe dráhou,
 buď ostatný to dnes môj nápitok,
 jak slávo-slávny v pozdrav prípitok,
 z tej duše vyneseny mladistvému ránu!

(Priloží čašu k ústam.)

Zvonenie a chorál.

Chór anjelov.

Kristus vstal z mŕtvych
 po mukách smrtných!
 Radostné poslanie

ľuďom, ichž dvojklané,
dedičné, získané
oplietly hady
hriechy i vady.

Faust.

Ký hlboký bzuk, aké jasné tóny
to priloženú sklenku rozmilú
mi odťahujú od úst nasilu?
Či vy to už, vy, temnozvučné zvony,
na úvod sviatku blahosklonný
ohlasujete v zemskej končine
pulz veľkonočnej prvej hodiny?
Vy, chóry, spievate už v božsko-slovej
veľskladbe spev ten zbožne veselý,
čo kedys' pri hrobe za noci žúžoľovej
nôtili rôznymi rty sami anjeli,
na potvrdenie smluvy novej?

Chór žien.

Vonnými vecmi
ošetrily sme ho,
slabé hoc, preds' my,
srdca mu verného,
uložily sme ho;
v kment plachtíc zčista
zavily mŕtveho —
ach, a niet tu Krista,
nenachodíme ho.

Chór anjelov.

Kristus vstal z mŕtvych
po mukách smrtných!
Blažený milovník
ľudstva: on, ako nik
na zemskej krúžku,
hoci i rmútiacu,
spasnú však, cvičiacu
prestál ten skúšku.

Faust.

Čo hľadáte ma, mocne z výšavy
 i mierne hučiac, zvuky neba, vy,
 mňa, ktorý, z prachu pošlý, prachom žije-zmiera?
 Tam zuňte, kde sú ľudia mäksaví.
 Zvest', pravda, počujem, však chybuje mi viera;
 bo zázrak, ja som skúsil vše,
 je samej viery dieťa najmilšie.
 Do oných sfér ja nesmiem zameriť, zkaď totá
 blahovešť zneje sladkej príchuti,
 a preds', súc na zvuk ten od mladi zvyknutý,
 i teraz on ma zve späť do života.
 Ináče kedys' májová jak slotá
 bol spáchal na mňa lásky nebeskej
 bozk v mnohovážnej tíši sobotnej;
 tu sta by tuchyplná nadsmyselnosť
 zvučala zvonovej mi hrany plnosť
 v sluch svätohrôzou užaslý, a v tom
 modlitba bývala mi rujným pôžitkom;
 k nepochopeniu milé roztúženie
 sa zmocnilo mňa a ma hnalo v sad,
 do hája, na luhy ísť brúsiť rad-porad,
 a oči od vrelých slz zarosené,
 som cítil nový svet mi povstávať.
 Tá pieseň oznámila bujaré hry mladi,
 slávnosti jarnej zlatý čas,
 slobodu zotvárajúc s blahy bez výhrady;
 spomienka na to všetko, zašlé v mojom žití,
 detinské vo mne razom zbudiť city,
 tá zdíža ma včuť varovný jak hlas
 od posledného kroka vážneho,
 že späť som sa, cúvam od neho —
 Ó, zaznievajte ďalej, sladké nebies piesne!
 Slzy sa pustily, zem má ma zas,
 privinutého na hruď svoju tesne!

Chór učeníkov.

Už sa pohrobený
 nahor, kde v zjatreaní

lúč svitu blesol,
 oživotvorený,
 slávou oslnený
 velebne vzniesol:
 naviažuc k nebu vzťah
 vláknami večnosti
 nezlomne, nezmenne,
 on, náš tu ochranca,
 je blízko dľa „Staň sa!“
 tvoriacej radosti;
 ach, zeme na ňadrách
 dietky my kŕmené,
 sme tu — nač sebaklam? —
 len pre utrpenie.
 Nechal nás, svojeť, sám
 odišiel, darmo, ach,
 nyjúc tu vzhlíadame:
 Majstre, ach, odpusť nám,
 my oplakávame
 tvoj údel v nebesách!

Chór anjelov.

Kristus vstal z mŕtvych,
 pravda oslávená,
 ušiel jhu zotlenia.
 Zo svojich smrtných
 hľadte sa i vy pút
 radostne vytrhnúť!
 Vám, čo ho chváľite
 činne i slovite,
 na mysli nosíte,
 s láskou mu slúžite,
 bratsky ho kŕmite;
 k národom chodíte,
 o ňom ich učíte,
 v tmách on že úsvit je,
 v ňom im zasľúbite
 blaženstvo večité —

vám i tam majster ctný
blízky je, prítomný
po všetky dni!

Pred mestskou bránou.

Všelijakí *prechádzači* vychodia z brány.

Niekoľkí remeselnícki tovarišia.

Nač' tade, chlapci? — Nápad podivný!

Iní.

My ideme von k myslivni.

Prví.

My ale radšej k mlynu.

Niekoľkí (dohonivší ich).

Veru i my!

Jeden z tovarišov.

Ja by som radil k vodárni sa prejsť.

Druhý.

Ech, cesta tu je najšpatnejšia z ciest!

Poniektorí.

A ty že zrobíš čo?

Tretí.

Ja idem s ostatnými.

Štvrtý.

Ba do Podhradia poďte! U „Džbánka“
ver' nájdete si, čo vám padne k duhu:
kvet dievčat, pivce ani smotánka,
a škriepky najprvšieho druhu.

Piaty.

Hm, čertovská ty chlapina,
 k nenapraveniu žiadnym trestom,
 či zas ťa kočka svrbí-omína!?
 Ja nejdem ťa, mám rešpekt pred tým miestom.

Služobné dievča.

Nie, nie, ja idem nazaď do mesta!

Druhá.

Nepleť! Sa stavím, blízko rázcestia
 hen pod topolmi nájdeme ho chodiť;
 len nebuď taká dúrná, nevrlá.

Prvá.

Bolo to šťastia pre mňa, strach!
 A beztak s tebou bude sa tam vodiť;
 i na tanci len s tebou vydíľa —
 Čo po tvojej ma radostiach!

Druhá.

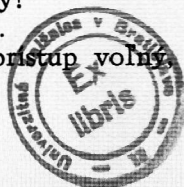
No dnes tam iste nie je sám; bo vedz:
 s ním bude, vŕavel, i ten brčkavec.

Žiak.

Sto striel, jak driečne si tie dievky vykračujú!
 Poď, bratku, musíme ich sprevádzať,
 a uvidíš, jak sa nám zaraďujú.
 Na čo mi ide chuť včuľ, hlad i smäd,
 je predne tuhé pivo na rade,
 tak tabak štiplavý a dievka v paráde.

Meštianske dievča.

Len viď ten pekný dorast školný!
 Naozaj posmech, jak sa chovajú.
 V najlepšiu spoločnosť by mali prístup voľný,
 a za slúžkami bzíakajú!

Druhý žiak (k prvému).

Hop, pomalšie! Tam vzadu idú dve,
 a vskutku v rúcom pristrojení;
 poznávam, jedna je — má šaty ružové —
 susedka moja; no, a to sa vie,
 že dievčaťu som hodne naklonený.
 Stúpajú zticha, znajúc dobrý tón;
 však uvidíš, nás preds' tiež pojmu napokon.

Prvý.

Nie, kamarát! Vieš, ostych, nuda — Ba
 vpred radšej zhurta, oprekoty,
 by srnka neušla nám niekam poza ploty.
 Tá ruka, v sobotu čo metlou narába,
 ti v nedeľu až vrelo polichotí.

Mešťan.

Nie, mne sa nepáči náš nový mešťanosta!
 Len že sa poviedlo mu ostať ním,
 už je ti teraz čoraz drzejším:
 krv pobúri, nech vec je nie tak smiešne sprostá.
 A čože, povedz, doposiaľ
 na prospech mesta vykázal?
 Či nie je horšie so dňa na deň?
 Len každý poslúchaj a slova nerec žiaden,
 a plať viac, než si kedy platieval.

Žobrák (spieva).

Vy, dobrí páni, krásne panie,
 tak vyzdobené, líc ni kvet,
 ráčte mať so mnou zľutovanie
 a všimnite si mojich bied!
 Nech nedudám tu márne: rata!
 Kto môž' dať, ten je šťastný len.
 Deň, ktorý všetci ľudia svätia,
 buď pre mňa pravej žatvy deň.

Druhý mešťan.

Nič neviem lepšieho za nedele a sviatku,
 jak shovor o vojne, válečnom o vresku,
 keď v diaľnom úzadí, tam v Turecku,
 sa kľbčia národy, kraj obracajúc v jatku.
 Pri okne zastaví sa človek naostatku,
 súc sýty rozpravy i hádkou zohriaty,
 podchvíľou dopíja svoj pohár piva
 a dolu na riekú sa díva,
 jak kídeľ klže sa ňou lodí strakatý,
 a večer potom domov odchádza si
 veselý, vedomý si v meste dôstoja,
 a požehnáva blankyt pokoja
 i svitajúce z neho zlaté časy.

Tretí mešťan.

Pán sused, hej, ja tiež tak na to dbám:
 nech štiepajú si hlavy ľudia,
 na ruby všetko sprevíha sa tam,
 keď len tu doma pri starom to zbúda.

Starena (k meštianskym devám).

Jak vyfintené, huj! a do líčka
 udrela ružou mladá krvička!
 Kto nenechal by na vás bleskániky? —
 Len nie tak pyšno! — No cit, maličká,
 a po čom piští vaša dušička,
 ver' vedela bych stvoriť 'šiky-miky'...

Dievčina.

Agata, prac sa, neslied' za nami;
 s takými varujem sa strigami
 sa stýkať verejne a pritom stydiť! —
 Síc' na Ondreja v noci dala mi
 milenca budúceho ozaj v tele vidieť.

Druhá.

Mne v kryštale ho ukázala: bol
od vojska, s viacerými smelci v prítmí;
i obzerám sa, hľadám všade kol',
však jaksi len sa nechce predstaviť mi.

Vojaci.

Vysokých zdí a
cimburia hrady,
s hrdopyšnými,
posmievačnými
devojkami vzhľady
získali by sme
zo srdca radi!
Odvážny trud — mzda,
jak dáva kráľ!

A tu hneď trúbe
dáme sa obom
zaliečať ľúbe,
na radosť tak, jak
k čiernej ich zhube.
To vám je útok!
život — blahodať!
Devy i hrady
musia sa poddať.
Odvážny trud — mzda,
jak dáva kráľ!
A vojsko tiahne
pochodom diaľ.

*Faust a Wagner.**Faust.*

Sú ľadu zbavené veľtok i riavy,
vyzliekol vesnin ich spanilý zor
i dychoť obživný z kryhových kôr;
v doline brnejú vlásky, hľa, trávy;

zim-baba mrivá, trasľavej hlavy,
 utiahla nazpät sa do drsných hôr.
 Ztaď ona posIELa, utekajúc,
 bezvládne krúpy len, ľadu to skvelé
 zrno, ho cez nivy zazelenelé
 po pasmách, pramenách rozsievajúc;
 ale slniečko netrpí bele:
 všade sa hýbe tvorenia snaha,
 všetko chce ono, kde mŕtvola nahá,
 oživiť farebne; na kvietí však
 chybí mu v okrese, kam siaha zrak —
 nič to, vie pomoc hneď: namiesto nich
 priberie ľudkov si vycipkaných.
 Obráť sa, s návršia, toť, ponad cestu
 pozri len nazad k nášmu mestu.
 Z vyhlobených tmavých vrát
 ký jarabý nával rúti sa, ľaď!
 Každý dnes na slnci opeká rád
 údy si cez zimu skrepnené;
 slávia tak Pánovo vzkriesenie:
 lebo i sami vzkriesení vstali,
 nízučkých domov zpod povaly,
 izbou kde stuchlý-plesnivý kút,
 z remesla-priemyslu železných pút,
 zpod tlaku štítov a strechových čepcov,
 z medzierok-uličiek kliešti i klepcov,
 zo ctihodnej noci kostolov
 všetci sa dostali na svetlo znov'.
 Viď len, viď, ako sa množstvo to frišké
 rozráža po sadoch a poliach v chod,
 a rieka, po celej šírke i dĺžke,
 roj lodíc kolíše ramený vôd;
 i preťažený zmietaním vln
 dobre sa neprekotí tu i tam čln,
 zvlášť posledný — aha, var' krúťňavy vrt, ťah —
 Ešte i po vrchu diaľnych prtíach
 uvidieť farbistých oblekov kmit.
 Už čujem trmu-vmu vsi a vrenie;
 tu je to nebo ľudu otvorené,

veľký i malý jasá spokojene:
tu človek som, tu smiem ním byť.

Wagner.

No, s vami, pane doktor, prechádzať sa
je čestné i zisk popritom;
však nechcel by som sám tu zatárať sa,
bo surovostiam, ako viete, som
nepriateľ všetkým, haj, a koľký!
To pidlikanie, povyk, hranie v kolky
je priodporným pre mňa zvukotom;
sa besnejú, jak zlým by duchom posadlí,
a radosťou to zvú, zvú spevom — Uhádli!

Sedliaci pod lipou.

Tanec a spev.

Ovčiar sa k tancu pristrojil,
vzal kurtku, klobúk podperil:
ni páv sa vycifroval.
Už kol' lipy shluk tiesnivý,
a haštria sťa by blázniví.
Ichú! Ihop!
Túlala! Hopsa! Hop!
Tak sláčik prehudoval.

Priam pretlačil sa napredok,
tu lakťom durkol dievča v bok,
jak na nákovu kovál;
dievčina bystrá zvrtila sa
a vrkla: Poznať mamľasa!
Ichú! Ihop!
Tralala! Hopsa! Hop!
Hľaď, bys' sa rúče choval!

No v škole šlo to chvátavo,
napravo skrutom, naľavo,
lem sukní poletoval.

Vyhriati stíchli, červení:
oddýchli sňatí rameny —
Ichú! Ihop!
Túlala! Hopsa! Hop!
Pri lakti bedry ovál.

A nerob mi — vedz posluchu!
Nejeden už i mladuchu
ošudiac, odstrečkoval!
Preds' odvábil ju postranne,
a zpod lipy znie výskanie:
Ichú! Ihop!
Tralala! Hopsa! Hop!
Krik; sláčik hudlikoval.

Starý sedliak.

Pán doktor, pekne od vás, že
nepohrdáte nami dnes,
ste prišli, veľký učenec,
sem v ľudu dav, kde má svoj ples.
Tak nože aj džbán najkrajší,
naliaty zčerstva, ráčte vziať!
Keď podávam ho, vinšujem,
by nielen zahasil vám smäd;
ten počet kvapiek, čo ich v ňom,
buď prirátaný k vašim dňom.

Faust.

Osviežny nápoj prijímam;
vďaka zaň, pozdrav všetkým vám.

Starý sedliak.

Naozaj, že ste v radostný
deň prišli, hodno pochvaly;
veď predtým i v dňoch neblahých
ste s nami dobre smýšľali!
Nejeden je tu živý, čo
váš otec ho bol vychvátil

z horúčky drapov vpokon, keď
 zaráze postup zahatil.
 I vtedy vy, muž mladý, ste
 z dom' do dom' išli k lôžkam múk,
 moc mŕtvol odniesli z nich, vy
 ste zdravý vyšli ani buk:
 tak prestáli ste tvrdú próbu
 nejednu v nákazy tej dobu;
 pomocníkovi pri úmore
 pomáhal pomocník ten hore.

Všetci.

Mužovi, čo sa dokázal
 tak, na zdravie! — džbán o pokál! —
 by ešte dlho pomáhal!

Faust.

Pred oným shora sa pokorte, priatelia,
 čo učí pomáhať i pomoc posiela.

(Ide s Wagnerom ďalej.)

Wagner.

Ký pocit, veľký mužu, musíš mať
 pri počtách húfu toho s vďačnou vravou!
 Ó, šťastný, zo svojich kto darov
 môž' taký prospech dobývať!
 Hľa, otec ukazuje chlapcovi ťa
 na rukách; každý na teba sa pýta
 a dotíska sa, víta vpred ni cvik;
 i smyčec zastal, mešká tanečník.
 Ty ideš, do radov si stali z uctenia,
 čapice brnk! vhor ani motýle;
 i zbličko len, a klaknú kolená,
 jak šlo by 'Venerabile'.

Faust.

Pár krokov ešte nahor k skale tej,
 kde odľúkneme si, tuláci, z ustatosti. —

Tu, hľa, som často sedával sám: hej,
 do dumy pohrúžený hľbokej,
 a trápil som sa modlením a pôsty.
 Na nádej boháč, silák vo viere,
 som v detinskej si trúfal dôvere
 slzami, vzdychy, spínaním to rúk
 vynútiť na Vládcovi nebeskom
 skon onej nákazy a úchytom
 sňať so sveta jej pliašovitú muku.
 Tá chvála množstva za môj čin
 včuľ znie mi ako výsmech v uši,
 brál ohlášaný chachotom deň po dni.
 Ó, kebys' vedel čítať v mojej duši,
 jak otec kedysi a syn
 takejto slávy málo boli hodni!
 Môj otec pošmúrny bol poctivec,
 čo nad prírodou a jej posvätnými kruhy,
 statočne, pravda, ale preds'
 na vlastný spôsob, prepíatec až tuhý,
 premýšľal s vrtošivou námahou,
 a ktorý, obklúčený od adeptov,
 s poverčivosťou temer neblahou
 v černokňaznícky zatváral sa krám
 a nekonečných dľa receptov
 protivné sgiňal-slieval tam.
 Tu lev bol červený, ten smelý ženích,
 osobášený v letnom kúpeli
 s ľaliou pannou, a len túžbou zbroneli,
 hneď oba pri plameňoch otvorených
 čelustí štvaní šľahom víchrice
 z mladušskej do mladušskej svetlice.
 A zjavila-li sa, sta príznak z dúhy skvelý,
 v sklenatke mladá kráľka na povel,
 tuliti! skrsol liek, no chorí mreli,
 a nik sa nespýtal: kto vyzdravel?
 Tak sme ti pekelnými lekvármi
 v tých dolách-horách zúrili my sami
 oveľa horšie nežli mor.
 Ja sám som tisícom dal otravy tej požiť;

povádli, chudáci, ja musím dožiť,
že vražedníkom slávu hudie sbor.

Wagner.

Jak možno, že sa tým tak kormútite!
Od poriadneho je dosť muža vyrobené,
keď, čo naň preniesli, to umenie
prevádza punktovne a svedomite!
Keď, ako mladík, svojho otca ctíš,
tak prijmeš od neho rád, hoc aj špeť je;
keď, ako muž zas, vedu rozmnožíš,
tak môž' sa syn tvoj k vyššej dostať méte.

Faust.

Ó, šťastlivý, kto ešte úfať vie,
že z toho mora bludov vybrst' ľza, sa prebiť
ich vlnobitím na tvrd' v prístave!
Čo nevieš, práve to ti chybí k úprave,
a čo vieš, nemôžeš ho upotrebiť.
Lež krásne dobro tejto hodiny
nedajme takejto si popsúť trudnomysli!
Pozeraj radšej vôkol v nížiny:
hľaď, večerného slnca bleskot pasmom svislý
jak ožaruje kraj osád
zeleňou obohnané chalúčky,
že vzblkajú sta fakle plápolaním.
Slniečko cúva, ustupuje vzad,
deň skoro bude prežitý;
ta ono uháňa — ni ženích v prístupky —
kde nový život splodí pobozkaním ranným.
Ó, že ma peruť s pôdy nevzchytí,
môcť usilovať za ním a vždy za ním!
Ja vo večných by lúčoch večerných
zrel tíchnuť svet a denné rúcho svliekať
mi u nôh, zlatohlavu pých;
tlieť štíty, doly kľudniť videl bych,
strieborné potoky do zlatých veľriek vtekať.
Nezdířal by viac bohorovný beh

vrch divoký ni príkry breh
s všetkými žlabinami-pazuchami;
už otvára sa mora neznáma
pláň s priehriatymi choboťami
pred užaslými očami.
A predsa zdá sa, boh dňa konečne že klesá;
však nový pud je nová moc,
čo v hrudi bleskmo rozopne sa,
že každé pierko vzprúh v nej razom vzhuplo-vzlietlo
a vôli stupne podkladá:
i chvátam diaľ, piť jeho večné svetlo,
deň pred sebou a nazad noc,
nebesá nad hlavou a pod nohama vlny: —
ó, zdroj ty, z nehož tečie omlada
od vekov a vždy rovnako si plný...
Sen krásny, medzitým čo slnce zapadá.
Ach, ku krídlam, ichž má duch, umknúť z okov tela,
tak ľahko nepripoja telesné sa kriela.
A predsa každému je vrozené,
že jeho cit sa derie vpred a hore,
keď nad nami, sa stratiac modrom vo priestore,
škovránok snuje piesne nadšené,
keď ponad brdá v huniach smrekového lesa
sa rozkrídlene orol zastaví
a ponad rovne, ponad plesá
k domovu tiahnu žeriavy.

Wagner.

I ja mal hodiny, čo rozmar ma vše schytil,
no pudu takého som ešte nepocítil.
No, na poliach a horskom chamradí
sa človek dosýta ver' chytro nahľadí;
a čo sa týče vtáctva, myslím všetky,
im nikdy nebudem závidieť tie ich letky.
Hoj, ako ináč unášajú nás
radosti ducha v izbenej hen schránke
od knihy ku knihe a od stránky v nich k stránke!
Tu v zimušný ti dlhý čas

sú noci všetkých krás, tieh priehlbeň;
 blažené teplo života sa vzprúdi
 a prechodí ti všetky údy,
 taj! a keď rozvinieš tak vzácny pergamen,
 tu vidí oko, ucho čuje,
 jak celé nebo k tebe sostupuje.

Faust.

Ty jedného si len puďu si vedomý;
 ó, neobznám sa nikdy s druhým!
 Dve duše majú, ach, za bydllo vnútro mi,
 a sú si zavadzadlom púhym,
 na večnej rozluke v tom mojom vedomí.
 Z nich jedna s hrudou lásky rozkošou
 sa sveta drží ústrojenstva háky;
 tá druhá spurne mocuje sa s ňou
 a hľadá so smetíš sa povzniesť na predkov
 vznešených poľaň nad oblaky.
 Ó, sú-li duchy v povetrí,
 čo ako vladári, len mihnúc na vetry,
 sa medzi zemou-nebom prehánajú:
 tak sostúpte z tých zlatých vonných pár
 a odveďte ma, nového kde dar
 života túžobníci dostávajú!
 Hej, len by bol môj čarovný tak plášť
 a niesol by ma v cudzie kraje priodiaty,
 ver' nedal bych ho za najdrahšie šaty,
 ni za kráľovský purpur zvlášť!

Wagner.

Nevyzývajte zástup povestný,
 čo prúdive sa v parokruhu rozprestiera,
 človeku tisíc nebezpečenství,
 od všetkých kútov-uhlov, shrňa-sbiera.
 Tak od severu ženie kolozub
 duchovný do teba, i so žihadly zhúb,
 čo ostro vyhrotil mráz-brusič za horúca:
 tí tiahnuc z východu, zas sušia, vred i strup,

a krmivom ti strávia pľúca;
 keď tých šle poludnie od púšte, pobreží,
 ti na temene skopiť pahreb žhavú,
 tak západ privádza roj, čo prv osvieži,
 by zalial ťa, luh, pole, spuchnúc na záplavu.
 Sú čulí, škodiť chytrí šarvanci,
 i radi poslúchnu, bo oklamú nás radi;
 sa vydávajú, že sú neba poslanci,
 i šepcú anjelsky, keď lužú ako hadi.
 Však poďme! Ošedivel svet už, hľa,
 vzduch ochladol, i sadá hmla!
 Dom teprv večer človek ocení. —
 No, čože stojíš tak a pátraš zdivený?
 Čo vie ťa na mraku tak dojať, oboboniť?

Faust.

Či vidíš čierneho hen psa
 po siatí, po strniskách honiť?

Wagner.

Už dávno vidím ho, mne zvláštnym nezdal sa.

Faust.

Obzri ho dobre: ani príšera —
 Čo myslíš, čo to za zviera?

Wagner.

Nuž púdlik, ktorý na svoj spôsob hore-dole
 krok pánov, trampotiac sa, šľakuje.

Faust.

Či badáš, ako v širom slimačom to kole
 on kol' nás a vždy bližšie kľučkuje?
 A nemýlim-li sa, tož plamene sa kudlia
 a vlečú za ním ohnivý jak pás.

Wagner.

Ja vidím iba čierneho tam púdla;
 akiste oči klamú vás.

Faust.

Mne zdá sa, magické že snuje slučky
a omotáva potichučky
nám kol' nôh načiatkom to vzťahov budúcich.

Wagner.

Ja nevidím ho motať ani snovať,
len neisto nás, placho obskakovať,
bo miesto gazdu si dvoch vidí neznámych.

Faust.

Kruh užie, už je blízko, ha!

Wagner.

No, vidíš, pes, a žiadna mátoha.
Skučí a váha — rozpak nebodaj —
na brucho uľahla sa stonoha,
i mrdá chvostom. No, psia voskrz obyčaj.

Faust.

Drž s nami, čučko! Sem sa ber!

Wagner.

Skutočne, poblaznelý zver.
Zastaneš ticho, lopne si a slúži;
ak oslovíš ho, ku tebe sa plúži,
na teba škriabe — zjedol by ťa ver';
stráť niečo, prinesie ho, pyšno hádzuc šticou,
hoc do vody ti skočí za palicou.

Faust.

Máš pravdu; na ducha tie pestvá nestačia,
to všetko výcvik korbáča.

Wagner.

Psu, keď je dobre vyučený,
i múdry muž vše býva naklonený.

Hej, tvojej priazne zaslúži, a jak,
študentov výborný to spolužiak!

(Vojdú do mestskej brány.)

Študovňa.

Faust vstúpi s púdlíkom.

Som polia zanechal, grúň s lesom,
ichž noc tmou prišla poopriast'
a tuchyplným svätým desom
v nás zbúdza lepšiu duše časť.
Spia mrcha pudy, sebstvo-vilstvo,
ruch vášní činný zaseknul;
včuľ hýbe sa len ľudomilstvo,
láska sa božia hýbe včuľ.

Buď ticho, pudláč, nebžíkaj, šteňa sučie,
a pri prahu čože tak ňuchtíš, há, tam?
Takoj sa za pec uľahni rúce,
najlepšiu podušku svoju ti dám.
Keď si sa nás za cestou víškatou veru
behom i skokom nabavil dosť,
tak prijm' teraz i moju opateru
jak vítaný mi pokojný hosť.

Ach, keď tak v našej úzkej cele
zas lampa horí radostná,
tu v hrudi i nám svitne cele,
v tom srdci, čo sa samo zná.
Um začne znova hovoriť a
nádeja kvitnúť; zjarený
zatúžiš po potokoch žitia,
ach, po života prameni.

Púdlíku, nevrč! Ku tým svätým tónom,
ichž zun mi dnes cele dušu zaobsiahol,
naskrz sa nehodí zvierací hlahol.
Sme zvyknutí, ako by pod zákonom,

Ľudia že radi sa posmievajú
z toho, čo nechápajú,
že na dobré oni a krásne,
čo im je neraz na obtiaž vlastne,
začnú ti šomrať, hundrať, ba mrčať;
či i pes chce na to, jak oni, vrčať?

Ale, ach, už cítim, pri najlepšej vôli,
úkoj viac neprýšti z prs, schradlých v bôli.
Ale prečo musí prúd vyschnúť tak skoro
a my váľať sa v žízni na smrť až choro?
O tomto samotrznení
moc skúsenosťmi som obremenенý.
No túto nestač nahradiť ľza, na hoj zmeniť:
naučíme sa nadzemské ceniť,
zatúžime po zjavení,
čo nikdy neplaje na nebosklone
ni pod ním tak dôstojne, krásne i blahovonne,
jak v Novom, toť, zákone.
Nutká ma to, pohonom prapríčiny,
otvoriť základný text vznešený,
s poctivým pocitom, vzňatým na zápal,
už raz svätý ten originál
preložiť milenej mi do nemčiny.

(Otvorí diel knihy a chytí sa do toho.)

Na písme stojí: „Na počiatku bolo *slovo*!“
Tu stojím už, som uviazol;
kto pomôže, bych pokročil sa novo?
Nie, *slovo* neľza mi tak vysoko si vážiť,
to ináč preložiť sa musím snažiť,
akže som duchom prave osvitol.
Na písme stojí: na počiatku *smysel* bol.
Rozvážže dobre prvý riadok,
že brko nezvirgá ti na úpadok!
Či *smysel* pôsobí a tvorí? hádka zbylá —
Stát má skôr: na počiatku bola *síla*!
Lež, i kým toto píšem, pochyb nával
ma varuje, bych pri tom nezostával.

Mne pomáha duch! Mám to: jeho na pokyn
bezpečne píšem: zpočiatku bol čin!

Chceš-li byť účastným mojej stane,
púdliku, nechaj zavýjanie,
s brechotom prestaň, no pst, špata!
Nemôžem kazimiera-kamaráta
nablízku trpieť, priateľ pokoja.
Z nás jeden, ty abo ja,
musíme opustiť celu.
Nerád komu bez rozdielu
vypovedám pohostinstvo: no,
dvere sú dokorán, ujsť ti slobodno.
Ale čo to za videnie!
Môž' sa to diať prirodzene?
Je tóna a či je skutočnosť?
Jak dužie môj púdlik na dlžku, na šírosť!?
Mohutnie, dvíha sa ohromno, ba
nie je to psia podoba!
Čo za strašidlo dovliekol som domov? Och,
už vyzerá ti ani hroch,
okále ohnivé, strašlivý hryz.
Ó, ty si mi to iste, tys'!
Na taký polopekelný plod
kľúč Šalamúnov dostačí, toť!

Duchovia na chodbe.

Väzňom je dnu jeden! Chránim,
buďte tu, neidte za ním!
Jak v železách lišiak, musí byť
starý z pekla ostrovid.
Ale pozor! Huš,
preletujte osve, spolu,
hore-dolu:
a on vymotal sa už.
Viete-li sa spriahnuť-zapäť,
nedajte ma kľapať-kapať!
Všetkým nám do času toho
urobil už kvôli mnoho.

Faust.

Po prvé zvieraťu zastal si v stret,
použijem štvorých prôpoveď:

Salamander žiar a plaj,
undina sa svíjaj,
sylfa pomíjaj,
škriatok sa ustávaj.

Komu by neboly známe,
živly to samé,
sila v nich
i vlastnosť ich,
nebol by, v ruke s ich lajstrom,
nad duchy majstrom.

Zhyň v plameňoch, mloku
potmešilý!
Rusalka, slej vodné žily
k veletoku!
Svieť, meteorov preleť v oku,
vílo!
Domáce pomáhaj motovilo,
incubus, incubus!
vyjd' a prikry na pokus!

Žiadno z tej štvorky
netrčí v zvierati. Horký!
leží si ticho a šklabí sa mne;
nedotkol som sa ho tým bolestne.
Počkaj, premilený vtáčku,
očuješ tuhšiu zaklínačku.

Však, si, tovarišu,
zbeh, ktorý pekelnú opustil skryšu?
Tak viď to znamenie,
pred nímž sa pokoria zdrtene
čierne ztaď kídle!

Už zdúva sa, ježiac srst' na chrbte, hrdle...

Povrhla bytnosť! Čuj, sa ťa pýtať:
 či vieš ho, toť, čítať,
 nikdy čo nevznikol v porodných potrebách,
 nevysloviteľného,
 rozliateho všetkých po nebách,
 bezbožne preklátého?

Vykázané za pec, nechcejúc von,
 nadúva sa ti ako by slon,
 celé zaplňa priestranstvo, hľa,
 roztiecť sa hodlá ani hmla.
 Nedriap sa na strop, ohyzda nástrah!
 K nohám tu uľahni majstra!
 Vidiš, že nehrozím podaromnici.
 Spálím ťa v tej svätej blýskavici!
 Nečakaj, zanovit,
 na vo troje žhúci svit!
 Nečakaj, zanovit,
 bych hlavného kunštu mal popoužiť!

Mefistofeles

vystúpi, medzitým čo hmla sa rozchádza, zpoza pece,
 oblečený ako cestujúci scholastikus.

Nač' hurt ten? Čím smiem panáčkovi slúžiť?

Faust.

To tedy bolo jadro púdlika!
 Pobehaj-školast? Pád, ma schopný rozrehotiť.

Mefistofeles.

Pozdravujem učeného pánika!
 Ver' dali ste sa mi a hodne potiť.

Faust.

Ako sa voláš?

Mefistofeles.

Tá otázka zdá sa mi
 primalichernou pre toho, čo horí
 až nenávisťou k slovu, no a ktorý,
 od zdanía vzdialený na míle, smyslami
 len k dnu sa podstát vŕta cez površia kôry.

Faust.

Však pri vás, panáci, môž' človek podstať
 už obyčajne z mena k prečítaniu dostať,
 kde prizrejme sa dokazuje,
 keď človek, tobôž spytateľ,
 vás muším bohom, zhubcom, lhárom pomenuje.
 No, dobre; kto si tedy, rec.

Mefistofeles.

Keď rec, tak vedz: som onej sily diel,
 čo voždy zle chce a vždy dobre robí preds'.

Faust.

Čo hádanky tej skrýva zástera?

Mefistofeles.

Ja som ten duch, čo stále zapiera!
 A s právom: lebo, čo tu vzniká, tvar
 si odievajúc bytia, veľkô-malô,
 je hodno iba, aby pošlo v zmar;
 i lepšie, keby ani nepovstalo.
 Tak tedy všetko, čo vy na tom svete,
 za sudcu majúč liché vedomie,
 hneď hriechom, skazou hneď, zlom vôbec zvete,
 obzvlášte mojím živlom je.

Faust.

Vraj, diel si, časť, a čnieš preds' celý napredo mňa?

Mefistofeles.

Čo vravím ti, je pravda skromná.
 Kým človek, pochabý ten svetík-oriešok,
 sa obyčajne drží za celok:
 ja časť som dielu, čo bol všetkým zpočiatku,
 časť tmy, čo svetlu zľahla za matku,
 pyšnému svetlu, ktoré, leda k moci,
 že stuhlo v brkách, stvrdlo na spáry,
 už hodnosť, priestor ti chce uprieť matke-noci;
 a preds' sa mu to nezdará,
 bo, nech si akokoľvek snažbou srší-kypí,
 prikuté ono na telesách lipí.
 Z tých telies prúdi sa, ich krásli povinne;
 teleso zahatí ho v chôdzi, hoci mrva;
 tak, úfam sa, i dlho nepotrvá
 a s telesami vedno zahynie.

Faust.

No, poznám tvoje úlohy: ej, stupne k sláve!
 Ty vo veľkom nič zničiť nie si vstave,
 i počínaš včuľ v malom riadenie.

Mefistofeles.

A, pravda, tým je nemoc spravené.
 Čo ničomu sa stavia oproti,
 to čosi, opak ničoty,
 neokrôchaný svet ten, hoci som už mnoho
 podujal, vynaložil všeličoho,
 nevedel som mu dosiaľ pristúpiť:
 nie povodňou, nie búrok-víchric metlou ťažkou,
 ni žravým požiarom, ni lomcujúcou triaškou;
 jak tupý bezcitník a zanovit,
 ledaže osíknuc sťa trstina,
 ti vposled zas sa pokojným zná stavať
 a trvá more tam, tu pevnina!
 A zlorečený, ničomnícky hyd,
 tá zvieracia i ľudská háveď:

tej ti už naskrz nemožno dať rady,
 priam sčeperí sa, hmýri ako prv —
 Už koľkých uložil som podspod medzi klady,
 a vždy ti obieha zas nová, čerstvá krv.
 A to ide ďalej, zbesnel by si zlostou!
 Z povetria, z vody, jak zo zeme potreba
 kás' klíkov vyvádza ti množstvo, nových hostov,
 za sucha, mokra, tepla, chladna s unáhlením!
 I nech si tak raz oheň nevymienim,
 nič zvláštneho bych nemal pre seba.

Faust.

Ty večne hybnej, spasiteľne
 tvoriacej moci otríčaš
 v priek päste diabla neciteľné,
 ichž darmo ľstive zatínaš!
 Dač' iného hľaď počať, plemä
 ty chaosu hen prečudné!

Mefistofeles.

Naozaj spamätať sa chceme;
 no o tom viacej budúcné!
 Nateraz smel by som sa vzdialiť?

Faust.

Nevidím, nač' sa spytuješ.
 Ťa poznať, dosť som šťastia mal; id',
 a navštevuj ma, ako vieš.
 Tu okno je, tu sú zas dvere,
 i komín ti je istý tam.

Mefistofeles.

No, vyjst', jak vpálil som, v tom smere,
 už sa len priznám, hoc sa okúňam,
 mŕi bráni prekážočka troška:
 na prahu vašom muria nôžka.

Faust.

To pentagrama ťa tak trápi tu?
Ej, povedzže mi, keď, súc pekla synom,
to zaráža ťa, jak si predsa vošiel dnu?
Kým takého si ducha prekabátil činom?

Mefistofeles.

Obzrite znak si, nie je dobre vyvedený;
ten uhol, obrátený k východu,
je, ako vidíš, kúštik rozčapený.

Faust.

Haj, chváliť prichodí mi náhodu,
že to tak utrafila, jak by strelil!
A ty si tedy mojím väzňom, čo?
Znevrady i to dopadlo, i to!

Mefistofeles.

Pes nepobadal nič, keď hupkom-skokom vtrieli;
no teraz je už iná reč:
čert nijak nemôž' z domu preč.

Faust.

Tak prečo nejdeš oknom? L'ahký batoh —

Mefistofeles.

Jest zákon pre diablov i čriedu mátoh:
kde vkĺzli dnu, tam musejú i von.
To prvé bez ohľadu na zákon
nám voľno — v druhom každý otrokom sa stáva.

Faust.

I peklo má si svoje práva?
No, to je vskutku výtečné!
Tu s vami, páni, by šlo, a to bezpečne,
i pojednať sa, však, len návrh smluvy složiť?

Mefistofeles.

Čo sa ti prisľúbi, máš zplna, čisto požiť,
ver' neutrhne sa ti ničoho.
Však, akže smluva platnou byť má,
nemožno len tak vhupnúť do toho;
i porokujeme si o tom najbližšie.
Včuľ prosil by som ťa, sa kloniac najnižšie,
ráč na tento čas prepustiť ma.

Faust.

Ech, zostaň ešte, báchorôčku kým
mi rozpovieš: len nech je z dobrých dáka.

Mefistofeles.

Nie, pusť ma už! Sa skoro navrátim,
a vtedy vypytuj sa, čo ti ďaka.

Faust.

Ja som ti nenastražil úkladne,
sám do vlastných si vliezol nití.
Nech drží čerta, kto ho popadne,
ver' nie tak skoro druhý raz ho chytí.

Mefistofeles.

Ak ti tak ľúbo, vďačne tentoraz
zotrvám spoločníkom ti i zatým;
no pod podmienkou, že ti čas
svojimi kunštami čo najslušnejšie skrátim.

Faust.

Rád uvidím, páš neobmedzene;
len nech aj baví tvoje umenie!

Mefistofeles.

Hej, priateľu môj, pre tie tvoje smysly
viac získaš v tejto hodine,

než dlhé za roky, čo rovno šedine
 nad tebou byly jednotvárne svisly.
 Čo útlí duchovia ti zaspievajú,
 obrazy pekné, ktoré prinášajú,
 nebude leda pustá čarohra.
 I sám tvoj čuch sa bude tešiť z krásna,
 tak obveselia sa i tvoje ťasná,
 kým v ten čas cit tvoj si rozkoše načiera.
 Netreba priprav vopred, nač by tie?
 Sme spolu všetci, začnite!

Duchovia.

Shrknite črepy,
 tmavé vy sklepy,
 plnšej nech vnady,
 vľúdne dnu hľadí
 belasý vzduch!
 Keby nie chmáry
 na jeho tvári,
 hviezdčky hnedky
 strbliecu všetky,
 ľúbezné slnká,
 za vlnkou vlnka,
 zatočia v kruh.
 Nebeských synov
 duchovná krása,
 ponad hĺbinou
 — pravda, len zdá sa —
 vratký ich ohyb
 povedľa tiahne,
 bez obáv, pochýb
 náklonnosť silná
 zápäť im zpilna
 odbočkou zahne,
 a rúch ich kraje,
 stuž, čo s nich vlaje,
 pokryjú kraje,
 útulok lubia:

citom kde vreli,
 pozadumeli,
 na ústach ústa,
 na život celý
 milí sa snúbia.
 Besiedky zhusta!
 Na latiek drievi
 družno i rôzno
 pučiace révy!
 Ťažiac hrozno
 s bobuliek riasou
 v nádržku šústa
 tiesnivých prasov:
 šurdžajú mušty,
 jarky jak v pľušti,
 kypiace vína,
 riava vždy iná
 zurčí cez skalky
 vzácne i čisté,
 kryštaly isté,
 kľučkujúc hadom
 do sivej diaľky;
 za sebou vrchy
 nechajú radom,
 príval jak sprchy,
 plytko i spádom
 z korčiekov, z klopcev,
 cez bralísk brány:
 až po kamenci
 na širej pláni
 prúd roztečie sa —
 všetky sa složia
 na pokoj, snijú
 splynuté v plesá
 kol' u podnožia
 zelených kopcov.
 A operenci
 slasť si tam pijú,
 slniečku v stretky

zdvíhajú letky,
 s každým dňom krásnym
 zaletia v ríšu,
 zlato kde prosa,
 perličky rosa:
 k sihotiam jasným,
 na vlnách čo sa
 laškovne kníšu;
 v chóroch kde skvúcich
 vysk počujeme,
 po luhoch zrieme
 ples tancujúcich,
 až všetci v shode,
 druž šantujúca,
 luč! po slobode
 porozpráchnu sa.
 Tí, hybaj v nohy,
 ni vysoká zver,
 po štítoch lozia;
 plávajú mnohí,
 kúpu sa, vozia
 na okách jazier;
 iní kým plecí
 okrídlenými
 povznášajú sa
 nad oblač, dymy,
 nad dúhy most:
 k životu všetci
 usilujú sa,
 každý si letí
 v mnohých hviezd svety,
 blaha jak hosť...

Mefistofeles.

Spí! Znamenite, mladosi vy malí,
 vzdušná chasa, ačidali,
 ste mi ho rúce sčičíkali!
 Za koncert ten som vašim dlžníkom. —

Hoj, nies' ty ešte oným chlapíkom
 udržať čerta v hrsti zaväzeným! —
 Nono, ho šiaľte sladkým snovidením,
 v oceán ponorte ho bludu do rána!
 Však na prahu tie čary zničiť rozpoltením,
 hej, potrebujem zúbät potkana.
 A, ľad', nie dlho treba zaklínať mi plemä:
 už šuchorí tu jeden i hneď poslúchne ma.

Pán onen potkanov a myší,
 múch, žiab, vší, ploštíc nanajvyšší
 ti velí, vylez z diery, smelec-vrah,
 a poobhrýzaj tento prah,
 tak jak ho olejom on zakvapkal —
 No, už mi ideš, skočko? Chvála chvál!
 Len rezko do práce! Hrot, čo mi bráni,
 priam napredku si drepí hrany.
 Zakúsni ešte — bude, drevokaz —
 No, Fauste, snívaj len, kým vidíme sa zas.

Faust (zobudiac sa).

Jak? Opätne som ošmálený?
 Tak zmizá nával duchaplných síl,
 že v snách mi čert bol lžive predstavený
 a že mi púdlík uskočil?

Študovňa.

Faust, Mefistofeles.

Faust.

Ktos' klope? Voľno! Kto ma zasa
 potrápiť chce?

Mefistofeles.

Ja som to.

Faust.

Voľno!

Mefistofeles.

Musíš vyrieť do tretice.

Faust.

Nuž, voľno!

Mefistofeles.

Tak sa mi máš páčiť povždycky.

My, nádejem sa, budeme sa snášať!

Veď vrtošky ti poodplášať

som tu, jak panic šľachtický,

v červenej, zlatom pramovanej hábe,

cez plecia plášťik, jak lub — nielen polhodváb je —

kosierok zastoknutý za klobúk,

pri boku dlhý kord a ostrý — kľať i sekať:

i radím ti včuľ stručne ani struk,

priam podobne sa vyobliekať,

bys', odklonganý, slobodný ni vtač,

vyskúsil, život čo je zač.

Faust.

V hocjakých šatách rovno pocítim

tlak pozemského bytia, ostne jeho súžby.

Som pristarý len bavičkať sa s ním,

primladý nemať želaní a túžby.

Čo môž' mi svet dať? Čoho sľubný list?

Bez toho máš byť, máš sa zaobísť!

to večitá je nôta nôt,

čo každému v sluch pozaznieva,

juž celý dlhý cez život

nám každá hodina do zachrípnutia spieva.

Len s úžasom sa ráno prebúdzam,

i zaplakal bych horko v bezvládnosti biednej,

deň uvidiac, čo v svojom behu nám

nesplní jednej žiadosti, ni jednej;

ba sám i tuchu chůtky po omrz

hlavatým sudičkárstvom stenčí-skráti

a tvorbu mojich rušných prs

na tisíc ostudami životnými hatí.
 Aj musím, noc keď slietla potichu,
 vše na lôžko si líhať v úzkostlivej tiesni;
 ni tam mi nebude dopriano oddychu:
 viem, strašiť budú ma, až hrôza, divoké sny.
 Boh, čo mi v hrudi bytuje,
 môž' k dnu v nej zvíťiť vnútro obrím-trpasličím;
 čo nad silami mojmi kráľuje,
 on navonok hnúť nevie ale ničím!
 A tak je bytie mi na ťarchu viac než dost,
 smrť žiadúcnou mi, život ošklivosť —

Mefistofeles.

A preds' smrť nikdy nie zvlášť vítaný je host.

Faust.

Ó, šťastný, komu ona v triumfovom jase
 krvavý vavrín spleteť kol' skraní,
 či koho, prezúrenom v tanci po dubase,
 v náručí dievčom náhle porani!
 Ó, že som mŕtvy nesklesol, súc v moci
 úchvatnej ducha s výšavy!

Mefistofeles.

A predsa mok ten brnavý
 nevypil ktosi v onej noci.

Faust.

Špehovať, zdá sa, je ti radostou.

Mefistofeles.

Nie vševeda som; však moc nie mi tajnosťou.

Faust.

Keď zo strašného v ten čas vzruchu-hmyru
 ma sladko známy vyrval tón,
 by odrobinku detských citov sivú

názvukom veselých chvíľ preštil napokon:
 tak všetko preklínam, čo lákadlami
 a mámidlami dušu opína,
 i do tejto ju trúchlej hrobky-jamy
 slepivým, lichotným síl kúzlom zaklínam!
 Prekliata predne vysoká tá mienka,
 ňouž duch sa pyšno opriada,
 prekliaty osln zjavu, ktorý, hoci ztenka,
 na smysly sa nám pláchou nakladá!
 Prekliate, čo nám vo snách pokrytecky vzplanie,
 lesk slávy, mena chýr ni dlhý zlatý pruh!
 Prekliate, čo nám lichotí jak manie,
 jak žena, decko, sluha jak a pluh!
 Prekliata mamona, jejž zlatopyská modla,
 jas svetlý v zreniciach i krvavý,
 nás na odvážne dráždi výpravy,
 keď hnilého nám do pohodlia
 vankúše trónom upraví!
 Ba kliatba na balzam, čo vincúr z hrozna bere!
 Najvyššej kliatba láske-milosti!
 Na nádej kliatba! Kliatba viere
 a predovšetkým trpezlivosti!

Sbor duchov neviditeľne.

Beda, beda!
 sbořil si ho,
 ten utešený svet,
 mohutnou pästou;
 rúca sa, padá — prach i smet!
 Poloboh, on ho rozbil!
 My odnášame
 sutiny v nič hrobárskou chasou
 a nariekame
 nad stratenou krásou.
 Najmocnejšie
 pôsobiaci z pozemšťanov,
 nádhernejšie,
 za tou troskou odpratanou,

zbuduj ho znova
 vysokých štítov i viech,
 základ kde chová,
 vo svojej hrudi ho vybuduj zas!
 Nový života beh
 započni prečudesne,
 na myslí ružový jas,
 a nové piesne
 ozvú sa tisícich krás!

Mefistofeles.

To moji malí
 ti zaspievali.
 Čuj, ako k rozkoši, k činnosti radia
 premúdre, hoci čeliadka mladá!
 Vo sveta šír i diaľ
 chcú ťa vylákať schvál
 zo samoty kráža,
 smysel kde viazne, miazga sa sráža.

Nuž, prestaň so žiaľom sa hrať-maznať,
 čo, ako sup, ti život zhrýza vtom!
 I najhoršia ver' spoločnosť ti dá znať,
 že s ľuďmi si len človekom.
 No pod tým nie je návod vyrknutý,
 by k čvarge si sa pridal celky.
 Ja síce nie som niektorý ten veľký;
 však chceš-li, so mnou spriahnutý,
 životom kroky sádzať dlhodobým,
 tak milerád sa prispôsobím,
 byť tvojím naskutku, jak priať si zaráčiš.
 Tvoj, áno, budem tovariš
 a, robím-li ti po chuti,
 som sluha tvoj, tvoj parobok!

Faust.

A ja čo za to mám ti splniť, povedz.

Mefistofeles.

Oj, na to pomýšľať máš dlhý srok.

Faust.

Nie, nie, čert sebec bol vždy, známa to vec;
len pre Boha on tak priam nezrobí,
čo druhým osožilo by.

Výmienku udaj jasne! Správa
zreteľná: dobré priateľstvo.
Ináče sluha, jak ty, dopratáva
do domu nebezpečenstvo.

Mefistofeles.

Volím *tu* k službám ti byť zaviazaný,
na pokyn tvoj sa ustávať, že ani
si neoddychnem na svoj spôsob, nie;
i jestli sídeme sa s *tamtej strany*,
ty poslúžiš mi podobne.

Faust.

To ‚s *tamtej strany*‘ pramálo ma trápi;
až teprv svet ten zdrvils’ v mrvy-strapy,
môž’ zápäť iný povstať hotove.
Veď z tej mi zeme vieri útech vlaha-pena,
to slnce na moje tu svieti utrpenia;
i bude-li raz spojka s nimi rozuzlená,
nech pre mňa skrsne, čo chce a čo vie.
Nie, nič viac nechcem slýchať o tom,
i budúce či zvyk ten panuje,
že nenávidí sa a miluje,
a či i v oných sférach zemským za životom
jest, čo sa *hore, dolu* menuje?

Mefistofeles.

V tom smysle môžeš smeľe podniknúť to.
No zaviaž sa, a v dňoch tých uzrieš rozvinuto
ti k radosti hať umeleckých diel;
ja dám ti, z ľudí čo nik ešte nevidel.

Faust.

Čo chceš ty dávať, zvrhla pekla nahé?
 Či človečí duch v jeho prevelebnej snahe
 bol kedy chápaný od takých, jak si ty?
 Preds' pokrm máš si, ktorý nesýti;
 máš vábom svoje rudé zlato,
 čo, než sa boháč zobzeral,
 jak rťuť sa roztečie mu v hrsti, ako blato;
 hru, pri nejž nikdy nikto nevyhral;
 dievčinu, ktorá mojich na prsiach
 už žmurkom susedovi sľubuje sa,
 cti božskú rozkoš, čo jak vetroplach
 povetroň zablyskne a do tmy klesá.
 Bo ukáž ovocie mi, ktoré, zvonku nach,
 prv hnije, než ho strhom ukoristím,
 a stromy, čo sa denne novým šatia lístím!

Mefistofeles.

Zakázka taká neodstraší ma,
 i takým pokladom ti vládzem slúžiť.
 Lež, priateľku, i čas zriem lupkať očima,
 kde dobrôtky kus, čo ťa zajíma,
 si pri pokoji môžeme labužnícky užiť.

Faust.

Jestliže kedy od mnoha či trošky
 uspokojený sa zavalím do leňošky,
 tak naskutku nech zahyniem!
 Ak lichotením si ma kedy prelhať vstave,
 že sám sa sebe spáčiť viem;
 ak oklameš ma, a to pôžitkom kýms' práve:
 ten osudný deň, vrchol tvojich mier,
 buď pre mňa posledný, nímž osvitla mi zem!
 Na to sa stavím!

Mefistofeles.

Pľask!

Faust.

V dlaň úder na úder!

Hej, oslovím-li kedy chvíľku:

O, pomeškaj, si krásna, súbor vnád!...

tu do pút zadrhni ma na kosíľku,

tu milerád chcem odkapať!

Nech zápäť umieráčik skvíli,

ty od služby si voľný zas,

zastanú hodiny, ich ručička sa schýli,

naveky zájde pre mňa čas!

Mefistofeles.

Zaštep si dobre; my ver' nezapomenieme.

Faust.

Máš k tomu právo s celým nárokom.

Ja — sám si svedkom, hoci lhárske plemä —

sa neodvážil na to s krivdy mottom;

jak vytrvám, súc otrokom,

či tvojím a či koho, čo ma po tom?

*Mefistofeles.*Dnes ešte pod hostinou doktorskou
dostojím povinnosti v sluhu roli.Len jedno! — Životu či smrti kvôli
si vyprosujem sopár riadočkov.*Faust.*

I písmo žiadaš, školomestská sovo?

Tak ešte nepoznal si muža, mužské slovo?

Či nie dost, slovo že mnou rečené

má navždy opanovať všetky dni mi?

Nehoní vo všetkých svet vrstvách šialene,

a mňa ti má sľub zdržať medzi nimi?

Však blud ten je nám daný do srdca;

kto vďačne sprostí sa ho z ľudí?

Šťastlivý, vernosť kto čo kryštál nosí v hrudi,

niet obete, jejž, zhrdca-nezhrdca,
 by neoželel za ňu v obcovaní!
 No pergamen, nech popísaný
 či potlačený, je strašidlom jednako,
 pred nímž sa trasú všetci rovnako.
 Už v pere slovo zmiera, iskra božia,
 a vládu zastupujú vosk a koža.
 I čo chceš, ďasu, odo mňa v tú pru?
 Kov, mramor, pergamen, kus papiera?
 Mám rafikou snáď, dlátkom, perom čmárať?
 Voľ, jak chceš, z kraja, z prostriedku.

Mefistofeles.

Len ako môžeš svoju poviedku
 tak zprchka preháňať, že musí sa až stárať!
 Je predsa dobrý každý z lístočkov.
 Naň podpíšeš sa krví kvapôčkou.

Faust.

Ak to ti dostačí namiesto, čím sa voští,
 tak nechže zbude pri tej prošti.

Mefistofeles.

Hja, krv je zvláštna štavina.

Faust.

Len žiaden strach, že smluvu túto zruším!
 Veď všetkých síl mi snažba jediná
 je práve to, nač' v nej sa duším.
 Vysoko som sa nadúval;
 do tvojej triedy len ma strká náhoda.
 Duch veľký, on mnou spohľdal,
 pred mnou zatvára sa príroda.
 Niť myslenia je potrhaná v kusy,
 vedenie všetko sa mi dávno hnusí.
 Nuž v smyselnosti krútnave
 daj ukojiť mi vášne žeravé!

Pod rúškou kúzla nepreniknuteľnou
 nech vteľujú sa razom čudesá!
 Vtrhnime v časov šum, v boj s každou vlnou čelnou,
 pod udalostí kolesá!
 A vtedy nechže bôľ i pôžitok,
 zdar, mrzutosť jak výsledok
 sa zamieňajú, jak im možno už;
 len v ruchu činným osvedčí sa muž.

Mefistofeles.

Neznáte miery, cieľa nemáte.
 I keď vám ľúbo, všade mlsať, reku,
 vše uchvátiť dač' na úteku:
 nech na zdravie vám padne buclaté,
 v čom tak sa radi kocháte.
 Len s chuťou do toho a smelo, jak sa svedčí!

Faust.

Si počul, o radosti nieto reči.
 Omamu oddám sa na ponuk nabídkou,
 najbolestnejšiemu zo všetkých pôžitkov,
 tu nenávisťi zamilovanej,
 tu omrzlosti, osvež sajúc z nej.
 Tá hrud', už vyliečená z vedeckého pudu,
 nech pozatým sa nezatvára bôľom,
 a čo je veškerenstvu pridelené ľudu,
 to vnútri volím požiť v svojom jástve holom,
 tým duchom zobjať výsosť-nízkosť, kde len v čom je,
 ľudského duhu-bôľu krbom v srdci stať sa,
 tak vlastné rozpäť ja na ľudstva povedomie,
 a, ako ono, vpokon tiež tak stroškotať sa.

Mefistofeles.

Ó, ver mne, ktorý, veľa tisíc liet už starý,
 prežúva peceň tvrdej výchovy,
 že človek od kolísky po čierne až máry
 ver' dávny kvas ten nikdy nestroví!

Ver našincovi, všetko v priestore i v čase
je pre Boha len spravené!
On vo večnom si dvorí jase,
nás na klin složil mračnej Gehenne,
a vám sa ušiel dník a nôcka v premene.

Faust.

Ale ja chcem!

Mefistofeles.

To v sluch reč príjemného zvuku!
Však pre jedno preds' mrkotno je mne:
čas krátky že a dlhé umenie —
Ja myslím, mali by ste chodiť na náuku.
Viete čo? S poetom sa sprážte v potah prostý;
ten panák však nech na každý
deň zblúdi v húštiach obraznosti
a všetky vzácne akovosti
vám na ctihodné temä shromaždí:
tak srdnatosť lva ponajprv,
jeleňa rýchlosť, akou zaberá,
horúcu potom Vlacha krv
a húževnatosť severa.
On nájd' vám zlatý kľúčik k taju,
jak veľkodušnosť sa a úklad sknôtiť dajú,
a vám daj, hoc už mužnosť preziera,
sa mládeneckým ohňom zapalovať,
by dľa výpočtu ste sa mohli zaľubovať.
Sám rád bych s ním sa obznal: kto sme, čo sme?
ho tituloval: pane Mikrokozme!

Faust.

Tak čo som ja, ak podľa kohosi
koruna ľudstva je ten hrozeň kyslý,
po ňomž sa márne všetky načahujú smysly!?

Mefistofeles.

Tys' koncom koncov to — čo si.
Hoc postav vlásenku si z miliónov brčiek,

si podlož podošvy na siahu pod paprčiek
pár: vždy preds' zostaneš, čo si.

Faust.

Och, cítim, nadarmo som klenotnicu
ľudského ducha k sebe zachvátil,
bo posadím-li pohodlia sa na stolicu,
nezbuble vo mne prameň nových síl;
ani len na vlas nevzrástol som vyššie,
ni k nekonečnu nepomkol sa bližšie.

Mefistofeles.

Môj milý páňko, ohliadate veci,
jak ľudia práve obzerajú ich;
musíme múdrejšie si počať predsi,
než kfdlik radostí nám zvirgá životných.
Do hroma, veď hej: ruky, nohy, no a hlava
a r—— sú tvoje, vidíme;
no všetko, čo sa zčerstva pôžitkom mi stáva,
či zato menej mojím je?
Keď šiestich samcov kúpiť vstave som,
nie moje sú ich sily, ichž smiem utrmácať?
Pricválam i som vskutku junákom,
jak mal bych knošiek štyriadvadsať.
A preto rezko! Nechaj dumy tie,
a prosto vo svet hurá! strelhbite.
Ja vravím ti: chlap, ktorý počíta
kramársky, je jak zviera, kravička hen vaša,
juž, step kde na súš sparnom vyžitá,
kys' zlý duch vodí v kruhu sem i ta,
kým vôkol strie sa krásna, bujná paša.

Faust.

Jak začneme to?

Mefistofeles.

Ľahká vec i reč:
no, odídeme zrovna preč.

Veď je to tuná pravá mučiareň!
 Čo za život to, či tak pozoru,
 či názoru má znamenať, sa trudiť,
 seba i chasníkov tých nudiť?
 Ta ponechaj to všetko hen
 pánovi susedovi bachoru!
 Nač' bys' sa mlátením tým súžil prázdnej slamy?
 To najlepšie, čo môžeš zvedieť len,
 predš' nesmieš sdeliť s tými papľuhami.
 Priam na chodbe ti čujem jedného!

Faust.

Mne nie je možno vidieť ho.

Mefistofeles.

Úbohý chlapec dlho čaká tam; i
 než okriak, nesmie odhárať skôr, nie.
 Poď, daj mi kabát svoj a čiapku;
 tá maska musí stáť mi výborne.

(Preoblečie sa.)

A teraz prenechaj to môjmu vtipku-driapku!
 Nepotrebujem štvrt hodinky ak;
 ty zatiaľ zhotuj sa na pojazd krásny tak!
 (Faust odíde.)

Mefistofeles (v dlhom obleku Faustovom).

Len opovrhni umom, vedami,
 človeka najvyššími silami;
 len daj sa šalebnými kúzly-čary
 lži-uchu uistiť v tvár z tvári:
 tak mám ťa, bez všetkej mám výhrady —
 jemu to sudba dala ducha skvostom vena,
 čo ženie neskrotne vpred ni or za mladi
 a jehož snažba prenáhlená
 vše radosť žitia hupkom presadí.
 Toho ja povlečiem cez divý život rázne,
 cez plytké nepatrnosti:

nech mece sa mi, trnie, ulipá i viazne
 a jeho nenásytnosti
 nech miska s pokrmom tak, s nápojom jak čaša
 sa pred lakotným pyskom unikave vznáša;
 obživy márne bude modlikať;
 a keby tú tresť v sebe povyziablu
 i dobrovoľne nebol oddal diablu,
 on musel by preds' skazu vziať!

Žiak vtom vystúpi.

Ja som tu teprv krátky čas.
 Prichádzam, v oddanosti kloniac väz,
 prevravieť s mužom, ho poznať — žiadostou až
 mrúc tou —
 ktorého všetci menujú mi s úctou.

Mefistofeles.

Veľmi ma teší vaša zdvorilosť!
 Vidíte muža, ako iných dost.
 Ste sa už ináč postarali?

Žiak.

Prosím vás, keby ste sa za mňa zaujali!
 Prichodím s dobrej mysle zásobou,
 s obstojným grošom, s krvou čerstvučkou;
 maminka, — doteraz mi ľúto jej, —
 ledvaže pustila ma, v očiach plno rosy;
 rád bych sa naučil tu pravého tak čosi.

Mefistofeles.

To na pravom ste mieste, hej!

Žiak.

Úprimne, pošiel bych už najradšej:
 v tých múroch, v sieňach, iba znajúcich sa mračiť,
 akosi sa mi nijak nechce páčiť.
 S priúzkym strkáš sa len priestorom,
 nič zeleného nezrieš, žiaden strom,

a v dvoranách tých, na laviciach
mi prejde sluch, vid, myseľ uždi! po uliciach.

Mefistofeles.

To zvyknete si v novom poriadku.
Toť, hľa, i nemluvňa prsníkov matkiných
nerado berie hnedky zpočiatku,
no skoro zatým s chuťou mogá ich.
Tak po múdrosti prsiach, najtiah kvapku zažiť,
budete i vy čo deň väčšmi bažiť.

Žiak.

Oj, na jej krku rád chcem ovesený zostať,
len povedzte mi, ako sa ta dostať?

Mefistofeles.

Prv osvedčte sa, než krok ďalej robíte,
čo za fakultu sebe zvolíte.

Žiak.

Ja bych si prial byť hodne učeným;
čo na zemi jest, v nebi, umom tým
rád všetko vystihol bych v najtajnejšom bytí,
či vedu a či prírodu.

Mefistofeles.

Tak na ceste ste k svetla východu;
len nedať ničomu sa na nej pomýliť i
rozptýliť, aby ste neboli roztržitý.

Žiak.

Som pri tom s telom, s dušou; lež,
čo pravda, lahodilo by mi pri tých dielach
tak trochu slobôdky vše, vyrazenia tiež,
zvlášť letňajších to pekných o nedeliach.

Mefistofeles.

Užite času, on tak rýchle frčí ztade;
 však poriadok vás stoj čo stoj
 naučí času zvýšiť pre záskoky mladé.
 A preto, drahý priateľ môj,
 vám radím ako kázeň dúm
 najsamprv Collegium logicum.
 Tam duch váš pocvičený bude nanajvýš, viem,
 zašňurovaný do španielskych čižiem,
 by naďalej sa o tým väčšej rozvahe
 poplazel myšlienkovvej na dráhe,
 a nie var' krížmo, na úkos,
 si bludičkáril ani svetlonos.
 Potom vás budú učiť mnohé dni,
 že, čo vy ináč ste na úder jediný
 stvárali, napríklad tak jest a piť,
 raz, dva, tri! k tomu potrebné má byť.
 Síc' je to s fabrikou tou na myšlienky
 jak s tkáčskym majstrovským vše kusom, v podnožienky
 kde zášľap tisíc nitiek hne,
 člnôčky sem-tam prestreľujú,
 neviditeľné nitôčky sa snujú,
 bidlami prirazenie náramné
 na tisíc spojení zarazí záväzne.
 Muž-filozof, ten vkročí vtom
 a dokáže vám pádnym dôvodom,
 tak musí to, vraj, byť vonkoncom:
 vraj, prvé je tak, druhé neinak,
 a preto tretie tiež a štvrté bude tak;
 a keby prvé to a druhé nebolo,
 i s tretím, so štvrtým bys' prišiel naholo.
 To zvelebujú učeníci z všetkých miest
 a prízvukujú kamdial' väčšmi,
 ale sa nestali hen tkáčmi.
 Kto chce, čo živúceho jest,
 poznať i opísať, tu reznúc do kožucha,
 prv hľadá vyhnať z neho ducha:
 tak potom čiastky má na dlani;

lenže, večitá škoda i bieda,
 čo nijak sa viac sceliť nedá,
 i páska duševná prask! v pitvaní.
 Encheiresis naturae lučba to zve,
 sama sa uvádza v posmech, sotva hoc vie.

Žiak.

Neveľmi rozumiem vám ver' v tom bode.

Mefistofeles.

To najbližšie už lepšie pôjde,
 keď naučíte sa tak všetko redukovať
 a slušne v klasy roztriedovať.

Žiak.

Až sprostiem od toho, jak keby šlo
 mi zvrtom v hlave mlynské koleso.

Mefistofeles.

S tým predovšetkým iným, hodným zvedu-cviku,
 musíte sa hodiť na metafyziku!
 Tu hľadte vhlbiť sa a vypátrať až k dnu,
 čo v človečí sa mozog neprace;
 pri čom, čo ide a čo nejde dnu,
 vám skvostné slovíčko posluží nakráťce.
 Však predne tento semester
 ustrežte pravidla si za návod i smer!
 Päť hodín máte každý deň;
 dnu sedzte, ako zacengali len!
 Vždy popredku sa dobre pripravte,
 paragrafy si v pamäť zapravte,
 by zdomácneli v tom ste zástojí,
 že nič on necekne, čo v knihe nestojí;
 no písania zvlášť dbajte, jak by v sluch
 sám diktoval vám svätý Duch!

Žiak.

To dvakrát rieť mi nepotrebuje,
si myslím, koľký osoh väzí v tom;
bo čo má človek čierno na bielom,
bezpečne zanášať môž' domov v zime, v lete.

Mefistofeles.

No, voľte už raz fakultu!

Žiak.

Právnicko akosi sa nezdá za účel mi.

Mefistofeles.

Aj nemôžem vám zazlieť to tak veľmi,
viem, aký porok náuku stihol tú.
Tie zákony a práva, ony dedia
sa ako večná choroba;
od rodu lezú k rodu, a ich postup leda
ak húseničnému sa podobá.
Čo rozum, nesmyslom sa stane v časov zmene,
na pliahu zvrhne dobrodenie.
Beda ti, žes' vnuk, stvorenie,
vek jemuž nevryl ešte kmeťa vrásky.
Hej, právo, čo je s nami zrodené,
to, žiaľboh', neprichodí nikdy do otázky.

Žiak.

Ošklivosť moju práve množíte.
O, šťastný, koho učíte!
Včuľ temer volil bych študovať bohoslovie.

Mefistofeles.

Nerád bych sa vám dal vše octnúť v pomykove
zavedenému z mojej úpravy.
Čo vedy tej sa týka, veľneresť je
i ťažkosť falošnej tam vyhnúť ceste;

v nej tak moc trčí tajnej otravy,
 a čo je naskrz k neodkliatiu,
 že sotva od lieku je možno rozoznať ju.
 I tu však najlepšie tak od oka,
 keď jedného len proroka,
 pozornosť na ňom zakvačkanú,
 budete pri katedre poslúchať
 a na majstrove slová prisahať.
 No, vôbec — držte sa slov, podobné sú lanu.
 Tak vojdete si cez bezpečnú bránu
 raz do kostola istoty.

Žiak.

Lež pojem musí stáť hneď slovu oproti.

Mefistofeles.

Veď tak! Len netra sa dať trýzniť tesknôt rojmi;
 bo práve keď chybujú pojmy,
 vše slovo skrsne spasnej ochoty.
 Slovy sa výborne dá váľčiť-škriepiť,
 slovy dá sústava sa slepiť,
 slovám sa výborne dá veriť za slepoty,
 slovu sa nedá ukradnúť ni joty.

Žiak.

Prepáčte, dotazmi vás zdžžam neomylné,
 no musím ešte obťažovať vás.
 Neráčil' by ste prehodiť tak zas
 i o lekárstve dáke slovo silné?
 Tri rôčky je tak krátke čas,
 a, Bože, pole šire čaká nás.
 Len nech má človek pokaz prstíčkom,
 hneď skôr môž' tykadielci citu ďalej mávať.

Mefistofeles (pre seba).

Suchého tónu ver' už sýty som,
 i musím opäť vskutku čerta dávať.

(Nahlas.)

Duch medicíny dá sa ľahko chápať;
preštudujete veľký, malý svet,
by napokon ste nechali ho tápať,
jak Pán Boh ráči chcieť.

Daromné, vedecky že kol' sa pláncete,
preds' každý hrivko na svete
len to sa učí z hĺby vied,
čo vstave je sa učiť bez útrap;
však okamih kto lapí v polete,
to vám je pravý chlap.

Ste urastlý dosť rúce pod mieru,
aj na smelosti v prsiach nebude vám užšie,
i máte-li len k sebe dôveru,
ňou obdarujú vás i iné duše.

Zvlášť učte sa viesť ženy a im nezapriečiť;
to večité ich joj a ach,

v tak nesčíselných obmenách,
z jedného bodu dá sa zdarne liečiť;
i počínate-li si zpola čestných rúk,
tu dostanete všetky pod klobúk.

Prv titul musí však ju dôverlivou zrobiť,
že vaše kunštárstvo je nad iné
zručnosti mnohé v totej príčine;

na pozdrav potom chvat! po veciach, ichž sa dobyť
inému naprázdno moc rokov uplynie,
jej omackáte pulzík, vhodne pritknúc palec,
a oči prevaľujúc žhavé, šelma znalec,
kol' štíhlych bôčkov účinne
ju oblapíte, v chvíli pohnutia
vyšetriť, jak je tuho stiahnutá.

Žiak.

Tot už tvár krajšia! Preds', kde a jak, vidím i ja.

Mefistofeles.

Šedivá, priateľko, je každá teória,
a zlatý život strom sa zelená.

Žiak.

Na moj' dušu, je mi jak v ríši sna!
Smiem, prosím, unovať vás i druhý raz,
vypočuť vašu múdrosť po základný výraz?

Mefistofeles.

Čo vládzem, ľahko môže byť.

Žiak.

Je nemožno ešte ísť,
svoj pamätník vám musím predložiť: hľa, prázdne
v ňom miestka, mnohý čistý list —
Ó, žič mi Vaša Milosť znáčka svojej priazne!

Mefistofeles.

No, dobre!

(Napíše veň a oddá ho.)

Žiak (číta).

Eritis sicut Deus, scientes bonum et malum.

(So šetrnosťou zavrie knižku a porúča sa.)

Mefistofeles.

Len slúchaj starý výrok ten a hada, môjho strýca,
pri tvojej bohopodobnosti raz sparí sa ti štica!

Vystúpi *Faust.*

Kam teraz pôjde sa?

Mefistofeles.

Kam ráčiš chcieť.

Obzrieme malý, potom veľký svet.

Hoj, s koľkou radosťou a ziskom — šťastný obeh! —
prepríživkáriš onen náukobeh!

Faust.

Však s mojím dlhým bradiskom
mi chybí na ľahkom spôsobe životnom.
Ten pokus zlyhá mi i skôr môž' škodiť;
ja neznal nikdy medzi svet sa hodiť.
V potyku s ľuďmi sa tak skrovných cítim vlôh;
vždy iba budem v rozpakoch.

Mefistofeles.

Priateľu, to sa podá všetko; akomile
si trúfať začneš, trafiš i žiť od tej chvíle.

Faust.

Jak ale z domu toho vyjdeme?
Kde paripy máš, voz a sluhu?

Mefistofeles.

Tot, plášťik len čo rozstrieme,
on ponesie nás v povetrnom kruhu;
len, nastupujúc odvážny ten krok,
priveľký neber batôžok.
Tak trochu plamenného vzduchu, aký spravím,
nás zdvihne s tejto zeme vzletom unikavým.
A keď sme ľahkí, huš! to pôjde nahor, hej;
ti blahoželám k novej púti tej.

Auerbachova pivnica v Lipsku.

Pitka veselých kompanov.

Frosch.

Nik nechce piť, nik smiať sa? Jasná strela,
ja naučím vás mraštiť čelá!
Ste dnes ni drevo včera sofaté,
a ináč blkom-praskom hárate.

Brander.

Tys' na vine; nič k veci nepridáš,
nie hlupstva, svinstva nie, hoc dosť ho máš.

Frosch (ošustne ho pohárom vína).
Na oboje!

Brander.

Hu, duplovaný brav!

Frosch.

Veď chcels' tak — zakol ho a už! zdrav'!

Siebel.

Vyšmariť toho, kto sa znesvári!
Vypučiac prsia napred seba,
kolospev hučte radšej, ako treba,
kričajte, slopte, kým jest v pohári!
Štrnk-brnk! Hó! Haló!

Altmaier.

Beda mojej duši!
Sem vaty, ten chlap roztrieska mi uši.

Siebel.

Keď sklepenie sa ozýva,
to teprv dá sa pojedáčom chleba
ocítiť vláda basu dunivá.

Frosch.

Ba tak je, von s ním, nos kto ovesí!
Juch! tralala, trala —

Altmaier.

Juch! trala, tralala —

Frosch.

Píšťalky preliate, juch! nôťme si.

(Spieva.)

Tú milú, svätú rímsku ríšu,
len kto ju v hrbke udrží?

Brander.

Škaredá pesnička! Fuj, mrzká vždycká,
na nevystátie pieseň politická!
Ďakujte Bohu každé ráno, že
vám viečkam sa dal zľahka pootvárať,
sa nepotrebuje o rímsku ríšu starať!
Ja aspoň, vstávajúc či idúc na lože,
vždy považujem za bohatý zdar,
že nie som cisár ani kancelár.
Však tiež byť nesmieme, keď sme už tam raz v Ríme,
bez hlavy, koruna kam dá sa, zkaď sa sníme;
nuž, pápeža si vyvolíme.
Veď viete, rozhodnou je aká akovosť,
povyšujúca muža na hodnosť.

Frosch (spieva).

Preleť s kra, sláviček, na ohrad,
pozdrav mi milenku nastokrát.

Siebel.

Frajerku pozdraviť? Mlč o tom! — Čože gániš?

Frosch.

Pozdraviť, poľúbiť! ty mne v tom nezabrániš!

(Spieva.)

Odrigľuj! Kol' tichá noc.
Odrigľuj! Len nezhrkoc,
nepreruš sna materi;
milý čaká u dverí.
Zarigľuj až na svite.

Siebel.

Hej, spievaj, spievaj len, a chváľ ju večite!
 Ja sa už zasmem raz z chuti.
 Mňa moja zaviedla, i tvoja časom skrúti.
 Buď za frajera jej vlkodlak chlpatý!
 Ten nech sa na rázcestí škádli s ňou a prieči;
 kys' starý cap, keď sa s Blocksbergu navráti,
 nech za cvalu jej ešte na dobrú noc bečí!
 Chlap rýdzej krvi, nie hen hocikto,
 je pridobry pre také dievčisko.
 Nič o pozdrave nechcem vedieť, pletky,
 skôr vytĺcť obloky jej všetky.

Brander (buchnúc o stôl).

Cit! Slúchajte ma: nie žvast ani tlach.
 Uznajte, páni, viem žiť, ceniť čas i tratiť:
 tu zaľúbenci sedia na ihlách,
 i týmto musím, jak im patrí dľa stavu,
 na dobrú noc čos' v pospas vyparatiť.
 Nuž, pozor! Pesnička to strihu novšieho,
 má zvratný verš, i im to na slávu
 vy zo všetkých síl nôtte ho!

(Spieva.)

Bol potkan vám v sklepe za kladou,
 len z omasty žil tam vnúter,
 dal lalku si stltnúť pod bradou,
 just ako doktor Luther.
 Kuchárka, šup! mu jedička;
 tu tlak cítil hneď, čajs' samička,
 jak mal by lásku v brušku.

Chór (s jasotom).

Jak mal by lásku v brušku.

Brander.

Kol' honil, von-dnu, s vнадou v ňom,
 z mlák chleptal, kde sa pohol,

rozškriabal, zhrýzol celý dom,
no vztek mu nespomohol;
v úzkostiach skákal všelijak,
až upachtil sa neborák,
jak mal by lásku v brušku.

Chór.

Jak mal by lásku v brušku.

Brander.

Tu od bôľu pred jedným poludním,
myk! do kuchyne vpálil,
do ohnišťa durkol, trhalo ním
i fučal, jak sa zvalil.
Tráviteľka ešte sa zrehoce:
ha! na dierke ostatnej piskoce,
jak mal by lásku v brušku.

Chór.

Jak mal by lásku v brušku.

Siebel.

Jak tešia sa tí čeladníci plytkí!
Ver' za kunšt, v úješť biednym potkanom
otravu trúsiť — hoden skorej výtky!

Brander.

Ej, jak im praješ! Si ich patrónom?

Altmaier.

Ten bruchaj s lysinou sťa mesiac! Óvi!
nehôdka, ináč šibala,
jak ľútostne ho zrazu dojala!
Hja, vidí v spuchlom potkanovi
podôbku svoju bezmála.

*Faust a Mefistofeles.**Mefistofeles.*

Tak predovšetkým musím do veselej
 ťa spoločnosti uviesť, v úplni bys' celej
 zrel, jak žiť možno zľahka, bez bremien.
 Tým ľudkom tu je sviatkom každý deň.
 O máčku vtipu, náklad úľuby však pravý,
 sa každý vrtí, jak mu hudú mravy,
 v okružnom tanci úzučkom,
 jak mačiatko s tým svojím chvostíkom.
 Ak neponosujú sa na bolenie hlavy,
 tož, kým len krčmár dáva na rováš,
 sú bez starosti, huj-buj, číra roztopaš.

Brander.

Tí iste z cesty prichádzajú práve,
 to poznať po ich prepodivnej sprave;
 i hodinku sú sotva tu.

Frosch.

Naozaj, riekols' pravdu rožkatú!
 Ja Lipsko chválím si nad metropolu všetky,
 je malým Parížom, a vzdeláva si dietky.

Siebel.

Čo myslíš, kto sú totí cudzáci?

Frosch.

Len na mňa spustte sa! Tak medzi pijatykou
 ja vytiahnem už priam, ni zúbok detáci,
 tým čudákom dvom z nosa črviačikov.
 Mne činia sa byť z šľachtického domu,
 sú hrdopyšní, nespokojní k tomu.

Brander.

Ech, mastičkári, dám i hlavu na to ver'!

Altmaier.

Čajs'.

Frosch.

Pozor, naberiem ich!

Mefistofeles (Faustovi).

Chľastom schablá,
toť, cháska neovonia nikdy diabla,
a hoci by ju trímaj za golier!

Faust.

Pozdravujeme úctyplne pánov!

Siebel.

Moc vďaka vám za úctu premnohú
i pozdrav navzájom tiež s úctou vyberanou.

(Potichu, Mefistofela zboku obzerajúc.)
Čo chlap ten chráme na nohu?

Mefistofeles.

Či voľno i nám k vám sa pousadiť?
Miesto občerstvenia, kde márne čiháš naň,
spoločnosť bude chvíľočky nám sladiť.

Altmaier.

Zdá sa, ste veľmi rozmaznaný pán.

Frosch.

Nebodaj neskoro ste z Rippachu sa pohli?
Však s pánom, menom Trkvas Ján,
prv ešte spolu večerali ste?

Mefistofeles.

Dnes v ceste sme ho prešli; zaiste
my sme, čo ostatní s ním pohovoriť mohli.

O svojich bratkoch rozprával nám veľa,
 moc pozdravov vám všetkým od nás odosiela.
 (Ukloní sa naproti Froschovi.)

Altmaier (potichu).

Tu ho máš! Ten to zná!

Siebel.

Ba vtáčik-panáčik!

Frosch.

No, zhovej len, on už mi behne na háčik!

Mefistofeles.

Ak som sa nemýlil, sme začuli
 školené hlasy v chóre zvučať?
 Ver, spev tu musí z hrdiel vysnulý
 od tejto klenby ozvenou až hučať!

Frosch.

Ste akiste i virtuóz?

Mefistofeles.

Ó, nie, síl štipka ak — však chuti tárný voz.

Altmaier.

Darujte pieseň nám, tak veselého čos'.

Mefistofeles.

Ak chcete, tisíc! I chuť vie byť činná.

Siebel.

Len buď aj novučička-novučka!

Mefistofeles.

Tot, vraciame sa práve z Španielska,
z krajiny krásnej romancí a vína.

(Spieva.)

Bol jeden kráľ, ten vám choval
blšisko zázračné, ho —

Frosch.

Čuj! Blcha! Vystihla to vaša chápavosť?
U mňa je blcha prikaľabný host.

Mefistofeles (spieva).

Bol jeden kráľ, ten vám choval
blšisko zázračné, ho
vážil si i obľuboval,
jak syna by vlastného.
Tu zavolať krajčírka; v chvaty
pridrobčil dvorný ten jež:
Ľad, odmeraj panicu šaty,
a, pravda, galoty tiež!

Brander.

Len prikrútnite majstru do tretice,
nech nemeria mi od buka,
a jestli milé mu je sedlo klobúka,
by huky nerobily nohavice!

Mefistofeles.

V aksamiet a do hodvábu
už zaodetý si dlel,
stužky mu krásľily hábu,
aj kríž sa na nej skvel;
a bol hneď minister z neho,
i mal hviezdu ani dlaň,
tu ešte i bratianok jeho
bol u dvora veľký pán.

A panstvo bolo vám dvorné
 až na strach trápené,
 kráľovná i jej komorné
 štípané, hryzené;
 a nesmeli ich, zlé semä,
 tľcť, odškrobnúť v žiaden čas.
 My nechtom puk! zatlkneme
 však hneď, jak kúsne nás.

Chór (s jasotom).

My nechtom puk! zatlkneme
 však hneď, jak kúsne nás.

Frosch.

Výborne! Popevok, faj, krásny na ten hyd!

Siebel.

Tak má sa každej blche povodiť!

Brander.

Do špičky prsty a laps! jemne všetečku.

Altmaier.

Nech žije voľnosť! Sláva vínečku!

Mefistofeles.

Rád štrngol bych si v česť slobode, z jej súc školy,
 len keby vaše vína lepšie boly.

Siebel.

To znova čuť by nebolo nám kvôli!

Mefistofeles.

Mám strach, že hostinský by cnel si: chlieb mu jem;
 ináče týchto vzácných hostí kriačku
 bych z našej pivnice dal niečo na potláčku.

Siebel.

Len sem s ním! Ja už zodpoviem.

Frosch.

Ak chutný dáte glg, nie ločprdy kejs' krôpky,
tu brnkne vaša chvála ožitá z tej hrobky,
náš výsk ju vzkriesiv, zosnulú —
Len nerozkážte primaličké prôbky,
bo mám-li súdiť, to i chcem
mať dokonale plnú papuľu.

Altmaier (zticha).

Od Rýna budú, veští tuchy smer mi.

Mefistofeles.

Nebožiec opatriť!

Brander.

A ten už načo je?
Veď nemáte preds' sudy predo dvermi?

Altmaier.

Hen nazad krčmár má v košíčku nástroje.

Mefistofeles (vezme nebožiec).

(Froschovi.)

A teraz recte, čo si vaše đasná prajú?

Frosch.

Jak myslíte to, pane dobrodeju?
Tak mnohé máte? Hí! to výhodné —

Mefistofeles.

Čo chce, voľ každý slobodne.

Altmaier (Froschovi).

Aha, ty žaba dvojnom o pľuzgieri,
už začínaš si oblizovať pery.

Frosch.

No, dobre! Keďže voliť mám,
tak porýnskeho žiadam po pohári.
Otčina podáva nám najlepšie dary.

Mefistofeles

(medzitým, čo na mieste, kde Frosch sedí,
vrtá diery do stolového okraja).

Zaopatrite hrudku vosku, priam
špunt zrobiť na diery, čo vyvrtáme!

Altmaier.

Ach, to sú kaukliarstva len samé!

Mefistofeles (Branderovi).

A vy?

Brander.

Chcem šampanské, a rozmilo
by šumelo mi a sa perlilo!

Mefistofeles

(vrtá; jeden za ten čas narobil voštených
zátok a zapcháva).

Brander.

Nemožno voždy na domácom pristáť;
tak často dobré dlíe na sto míľ vpred či vzad.
Keď rýdzi Nemec i Francúzov nemôž' vystáť,
ich vína predsa súka rád.

Siebel

(ako sa Mefistofeles k jeho miestu blíži).

Musím sa priznať v celej dôvernosti:
mňa kyslým nikto neuhostí;
mne dajte sklieňa, hoc i najväčšie,
tak samoteči sladkej — klinom na trpkosti!

Mefistofeles (vrta).

Vám tokajské hneď potečie.

Altmaier.

Nie, páni, pozrite mi do tvári!
Ja badám, vy nás máte len za bláznov.

Mefistofeles.

Ale čo! Takých hostí bez páry
prekárať bolo by ver' odo mňa
kvapôčku odvážnosťou nehoráznou.
I skoro! S rozkazom von, chcete-li čo užiť.
Nuž, akým vínom môžem slúžiť?

Altmaier.

Bársakým! Otázok nač' hárba daromná?
(Keď už všetky diery vyvrtané a zapravené boly.)

Mefistofeles (s podivným posunkovaním).

Hrozno rodí vínny kmen,
rohy nosí kozol hen!
Vino je šťavou, drevom réva,
i drevený stôl, keď chce, vína ponalieva.
Len náhľad v prírodu až na koreň!
Tuť čudeso vám, verte veň!

Včuľ zátky vytiahnuť a požívajte!

Všetci

(ako vytiahnu zátky a zápät každému
vino do pohára šurdží).

Ó, krásna studňa, čo nám tečieš prebohate!

Mefistofeles.

Len chráňte sa, že neporozlievate!

(Pijú opätovne).

Všetci (spievajúc).

Po kanibalsky dobre ti nám,
ani by stotisícim sviniam!

Mefistofeles.

Tot, ľud je slobodný — však dosť? —
i vidíte, ako sa mu dobre vodí!

Faust.

Ja radšej by som odjachať už, pojdi!

Mefistofeles.

Prv pozoruj len, v aký zvierackosť
v ňom prekrásny sa mundier hodí.

Siebel

(pije neopatrne, víno pretečie na zem a
vybúši plameňom).

Huch, rata! Horí! Oheň z pekla! Joj!

Mefistofeles (zariekajúc plameň).

Buď krotký, milý živle môj!

(K onomu kompanovi.)

Nateraz krupaj to len z očistcovej vetry.

Siebel.

Čo je to? Počkajte si! V očiach sa vám zjatrí,
keď coltovať vám príde za ten špás!
Zdá sa, že nepoznáte nás.

Frosch.

Vie on čo? Na druhý tak raz
on nechaj nám môcť zátky pootvárať.

Altmaier.

Ja myslím, aby sme ho vyzvali,
žeby sa stratil ztadiaľ pomaly.

Siebel.

Čo, pane? On chce byť tak trúfalý
a guráž má tu hókus-pókus stvárať?

Mefistofeles.

Čuš, staré vinne sudisko!

Siebel.

Hach, z omela ty porisko!
Ešte nám chceš i plúhať, prezývok nám nadať?

Brander.

Len dočkaj! Buchnáty hneď budú padať!

Altmaier

(vytiahne zátku zo stola, plameň vyblkne
mu naproti).

Uch, horím, horím!

Siebel.

Bosorák!
Sádzte mu! Túlavý to vták!
(Vytasia nože a rútia sa na Mefistofela.)

Mefistofeles (s vážnym posunkom).

Lžitvar, slovný mam
zmení smysel, miesto priam!
Buďte tu i tam!

(Stoja zarazení a pozerajú na seba.)

Altmaier.

Kde som to? Aký utešený kraj!

Frosch.

Vinice! Vidím dobre? Hmatám aj?

Siebel.

A hrozna naporúdzi, ajajaj!

Brander.

Tu pod tým listím, zhrublý temer na pec,
hľa, aký kmeň! Hľa, koľký hrozna stravec!

(Chytí Siebla za nos. Ostatní to isté
vyčínajú si navzájom a dvíhajú nože.)

Mefistofeles (ako vyššie).

Prelude, spust už s očí zásteru!
A vy si zaznačte, kých čert je schopný hračiek!
(Zmizne s Faustom, tovarišia rozstúpia
sa razom.)

Siebel.

Ha, čo to?

Altmaier.

Ako?

Frosch.

Bol to tvoj nos, braček?

Brander (Sieblovi).

A ja zas mám tvoj v hrsti, hej veru!

Altmaier.

To úder bol, čo prehnal údy všetky!
Stoličku dajte, ináč sklesnem hnedky.

Frosch.

Veď recte už raz, čo sa stalo, há?

Siebel.

Kde je ten chlap? Kam, v ktorom zvirgal smere?
Ak vysliedim ho, tož mi on
neujde nažive, tá stonoha!

Altmaier.

Ja sám ho videl cez pivničné dvere
na súde jazdmo sfárať von. —
Jak z olova mám nohy, zacviklo ma v kliešte.

(Obracia sa k stolu.)

Hej, či by nepotieklo víno ešte?

Siebel.

Klam bolo všetko, zdanie, mam.

Frosch.

Mne činilo sa preds', že víno popíjam.

Brander.

Lež jak to bolo s hroznom? To skôr figeľ aký?

Altmaier.

A tu mi hovor kto, že never na zázraky!

Stridžia kuchyňa.

Na nízkom ohništi stojí velikánsky kotál nad vatrou. V pare, ktorá vystupuje z neho, ukazujú sa rozmanité podoby. *Morská mačka* sedí pri kotle, penu sberá s neho a bedlí, aby neprekypel. *Morský kocúr* s mačatami sedí povedľa a hreje sa. Steny a povala sú obvešané najpodivnejším domácim riadom bosoráckym.

Faust a Mefistofeles.

Faust.

Mne protiví sa toto zbrklé čarodejstvo.
A ty mi sľubuješ, že uzdraví
ma var' tá spusta všakej ohavy,
krám hnusoby ten: zbesilstvo a pestvo?
Či žiadam rady starej od babizne,
a klochtenia ten sgiňot babravý,
ten hádam s pliec mi so tridsať liet pizne?
Beda mi, ak nič neznáš lepšieho!
Už nádeja mi zhasla na obzore.
Či príroda a duch s ňou rázu svetlého,
v revnení tvorčom horiac ani ranné zore,
kys' balzam nevynašli pre neho,
kto, povedzme len, vekom chorie?

Mefistofeles.

Priateľu, hľa, zas pohnuls' rozumom!
Hej, zmladiť ťa, jak by ti ďaka bola,

i prostriedok jest, čo sa prirodzeným volá;
lenže je inej knihy obsahom,
i je to prepodivná kapitola.

Faust.

Chcem to znáť.

Mefistofeles.

Dobre: veď mať prostriedok
bez groší, lekára a kúzel-čarov
zaiste tiež je jeden z darov-zdarov!
Id' tedy, naložený riady motýk-lopát,
hneď do poľa, tam zajmi ostredok
a ráč sa pribrať rýľovať a kopáť;
samého seba a tých svojich smyslov päť
hľaď pekne-krásne udržať
v cáročku hodne tesno ohradenom;
chovaj sa nemiešanou potravou — var' senom?
och, bohchráň! kto by na to myslel, kto? —
ži s hovädy sťa hoviadko,
a nepovažuj za hriech záhonec,
kde žnievaš, pohnojiť sám hrbkou za hĺbočkou:
toť, najlepši je prostriedoček, vedz,
na osemdesiat omladiť ťa rôčkov!

Faust.

Tomu som nezvykol, sa neviem prispôbiť,
vziať do ruky rýč a ním robiť.
Ten život nesvedčí mne; s tým mi chodz!

Mefistofeles.

Tak musí preds' len striga na pomoc!

Faust.

A prečo práve ohyzda tá stará?
Či nemôžeš sám nápoj uvariť?

Mefistofeles.

Haj, bola by to pekná za oštara,
 za kratochvíľa pre mňa: kucháriť,
 to i to prichystať a gebriť s nábožnosťou.
 Medzitým zbudoval bych hoci tisíc mostov.
 Nie uma len a veda spriaznele,
 i trpezlivosť chce byť pri diele.
 Duch tichý cez roky je prácnym, pilným;
 len čas ti robí kvások silným.
 A všetko, čo ta vrtoch zalúčil,
 sú ozaj čudočudné veci!
 Síc' čert ju tomu naučil,
 ale čert nevie urobiť to predsi.

(Zhliadnuc zvieratá.)

Vid', aké čanké plemä! — cmuk! mu, cmok! —
 To slúžka je, to paholok!

(K zvieratám.)

Zdá sa, niet doma gazdinkej? Hej, či nie?

Zvieratá.

Na hostine,
 rúče zdom
 fuk! hore komínom.

Mefistofeles.

Jak dlho strečkuva tam, že ste samé?

Zvieratá.

Pokým si labky zohrievame.

Mefistofeles (Faustovi).

Jak nachodíš tie útle zvieratá?

Faust.

Tak nechutnými, do nevystátia,
 jak som len koho videl!

Mefistofeles.

Prepytujem,
no beseda, jak tuhla tá,
je práve, na nejž sa najradšej zúčastňujem!

(K zvieratám.)

Hej, povedzte mi, kľiate pupy, ku podivu
čo toľko mútite v tej kaši, hou?

Zvieratá.

Varíme žobrácku polievku priezočivú.

Mefistofeles.

To máte hodne papajov.

Kocúr

(pribadká a lichotive otiera sa o Mefistofela).

Ó, kostkuj len, mau
ma boháčom sprav,
a hlavnú žič výhru mne.
Zlý dôpust, úraz — och!
nech som pri peniazoch,
bol bych pri rozume.

Mefistofeles.

Jak šťastný by bol op ten hladkej šije,
nech tiež môž' stavať do lutrie!

(V ten čas mladé morské mačatá ihraly sa
s veľkou guľou a práve ju prikotúlajú.)

Kocúr.

To, hľa, je svet;
hneď stúpa, padá hneď
a vždy sa krúti;

znie ako sklo:
 hop! neprasklo? —
 je zdnuka dutý.
 Tu skvie sa, hladz,
 tam ešte viac.
 Som živý, v chuti!
 Môj milý syn,
 zavše ho miň;
 umrieš, súc slepý!
 Masou je hlín,
 a z tých sú črepy.

Mefistofeles.

Čo s rešetom tým smýšľáš za počín?

Kocúr (snímuc sito).

Bol bys' tak kmín,
 hneď bych ťa poznal. Žieňa!

(Pobehne k mačke a dá jej cez sito hladieť.)

Kuk! cez sitka žiň;
 či poznáš, kto kmín,
 a nesmieš mu dať mena?

Mefistofeles (sblížiac sa k ohňu).

A čo ten hrniec-frfráč, hej?

Kocúr a mačka.

Ten hlúpy kolodej,
 nepozná hrnca, jej!
 ni kotla od remesla!

Mefistofeles.

Neokrôchaný zver!

Kocúr.

Tuť, ohánku ber
a hačni sem do kresla!

(Prisilí Mefistofela si sadnúť.)

Faust

(ktorý za ten čas stál pred zrkadlom, hneď sa mu sblížil, hneď vzdialil sa od neho).

Čo vidím? Aký božský obličaj
sa zračí v zrkadle tom čaro-maľovidiel!
Ó, láska, požičaj mi najbystrejších krídel
a zaveď ma, kde skvitol, v onen raj!
Ach, nestrvám-li na tom mieste primrazený,
ak osmelím sa sblížiť o krok vpred,
len ako v hmle ju môžem uvidieť —
najspanilejší obraz ženy!
Je možné to, či naozaj
môž' žena takto krásna byť?
V tom tele pohodlne zavalenom v lieni
ja to, ja súbor krásy spatrujem
zo všetkých nebies, cez blankyt
sťa rosu sfíklej zlatom o brieždení?
Má také niečo i tá prašná zem?

Mefistofeles.

Pravdaže, keď tak Boh prv šesť dní prehrdlačí
a vposled 'Výborne!' sám privolať si ráči,
tu muselo na každý pád
sa čosi premúdreho stať.
Nateraz nahľaď sa len dosýta;
hoj, viem ti tiež, hoc zdá sa, že som horký,
vysliediť sladúška i totu bez bosorky,
a šťastný, koho sudba trafí tá,
že ako ženích ju môž' uviesť do komôrky!

(Faust ešte vždy pozerá do zrkadla. Mefistofeles, vystierajúc sa v kresle a ohánkou si pohrávajúc, v hovore pokračuje.)

Tu sedím, na tróne jak kráľ si hovie iba,
za berlu omelo, len koruna mi chýba.

Zvieratá

(ktoré dosiaľ jedno cez druhé všelijaké podivné pohyby vystrájaly, prinesú Mefistofelovi korunu s veľkým krikom).

Ó, buď tak dobrý, toť,
krvička je i pot:
sklí korunu nimi!

(Neobratne zachodia s korunou i rozbijú ju napoly,
s ktorými potom sem-ta poskakujú.)

Máš! zlomky — Tláchame,
vidíme, slýchame
a točíme rýmy!

Faust (naproti zrkadlu).

Joj, o rozum čajs' prichádzam!

Mefistofeles (poukazujúc na zvieratá).

Mne samému sa temer hlava krúti tuto.

Zvieratá.

A ak zdarí sa nám,
ak vkus dopustí sám,
tak myšlienky sú to!

Faust (ako vyššie).

Hruď mení sa mi na vatru snád'!
Ujdime ztadiaľ, rýchle, ty!

Mefistofeles (v predošlej póze).

No, aspoň človek môže uznať,
že úprimní to poeti.

Kotol, na ktorý mačka medzitým nepozorovala, začne prekýpať; vybúši velikánsky plameň, šľahajúci hore komínom. *Striga* v tomže plameni s hrozným vreskom spustí sa dolu.

Ježibaba.

Au, au, au! Musím vztekliť sa.
 Zver zatratený, kliata prasica,
 o kotál nedbáš najmenej,
 až vyhorieť dáš gazdinej!
 Zver k prekliatiu!

(Zazrúc Fausta a Mefistofela.)

A to čo tu?
 Kto ste vy tu?
 Čo chcete tu?
 Čo za hosti
 vtreli sa do bytu
 ctihodnej nevesty?
 Ohnivé neresti
 vám do kostí!

(Zaborí šamovačkou do kotla a fírska plameňom po Faustovi, Mefistofelovi a zvieratách. Zvieratá skučia.)

Mefistofeles.

(ktorý ohánku, čo má v ruke, obráti a poriskom mláti po skleniciach a hrncoch).

Na dvoje, na dvoje!
 Brečka, šust! tuto je,
 tu i skla štelina!
 Žart len, hra nevinná,
 takt k tvojej, zdochlina,
 nôte — Ber nástroje!

(Ako striga sipiac zlosťou a s hrôzou ucúvne.)

Hach, nepoznáš ma!? Rëbro, ohyzdo!
 Či pán a majster tvoj je nepatrnou muchou?
 Nič nezdrží ma trepnúť vo hniezde,
 ťa rozmliaždiť a tvojich mačacích tu duchov!
 Pred rudým kabátcom viac úcty necítiš?
 Kohútej kosy nevieš poznať na klobúku?
 Či tvár som zakuklil? Si slepá, spíš?
 Mám sa ti predstaviť var'? — Do rozpuku!

Ježibaba.

Och, pane, prepáče ten pozdrav s lopaty!
Nevidím nožičky preds' konskej — No a tí
kde sú vám oba vtáci vraní?

Mefistofeles.

Tak obišla si nateraz;
veď, pravda, rúči minul čas,
že sme sa nevideli ani.
I osveta, čo oblizkáva svet,
i tá sa na čerta ti stihla rozprestrieť;
severný prelud kamsi zahrabal sa v chmáry;
kde vidíš rohy, chvost a spáry?
A čo sa nohy týče, bez nejž preds'
nemožno nikam, tá kopytný pre podbitok
by nebola mi ver' u ľudí na úžitok;
i preto, dbajúc na koniec,
upotrebujem, jak nejeden mládenec,
od drahých rokov falošných pár lýtok.

Ježibaba (pustiac sa do tanca).

Um, smysel vytrasiem bezmála z vigana,
že zriem, huch! panica tu, Satana!

Mefistofeles.

To meno, baba, si vyprosím!

Ježibaba.

Premilô!

A prečo? Čo vám зробilo?

Mefistofeles.

Už dávno do knihy je bájok zaznačené;
však ľuďom pranič sa tým nepolepšilo:
zloducha striasli sa, zlí zbudli nestenčene.
Zvi pánom barónom ma v stajnom prípade,

tak bude si vec v poriadku;
som gavalier, jak iní sú a kedy boli.
I nepochybuj, tetka ostrvy,
dák' mojej modrej o krvi:
sem dívaj, címer, toť! mám v zahájenom poli.

(Urobí neslušný posunok.)

Ježibaba (zarehoce sa).

Chichichi! S vaším mravom srovnalý!
Ste šelma, jak ste vždycky bývali.

Mefistofeles (Faustovi).

Priateľu, toto dobre poňať hľaď:
to spôsob so strigami obcovať.

Ježibaba.

Nuž, recte, pánovia, čo rozkážete!

Mefistofeles.

Za pohár dúži o peňavom kvete
zo známej šťavy! Ale z najstaršej,
vás prosím, hostiteľku roztomilú;
preds' roky zdvojujú jej silu.

Ježibaba.

I vďačne! Tu mám fľašu jej,
ja sama tu i tu si liznem z nej,
i nesmrdí už, noska nepocvíka;
i rada nalejem vám do — ľadť, kocúrika.

(Zticha.)

No jestli tento neskúsený muž
si bez prípravy z toho poupije,
tož, jak vám dobre známo už,
odkape, hodinky že neprežije.

Mefistofeles.

To dobrý priateľ môj, nie strachoš, neslaboch,
 že jemu padne iba na ošoh;
 rád doprajem mu v potúžku,
 čo v tvojej kuchyni sa najlepšie zvedie.
 I čiaraj kruh svoj, vrav tie svoje prôpovede
 a daj mu čašu plnučkú!

Ježibaba

(potvorne sa pohybujúc, črtá kruh a do tohto snáša
 všelijaké podivné veci; medzitým sklenice začnú hrkať,
 kotlíky zvučať a spôsobujú muziku. Naposledy ona
 sama prinesie veľkú knihu, postaví do kruhu morské
 mačky, ktoré jej slúžia za podstavec a fagle musia
 držať. Vtom pokýva na Fausta, aby pristúpil k nej.)

Faust (Mefistofelovi).

Nie, povedz mi len, čo to má byť totu?
 Ten zbrklý krám, tie besné posuny, tú slotu,
 najodpornejší, čo jest, klam,
 znám nadosť, po nenávisť znám.

Mefistofeles.

Ech, pletky! Je to na smiech len, kys' kunštu pokus;
 len nebuď muž tak prísnych náhľadov!
 Jak lekár predsa musí zrobiť hókus-pókus,
 by nápoj jej ti k duhu dopadol.

(Prinúti Fausta stať si do kruhu.)

Ježibaba

(s veľkou dôraznosťou začne rečňovať z knihy).

Vtip sa a vzchop!
 Z jedného desať zrob,
 a dve z nich spust'
 i daj im ujst',
 a tri sprav vtom,
 tak si boháčom.

No štyri hod
 za najbližší plot!
 S tým z päť i šesť
 strige na počesť
 sedem a osem sprav,
 tak dovŕšil si stav!
 A deväť za jedno plať,
 a desať na ničku zvráť,
 to je dovedený stridží krát!

Faust.

Mne tak sa zdá, že babucha tá stará
 v horúčke baluší a tára.

Mefistofeles.

A ešte ďaleko má do chotára,
 kde zahúka si víťazne,
 znám dobre, takto celá kniha znie.
 Veď dosť som času, jak to nasledúva
 všetečku, zmrhal v nej a s ňou,
 bo dokonalá protimluva
 čpie tajom pre múdrych tak ako pre bláznov.
 Priateľu, musíš vedieť, umenie
 je staré a vždy zmladené,
 bo mliazgu má, ňouž ľza sa obnovovať.
 Spôsobom bolo za všetkých ti čias,
 skrz tri a jedno, jedno a tri zas
 blud miesto pravdy rozširovať.
 Tak trkocú a učia nemýlene
 za pokolením pokolenie;
 kto by sa, majúc v rožku trošička,
 chcel zapodievať s pochabelci?
 Však človek verí vše, len začul slovíčka,
 že treba, pritom by aj niečo pomyslel si.

Ježibaba (pokračuje).

Vysoká tedy
 tá sila vedy

tkvie pre celý svet vo skrytosti!
 A kto v myslení lagan je,
 tomu sa darom dostane,
 ten má ju bez starosti.

Faust.

Čo za nesmysel trepe? Na úmor!
 Hneď kotrba mi treskne. A veď
 zdá sa mi vskutku, čujem celý chór
 hen stotisícich pomätencov vraviť.

Mefistofeles.

Dost, hodná sibyla, ó, skrotni, okraj —
 Daj z tvojho nápoja, a rýchle po kraj
 tú čašu naplň: lululu! a žblk;
 nie, môjmu druhovi ten dúšok nezaškodí:
 je mužom veľa stupňov — celé schody —
 čo nejeden už dobrý зробil glg.

Ježibaba

(s mnohými obradmi nalieva nápoja do čaše; ako potom túto Faust podnesie k ústam, vznikne ľahučký plameň).

Mefistofeles.

Len rezko, do dna! Tak ti pochutí
 a obveselí srdce: techy rieka.
 Si predsa s diablom rúce shodnutý,
 i mal by si sa ľakať plamenčka?

(*Striga* rozpustí kráž. *Faust* vykročí z neho.)

Mefistofeles.

A teraz chytro von! Tu nesmieš zaháľať.

Ježibaba.

Nech glgček na zdravie vám padne náležito!

Mefistofeles (strige).

A môžem-li ti dač' po vôli spáchať snád,
tak o Valpurgie len máš čas mi oznámiť to.

Ježibaba.

Tu máte pesničku! Keď tu i tu
si zaspievate ju, tak k pocitu
vám zide vše a bude zvláštne účinkovať.

Mefistofeles (Faustovi).

No, hybaj skoro a daj viesť sa, upravovať!
Nevyhnutelne musíš vyparovať,
by totá sila nezvyklá
tak vnútrok ako vnešok prenikla.
Ja napozatým ti poslúžim poučením,
jak lieň sa šľachetná ctí, váži, miluje,
i zápäť pocítiš s úprimným potešením,
jak hnul sa figliar Lel a sem-ta strečkuje.

Faust.

Len letkom dovoľ ešte v odchádzaní
mi do zrkadla pozrieť! Svet v ňom maľovaný
a obraz ženy, ach, tak krásny bol!

Mefistofeles.

Nie, nie! Ty máš vzor všetkých paní
čoskoro spatriť v tele pred sebou.

(Zticha.)

Ten nápoj v sebe, zrozkošene
Helenu uzrieš čopriam v každej žene.

Ulica.

Faust, Margita (idúca povedľa).

Faust.

Slečinka krásna, čiže smiem
vám ramä ponúknuť a sprievod odvážiť sa?

Margita.

Ni slečna som nie, ani krásavica,
i sama domov trafiť viem. (Odhrnie
sa a odíde.)

Faust.

Prisámboh, dieťa krásna, pel —
že som ho nikdy nevidel.
Je číry mrav, ctnosť voňavá,
a preds' i trošku pŕhlava.
Ten líčka svit, tú červeň rtov
nezabudnem ver' do konca dňov!
Ako tak očká sklopila,
hlboko, rytba spanilá,
do srdca sa mi vtlačila;
jak bola stručná, zdurená,
to je až do vytrženia!

Vystúpi *Mefistofeles*.

Faust.

Čuj, dievku tú mi musíš dostať!

Mefistofeles.

Hop, a

kde, ktorú?

Faust.

Práve prešla; nebuď hýľ.

Mefistofeles.

Tú hen? Tá od svojho ti prišla popa,
 čo nadobre ju rozhrešil;
 som prešmykol sa popri stolici
 podobne svižkej lasici.
 To ti je neviniatko, čo
 k spovedi po nič za nič šlo;
 nad tou ja nemám žiadnej moci!

Faust.

Má vyše štrnásť liet preds'.

Mefistofeles.

Hoci.

Hm, trizníš sta kys' Jano Dareba,
 čo každý kvietok žiada pre seba,
 i domnieva sa, niet cti, priazne niet,
 čo by sa strhnúť nedala ni kvet;
 no neraz popečie si klepetá.

Faust.

Mne on, pán magister Šepleta,
 daj pokoj so zákonom o sprznení!
 A zkrátka rečiem mu, že hnúť sa naučí:
 ak ružový ten púčok prerúci
 tej noci nezmarie mi v náručí,
 tak o polnoci just sme rozvedení!

Mefistofeles.

Povážte možný pád a nemožný!
 Veď potrebujem aspoň štrnásť dní
 len príležitosť vystopovať púhu.

Faust.

Nech sedem hodín mám len pokojných,
 nepotreboval čerta bych
 na pomoc stvoričku zviest toho druhu.

Mefistofeles.

Vy hovoríte už-už naozajst
 sťa Francúz, vetroplach, a v ústach chvast;
 však prosím, Vaša Milosť nech sa nepohorší:
 čo na tom, že je pôžitok dač' skorší,
 keď korisť újestou sa ihneď omyká?
 Tá rozkoš zďaleka je nie tak veliká,
 jak keď prv v hravej podráždenosti,
 prostriedkom všakých malicherností
 (i mačka, laď, sa s myšou pobozká),
 si pánča umiesite, ušúľate
 a labužnícky k strave prichystáte,
 jak učí mnohá vlašská rozprávka.

Faust.

Mám chuť i bez toho jej siahnuť na partu.

Mefistofeles.

Včuľ bez hany a bez žartu!
 Úprimne hovorím vám, s pekným deckom tým
 to naskrz nejde hurtom, s náhlením.
 Útokom ničoho tu nelza dobyť;
 musíme úskoku sa prispôbiť.

Faust.

Opatrí niečo z pokladu
 mi anjelského strúhať parádu.
 Zaveď ma na miesto to stoj čo stoj,
 kde ona, bôža, líha na pokoj!
 Zaopatri mi šatku, kosičku,
 čo prepásanú nosí na ňadrách —
 podväžtek zpod kolienka kvôli, ach,
 mi lásky rozkoši, či hoci stužtičku!

Mefistofeles.

By videli ste, vašim útrapám
 že odpomôcť chcem, úslužným byť vám:

nepremeškáme viacej chvíľky, oba friškí;
dnes ešte zavediem vás do jej chyžky.

Faust.

A uvidím ju? Budem ju mať?

Mefistofeles.

Nie!

K susede pôjde na posedenie.

Za ten čas môžete, súc sám neprerušene,
v nádeji radostí to v budúcnosti
v jej ovzduší sa popásť do sýtosti.

Faust.

Už môžeme ta?

Mefistofeles.

Je ešte privčas.

Faust.

Hej,
ty o slušný sa dar pre ňu postaraj. (Odíde.)

Mefistofeles.

Hneď dary? Výborne! Tak obdržíš vrch, bratku! —
Znám mnohé pekné miesto postranné
a mnohé poklady pozakopávané:
musím ta trochu na prehliadku. (Odíde.)

Večer.

Malá čistá izbica.

Margita (zapletajúc si vrkoče a pripínajúc).

Za svet bych nedala, ver' zaň,
nech zviem, kto bol dnes onen pán!

Na pohľad driečny, pôvodom
akiste šľachtický mu dom;
to na čele už mohla som
mu čítať, kým sa na mňa díval —
aj ináč nebol by tak smelý býval. (Odíde.)

Mefistofeles a Faust.

Mefistofeles.

Dnu na palcoch, no, hybaj dnu!

Faust (po krátkom odmlčaní sa).

Prosím ťa, samého ma nechaj tu!

Mefistofeles (vetriac navôkol).

Nie každá dievčina tú drží čistotu. (Odíde.)

Faust (okolo sa obzerajúc).

Vitaj mi, šeré svetlo mrkania,
čo svätyňu tú sladko previevaš!
Chyť za srdce ma, rukou tyrana
hoc, sladká ľúbosti ty muka všestranná,
čo rosou nádeje sa nyjúc nadievaš!
Jak dýše vôkol pocit ticha,
spokojenosti, poriadku!

V tej chudobe ká plnosť bez prepychu,
v tej klietke koľko blaha dostatku!

(Hodí sa do koženého kresla pri posteli.)

Ó, vezmi ma, ty, čo si predsvet už
v radosti, v žalosti brávalo do náručia!
Jak často na tom dedov tróne druž,
ach, detvy striedavej — za deckom skoro vnúča —
kol' odvisalo, jak jabloňou ovoc rúča!
Snáď, vďačná za posvätné Jezufa,
i moja milá tu, buclatých detských líčok,
kmeťovi-predkovi, rty stúliac na gombíček,

pocmukla pravicu, čo mdlo mu svisnula.
 Ó, deva, cítim zplna nasladenie,
 čo okolo mňa vánkom šuštiac tenie
 tvoj duch to dostatku a poriadku,
 ten, ktorý materinsky pouča ťa denne,
 ti na stôl kvetistú čalúna záhradku
 čistučko káže prestrieť, spreťahovať,
 ba i ten piesok pôdy pocifrovať.
 Ó, milá ruka, bohorovná v tom,
 tá chatrč tebou je nebeským kráľovstvom.
 A tu!

(Zodvihne posteľné prestieradlo.)

Čo za hrôza ma chváce rozkošná!
 Tu rád bych predlel hodiny bár celé.
 Príroda, tu si, do ľahkého sna
 zavitá, utvárala preumele
 prirodzeného toho anjela;
 tu, jak by zora oknom vletelá,
 ležalo decko, prská naplňajúc
 si teplom, životná nímž klokce priehlbeň,
 a tu, sa sväto-čisto zapriadajúc,
 vykľul sa božský obraz ten!

A ty! Čo sem ťa prihnalo?
 Jak vrúčne, cítim, ma to dojalo!
 Čo chceš tu? Srdce čo ťa zdříža, oťažiac?
 Úbohý Faust! Nepoznám ťa viac.

Či otáča ma tu kys' vonný kúzel mrak?
 Mňa pudilo to, prosto požívať, ni samca,
 a hľa, mám pocit, že v snách lásky rozplývam sa!
 Sme tedy hračkou len pre každý vzduchu tlak?

A nech by vbrnkla včul' si v hniezdo maličkô,
 jak strestaná by bola tvoja mrzká vina!
 Ten veľký Jano, ach, len Janíčko,
 by ležal u nôh jej sta klihovina.

Mefistofeles.

Dost obzerancov okatým!
Íst vidím ju dol' — Chytro, ináče ste v brynde.

Faust.

Hej, preč, preč, aj sa nikdy nevrátim!

Mefistofeles.

Tuť schránka, s obsahom dost závažným,
som popadol ju kdesi inde.
Len na každý ju pád hen vložte do skrine!
Prisahám, tá sa smyslov pominie;
som vecičky dal dnu, haj! — inu,
veď viete, získať za to inú.
Síc' decko decko je a hra je hra.

Faust.

Ja neviem, či mám?

Mefistofeles.

Počuj znachora!

Čože sa máte toľko dopytovať?
Mienite hádam poklad opatrovať?
Tak radím vašej chlipnej žiadosti
sa pekne-rúče oddať na pôsty,
nemrhať milý pekný denný svit
a ďalšiu námahu mne usporiť.
Že skupáň ste, mi ťažko uveriť!
Ja v hlavu poškrabem sa, mnem si ruky —

(Sám uloží šperkovničku do skrine a zámku zasa pritisne.)

A včuľ preč, rýchlo ku kľučke! —
To sladké dieťa mladučké
vám kvôli nakloniť a dľa srdečnej muky,
a vy sa zahľadíte veň,
jak mali by ste v poslúchaciu sieň,

jak pred vami by stály obďaleč
 jak blizny — na každej z hmly šedá podvíka —
 fyzika-metafyzika!
 Už preč! — (Odídu.)

Margita (s lampou).

Tak dušno tu, aj stuchle tak —
 (Otvorí oblok.)

a von preds' tak tepla nebaďať.
 Je mi tak akosi, sama neviem jak —
 Rada bych, kiež už domov prišla mať.
 Bř! zimomriavky, chviem sa ni prút —
 Som preds' len ženský strachopud!

(Počne spievať a medzitým sa soblieka.)

Bol v Tule kráľ, nie bez srdca,
 v ňomž vernosť trvalá;
 mrúc, jemu to milostnica
 zlatý pokál oddala.

Nič nadeň mu vzácnejšieho,
 ho prázdnil za kratochvíľ;
 slzami zašiel zrak jeho,
 kedykoľvek z neho pil.

A umrieť už súc hotový,
 sčítal mestá dřížavné:
 všetko doprial dedičovi,
 len onen pokál nie.

Pri hodoch dlel, otočený
 rytierstva výborom,
 tam v skvostnej po otcoch sieni
 na zámku nad morom.

Tam starý stál pijak, lokal
 ostatný životný žiar

a posvätný šmaril pokál
dol' vo vôd vír a var.

Zrel padať ho, do zátoči
črieť, klesnúť, sa ponoriac.
Tu razom mu klucly oči,
nikdy kvapky nepil viac.

(Otvorí sriňu, aby šaty spratala, a uvidí šperkov-
ničku.)

Tá krásna truhlička jak dostala sa sem?
Som predsa zamkla skriňu, iste viem.
Naozaj podivné! Len čo je v nej?
Škoda, že neprezrieť jej stienky masívnej.
Jak záloh priniesli ju bezmála,
na ktorý matka pojčala.
Ha, nález — sta by detský malíček:
na stužke visí, aha, kľúčiček.
Var' otvorím ju, hej? Nie? Ale hej! —
Čo je to? Bože na nebi!
Viď, nádhera, ni v kvete polianka,
akživ som nezrela jej! Kdežeby?
Šperk! V tom by sa ver' každá zemianka
i o slávnostiach vďačne pýšila.
Jak by mi retiazka tá svedčila?
Ba komu náležia tie slávy blýskavice?

(Ošperkuje sa a stane si pred zrkadlo.)

Kiež moje sú už aspoň tieto náušnice!
S tým hneď je človek iný na pohľad.
Čo osoží vám krása, rumeň líc?
I to je všetko pekné, milé síc',
ale aj potom súhrn všetkých vnád;
vás chvália, ľutujúc vás zpola, tí čo prední.
Za zlatom pachtí sa,
na zlate odvisá
preds' všetko! Ach, my biedni!

Na prechádzke.

Faust zamyslený chodí hore-dolu. K nemu pripojí sa *Mefistofeles*.

Mefistofeles.

Na všetku zhrdenú lásku! Na pekelný prvok! Tešil bych sa, nech viem dač' horšieho, zač' bych tým viac klial a hrešil!

Faust.

Čo ti, čo za sršeň ťa štipol medzitým?
Tej tváre s takým svalov vytknutím,
nie, nevidel som v žiadnom položení inom.

Mefistofeles.

Hneď a hneď so všetkým sa oddám čertu činom,
kebych len ja sám nebol ním!

Faust.

Či sa ti niečo v hlave pomklo razom?
Sa ponášaš, bys' zúril ako blázon!

Mefistofeles.

Len pomyslíte si tú zlobu zlôb:
okrasu, pre Gretušku nachystanú,
ju uchvatol vám hubáň-pop! —
Mať dopadla vec k podívaníu,
i hneď to skryte mrázkom prišlo na ňu:
hja, pani má nos vyžly sliedivej,
vždy ňuchtí v knižke modliacej,
i na náradí čuchom vymacká,
či vec je svätá abo svetácka;
a na šperku, tam už až stopy videla,
že požehnaní na ňom neveľa.
Dietatko! skríkla, statok nepravý
opance dušu a krv vytrávi.
Venujme ho Matke Božej, a ňou

budeme fedrovaní nebies mannou!
 Margitka skrivila pysk, zdusiac ston:
 veď, húpala, to darovaný kôň —
 a vskutku, nie je bezbožným,
 kto ho tak jemne priniesol sem k nim.
 Tu matka dala zavolať kňážka.
 Ten, sotva občul fígeľ, hneď i cení-ťažká
 a pohľadom sa na to čudo baví.
 I riekol: Tak sa práve smýšľava:
 kto premôže sa, vyhráva.
 Oj, cirkev žalúdok má dobrý, zdravý,
 už celé krajiny požrela hltom žriedla,
 a preds' sa ešte nikdy neobjedla;
 ba cirkev iba, moje milé panie,
 nespravodlivé vládne stráviť manie.

Faust.

No, to je všeobecný zvyk,
 to môž' i žid a panovník.

Mefistofeles.

S tým shrabal sponku, reťaz, prstene,
 jak by to byly babky medené,
 nestrovil na vďak viac ni menej slov,
 než jak by to bol košík orechov,
 no všetku slúbil im nebeskú odplatu —
 i byly vzdelané až k ochvatu.

Faust.

A Gretka?

Mefistofeles.

Sedí jak na trňoch, neznáma
 ni s tým, čo chce, ni s tým, čo počať má;
 na skvosty myslí deň-noc, v srdci bôľ,
 viac ešte na toho, čo jej ich priniesol.

Faust.

Trpiacej milej je mi ľúto. Ty,
priam opatri jej nové klenoty!
Na prvom beztak nebolo ni znáčka
zvlášť umeleckej roboty —

Mefistofeles.

Och, áno, pánovi je všetko detská hračka!

Faust.

A zrob to, sprav dľa môjho náhľadu!
Prives sa na jej susedu!
Buď čertom, čerte, nie kvas, kolomaž,
a nový šperk jej zaraz zadováž!

Mefistofeles.

Hej, milostpane, milerád, v tú chvíľu.

(Faust odíde.)

Tak zaľúbený trup, ten vo svet bez cieľa,
len aby pozabavil svoju milú,
rad-radom, pukačku, jak žugan náhodilú,
vám slnce, mesiac, hviezdy vystrieľa. (Odíde.)

Dom susedin.

Marta (samotná).

Boh odpusť môjmu mužovi
milému: — ach, plač hotový —
mne veru dobre nezrobil!
Kýs' dobrodruh v ňom pôsobil
a hybaj! v nohy v svety neznáme,
a mňa tu nechá samu na slame.
Ja bych ho ozaj bola nezarmucovala,
ho, vidí Pán Boh, celým srdcom milovala.

(Pustí sa do plaču.)

Var' už i umrel! — Ó, kríž, za korist
ma zas chceš, ďalej škriek a hrýzť — —
Len kebych mala smrtný list!

Margita (příbehne).

Margita.

Joj, pani Marta!

Marta.

Čo je, Gřetuška?

Margita.

Kolená sa mi — hřešte strachúška! —
až podlamujú od veľkého ľaku.
Veď našla som vám zasa schránku takú
vo svojej skrini, zdobne zrobenú
i vykladanú, z dreva ebenu,
a veci, hí! niet krajších na svete,
moc bohatšie, než byly v prvej tie.

Marta.

Ten raz vem ona radu od susedy:
nemusí matke zjaviť to, jak vtedy;
tá hneď by s tým zas pošla ku spovedi.

Margita.

Ach, pozri, vášnosť, len, sem nech sa podíva!

Marta (ozdobí ju).

Ó, stvorička ty šťastlivá!

Margita.

Bohužiaľ, nesmiem, jak by vôľa bola,
v tom na ulicu ani do kostola.

Marta.

Len ty príď často ku mne, túžby so žihadlom,
po okrášlení neuvädlom,
a tu sa tajne obves klenotom;
s hodinku poprechoď sa zavše pred zrkadlom,
obidve budeme sa kochať v tom.
A potom nájde sa srok, ťrafi sviatoček,
kde upozorniť ľza svet zvolna na blyskoty.
Prv na švorček, tak perly do ušíek —
Mať nezbadá, a ak, dáč' sa jej zašemoťi.

Margita.

Kto len tie schránky obe priniesol, kým spádom?
Ja myslím, s kostolným to nie je riadom!

(Klopú na dvere.)

Môj Bože, matka snád? — Ja dieťa nehodnô!

Marta (cez záclonku kukajúc).

Kýs' cudzí pán to — Slobodno!

Vystúpi *Mefistofeles*.

Mefistofeles.

Som smelý len tak vhuľnúť prenáhlene,
aj prosím panie za prepáčenje.

(Úctive cúvne pred Margitou.)

Na paniu Schwerdtleinku som chcel sa dovedať.

Marta.

Ja som tá, čo jej má pán povedať?

Mefistofeles (ticho k nej).

Tak poznám ju už, mne to došť;
tu u nej mešká ozaj vzácny hošť.
Odpusťte smelosti, môj krok ma mrzí bludný,
že radšej prídem znova popoludní.

Marta (nahlas).

Pomysli, dievča, slasť ver' môž'š čuť srdečnú!
Ten pán, hľa, má ťa za slečnu.

Margita.

Ja chudobná som mladica;
ach, Bože, pán je dobrý od srdca:
ten šperk, skvost nie je môj, hoc na sebe ho mám.

Mefistofeles.

Hoj, nerobí to šperk len sám;
má ona podstať, má tak ostrý vzhľad!
Jak teší ma, že smiem tu zotrvať!

Marta.

A čo mi prináša pán? Stírpam nedočkavá —

Mefistofeles.

Rád bych bol, keby bola veselšia to zpráva!
No úfam, nedáte mi zato pokutovať:
Jej manžel mŕtvy je i dá ju pozdravovať.

Marta.

Je mŕtvy? Verníček ten! Och, jaj, že to viem —
Môj muž mi umrel už! Ach, pominiem!

Margita.

Ach, milá pani, nezúfajteže!

Mefistofeles.

Lež smutný vyčujte skôr príbeh, isteže!

Margita.

Ja preto by som radšej nikdy neľúbila,
veď strata by ma na smrť utrápila.

Mefistofeles.

Na radosť sa žiaľ, na žiaľ radosť mení.

Marta.

Rozpovedzte mi jeho žitia skon!

Mefistofeles.

V Padove leží zahrebený
na riadne vykropenom mieste on,
tam u svätého Antonínka
si ustlúc chladné lôžko, kde i večne spinká.

Marta.

Nič iného mi nemáte čo oddať?

Mefistofeles.

Ba áno, prosbu, lenže na blahodať
priveľkú, ťažkú, že až nosič zastene:
by dali ste, hej, zaňho, ale sväto-isto,
odspievať omši počtom tristo!
Ostatne mám, ľad, prázdne kešene.

Marta.

Čo, ni len strapca na obozrenie?
Ni drahotinku, nač' sa lakomí
tak rada žena, márnny lišteť-blyšteť,
čo každý od remesla tovarišteť
na spodku kapsy zgazduje,
jak pamiatočku varuje,
i radšej hlady mrie, ba radšej žobre?!

Mefistofeles.

Ó, pani, srdečne ver' ľúto mi;
ale veď, poznal som ho dobre,
ani on kade-tade po dráze
nerozhadzoval svoje peniaze.

A môžem uistiť vás nad pochyby,
oželel i on veľmi svoje chyby,
a ešte viac, hej, súc už k hrobu na ceste,
oplakal svoje nešťastie.

Margita.

Ach, že sú ľudia takí nešťastní!
Zaiste, nebudem mu s modlitbičkou skúpiť
za pokoj duše, sladké v hrobe sny.

Mefistofeles.

Vy hodna ste hneď a hneď v stav manželský vstúpiť:
ste chutné dieťa, pospas ozajstný.

Margita.

Ach, nie, včul ešte privčas prísť mne s tým.

Mefistofeles.

A keď nie manžel, tak buď frajer medzitým.
Haj, vrchol nebeských to darov, amen,
môcť takú milotu do mužských zavrieť ramien.

Margita.

To na tých stranách nie je obyčaj.

Mefistofeles.

Obyčaj či nie! Zná závoz i tento kraj.

Marta.

Vedže mi rozprávajte!

Mefistofeles.

U jeho som
stál smrtnej postele, dotknutý jeho lósom,
od trusu lôžko to moc lepšie nebolo,
zo slamy zhnitej napolo;

však mrel jak kresťan — jedno len ho straší:
 zrel, že má ešte toho moc viac na rováši.
 Och, zvolal, jak sa musím stydiť,
 sa od základu po vrch nenávidieť,
 že za ľahkých som, rozpustilých chvíľ
 i remeslo i ženu opustil!
 Tá spomienka ma ubíja.
 Len či mi ešte moja žena milá
 v tom žití odpustí, čo pre mňa podstúpila!

Marta (s plačom).

Ten dobrý muž! Ja som mu dávno odpustila.

Mefistofeles.

Však, vie Boh, bola viac na vine nežli ja.

Marta.

To cigáni! Čo, luhať na hrobových prahoch!

Mefistofeles.

Nebodaj blúznil v ostatných to ťahoch,
 ak len sa zpola vyznám v tom.
 Ja nemal, vravel, mätko postlané,
 nie na kratochvíľu čas, okáľovanie;
 povinnosť zarutla ma úšustom,
 i musel som sa mocovať a boriť:
 prv deti, a tak chlebič pre ne tvoriť,
 a to chlieb v smysle najširšom,
 i nemohol som pre tú večnú v čele vrásku
 ani len v pokoji zjesť svoju skromnú čiastku.

Marta.

Nuž takto zabudol na večnú vernosť, lásku,
 tak na trampotu deň i noc!

Mefistofeles.

Nieže tak, citne vám i na to myslel moc.
 Hovoril: Keď som z Malty odišiel,

pomodlil som sa vrúcne za ženu i deti;
 a hľa, nám nebo milostive svieti:
 že naša loď, jak jeho na povel,
 laps! prikvačila koráb turecký,
 čo poklad viezol veľsultána.
 Tu zmužilosti uliezlo sa mzdy,
 i tiež som dostal, jak sa patrí na kompana,
 svoj dobre navážený z toho diel.

Marta.

Ej, jak? Ej, kde? Var' zakopal ho niekde?

Mefistofeles.

No, štyri vetry ho už vláčia, čert ho vie kde!
 Slečinka krásna ujala sa ho,
 ako už vášho muža driečneho,
 keď cudzo sem-ta sa prechádzal v Neapoli;
 moc nežných milôstok strovila na neho,
 že chutnal slasť ich i v poslednom smrtnom bóli.

Marta.

Ten lotor, kradoš vlastných u faganov!
 Ni všetka nereseť, biedy celý roj
 neznaľy skrotiť uzdou duplovanou
 ten jeho spustlý život v spráži s mrchou-hanou!

Mefistofeles.

Vidíte, zato i je tam, kde kopú loj.
 Nech tak som na vašom včul' stanovišti,
 posmútim síce za ním cudný rok,
 no už i zatým ohliadam sa vbok
 po novom holúbku, za nímž mi duša piští.

Marta.

Ach, Bože, jak preds' ten môj prvý bol,
 ver' druhého tak ľahko nenašla bych v svete!
 Nemohol, všetko zväžiac napospol,
 byť milší blázonko, ak tomu rozumiete.

Len rád vám mal to mnohé vandrovanie
a cudzie ženy, cudzie vína zátkované
a zlorečenú v kocky hru.

Mefistofeles.

Nuž, tak to mohlo ísť, stáť v rúčom narovnaní,
keď on vám asi toľkú oštaru
prezeral so svojej zas strany.
Prisahám, s podmienkou tou v klobúčku
ja sám bych čaral s vami obrúčku!

Marta.

Ó, pán si ráči žartovať, tak strečkom!

Mefistofeles (pre seba).

Včuľ ale prac sa, plemä čertovo!
Tá baba chvatla by i teba za slovo.

(K Margite.)

A čo je vašim so srdiečkom?

Margita.

Čo pán tým mieni?

Mefistofeles (pre seba).

Ty dobráček nevinný!
(Nahlas.)

Zdrav', panie!

Margita.

S Bohom!

Marta.

Z istej príčiny,
jejž neznesný je každý odklad,
ó, povedzte mi chytro-chytručko!
Ja rada by som — svet vdov slamených sa stráni —
hneď v rukách mala svedectvo:

kde, ako, kedy zosnul mi môj poklad
a obradne bol pochovaný.
Ten poriadok odprvu väzí mi tak v zvyku,
i chcela bych o mŕtvom čítať v Týždenníku.

Mefistofeles.

No, dobrá pani, dvoch to svedkov ústami
sa všade pravda svetú oznámi;
mám ešte prevzácneho druha naporúdzi,
toho vám pred súd postavím v tej núdzi.
Sem privediem ho.

Marta.

Ó, hej, urobtež'!

Mefistofeles.

A tu tá panna bude u vás tiež?
Je znamenitý šuhaj, mnoho pcestoval,
slečinkám zdvorilosti napreukazoval.

Margita.

Pred pánom tým ver' zhorela bych hanby páľom.

Mefistofeles.

Pred nijakovským zemským kráľom.

Marta.

Tam za domom v záhrade mojej obe
dočkáme pánov dnes vo večernej dobe.

Ulica.

Faust a Mefistofeles.

Faust.

Čo s tým? Sa darí? Skoro pohne vpred?

Mefistofeles.

Ej, tisíc! Nachodím vás v ohni?
Čopriam je Gretka vaša; potom však tiež „pohni“!
Dnes večer máte ju u Marty uvidieť,
susedy, jejžto muž vzal nohy na chrbet.
Toť žena, obraná jak z maku v celom vreci,
pre kuplerské, cigánske veci!

Faust.

Tak dobre!

Mefistofeles.

Od nás však tiež žiada úsluhy.

Faust.

Posluha je vždy hodna odsluhy.

Mefistofeles.

Máme len platne svedčiť, kde sa súdi,
jej mužove že natiahnuté údy
v Padove na posvätnom mieste tlú.

Faust.

Rozumne! Tedy prv cestujme, a tak potom —

Mefistofeles.

Sancta simplicitas! Vziať preto tanistru
a vypraviť sa na cestu?
Ba čo! Len svedčte, bez vedomia o tom.

Faust.

To jeho dôvtipec? — Tak plán draps! tým, hľa, hrotom.

Mefistofeles.

Ó, svätý muž! Hneď oltár zrobme tu!
Nuž je to v žití vašom po prvý raz,
že falošne by svedčili ste, há?

O Bohu, svete a čo na ňom hýbe sa,
 človeku a čo mu vrie v hlave, v srdci hrá,
 či o nich stanoveniam nedali ste výraz
 čo najsilnejší, v miere obsažnej,
 s pridrzym čelom, z hrude odvážnej?
 A nech sa um váš ozaj zaryje
 v to všetko, chcejúc vystihnúť ho, spoznať,
 či viete o ňom viac, len ráčte priamo soznať,
 než o tom, že pán Schwerdtlein mŕtvy je?

Faust.

Ty si a zostaneš lhár, sofista vždy.

Mefistofeles.

Dopustím, ako iný každý,
 keby sa na površí trvalo
 a o piadku to hlbšie neznalo.
 Bo či tak zajtrá, čestnosť za omietku,
 chudinku nepoblázniš, Gretku,
 jej nezaprisaháš duševnú lásku všetku?

Faust.

A to zo srdca, v čom záruka, bezpečie —

Mefistofeles.

No, dobre, pekne! — sa to vyrečie.
 S tým bude o večnej reč vernosti a láske,
 jedinej, všeobsiahlej pudu páske —
 či i to zo srdiečka potečie?

Faust.

Ech, mlč! Hej, potečie! — Keď v pocitoch sa zájdem,
 pre hemžot ich, ten iskrot z ohniska,
 shľadúvam meno, však ho nevynájdem;
 tu pustím sa v svet po potulkách smysly,
 najvyššie čiahnem slovy po pomysly,
 a páľu tú, ňouž vatrou vyblkujem,

ju nekonečnou, večnou pomenujem:
či je to lžihra diabolská?

Mefistofeles.

Mám predsa pravdu!

Faust.

Čuj, a pamätaj si to —
hej, prosím ťa, a šetri pľúc mi, kľud im chýba —
kto pravdu chce mať, hoc má jeden jazyk iba,
ten podrží ju naisto.
A poď už, nechutou sa žvastu temer dusím;
bo pravdu máš, zvlášť keď tak musím — musím —

Záhroda.

Margita na ramene *Faustovom*, *Marta* zas s *Mefistofelom* prechádzajú sa hore-dolu.

Margita.

Cítim to veľmi, pán ma šiana len,
sa skláňa, zahanbiť ma bez schválnosti.
Pocestný zvyknutý je z láskavosti
sa s hocčím uspokojiť snáď čo deň.
Viem pridobre, tak skúseného muža
môj hovor lichý nemôž' zabaviť.

Faust.

Tvoj jeden pohľad, sta hen hviezdy svit,
slovíčko z tvojich úst: keď tie sa sdružia,
viac zabávajú, jak tak zvučia-svietia,
než všetka múdrosť tohto sveta.

(Bozká jej ruku.)

Margita.

Neustávajúte sa! Jak môžete pobozkať ju?
Je mrzká tak, tak drsná, závadná!

Veď v koľkom nemusím sa zvrtať zaujatiu!
Matka je príliš dôkladná.

(Prejdú.)

Marta.

A vy to, pán môj, vždy tak cestujete?

Mefistofeles.

Ach, že nás povinnosť i obchod po tom svete
tak naháňajú! S koľkým bôľom vše
nám, na inú zas zadureným postať,
opustiť príde tu, tam miestko najmilšie,
a človek preds' len nesmie zostať!

Marta.

No v jarých rôčkoch ujde, zabaví,
tak krížom-krážom voľne po svete sa túlať;
však prífára čas mrchavý,
i ako starý mládenec
sa osamele musieť k hrobu šúľať,
tá ešte nikomu nepadla k duhu vec.

Mefistofeles.

Aj s hrôzou v diali zriem, jak potkýna sa, klesá.

Marta.

A preto, vzácny pán, zavčasu doradte sa.

(Prejdú.)

Margita.

Hej, s očí keď — i z pamäti!
Vo zdvorilosti obratný ste;
však máte priateľov hať iste,
imž v piatich prstoch sú tiež reči obraty,
tí rozumnejší sú než deva jednoduchá —

Faust.

Ó, drahá, ver mi, nie je na slove
dost oberanom, jak sa presvliekajú rúcha;
čo rozumným sa takto zve,
je neraz márnivosť skôr a kýpt ducha.

Margita.

Jak?

Faust.

Ach, že prostota, že nevinnosť
tak nepozná sa, vnútorný svoj skvost,
tú svätú hodnotu! Že pokora,
uponíženosť, najvyššie to dary,
ichž rozdeľuje stola na oltári
láskavá príroda —

Margita.

Ak vy len na okamih
si spomnete ma, ja, mi city hovoria,
ver' budem dlho žiť z pomyslov na vás samých.

Faust.

Vy však samotná ste často, čo?

Margita.

Hej, malé je len naše gazdovstvo,
a opatrené preds' chce byť i to.
Nemáme slúžky; musím variť, riadiť, z plátna
šiť, pliesť, i celý deň sa motať kol',
a moja matka je vo všetkom akurátna,
ako by odsekol!
Nie že by musela sa utiahnuť v čom-tom;
my mohli by sme si skôr dovoliť vše krôček,
než iní, idúc z dom' do dom':
môj otec zanechal nám pekný majetoček,
domček i záhradku hneď pred mestom.
No teraz mám dosť tiché dni, ni vtáčku

mi, čo zas našlo svoju halútku;
 môj brat je pri vojsku,
 sestrička — človek temer neverí —
 ach, nebožiatko, v cimiteri.
 Ja mala s deckom tým ver' rúče trápenie;
 však rada prevzala bych znova opletačku,
 tak ono bolo milené.

Faust.

Anjelik, ak sa tebe podobalo.

Margita.

Ja vychovala ho, i tiež ma rado malo,
 až visiac na mne, škriatok veselý.
 Po otcovej sa narodilo smrti;
 i matku — nie div, taký pád že zdrtí —
 už-už sme za stratenú držali:
 tak biedna bola, ležiac v posteli,
 i zviechala sa nám len zťažka, pomaly.
 Tu ani myslieť nedalo sa na to,
 by sama plekala úbohé červíča to,
 i tak sa prihodilo, hľa,
 že vychovala som ho celkom sama ja,
 mliečkom a vodičkou; tak mojím stalo sa.
 Na mojich rukách, mojom na lone
 bývalo smavé-hravé, milo hútorilo,
 sťa rybčiatko sa pechorilo,
 až vzrástlo na pívonku pokonne.

Faust.

Tos' iste pocítila blaho v plnej sile.

Margita.

Ale aj iste mnohé ťažké chvíle.
 Kolísku drobizga som, idúc na nocľah,
 vše k svojmu primkla lôžku; sotva v nej sa pohlo,
 už som vám bola na nohách;
 hneď musela som napojiť ho, hneď

ho k sebe uložiť, hneď zasa, keď
 ni čičíkanie nespomohlo,
 bo frnkalo len, z postele sa brat
 a po komôrke s ním kol' hopkovať,
 popevky prespevujúc naporad:
 a pri tom všetkom, len že svitá,
 už ako práčka zastať u koryta;
 tak na trh zájst, zkaď zaopatria
 sa potrebnosti na dnešok,
 i priam sa pri ohništi postarať,
 a ustavične jak dnes, tak i zajtra.
 Nuž nejde, pán môj, vždy to vo výskok;
 však zato chutí jedlo, spočinok.

(Prejdú.)

Marta.

Úbohé ženy zle sú na tom, veru:
 bezženca obrátiť na inú ťažko vieru.

Mefistofeles.

No, záleží len na vám podobnej
 ma poučiť o lepšej viere jej.

Marta.

Povedzte, pane, ale doprosta,
 nič nenašli ste ešte protiliekom na zlo?
 To vaše srdce nikde neuviazlo?

Mefistofeles.

Porekadielce vraví, sa mi zdá:
 Krb vlastný, hodná žena k tomu,
 sú nad zlato a perly pod vrchnákom domu.

Marta.

Ja myslím, či vám nikdy žiadosť a
 chuť neprišla, jak keď sa zasmädne, či zlačnie?

Mefistofeles.

Ba všade prijali ma zdvorile a vďačne.

Marta.

Ja hcela rieť: či, reku, v srdci odjakživa
vám nestalo sa vážnym, čo tak v žití váži?

Mefistofeles.

S paňami žartovať, tak podobnými stráži,
nech nikdy nikto sa, kým žije, neodváži.

Marta.

Ach, nerozumiete ma!

Mefistofeles.

Žiaľ, až hrud' mi zrýva.
Však rozumiem — ste veľmi dobrotivá.
(Prejdú.)

Faust.

Nuž, len som vošiel sem, ó, bôžatko, či
naozaj poznalas' ma znova naskutku?

Margita.

Či nevideli ste? Veď sklopila som oči.

Faust.

A tedy odpúšťaš mi smelosť preprudkú,
čo onú drzosť vykázala známu,
keď onehdy si išla práve z chrámu?

Margita.

Ver' zarazilo ma, bo dosavád'
sa nikdy podobný mi nestal pád;
nik nemohol ma narknúť čím zlým, hoci visia
na pannách zraky odovšad'.

Ach, hútam, či snáď v tvojom chovaní sa
 dať neslušného stihol pobadať?
 Hneď len sa zdalo ho zmôcť, aby bez okolkov
 ta vyčíňal s tou dievkou pre paholkov.
 Preds' priznám, pochopiť som neznala,
 čo zrazu začalo sa v prospech váš tu sdievať;
 však isté, na seba som bola veľmi zlá,
 že nevedela som sa na vás väčšmi hnevať.

Faust.

Sladúšku!

Margita.

Dovoľte!

(Odtrhne králik a uskubkáva lupienky jeden za druhým.)

Faust.

Čo, kytka to byť má?

Margita.

Nie, hra len.

Faust.

Aká?

Margita.

Ach, tá! Vysmejete ma.

(Skube a mrmre pritom.)

Faust.

Čo mrmkáš, há?

Margita (polohlasne).

Ma ľúbi — Neľúbi —

Faust.

Ty pohľad neba holubí!

Margita (pokračuje).

Ma ľúbi — Nie ma — Lúbi — Neľúbi —

(Ostatný lístoček vyskubnúc, s roztomilým jasotom.)

On ľúbi ma!

Faust.

Hej, anjelček! Nech kvetoslovo to
ti boho-výrokom je. On ťa ľúbi!
Rozumieš, čo to značí? On ťa ľúbi!
(Chytí ju za obe ruky.)

Margita.

Mňa prechádza mráz!

Faust.

Ó, nedes sa! Nech pozor ten,
nech tento rukú stisk ti povie,
čo neľza vysloviť:
sa cele odovzdať a velerozkoš
pocítiť, čo musí byť večná!
Večná! — Jej koniec bol by zúfalstvom.
Nie, bez konca! Bez konca!

Margita

(stisne mu ruky, potom vymaní sa a odbehne. On chvíľu stojí zamyslený, potom ide za ňou).

Marta (prichádzajúc).

Noc nastáva.

Mefistofeles.

Hej, a nám načim preč.

Marta.

Ver' prosila bych vás tu zabaviť sa ešte,
no miesto to je číra nebezpeč.

Je to tu — repcite, jak chcete, hrešte —
 sta na divadle: lebo veď,
 ako by ľudia, všetko mnohookí,
 nemali žiadnej svojej roboty,
 nijakej klopoty,
 krem susedove strežať kroky-skoky;
 i človek príde do klebiet,
 nech akokoľvek naloží si mech.
 A náš kde párik?

Mefistofeles.

Hen na pavlač vyleteli.
 Motýle prostopašné!

Marta.

Zdanie neklame-li,
 on je jej naklonený celý.

Mefistofeles.

A ona jemu tiež. To sveta beh!

Záhradný domček.

Margita mykne dnu, schová sa za dvere, brušká prstov
 priloží na pery a kuká cez špáru.

Margita.

Ide!

Faust.

Ach, šelma, tak ma dráždiť! — Zajatá!
 Neujdeš!

(Bozká ju.)

Margita

(pochytiac ho a bozk mu vrátiac).

Dobrý muž, zo srdca rada ťa.

Mefistofeles (zaklope).

Faust (dupnúc nohou).

Kto to?

Mefistofeles.

No, priateľ!

Faust.

Zver!

Mefistofeles.

Čas prestať ústa sladiť.

Marta (prirazí k nim).

Je pozde, pane.

Faust.

Nesmiem vás ni odprevadiť?

Margita.

Mať by ma — S Bohom už!

Faust.

Ísť tedy? Trpká zmena!

I s Bohom!

Marta.

Zdravi len!

Margita.

Skorého do videnia!

(Faust a Mefistofeles odídu.)

Margita.

Božíčku milý, taký pán

čo všetko nevie! Hľadím naň,

dliem pred ním tváre zardelej,
 a na každú vec hmknem hej.
 Som chúda, sprostáčik naozajst,
 nechápem, čo na mne mohol nájsť. (Odíde.)

Les a jaskyňa.

Faust (sám).

Vznešený duchu, dal si mi, dal všetko,
 zač' prosil som. Nie darmo obličaj
 svoj obrátil si na mňa v ohni. Dal
 si prírodu mi slávnú za kráľovstvo,
 síl takže nadelil mi precítiť ju,
 ju požívať. Nie onú studeno
 užasajúcu návštevu len u nej
 mi dovoľuješ, ale žičíš mi,
 že môžem do jej ňadier bezodných
 nazerať, sta by v priateľove prsia.
 Ty predvádzaš mi rady živokov
 a učíš ma, jak tiahnu vedľa mňa,
 poznávať bratov svojich v tichom kroví
 tak ako vo vode a v povetrí.
 A keď tak víchor zhučí, zaškrípe
 v hlbokom lese, jedľu obrovskú,
 susedné kliesniac konáre a kmeny
 susedné škúliac, v drieku vytruští,
 a na jej ťažký pád sa tupým-dutým
 rachotom ozve otrasený grúň:
 tu zápäť zavedieš ma do bezpečnej
 pecery v úkryt, sebe samému
 ma ukážeš, a mojej hrudi sa
 rozhalia tajné čudá velebné.
 A pred mojím jak zrakom čistý mesiac
 sostúpi s chlácholivým svitkaním,
 tu zrazu zo skalných stien, z mokrého
 kol' krovia vznesú sa mi pred očima
 striebristé prvosveta postavy,

a podívaním zvláštnym učankajú
pozorovania prísnu obľubu.

Och, človek že sa na nič dokonalé
zmôcť nestačí, to pociťujem včul.
A tu si mi, hľa, k totej rozkoši,
čo k bohom privádza ma kamdiaľ bližšie,
dal spoločníka, bez nehož už viac
byť nemôžem, hoc, studený a drzý,
ma pred mnou samým iba snižuje,
a čo raz dýchne, slovom otravným
obracia tvoje dary nanivoč.
On rozduchuje v mojej hrudi prácne
divoký oheň túžby po onej
podobe krásnej. Tak potácam sa
sem i ta od žiadosti k pôžitku,
a stred pôžitku chradnem žiadosťou.

Vystúpi Mefistofeles.

Mefistofeles.

Nuž, či už skoro, pane výletník,
svoj povodíte nadosť živôtik?
Jak môž' vás to tak dlho tešiť?
Veď hej, i to raz skúsiť značí cvik;
lež potom zas dač' nové polapiť a riešiť!

Faust.

Chcel bych, kiež máš viac toho, čím sa trdť,
než mňa len v dobrý deň na škripec natahovať.

Mefistofeles.

No, no, veď rád ťa nechám oddýchnuť,
v tom tedy nesmieš mi nič vážne vytykovať.
Na tebe avšak, takom druhovi,
čo omrzlec je, zbrklý, surový,
skutočne málo jest čo utarmoniť.
Od svitu po mrk človek hrdlačí,

čo pánkovi sa páči-nepáči,
nebadať nikdy mu na nose svietiť-tôniť.

Faust.

Ech, odvrk taký, aký čeladín!
Chce ešte vďaku, že ma nudí, by ma bavil.

Mefistofeles.

Jak bol bys', biedny zeme syn,
bezo mňa dosiaľ ten svoj život trávil?
Od obraznosti machulín
preds' ja ťa na drahý čas pouzdravil,
a nech nie ja, už bys' sa v čierny stín
podsvetia veruže bol zavlil.
Čo máš tu? Aký od teba to nápad
v tých dierach, rozpuklinách ako sova kľapať?
Čo z machu plesnivého, ľala,
a z kapavého-kapravého skália,
jak žaba, strebeš potravu?
Ver' peknú, chutnú našiels' zábavu!
Znať, v tebe trčí doktor ešte vždy.

Faust.

Či porozumieš, akej novej žitia sily
mi pút tá púšťou vstrieka v zmlandravené žily?
Rozumieš? Ale horkýž' ty!
Ba nech tak šípiš šťastlivý ten obrat,
si časom dosť ma o blaho to obrať.

Mefistofeles.

Nadzemské potešenie vrchovaté!
Za noci v rose ležať vrchov na chrbáte
a zem i nebo zobjať so sladučkým citom,
na božstvo ropuchou sa naduť pritom,
tuk zeme rozryť tuchy pudy,
všetkých šesť robôt denných cítiť v hrudi,
v prepychu sily neviem čo až požiť,
hneď slastno-láskave sa rozpoložiť

a preliať vo všetko sťa prevrhnutý džbán,
že cele zmizne pozemšťan
ni hmla či para, sen či tucha,
a potom — och, ten blahocit! —
vysoký onen názov ducha —

(S posunkom.)

rieť netrúfam si ako — zakľúčiť.

Faust.

Fuj, hanba ti!

Mefistofeles.

To sa vám nebárs slúcha!

No, plné máte oprávnenie:
kríkejte vo svet to fuj svoje umravené.
Veď nejde, že sa v cudné uši strcia,
bez čoho nemôžu byť cudné srdcia.
A zkrátka vyjadrené napokon:
ja prajem mu tú rozkoš, verabože,
že príležitostne si čo-to nalhať môže;
však nadtľho to nevydrží on.
Ty si už zasa spreháňaný,
a, potrvá-li dlhšie, rozodraný,
na capart, franfor, na motúzy
od šialenosti abo tesknoty a hrúzy.
Dost na tom! — Tvoja milá, zavinutá v dumu,
si sedí dnu, na lone s rukama,
a všetko jej je mrak a tieseň neznáma.
Vôbec jej nevychodíš z umu,
ta hrozitánsky rada má.
A ty čo? Zprvu tvojej lásky vztek
prihrnul valmo, plieskal-šustil,
jak za jari keď v horách sneh vraz pustil,
potôčik prestúpi breh kdekoľvek;
ty si jej do srdca ho vústil,
a včuľ je plytký zas tvoj potôček.
Ja myslím, miesto v lesoch hniezdiť, že by
Veľkomožnosti lepšie slúžilo

vyhľadať opíča to unylô
 a lásku odmeniť mu súrnej dľa potreby.
 Má ukrutečne dlhý čas;
 pri okne stojí, hľadí, jak sa chmury
 šutrujú ponad staré mestské múry.
 Keby som bola vtáčkom!... zas a zas
 tú vyspevuje pieseň, hoci
 i zachrípne, deň celý, samej do polnoci.
 Raz bodručka je, zväčša zarmútená,
 raz vyplakaná do červenasta,
 tu pokojná zas, jak sa zdá,
 a vždycky zaľúbená.

Faust.

Zmija, zmija!

Mefistofeles (pre seba).

Plž, nevymkne mi tvoja šija!

Faust.

Prekliatec, ridaj ztadiaľ, vo svoj trpký-kyslý
 pysk neber meno ženy spanilej!
 Chtič ulakomený na sladké tielko jej
 mi nepredvádzaj pred zmätené smysly!

Mefistofeles.

A kam už potom podeje svoj žiaľ?
 Ona si myslí, že si zutekal,
 a zpola už aj má ťa diaľ.

Faust.

Som blízko jej, a hoci ku lemu
 bych zeme zašiel najzadnejšiemu,
 jej nezabudnem nikdy — pevne cit môj verí —
 ni nezatrátim, hoc svet spletie cesty-smery;
 hej, závidím už telu božiemu,
 keď medzitým sa dotkly ho jej pery.

Mefistofeles.

No, veľmi dobre, bratku, to zvuk tvojho hlasu.
Ver' závidel som nejedného času
vám blizniatka, čo medzi ružami sa pasú.

Faust.

Preč, zvodca!

Mefistofeles.

Pekne! Vy ma tupíte
a ja sa smiechom musím temer dáviť.
Boh, ktorý pohlavie čo určité
utvoril chlapcov a dievčatá, on hneď zrána
vystihol prednosť povolania:
i príležitosť samú že mu načim spraviť.
Nuž, rušajte, je to tam preds' len kalich horký!
Veď máte svojej lásky do komôrky,
nie ku poprave snád.

Faust.

Ó, čo je v náručí jej všetok lad
sfér nebeských, slasť rajských náhrad!
Daj sa mi na jej ňadrách zahriať!
Necítim preds' vždy po nich smäd i hlad?
Či nie som uprchlík, ten bez obydlia,
nečlovek bez cieľa a spočínu,
čo ako ručaj, umklý z brálných vrát,
po skalách hučal nadol, vlny sťa by krídla,
šukajúc s besom bezdnú hlbínu?
A stranou ona, dieťa temne zahútané,
v klobúčku na políčku pohorskom,
a každé domáce jej počínanie
zavrené v malom svete tom.
A, bohaspustenec, ja nemal dosť,
že popadol som skaly,
až pevnine sa odorvaly,
i rozdrvil ich na melkosť —
ju, mier jej musel podkopať som kruto!

Ty, peklo, muselos' mať obeť túto!
 I pomôž, čerte, včul' čas skrátiť tesklivosti,
 čo musí byť, v tej staň sa hodine!
 Nech osud jej sa na mňa zrúti z pomsty
 a ona so mnou zahynie!

Mefistofeles.

Jak vrie to znova, znova horí!
 Id' k nej a poteš ju, ty bláznivec!
 Kde takej hlávočke sám východ nezazorí,
 tá, bezradná, hneď myslí na koniec.
 Nech žije, kto je v skutku bohatier!
 Tys' začertovaný preds' rúče pre zurvalstvá.
 Nič nevкусnejšieho niet na tom svete ver'
 nad diabla, upadlého do zúfalstva.

Gretkina chyžka.

Gretka (pri kolovrátku, sama).

Môj pokoj je tam,
 tiaž v srdce zavaliac;
 nenájdem ho nikdy
 a nikdy viac.

Kde jeho nemám, kop,
 hrobáre, môj hrob,
 a celý svet
 mi zhorkne hneď.

V sirej mi hlávke
 zmotal sa pomysel,
 úbohý rozum môj
 skúskovateľ.

Môj pokoj je tam,
 tiaž v srdce zavaliac;
 nenájdem ho nikdy
 a nikdy viac.

Za ním len pozerám
von okienkom,
za ním len idúcky
opúšťam dom.

Jeho chod vysoký,
šľachetná postava,
úst jeho úsmev,
moc oči stíhava.

A reči kúzelný
tok, drahá masť,
stisk jeho rúkú
a bozku, ach, slasť!

Môj pokoj je tam,
tiaž v srdce zavaliac;
nenájdem ho nikdy
a nikdy viac.

Ňadrá mi dmú sa
za ním vždy; ach,
kiež môžem ho chytiť,
bdiac trínať i v snách!

A bozkávať ho,
bozk to jak dych,
hoc pobožky jeho
pominula bych!

Záhrada u Marty.

Margita a Faust.

Margita.

Prislúb mi, Henrich!

Faust.

Čo ti môžem!

Margita.

Nuž,

rec, jak to u teba je s náboženstvom?

Ty srdečne si dobrý muž,

však myslím, s malým visíš na ňom účastenstvom.

Faust.

Daj pokoj, diéta moje! Cítiš preds',

že som ti dobrý, čo je hlavná vec;

za svojich milých, hej, i krv som vycediť

hotový, nikoho o jeho zbožný cit

olúpiť nechcem, ni ho cirkvi spreneveriť.

Margita.

To je nie dobré, človek musí veriť!

Faust.

Že musí?

Margita.

Ach, kież mám moc pôsobivosti

nad tebou, obrátiť ťa dajak, smieriť —

Veď ty si nectíš ani sviatosti.

Faust.

Ja ich ctím.

Margita.

Ale prázdny žiadosti,

sa neumárajúc ich za potrebou —

Na omši, pri spovedi si už dávno nebol.

Veríš ty v Boha?

Faust.

Miláčku môj, kto, ha,

smie otvorene povedať:

Ja verím v Boha?

Id' len sa kňazov či mudrcov dovedat,
 a s ustrnutím uslyšíš:
 jak úskočná ich odpoveď
 sta ostrý výsmech bude znieť
 pre tázateľa.

Margita.

Tak ty tedy neveríš?

Faust.

Ó, nevykladaj, krásny obhájca ty jeho,
 mi na zle slova trhaného!
 Kto smie mu meno priznať,
 a kto, kto vyznať:
 Ja verím v neho?
 Kto citom ho zažiť
 a pozatým
 sa opovážiť
 riečť: Ja veň neverím?
 Všeobsažiteľ,
 všezdržovateľ
 neobňal, nezdržuje ťa,
 mňa, seba samého?
 Nesklepí nebo sa tam hore,
 zem totu dolu pevne neleží,
 a milo-vľúdne žmurkajúc,
 nevzchodia večné hviezdy na obzor?
 Či okom v oko nepozerám ti
 a netlačí sa všetko
 ti k hlave, k srdcu nátiskom,
 a vo večnom sa hýbe taji
 neviditeľne zrejmo pri tebe?
 Tým naplň srdce si, na kalich rozvité,
 a cele blaženou sa octnúť v pocite
 tom, pozvi potom ho, jak chceš,
 pomenuj blahom, srdcom, láskou, Bohom!
 Ja nemám na to názvu žiadneho!
 Je pocit všetko:

meno je hlahol a dym,
zahmlievajúci zakaždým
lúč nebies víťazný.

Margita.

To je všetko pekné i dobré medzitým;
tak asi vraví i farár na kázni,
len troška inakšími slovy.

Faust.

To vravia, kam sa srdce slúchať ustanoví,
všetky srdcia kdekoľvek pod nebeským dňom,
každé svojím jazykom;
prečo nie ja, jak mi tiež vymlúvať dalo?

Margita.

Tak čujúc to, by skoro obstojným sa zdalo,
ale preds' kriváň to s obidvoch strán,
lebo ty si — nekresťan.

Faust.

Zlatúšku!

Margita.

Dlho už ma bolí, hej,
že vídam ťa v spoločnosti tej.

Faust.

Nuž?

Margita.

Človeka, ktor'ho tam u seba máš,
nenávidím z najhlbšej duše až;
nič ma tak v mojom žití
nebodlo do srdca, uraziac všetky city,
jak človeka toho odporná tvár.

Faust.

Babuľka, neboj sa ho! Veď ja var' —

Margita.

Jeho prítomnosť pobúri mi krv.
Ja ináč rada ľuďi dnes, jak prv,
som všetkým dobrá, prajem každému;
ale, jak túžim uvidieť ťa zase,
vždy pred človekom tým mnou tajná hrôza strasie,
aj mám ho popritom doprosta za šelmu!
Boh odpusť mi, ak ubližujem mu!

Faust.

I takých vykukov chová svet obrokom skrovným.

Margita.

Za svet bych nežila s jemu rovným!
Ako tak vkráda sa do dverí,
zavše sa potupne uškerí,
zrak zpola zúrive iskrastý;
vidno, že na ničom on nemá účasti;
na čele čítať mu, jak brvou ruší,
že nemôž' milovať pražiadnej z duší.
Mne je tak dobre v tvojom objatí,
tak voľno, teplučko ni v hniezdku vtáčati,
a jeho prítomnosť zlovestných črt
mi razom stiahne hrdlo na záškrt.

Faust.

Ty tuchyplný anjel, ty!

Margita.

To natoľko ma prevládze,
že, kde len priplichtí sa on k nám plazkom hada,
súc pohoršená, stranou nesnádze,
už temer rozhodnem, že viac ťa nemám rada.

Aj kde on svedkom, u stupňov hoc muky
 nikdy bych nemohla k modlitbe sopäť ruky,
 a to ma v srdce žre ni jašterčí kys' hyd;
 i s tebou, Henrich, tak to musí byť.

Faust.

Ty už raz máš ten proticit!

Margita.

Joj, musím už preč!

Faust.

Ach — čo riečť ti chcem? —
 či nikdy za hodinku nemôžem
 pokojne na ňadrách ti visieť a v tom stačiť
 hruď ku hrudi a dušu do duše až vtlačiť?

Margita.

Ach, keby som len sama spávala!
 Ver' vďačne bych ti nechala
 dnes v noci rígeľ odmyknutý;
 však moja mať spí čujne celú noc,
 i nech by sme tak od nej boli dopadnutí,
 hneď na mieste bych skonala!

Faust.

Anjelček, tomu ľahká odpomoc.
 Tu, hľa, je sklenka! Len tri kvapôčky
 z nej do nápoja jej tak upustené:
 a ony príjemne, hoc náročky,
 zahalia v hlbáčizné snenie
 prírodu na kadejakom žitia poli.

Margita.

Čo nevykonám všetko tebe kvôli!?
 Veď azda nebude jej škodiť-vadiť?

Faust.

Drahúšku, či bych ináč mohol ti to radiť?

Margita.

Nech na teba len pozriem, vzácny muž,
neviem, ká moc, jak chceš, ma ženie nútivá;
za teba toľko zrobila som už,
že skoro nič mi už viac zrobiť nezbyva. (Odíde.)

Vystúpi *Mefistofeles.*

Mefistofeles.

Opica so zvoncom, šla?

Faust.

Si zas špehoval?

Mefistofeles.

No, dopodrobna vypočul som,
pán doktor z katechizmu rectoval;
úfam sa, na zdravie vám padne, hegne pulzom.
U dievok záujem preds' vždy predok hral,
či kto je zbožný, prostý po návyku starom?
Myslia si, skrčko tu, i naše slúchne ,járom'!

Faust.

Ty netvor, nenahliadneš, nie,
jak táto verná, milá duša,
plnučká svojej viery,
o ktorej skalopevne verí,
že cele výlučne
jej spasiteľnou je, sa v svätých mukách skúša
a z trýzne prebírda do trýzne,
že muža najmilšieho
by mala povážiť za večne strateného.

Mefistofeles.

Ty nadsmyselný, svetský frajer, od dievčata
vláčený nosové za vodzky.

Faust.

Ty vrhnutá špata z ohňa a blata!

Mefistofeles.

A v tváre parsúnu sa vyzná majstrovsky.
V tej mojej prítomnosti však
jej býva kol' srdca, ni sama nevie ako,
toť: maškarka veští jej skrytý inotaj;
ba cíti, že som iste znachorčiatko dáko,
alebo čo viac, sám čert nebodaj.
Nuž, dnešnej nôcky —?

Faust.

Čo ťa do toho?

Mefistofeles.

No, teším sa preds' tomu! Hahohó!

Na studni.

Gretka a Lízka s džbánmi.

Lízka.

Či nič si o Baruši nečula?

Gretka.

Nie, ani slova. Zriedka bývam medzi ľuďmi.

Lízka.

Veru tak, Sibyla dnes prišla nadškrknúť mi!
Tá konečne sa tiež s rozumom minula.
Hľa, hrdoba — máš!

Gretka.

Nuž?

Lízka.

Vec hodne smradľavá!

Keď je a pije, dvoje napcháva.

Gretka.

Ach!

Lízka.

Tak jej treba, dobre sa jej stalo.
Čo navisela sa na loptošovi, šalo!
To ti, haj, bolo prechádzačky,
vláčenía na vsu a na krčme vyzvŕtačky!
Musela všade prvá byť,
kde zavrzli psa, muziku im vyť;
on zaliečal sa jej o milých päť,
sťa kohút, častujúc ju vtom,
pravdaže, paštétkou a drahým vínečkom;
i ak aj mohla si dať v kráse zakladať,
preds' nectnou bola tak, tak nehanebnej tvári,
že prijímala ti od neho i dary.
A stával tlosk-mľask, stiskot oberuč;
len, pravda, medzitým i kvietok fuč!

Gretka.

Neborká!

Lízka.

Ešte ju ľutuješ!?

Ver' sa ti divím; zaslúžila, vieš?
Keď my sme boly na priadkach
a za noci nás mať pre ochlad, na prezvedy,
nehcela vonka pustiť, ona pilne vtedy
so záletníkom otlkala prah;
na lávke v bránici a v chodbe tmavej
nemali žiadnej chvíle prizdĺhavej.

Nech teraz chúli sa, skrýva v kutice,
sa kaja, na sebe rubáš hriešnice!

Gretka.

On istotne sa soberie s ňou.

Lízka.

Ba bol by blázon, osol nad oslov!
Tak bystrý šuhaj, jak je švárny Ján,
má celý svet otvorený dokorán;
aj pošiel v nohy.

Gretka.

To je špatne!

Lízka.

Ak zdrapí ho, ver' bude, kto jej oči zatne.
Partu jej chlapci strhnú, po zemi
u dverí sečky natrúsime my! (Odíde.)

Gretka (idúc domov).

Jak mohla som tiež indy rúhať takto,
keď dievočka sa potkla, nebožiatko!
Jak ponad iných hriechy neznala som
dosť prezývok nájst', kárnym plytvať hlasom!
Jak čiernym predišlo mi také dač',
a tiež som priskokla jak uhľom natierač,
preds' ešte nebolo mi čiernym nadostač;
i požehnávala som stav svoj večer, zrána,
sa vypínala jak poctivá panna,
a dnes? som ostuda donaha ošarpaná!
Však — všetko, čo ma k tomu pohnalo,
Bože, tak dobre mi, tak sladko padalo!

Ohrada.

V dutine múru posvätná podobizeň Matris dolorosae,
krčahy s kytkami pred ňou.

Gretka

(zastrčí svieže kvety do džbánov).

Ach, siahni,
prebolestná, a nahni
k potrebe mojej milostivú tvár!

Meč v srdci krutý,
na tisíc bôľnych hnutí,
zrieš na syna tam svojho smrť i zmar.

K Otcovi vzhliadaš,
úlavy lkajúc žiadaš
na obapolných útrap vašich žiar.

Kto cíti,
srditý
bôľ jak mi vrta v kostí celine?
Čo sa srdce mi tu súži,
prečo trnie, po čom túži,
vieš len ty, ty jedine!

Kam zájdem len po nevoľi,
jak bolí ma dnu, bolí,
mi zmieta ňadrami!
I sotva, ach, som sama,
plač schytí, zadfha ma,
až srdce puká mi.

Kvetníky pod oknom, áno,
som slzami zmáčala,
keď som ti včasne ráno
tie kvety trhala.

Včas zihral v mojej chyži
lúč slnca zvesela,

no ja už vo všetkom kríži
na posteli sedela.

Joj, pomôž, odvráť hanbu, smrť i zmar!
Ach, siahni,
mať prebolestná, nahni
k tej mojej biede milostive tvár!

Noc.

Ulica popred Gretkine dvere.

Valentín, vojak, brat Gretkin.

Keď som tak sedel pri pijatyke,
kde ne jeden vyčíňal chlúby veľiké,
a kamaráti mi dievčin kvet
vynášali v oslavách po poval,
z pohárov vše šust! na zájedku z chvál,
zavalení, podpretí na lakeť:
ja v ten čas hovel si na sedadle
v bezpečnom pokoji, neovládle,
nastavujúc uši, nič neodpásť,
počúval všetok toten chvast;
i s úsmechom si bradu pohladím
a schytím plný pohár, buchnem ním
a rečiem, horúčku cti v útrobe:
Hej, všetko po svojom spôsobe!
Ale či jest jedna, chválorečníci,
v krajine celej, rovná Greluške,
jest, čo je hodna, dlaň vo fertuške,
hoc vody podať mojej sestrici?
Tlk, tlk! ceng, cveng! to išlo kol'.
Pojedni skríkli: Pravde vydáva
svedectvo, áno, tuhej ni ten stôl;
ona je zdobou svojho pohlavia!...
Tu každý honosník zamĺkol.
A včul' — len vytrhať si hrivu
a po tých stien sa škriabať zdivu! —

úštipky, mrdom nosa, škľabom potvor
 môž' pohaniť ma každý lotor!
 Sťa mrcha dlžník sedieť mám a kryť sa,
 pri každom náhodilom slovcí vypotiť sa!
 A čo bych vydláždil zem posmeškármi,
 nemôžem ich preds' pozvať lhármi.

Kto ide sem? Čo lezie potichu?
 Nemýlim-li sa, dvaja sú.
 Ak on je, hneď ho chvatnem, posvieti mu päst tá:
 neujde živý s toho miesta!

Faust a Mefistofeles.

Faust.

Jak z obloka tam sakristie svit
 lampadky večnej vozvých vzbĺka
 a mdle i mdlejšie čoraz žmurká-mrká,
 a tma sa kustrí všetko obkľúčiť!
 Tak vyzerá mi v prsiach nočne-stíchle.

Mefistofeles.

A mne ti ako mačiatku je štihle,
 čo po ohňových loží rebríkoch,
 s tým tíško o štítu sa otrie roh,
 srsť samá iskra, rovná lesku ihle;
 hej, mne je celkom pri tom ctnostlivo,
 tak trochu zlodejsky, tak trochu honivo.
 Už mátoží mi v údoch po nečase
 velebná Valpurgina noc.
 Pozajtre zavíta nám zase,
 tam zvie len človek, zač' má bdieť tak moc.

Faust.

V ten čas i poklad vhor sa pomkne, však,
 čo skmitať zazrel som hen nazad z mlák?

Mefistofeles.

Ba skoro dožiješ sa radosti tej,
 môcť kotlík vyvážiť zo zeme slojovitej.
 Ja onehdy som fľochol v škrýšu tú,
 sú krásne so ľvom toliariky dnu.

Faust.

Nič z kovitinák, ni len prsteň, čo,
 bych pre milenku okrás navyberal?

Mefistofeles.

Ba zrel som pri tom také voľačo,
 ako by boly vojky perál.

Faust.

To dobre! Mňa až bolí, hej,
 keď bez darčekom idem k nej.

Mefistofeles.

Ej, nedajte sa omrzlosti súžiť,
 keď omľasť sa vám i zdarma niečo užiť.
 Včuľ, keď je nebo číry hviezdny plam,
 naozaj majstrovský to kúsok očuť máte:
 tož morálnu jej pieseň zaspievam,
 čo tým len istejšie ju poblázni a zmätie.

(Spieva pri citare.)

Čo robíš v tú
 z chvíľ za svitu,
 Katrenka, tu,
 rec, pred milého vrátky?
 Id domov, bež!
 Jak pannu, vieš,
 ťa vpustí, lež
 nie ako pannu zpiatky.

Svoj strežte krám!
 Keď vliezli tam,
 tak dobrá vám
 noc, biedne stvory, v kaši!
 Moc kmínov jest;
 ak rady česť,
 nedajte zjesť
 im ju krem po sobáši.

Valentín (vystúpi).

Koho tu vábiš? Hrmen-helement,
 prekliaty potkanár ty zo smetiska!
 Ta k čertu najprv inštrument,
 ta k čertu zápäť speváčiska!

Mefistofeles.

Citara vo dvoje, tej nehodno viac sliepať!

Valentín.

A teraz budem lebky štiepať!

Mefistofeles (Faustovi).

Pán doktor, neustúpiť! Nač'?
 Len rezko za mnou hneď, jak ja vám cestu razím!
 Von z pošvy ten váš žabykláč!
 — No, udieraj! Ja poodrazím.

Valentín.

Odras ten!

Mefistofeles.

Prečo nie?

Valentín.

I ten!

Mefistofeles.

Och, kalika!

Zaiste!

Valentín.

Myslím, čert sa potýka!

Čo to? Veď ruka chromie mi z tej pôtky.

Mefistofeles (Faustovi).

Vraz doň!

Valentín (spadne).

Ó, beda!

Mefistofeles.

Už je chumaj krotký!

Včuľ ale preč! Huš! Jak vtač vyplašená:
bo už-už vzniká vražedlný krik.

Môj s policajty výborný je styk,
však s kriminálom nerád mávam do činenia.

Marta (v obloku).

Von, von!

Gretka (v obloku).

Sem svetlo! Fakľu, ju!

Marta (ako vyššie).

Čuť kliat, sa ruvať, kričia, šermujú.

Lud.

Toť, mŕtvy leží jeden čeľadín!

Marta (vykročiac z domu).

A vražedníci kde? Utekli? Paroma! —

Gretka (vykročiac z domu).

Kto to tu leží?

Lud.

Tvojej matky syn.

Gretka.

Ó, Všemohúci, aká pohroma!

Valentín.

Hej, umriem, to je skoro rečené
a ešte skorej zrobené.

Čo stojíte tam, ženy, ani drúky,
ryčíte, bedákate, lomiac ruky?

Sem sa a čujte ma!

(Všetci ho obstanú.)

Nuž, Gretka moja — ach, že má
Ťa i svet — vidíš, ešte papľuh si,
prinerozumná pre skusy,
zle správaš svoje veci, zle.

Len v dôvere ti povedám:
ty si už raz kurva, vidím sám;
jak vzbĺklo, nech i tlie.

Gretka.

Preboha, brat môj! Čo mi takého —?

Valentín.

Nadarmo neber mena božieho.
Čo stalo sa, sa stalo, bohužiaľ,
a jak môž' ísť, tak pôjde diaľ.
Ty tajne si sa znala s jedným spliešť,
priam priciepka ich viacej na újesť,
a keď Ťa má prv tucet, nuž
i celé mesto má Ťa už.

Keď potupa tak pod srdcom sa ruší,
 potajme hladia na svet doniesť ju,
 a podvíku noci nadejú
 jej cez hlavu a uši;
 hej, radi by ju skántriť s touže samopašou.
 Tá ale rastie, chovan výborný;
 i jak sa zmohla rovno obryni,
 tu vykračuje si, ten najzbírklejší z šašov,
 nahulec, i na bielom dni:
 a predsa zamak nestala sa krajšou.
 Čím viac škvín v tvár jej sadá ku škvrne,
 tým väčšmi hľadá výslnie.

Predvídam vskutku čas pykania,
 kde všetci statoční mešťania,
 jak od mŕtvoly s morovou by ranou,
 od teba, švandra, poucúvnu stranou.
 V tele ti zúfaj srdce, zmije pocít,
 keď do očí ti vbodnú vzhľad!
 Nie, nesmieš zlatej retiazky viac nosiť,
 ni v kostole viac pred oltárom stáť!
 V prekrásnom límci krajkovanom
 nie na tanci si dvoriť tulipánom!
 Do najtmavšieho máš sa kviľby kúta
 kryť medzi žobrač-mrzač, zavrhnutá;
 a ak aj preminie ti Boh tvoj hrozný zblud,
 na zemi zatratená buď!

Marta.

Poručte radšej, ako takto zliť sa,
 tú svoju dušu Bohu na milosť!
 Rúhaním ešte chcete obťažovať sa?

Valentín.

Ejch, len bych mal síl ešte dost
 sa dostať k rebrám ti nablízko,
 ty hnusné kuplerské babisko!
 Tu úfal bych si hriechov v každom smere
 dosiahnuť odpustenia v hojnej miere.

Gretka.

Môj brate! Koľké muky pekelné!

Valentín.

Hovorím, nechaj slzy bezcieľne!
Keď zriekla si sa cti, tej pohrdca,
si najťažšie mi štuchla do srdca.
Ja vojdem cez sen smrti, vedz,
si k Bohu, vojak i poctivec. (Umrie.)

Dóm.

Obrad, organ a spev.

Gretka medzi davy ľudu. *Zloduch* za *Gretkou*.

Zloduch.

Jak ináč, *Gretka*, bývalo ti,
keď ešte, plná neviny,
ta k oltáru si pristupovala,
z knižočky ošúchanej
modlitba lolotala,
dopoly detské hračky,
dopoly Boha v srdiečku!
Gretka!
kde ti stojí hlava,
v tom tvojom srdci
aký zločin to?
Modlíš sa ty za dušu svojej matky,
tej, ktorá skrz teba
na dlhú, dlhú trýzeň zaspala?
Na tvojom prahu čia je krv?
— A pod tým твоjim srdcom
či nehlo sa to vyvierave už,
a ľaká ťa i seba
predtuchy plnou prítomnosťou?

Gretka.

Joj! Joj!
Kiež bych sa striasla myšlienok,
čo vo mne sem a ta sa premávajú
proti mne!

Chór.

Dies irae, dies illa
solvet saeculum in favilla.

(Hra na organe.)

Zloduch.

Vzteky schytá ťa!
Dňa súdneho znie trúba!
Hroby sa hýbu!
A tvoje srdce,
z popolavého pokoja
k plamenným mukám
poznovu rozožaté,
zosrka!

Gretka.

Kiež som ztadiaľ preč!
Je mi, jak keby varhany
mi dychot zakladaly,
spev moje srdce
v najhlbšej hĺbke roztápal.

Chór.

Judex ergo cum sedebit,
quidquid latet adparebit,
nil inultum remanebit.

Gretka.

Mne stáva sa tak tesno!
Múrové piliere

ma svierajú!
 Sklepenie
 ma tlačí! — Vzduch!

Zloduch.

Ukry sa! Ale hriech a hanba
 nezostanú skryté.
 Vzduch, svetlo?
 Beda ti!

Chór.

Quid sum miser tunc dicturus,
 quem patronum rogaturus,
 cum vix justus sit securus?

Zloduch.

Svoj obličaj oslávenci
 odvrátia od teba.
 Ti ruky podať,
 hrozia sa čistí!
 Beda!

Chór.

Quid sum miser tunc dicturus?

Gretka.

Suseda! Vašu sklenku!... (Omdlie.)

Valpurgina noc.

Harc. Vidiek, kde leží Schirke a Elend.

Faust a Mefistofeles.

Mefistofeles.

Nežiadaš poriska si z omela?
 Ja prial by som si ale poriadneho capa,

bo na ceste tej, samá manina a grapa,
ďaleko máme ešte od cieľa.

Faust.

Kým, rušať sa i pätiť sa,
sa na svojich dvoch nohách ešte rezko cítim,
tož, sprerastaná stržňom sukovitým,
mi dostačí vždy táto palica.
Čo z toho, že si človek cestu skráti! —
Tak v bludišti sa dolín najprv pliešť
a potom tento útes musieť sliezť,
z ktorého prameň striebro-ramenný
sa vo večitom rúti prúdení,
to rozkoš, čo nám také stezky sladí-zláti!
Hľa, jaro začalo už v brezách snovať
a stkávať páperistú mlad',
ich čím skôr v drobnolisté odieť patelaty;
i sám smrek cíti vliv už jeho vnád;
či nemalo by i nám v údoch účinkovať?

Mefistofeles.

Skutočne, nevetrím nič z toho ja!
Mne celkom zimušno je v tele;
ja želať bych si v púť lom živlov odboja,
tak priechod z chumele v mráz, z mrazu do chumele.
Jak smutno vzchodí kusý tanierik
červenej lunny s pozdným žiarením
a mizerne nám svieti na chodník,
že čo krok zrobíš v posošení smelom,
tu do stromu, tu o sraz hlobneš čelom!
Dovoľ, že svetlonoska poprosím!
Hen vidím práve jedného
si blkať veselo a hupkať. — Hejže ho,
hej, priateľku! Či smiem ťa sem k nám žiadať?
Nač' ti tam darmo ohník skladať?
Buď taký dobrý, svieť nám hor' tých po pekliech!

Svetlonos.

Zo šetrnosti, úfam, sa mi zdará
 tú svoju ľahkú primať náтуру,
 že s vaším pokrokom sa rúče spári,
 bo kľukate len chodíeva náš beh.

Mefistofeles.

Ej, ľadže, má tiež smysel pre postreh!
 Nuž, on by mienil ľudí napodobiť?
 Nie, jak by šmaril svetla klbečko,
 tak id' on na pamätnú Maguru,
 vo mene diabla — bohchráň kľučku zrobiť,
 ináč mu zafúkne to biedne slniečko.

Svetlonos.

Badám, pán z domu ste, nie lecikto,
 i milerád sa vám chcem prispôsobiť.
 No, povážte len, hrôza hrôz:
 dnes vršisko to ozoristô
 je čary zjašené ni uchvátený voz,
 i akže má naň vás viesť svetlonos,
 tak nesmiete to brať tak isto.

Faust, Mefistofeles a Svetlonos v zamieňavom speve.

V okres sny a kúzly hustý
 sme sa, tuším, dostali my.
 Voď nás dobre sebe ku cti,
 by sme skoro prešli tými
 priestranstvami širokými,
 zrýpanými snehy, hromy!
 Aha, stromy poza stromy
 ako náhle unikajú,
 skaly jak sa zohýnajú,
 a tie dlhé opách nosy
 ako hviezdia sťa by kosy,
 surmujú v svet okolitý!

Po kamenci, po pažiti,
 s čistou vodou ani z rosy,
 beží potok za potôčkom,
 hrk-štrk! s každým krôčkom-skočkom.
 Čujem šum to, čujem piesne,
 prýštiace sa čo zdroj stydný
 z užialenej lásky tiesne,
 hlasy oných nebeských dní?
 Čoho sa tak nádejeme,
 čo tak vrele milujeme!
 A ozvena rapotavá,
 ako starých časov zpráva,
 opakuje všetko plesne.

Uhu, huhú! znie vždy bližšie,
 čo krok vyššie, ono nižšie;
 kuvik, ľad, i čajka, soják —
 Ako, títo všetci, čo jak
 protivní si, bdejú spolu?
 Sú to mloky, zpod výmoľu
 zťažka, jak by tiahly smolu,
 lezúci, kde krôvať suchá,
 dlhé nohy, hrubé bruchá!
 A korene, tie ni hady
 snujú sa zpod skál a piesku,
 otrčajú v našu stezku
 divné slučky, oká zrady,
 kosílky z lýk hybko sklonných,
 postrašiť nás, zlapať do nich;
 aspoň každý, pravý silák,
 z oživených drsných žilák
 usúkané pohotove
 vlákna vystrie polypové
 nevšímavým za pútnikom.
 A tie myši, sysly, svište,
 stofarebné, v krdľoch bzikom
 pod! cez mach a vresovište!
 A jak z vatry iskiek vienky,
 svätojánske liecu lienky,

roj za rojom zmrholily,
sprievodom, čo iba mýli.

Ale povedz, stojíme-li,
či ideme ďalej k cieli,
na temeno sveta holé?
Všetko zdá sa točiť v kole,
skaliská i stromy, čo sa
na nás šklabne uškíňajú,
bludné svetlá, čo jak rosa
množia sa, sa nadúvajú.

Mefistofeles.

Ulap sa ma za kraj plášťa!
Tu je vrchov stredná bašta,
v jejž s úžasom nazrúc skrýš,
mamonu pláť uvidíš.

Faust.

Jak čudne tleje cez lazy a kriaky
červánko-rudý mútny svit,
a čo viac, ostrotou je taký,
i v najhlbšie že pažeráky
priepasti vie sa zaboriť.
Tu vstáva kúr, tam čmudy tiahnu,
kým ako oblak neuľahnú,
tu žiari páľa z pár a zo smúžek,
i hneď sa sťa niť jemná plazí
cez vrstiev spleť, hneď povyrazí
z nich ako zdroja papršlek.
Tu na celej sa čiare vinie
žil a ciev množstvom cez úval,
a tu zas naraz ojedynie
do kúta zatlačená brál.
Tu sršia iskry v blízkú ligotavé,
jak rozsieval by zlaté semená.
Však páč len, vyhňa to či huta práve?

Od mračných piat až k šedivej sa hlave
zažíha stena skalená.

Mefistofeles.

No, neosvietil dnešnej ku slávnosti
pán Zmok svoj palác nádherne?
Šťastie, žes' videl ho, i dôver' mne;
už čujem príchod búrlivých to hostí.

Faust.

Jak cez povetrie zúri víchrica,
akými údery ma triafa v tylo!

Mefistofeles.

Hľad' starých rebár brda chytiť sa,
čo za rukoväť ti ich vystavilo;
ináče srazí ťa dol' v hrob ni mŕtvica.
Hmla hustí noc na tmu úhrozy.
Čuj, jak to cez pralesy lomozí!
Zdurené so staníc v lovy,
vzlietajú ušaté sovy,
upúšťajú peria chlpy.
Čuj, štiepajú sa stĺpy
večne zelených palôt.
Druzg, hrkút vetiev i lalot,
mohutné stenanie kmeňov,
praskot i zívot od koreňov!
Vo strašnom zmotanom páde
jedno cez druhé trieska to všade
podobne zvalenej klade,
a cez priervy zasuté rumy
vetrisko sipí, skučí a šumí.
Čuješ hlasy na výšave,
v diali, v blízkú hukotavé,
a ten rákoš, čuješ ho?
Áno, pozdlíž vrchu celého,
roztáčajú sa pásmom čriev,
steká vztekavý čarospev!

Strigy v chóre.

Na Broken strigy tiahnu, uf!
 Strnisko žlté je, žlté ľúta,
 osenie zeleň jak ruta.
 Tam shromaždí sa veľký huf,
 pán Kolodej za vrchstôl dosadne z kúta.
 Tak ide to po brhlí, chrastí gráp,
 bosorka p...í, b...e jej cap.

Hlas.

Staručká Baubo v čepci-riečici
 samučká ide, pupeň na líci;
 na rúcej nesie sa prasici.

Chór.

Tak česť mu, komu patrí česť!
 Vpred pani Baubo, nono, ju viesť!
 Dôkladná sviňa, na nej mať,
 tu musí zástup stríg nasledovať.

Hlas.

Ktorou cestou prichádzaš?

Hlas.

Cez Ilsenstein!

Tam kukla som do hniezda sovinho: máň!...
 Zrobila okále!

Hlas.

Och, rušaj v peklo!
 Čo jazdiš tak durno-vzteкло?

Hlas.

Mňa ti sodrela z kože;
 len obzri si šrámy, nože!

Strigy. Chór.

Cesta je šira, dlhá tak;
 čo za besný to stisk a tlak?
 Vidly pichajú, metly šľahajú
 cez oči; v náruči
 decko sa zadusí, mať rozpučí.

Černokňazník. Polchór.

My lezieme sťa slimáci,
 dom na chrbáte nosiaci.
 Tak bolo od prvotných rokov:
 ženy sú všetko predáci.
 Bo, ide-li sa na hody
 k Rarachu, o tisíc ta krokov
 vždy žena prvej prichodí.

Druhý polchór.

My to tak, ťažký-neťažký
 vklad, neberieme na vážky:
 hej, žena, vďaka tisíc krokom,
 prv zmôže mnohé prekážky;
 však daromné jej náhlenie:
 chlap urobí to jedným skokom,
 len raz sa k cieľu rozženie.

Hlas (shora).

Sem poďte, sem sa od plesa!

Hlasy (zdola).

Veď radi švihli by sme sa
 do výše, na priestor slobodný;
 tu perieme sa, umývame,
 i čistí sme už, biele húske samé,
 ale aj večne neplodní.

Oba chóry.

Umlkol vietor, hviezda huš!
 mesiačik smutný skryl sa už.

S šuštaním mece kúzelný chór
tisíce ohnivých iskiev vhor.

Hlas (zdola).

Chyť ma, hohou,
drž trebárs za čupriny!

Hlas (shora).

Kto tam volá z brala rozpukliny?

Hlas (dolu).

Vezmite ma so sebou, hej, so sebou!
Na solisko to istô
už drapcujem sa rokov tristo,
a nemôžem končiara dosiahnuť,
sa medzi svojetou ocitnúť.

Oba chóry.

Ohreblo nesie, nesie trlica,
i vidly, kozol či kozica;
koho dnes nezdvihne horlivý vzruch,
naveky ostane ozembuch.

Poločarodejnica (dolu).

Za vami drobčím tak dlhé dni;
jak ďaleko sú už ostatní!
Tam doma nemám chvíľky pokojnej,
a predsa ni tu nezískavam jej.

Chór stríg.

Masť rozjatrí strigám myseľ v žiar,
na vetrilo hodí sa handra bár,
čo koryto, ľza loďkou hrať;
nepoletí nikdy, kto dnes bol klát.

Oba chóry.

A obletujúc vrchol v prôvode,
čiarnite linaj po pôde,

a pokryte step v šír a diaľ
tým rojom čarodejstva všetkých chvál!
(Spustia sa na zem.)

Mefistofeles.

To tisne sa a strká, šmýka sa a rapce!
To sipí, múti, moce, teruží a ľapce!
To svieti, šprihoce a smrdí-horí vraz,
ozajstný čarodejný kvas!
Len pevne sa ma drž, síc' roztrhnú ti nás.
Kdeže si?

Faust (zďaleka).

Tuná!

Mefistofeles.

Čo, už tam ťa zadržiava?
Tak musím upotrebiť domového práva.
Hej, miesto, ide panic Pokusa.
Plac, milá čvarga, plac! Nač' na zdoch tisnúť sa?
Tu chyť ma, doktore, a teraz jedným skokom
von z toho davu vírneho;
je prizbrklé i pre mňa samého.
Hen, aha, uchýlené bokom
čos' s čudným svitom vzbĺka znad zeme,
i ťahá ma čos' k tým krom' prezieravým okom.
Poď, poď, tam oba vkĺzneme.

Faust.

Ty záporu duch! Len diaľ, môž'š viesť ma, až spotiť.
Veď opatrnosti v tom, verím, väzí moc:
na Broken ideme vo Valpurginu noc,
by sme sa do vôle tu mohli osihotiť.

Mefistofeles.

Pozri len, z dúhy plápol u plápolu!
To bodrý klub sa sišiel spolu.
Ni v malom nie je člen hen osamelý kôl.

Faust.

No ja bych radšej hore bol!
 Už vidím páľu, kundoliť sa dym.
 Tam davy valia sa na poctu k Rarachovi;
 tam nejeden sa taj rozlúšti zvedavcovi.

Mefistofeles.

Aj nejeden sa však zauzlí medzitým.
 Ej, nechaj veľký svet ten ruchom zbujnelým
 z hurhaja pretekať sa do hurhaja,
 my volíme tu v tichu hniezdiť obidvaja.
 Je to preds' prišlosť dávnej praktiky,
 že veľkom vo svete sa strúžu svetíky.
 Ľad', vidím mladé strigy, každý úd ich holý,
 a starygy, čo premúdre sa halia.
 Buďteže vlúdny, aspoň už mne kvôli!
 Námaha predsa taká malá,
 no žart, ten obrom sa tkne sveta podvoje.
 Čos' čujem znieť jak nástroje!
 Prekliaty škripot, tak mi v uši kviknúť!
 Však človek musí na to zvyknúť!
 Poď so mnou, hybaj! Ináč nemôž' byť,
 ja idem ku nim pristúpiť
 a hneď i teba uvediem
 i nanovo ťa zaviažem.
 Čo trizníš, priateľu? Že malá miestnosť? Skloň sa
 či napni a páč, sotva dovidíš jej konca.
 Sto vatier horí v rade!
 Si tančia, trkocú si všade,
 i varia, jedia-pijú, milujú;
 nuž, povedz, lepšieho kde máš? Ujuju!

Faust.

A či bys' uviedol nás, neodbytný ovad,
 jak čarodej či jak čert chceš sa ukazovať?

Mefistofeles.

Ja inkognito síc' som zvyklý chodievať,
 no človek v parádny deň vytrčí svoj rád.

Podväzok nevyznačil ozdobou ma,
 však konské kopyto je tu čo do cti doma.
 Či vidíš slimáka tam? Lezie sem, sa plazí;
 tým tvojím hmatom-smyslom, stavím sa,
 čos' ovoňal, čo na mne jemu razí.
 Ak bych aj chcel, tu nezatajím sa.
 Poď už, od ohňa pôjdeme si k ohni;
 ja pytač som, ty ženích. Tedy pohni!

(K niekoľkým, ktorí okolo zotlievajúceho uhlia sedia.)

Vy, starí páni, čože robíte
 tu na konci, jak na vyhnanci?
 Ver' chválil bych vás, slávil hlasite,
 nech vás tak nájdem rúče v kole, v tanci,
 hen v trme-vrme bujnejšej mladosti;
 veď doma dosť sa každý napostí,
 naclivie, otrok osamelosti.

Generál.

Kto národom by dôveroval,
 nech hocikolko za ne urobil;
 bo u ľudu, jak u žien, čo jak by sa choval,
 len ten je svojho šťastia kováľ,
 kto junákom je v splní mladých síľ.

Minister.

Ďaleko ľudia s pravej odbočili cesty.
 Ja ctím si dobrých starých všetkým v priek;
 bo, pravda, kým my boli v sedle, liace v pästi,
 my platnou mincou, vrchné štátu ratolesti,
 vtedy bol pravý zlatý vek.

Povýšenec.

Ni my sme nechodili poza školu,
 hoc stvárali sme, čo sme nemali;
 no dnes sa zvracia všetko čím hore, tým dolu,
 a práve keď my pevnú máme vôľu
 ho udržať jak stĺpy povaly.

Autor.

Kto dnes by oddával sa do čítania spiskov
s obsahom mierne rozumným! Ver' nik.

A čo sa týče oných holopyskov,
to ti je, hoďas s ploškou opičích čiel nízkou,
mudrlant samý, samý jazyčník.

Mefistofeles

(ktorý naraz ostane veľmi zostarený).

K dňu súdnemu už, cítim, dozrel ľud,
keď posledný raz sliezam vrch stríg plazom-lozom,
i keďže zo súdka mi spodku tečie mut,
tak i svet letí dol' závozom.

Striga-vetešnica.

Pánovia, nie tak hurtom povedľa
a nevšímave! — Čože, hluchô-nemô to var'? —
Hej, sem, trh kermešový, hľa,
nedajte utiecť príležitosti!

Pozorne ohliadnite si môj tovar,
tu stojí hľba rozmanitostí.

A predsa ničoho niet v mojom kráme,
ktorému, akokoľvek celú prekutáme,
sa nevyrovná žiaden na zemi:

ničoho, veriť ráčte mi,

čo ani na škodu by tučnú, odurelú
nebolo svetu, ľuďom bez rozdielu.

Niet dýky tu, s nejž nebola by tiekla
raz krv, ni smola z horúceho pekla;

niet kalicha, zkaď v zdravý tela kvet
by nebol žhavý sa a žravý preliat jed;

niet šperku, milej čo nezviedol ženušky,

ni meča, ktorý, pečať hoc tam panovníka,

nezlomil smluvy sta prút krehučký,

či aspoň odzadu nepreklal protivníka.

Mefistofeles.

Cit, pani strynká, uší trápenie —
 Zle rozumiete časom, hudúc staré nôty.
 Zrobené stalé, stalé zrobené!
 Oddaj sa ona na novoty,
 bo verte mi, čo hneď len tentoraz:
 dnes novoty len priťahujú nás.

Faust.

Len aby som sa dák' sám nezabudol!
 Za jarmok, ozaj, mitor, hukot, kúdol!

Mefistofeles.

Krútnava celá v horné hrnie strany;
 myslíš, ty tíškaš, a si potískaný.

Faust.

A to je kto?

Mefistofeles.

Len prizri sa jej znova;
 to Lilita.

Faust.

Kto?

Mefistofeles.

Prvá žena Adamova.
 Varuj sa tých jej utešených vlasí,
 tohto skvostu prvotriednej krásy,
 v ňomž vypína sa ni páv, vid' len ho!
 Keď ním raz sputná muža mladého,
 ver' tak ho skoro nevypustí zasi.

Faust.

Tu sedia si dve, stará s mladou;
 akiste odľukujú od znoja
 z výskoku, pokým stačily len vládou.

Mefistofeles.

To ti dnes nemá pokoja.
 Hľa, nový tanec, nový zmätok z radov.
 Poď, vo vír vtrhneme, hoj, Ďunda, hoj-hoja!

Faust (tancujúc s mladou).

Mal som raz krásny sen nado dňom:
 som videl jabloňový strom,
 dve jablká na ňom skvieť sa ni hraň,
 ma dráždily, i hup! ja naň.

Krásavica.

Jablčka radi chrústate,
 a to už v raji počaté.
 Až plesám z radosti, akurát,
 že také rodí i môj sad.

Mefistofeles (so starou).

Mal som raz pustý sen nado dňom:
 som videl rozkálaný strom,
 ten mal ti — — — spod;
 hoc — bola, prišla mi vhod.

Stryga.

Najkrajším vítam pozdravom
 rytiera s konským kopýtkom!
 Maj hotovo on — nabitý,
 ak sa — — neštíti.

Proktofantasmista.

Prekliata čelaď, čo za drzosť z vás sa pne?
 Nedokázalo sa vám dávných na predlohách,
 že nikdy na riadnych duch nepostáva nohách?
 A vy včuľ haštríte nám ľuďom podobne!

Krásavica (v tanci).

Čo sa ten na náš bál dovliekol?

Faust (v tanci).

Ech, to už taký všadebol.
 Čo iní tančia, on to musí ceniť.
 Ak nemôž' každý krok on v tvár i so strany
 ohundrať, posoliť i okoreniť
 jalovým tlachom, lichou námietkou,
 tak krok je vôbec nevykonaný.
 No najviac škrie ho, až sa z úst mu začne peniť,
 keď pokročíme v napredovaní.
 Keby ste sa tak v kole krútiť chceli,
 jak on to páše v starej mlynici,
 to odobril by iste, na líci
 jas spokojnosti zabronelý,
 a najmä, keby ste ho na znak cti
 i chválou pohladkali po srsti.

Proktofantasmista.

Ste ešte vždy tu! Nie, to je ti neslýchané!
 Priam zmiznite! My preds' rozžali po kahane
 v kút každý, a ten osvetove plá
 ni slnce v rose vykúpané!
 Pekelná háveď, by vás čerti hegli,
 to sa ti nepýta na žiadne pravidlá!
 Tak múdri sme, a predsa máta v Tegli.
 Čo som sa navymetal bludu, v potu skrane,
 a nikdy čistoty, ba vskutku neslýchané!

Krásavica.

Ej, prestaňteže nás tu unovať a mučiť!

Proktofantasmista.

Tak do tváre vám duchom zahrmím,
 že despotizmu ducha netrpím;
 môj duch ho nezná cvičiť-učiť.

(Tancujú ďalej.)

Dnes, vidím, nič sa nechce podariť mi;
 však pocestujem takže vozvysok,

i úfam, posledný než zrobím krok,
že fígle diablov zmôžem i poetov rytmy.

Mefistofeles.

Hneď v kaluži sa uvelebiť ráči,
bo pohodlím to preň i spôsob úľavy;
i keď sa pijavky a všetok dorast ráčí
tak rozhostia mu po trtáči,
to z duchov ho i z ducha uzdraví.

(K Faustovi, ktorý práve vystúpil z tanečného kola.)

Čos' nechal v tanci švárnu devu tú?
No, akú výhovorku povykrámiš?
Veď vtáčkom nôtila ti ku nôh pohnutiu —

Faust.

Ach, pováž len, stred hrkútu
jej zrazu vyskočila z ústok červená myš.

Mefistofeles.

To už dač', zázrak pre streštencov!
Však navlas nebrať, nač' sa mamľas zadíva;
dosť na tom, myš nebola šedivá.
Kto dbal by na to v šťastnej chvíli zaľúbencov?

Faust.

Pozatým spatril som —

Mefistofeles.

Čo?

Faust.

Mefisto,
či vidíš odlúčené od celého sveta
stáť v diali šumné, bledé dieťa?
Sa tíško myká s miesta na miesto,
i vskutku chodiť zdá sa mi,

na nôžkach jak by s putami.
 Aj činí sa mi, spoveď najťažšia,
 že na dobrú sa Gretku ponáša.

Mefistofeles.

Ach, id' s tým! Pri tom nik nečľupne do pohodlia.
 Je kúzelný to obraz, bez života, modla.
 S ním stretnúť sa, jak gáni mračných brv,
 je neradno; ni voda podlá,
 od toho zraku zmŕza ľudská krv,
 a človek skamenie až od hrúzy;
 veď známa ti je povesť Medúzy.

Faust.

Naozaj, sú to oči umrlcove,
 ichž zatlačiť prst milých zameškal.
 To Gretkou podané mi ňadrá úbeľové,
 to sladké tielko, čo som požíval.

Mefistofeles.

To číra vražba je, vedz už raz, blázne,
 čo tak sa ľahko zaviesť dá.
 Bo ona každému sa milenkou byť zdá.

Faust.

Ó, koľká slasť, čo za horkosť to strážne!
 Nie, vidiac tohto oka vlhký svit,
 nemôžem s ním sa rozlúčiť.
 Jak divne musí labutiu tú šiju
 jedinká krásliť rudá tkanička,
 nič širšia ako chrbát nožíčka!

Mefistofeles.

Uhádol, tobôž vidím ti ju.
 A veď môž' hlavu, presvedčený buď,
 tiež pod pazuchou nosiť, ako nad ňou dotiaľ;
 bo Perzeus jej ju soľal. —

Len voždy ešte ku blúzneniu chuť!
 Poď už raz hore na grúň! Tuť
 tak veselo máš ako v Prátri,
 a jestli nestihli ma urieknuť,
 tož vskutku rozhliadam sa po teatri.
 Čože tu takého?

Servibilis.

Hneď zasa započnú.
 Kus nový, ostatný kus zo sedmorých;
 toľkoto dávať za dní horúčkov chorých
 je odjakživa obyčajou tu.
 Ochotník napísal ich všetky,
 a ochotníci hrajú, rectujúc ni dietky.
 Prepácte, pánovia, keď rýchle zájdem;
 zábavkou mojou je, jak zore o svite,
 oponu dvíhať hladko-riasnite.

Mefistofeles.

Akže vás na Bloksbergu nájdem,
 ver' schválím to; bo ta vy patríte.

Sen v noci Valpurginej

alebo

Zlatá svadba Oberona a Titanie.

Intermezzo.

Divadelný strojník.

Dnes raz oddýchneme si,
 Miedinga junač driečna.
 Mokrá dol, brál útesy:
 toť, naša scéna večná!

Herold.

Ak má svadba zlatou byť,
 musí päťdesiat liet zmiznúť!

Ale sme-li v spore kvit,
to *zlato* rád bych piznúť.

Oberon.

Ste-li duchy, kde som ja,
tak dokážte v tejto chvíli;
Jeho Milosť kráľ i kráľovná
znova sa vám naklonili.

Puk.

Prikvitne-li Puk, zvrťlík ten,
a nôžkou čiarne kolo:
sto ich za ním brnkne veň,
s ním hopkať si naokolo.

Ariel.

Ariel pohýna v spev
nebesky čisté hlásky;
moc oškliab prizve zvuk strún i ciev,
však priláka i krásy.

Oberon.

Manželia, čo snášať sa chcú,
nech k nám sa prídu učiť!
Majú-li dvaja znať lásky lekciu,
len treba ich porozlúčiť.

Titania.

Ak durdoň muž, žena motolí kol,
len lapte ich, hoc v pasmo štverní:
ju odveďte mi na južný pól
a jeho na severný.

Celý orchester.

Fortissimo.

Muší rypák, komárov nos
a príbuzní ich súci,

žaba v listí, svrček cez pokos,
to idú tí chýrni hudci!

Sólo.

Hľa, tam cieпка gajdíc čud,
to bublina a jej ducháč.
Čujte to dudy-huky-hud
cez ten ich tupý ňucháč!

Duch, čo sa len utvára.

Pavúcie nôžky, bruch ropuší
a letky zurvalcovi!
Z toho sa síč' zvieratko neruší,
však skrsne veršík nový.

Párik.

Malý krok a veľký skok
cez mannu a vôňu lúčky;
síce drobčíš mi dosť i vozvysok,
no nejde až ponad bučky.

Zvedavý cestovateľ.

Nie to maškarný výsmech? Och,
či veriť očiam, sa stydiť?
Oberon, ten krásny boh,
i dnes sa dá tu vidieť!

Pravoverec.

Niet pazúrov, chvosta niet!
No čistá nepochyba:
ako gréckych bohov svet,
i on je pekelník iba.

Umelec-severan.

Čo zachytím dnes, je nástin as'
len, tápanie v hmle, mdlého gestu;

lež zhotujem sa v najbližší čas
na taliansku cestu.

Purista.

Ach, nešťastie ma dovlieklo sem:
čo to tu za hýrenie!
A hoci pospolu stríg je snem,
len dve sú zapúdrené.

Mladá čarodejnica.

No, púder je, jak šmaty háb,
pre staré, šedivé ženy;
preto ma nahú nesie cap —
však driečik to otúžený?

Matróna.

Oveľa viac máme spôsobu,
než s vami hubovať, viete?
Však dúfam, jak ste, do hrobu
skydnete, zhnižete v kvete.

Kapelník.

Komáre, mušlice bzukavé,
neobletujte mi nahú!
Žaba v lístí, svrček vo tráve,
takt držte, stôp rovnováhu!

Veterník (v pravú stranu).

Spoločnosť na závidenie!
Mladuchy samé, vskutku,
a mládenci, všetko v strmene
dychtíví skočiť v jazdu prudkú.

Veterník (v ľavú stranu).

A nezívne-li pôda vtom,
by všetkých pohltila,

tak hodím sa prchkým nábehom
pekelného do močila.

Xénia.

Jak hmyz sme tu, ruch i muzika,
nožničkami čeľuste, chvosty,
Satana, pána tatíka,
pouctiť dľa hodnosti.

Hennings.

Pozrite, v stiesnenej hromade
jak naivne žartujú si!
Naostatok povedia, srdcia kde,
že nemajú kamenné brúsy.

Musaget.

V tomto vojsku stridžom rád zatratím
sa hoci rovesníkom;
veď ozaj skôr bych vedel im
než múzam byť náčelníkom.

Kedysi génius času.

Stred dobrých ľudí po ľudsky.
Poď, ulap za, toť, lem ma!
Blocsberg just, jak Parnas nemecký,
má širošiere temä.

Zvedavý cestovateľ.

Povedzte, kto ten stá ražeň muž?
Pyšno si kráča za pažitou.
Oňucháva, kde čo oňuchať môž'.
„On šľakuje jezuitov.“

Jarab.

Či čistá, či mútna vodná pláň,
rád nastavím na karasa;

preto, hľa, bohabojný pán
i s čerty pomieša sa.

Sveták.

Hej, pobožným, pane motaju,
je všetko kolimaha;
tu sa na Bloksbergu schádzajú
pokútne u betaha.

Tanečník.

Ľad, nejde hen nový chórovod?
Počujem bubnov vírne trasy.
Len nevyrúšať sa, v šási vôd
bukáči to jednohlasí.

Tanečný majster.

Jak každý dvíha pár stehienok,
sa, jak len vládze, vystre,
harcuje ťarbák, kriváň však v skok,
a nedbá, či i dosť bystre.

Veselý.

To číra zášť tá holota,
si zakúšť dá i do olova;
len dudy ich tu sjednotia,
jak bestie lýra Orfejova.

Dogmatik.

Oj, nedám sa vreskom pomýliť,
ľstou úvah, pochyb povyzíablou;
čert musí preds' len čosi byť:
jak ináč stávalo by diablov?

Idealista.

Obrazotvornosť v mysli mi
je včuľ až panovite rezká;

hej, ak som javy jej všetkými,
tak zbláznil som sa dneská.

Realista.

Mne bytnosť je k súžbe, na úraz,
i mrzí ma to hlboko — Hach,
tu stojím zrazu prvý raz,
sťa pijan, na vratkých nohách.

Supernaturalista.

Ja bavím sa tu s tými rád,
sa s vyjavenou teším tuchou;
bo z diablov môžem zatvárať
bezpečne na dobrých duchov.

Skeptik.

Tí plamienkom idú za šľakom,
i veria: poklad sa im blyští.
Po čerte pýta sa rým: neverte;
tak na pravom som stanovišti.

Kapelník.

Žaba v lístí, svrček v šuvare,
porantani diletanti!
S frňáčky múšatá, komáre,
vy ste mi muzikanti!

Obratní.

Sansouci, tak sa volá šík
hen zurvalcov, nie trampôt veteš;
už nechodí viac na nohách nik,
preto na hlavách chodíme tiež.

Nemotorní.

Ináč sme nejeden chvatli kúsoček,
včuľ avšak poručeno Bohu!

Podošvy spadly nám v tanci s črievičiek,
beháme boso po rárohu.

Svetlonosi.

Z močariska ideme,
z kolísky práve u kýčery;
však hnedky v kole vzblkneme
jak blýskaví gavalieri.

Padajúca hviezda.

Z výše strelila som sem
vo svite hviezdnom k tmavej zemi,
kde na rôsoľ sa rozlejem;
kto na nohy pomôže mi?

Telnatí.

Plac, hej, plac — a cez tráv smeš
jak zavalil by sudy;
duchy idú, duchy tiež,
olovené majú údy.

Puk.

Nešliapte tak na dlažeň,
ani by telce slonie:
najťarbavejším v tento deň
buď hrubčo Puk, jak už on je.

Ariel.

Milá priala príroda,
duch vám prial kriel vôbec,
huš! za mnou, kde lahoda,
na ružový kopec!

Orchester.

Pianissimo.

Ťah chmár, flór hmly s vyšných strán
jasnejú, padá rosa.

V lístí vzduch a v trstí van,
a všetko rozpáchlo sa.

Mračný deň.

Pole.

Faust a Mefistofeles.

Faust.

V horúcej biede! V pazúroch zúfalstva! Na potutovanie na zemi dlho zblúdila a teraz zajatá! Ako zlopášnica zatvorená do žalára na úžasné jej útrapy, ona, to spanilé nešťastné stvorenie! Až potiaľ došlo, potiaľ! — Zradný, naničhodný duch, a ty si mi to zatajil! — Stoj len, stoj! Prevažuj zúrive sem-ta v kotrbe tie diabolské okále svoje! Stoj a vzpečuj sa mi svojou neznesiteľnou prítomnosťou! — Uväznená! V neodvratiteľnej núdzi. Odovzdaná mrcha duchom a súdiacemu, bezcitnému človečenstvu! A mňa medzi tým ukolimbávaš v nechutných povyrazeniach, mi zakrývaš jej stupňujúci sa žiaľ-bôľ a nechávaš ju bezpomocne hynúť!

Mefistofeles.

Ona je nie prvá.

Faust.

Pes, ohyzdný netvor! — Obráť ho, ty nekonečný duchu, preobraz toho červa v jeho predošlú psiu podobu, ako sa mu neraz za nočnej doby páčilo priplantať sa ku mne, bezstarostnému pútnikovi dovažkať sa k nohám a únavou klesajúcemu na plecيا sa zavesiť. Premeň ho opäť na jeho obľúbený útvar, že predomnou v piesku poplazi sa na bruchu, ja pošliapem ho nohami, toho zavrženca! — Nie prvá! — Kríž, kríž, aký nepochopí nijaká ľudská duša, že viac než jedno stvorenie zapadlo ich do hlbociny podobnej biedy, že už to prvé neodpokutovalo za vinu všetkých ostat-

ných vo svojej svíjajúcej sa tiesni smrteľnej pred očami večne Odpúšťajúceho! Mne rozrýva až do dna mozog i život sama bieda tejto jedinej; ty uškľabuješ sa pokojne nad osudom tisícov ich!

Mefistofeles.

No, teda sme už zas na pomedzí nášho dôvtipku, tam, kde vám ľudkom zasekne rozum. Načože stváraš spoločenstvo s nami, keď ho nemôžeš vykonať? Chceš lietať, a pred závratom nie si bezpečný? My sme sa ti natisli, a či ty nám?

Faust.

Nevyškieraj svoje vlčie zubále mi tak naproti! Hnusí sa mi! — Veľký, vznešený duchu, ktorý za hodné si uznal sa mi zjaviť, ktorý poznáš moje srdce a moju dušu, načo, ach, ma prikúvať k tomu ohavníkovi, čo sa na škodu pásava a na skaze sa občerstvuje?

Mefistofeles.

Skončíš už?

Faust.

Ratuj ju, alebo ti beda! Najhroznejšiu kliatbu na teba na tisícročia!

Mefistofeles.

Okovy pomstiteľove neviem rozviazať, ani jeho závary otvoriť. — Ratuj ju! — Ktože to bol, čo ju do záhuby sotil? Ja, či ty?

Faust (obzerá sa divo).

Mefistofeles.

Chytáš sa hromu? Ako dobre, že nebol daný vám mizerným smrteľníkom! Nevinne odvetujúceho roztrieskať to je tak po tyransky, odfúknuť si môcť v nesnázach.

Faust.

Zanes ma ta! Ona musí byť slobodná!

Mefistofeles.

A nebezpečenstvo, ktorému sa vystavíš? Lebo vedz, ešte leží na meste vina krvi, preliatej tvojou rukou. Nad ležaviskom zabitého poletujú pomstiví duchovia a strežú na vracajúceho sa vražedníka.

Faust.

Ešte i to od teba? Vražda a smrť celého sveta na teba, obluda! Zaveď ma ta, hovorím, a vysloboď ju!

Mefistofeles.

Zavediem ta, a čo môžem urobiť, počuj! A či mám vari všetku moc na nebi i na zemi? Smysly vrátnika hodlám omráčiť; ty zmocni sa kľúčov a vyveď ju von ľudskou rukou. Ja budem stáť na stráži, čarovné papiery sú pohotove, unesiem vás. To môžem.

Faust.

Hor' sa a preč ztade!

Noc, otvorené pole.

Faust, Mefistofeles, trieliac na vraníkoch.

Faust.

Čo snujú tie tam kolo Vranej skaly?

Mefistofeles.

Neviem, čo kuchária a stvárajú.

Faust.

Vznášajú sa, spúšťajú, zohýňajú, skláňajú.

Mefistofeles.

Bosorčia cecha.

Faust.

Daly sa do siatia a svätia.

Mefistofeles.

Pomimo, pomimo!

Žalár.

Faust (so sväzkom kľúčov a s lampou pred železnými dvierkami).

Mňa chyce hrôza, dávno odvyknutá,
veľtrýzeň ľudstva všetka schytá ma.

Tu býva ona, zakovaná v putá,
za vlhkou stenou s okny s mrežama,
a zločin jej bol blud tak pekných črt!

Otáľáš k nej vojsť po nečase,
sa bojíš uvidieť ju zase!

Ta! Ostych tvoj len priskorí jej smrť.

(Chytí zámku. Zdnuka počuť spievať.)

Moja mať, tá kurva,

čo ma zmárnila, bôľ!

Môj otec, ten huncút,

čo ma pojedol!

Moja sestrička náročky

posbierala kôstočky

na miestku, chládku kde osvež je;

tu v zelenom hájičku

stalo som sa vtáčkom, roveň stehlíčku:

uleťže, uleťže!

Faust (odomkynajúc).

Ni netuší, že milý naslúcha,
počuje štrkot reťazami,

ba počuje i šuchor slamy,
čo šušťí, hoci nesuchá. (Vstúpi.)

Margita (na ložisku sa ukrývajúc).
Joj, joj! Už idú. Horký smrtný skon!

Faust (šeptmo).

Pst, ticho! prichádzam ťa vyslobodiť.

Margita (pred neho sa došúlajúc).
Ak z Boha si, si človek, on,
čo srdcu sa dá všade vodiť,
tak pocíť nesmierny môj kríž!

Faust.

Veď strážcov zo sna vykričíš!
(Popadne reťaze, ich otvoríť.)

Margita.

Kto ti dal, kate, túto moc
nado mnou? Čo to za náveštie!
Ma zaberáš už na polnoc.
Ó, zmiluj sa a nechaj ma žiť ešte!
Či zajtra ráno nie je včasne dosť?

(Vstane.)

Som predsa ešte taká mladá,
tak mladá, i tak žijem rada,
stvorená pre svit, pre radosť,
a už mám umrieť, do hrobu — ba!
Tiež pekná bola som, a to mi bola zhuba.
Môj priateľ blízko dlel, dnes má ho šíra diaľ;
strhaný veniec tu, kvet s neho opršal.
Nelapaj ma tak z násilia!
Šetri ma! Čo som ti zrobila?
Nedaj mi darmo žobroniť tu veľa,
veď jakživ som ťa nevidela!

Faust.

Či znesiem strasť tú spolutrpiteľa!?

Margita.

Tak máš ma, ach, už cele v moci.
 Len dovoľ ešte prv mi dieťa pokojiť.
 Som láskala ho za celučkej noci;
 mi vzali ho, mňa chcejúc potrápiť,
 a teraz hovoria, že som ho zmárnila.
 A nikdy zlatá vôľa rozmilá
 sa nevráti mi v srdce: plachý vták —
 Vraj, pesničky že na mňa skladajú
 a spievajú ich, ťahajú —
 ej, mrzko od ľudí to, veru k neprestátiu!
 Poviestka stará končí tak,
 no kto im káže vykladať ju?

Faust (vrhne sa pred ňu).

Milovník leží ti, hľa, u nôh, ktorý
 roztvorí otroctva tie prežalostné svory.

Margita (hodí sa k nemu).

Ó, kľačme, svätých vzývať, ruky vzopni-upni!
 Vid', pod týmito stupni,
 pod prahom tým
 vrie peklo kloktom frfravým!
 Sám čierny ďas
 s prestrašenou zúrivosťou
 to páše hurt, lom, trepúc hnátu kosťou!

Faust (nahlas).

Gretka, Gretka!

Margita (všímave).

To priateľov bol hlas!

(Vyskočí na nohy. Reťaze spadnú s nej.)

Kde je? Ja počula ho volať; zve ma, vezme —
 Som slobodná! Nik prekážať mi nesmie.
 Na jeho krk chcem letmo bežať,
 na jeho prsiach ležať!
 Zavolať: Gretka! Z výšin postava jak svitná,
 stál na prahu, mi podávajúc rúk.
 Cez všetok povyk a hrmot tam sitna,
 cez besný, diabolský posmešný hluk
 som poznala sladký ten, lúbezný zvuk.

Faust.

Ja som to!

Margita.

Ty si! Ó, rec mi to ešte raz!
 (Chytiac sa ho.)

On je, on! Kde je plameň múk a mráz?
 Kde úzkosť temníc, putá, topor, čo ho kat má?
 Kde všetka sveta hana?
 Ty si! Si prišiel ratovať ma?
 Som zachovaná! —
 Zas ulica tu naša veselá,
 kde som ťa po prvý raz videla,
 i jasná záhrada s kvetúcou jari partou,
 kde vyčkávame si ťa s Martou.

Faust (usilujúc preč).

Pod so mnou! Chytro pod!

Margita.

Ó, predli!
 Veď dliem tak rada, kde ty predlievaš.
 (Líška sa mu.)

Faust.

Nedli,
 bo ak dlieť budeš, osud náš
 je spečatený, zaplatíme draho.

Margita.

Čo, bozkávať už nevieš, moje blaho?
 Nakrátko, vzácny priateľ môj,
 bol si sa odo mňa, len krátko odlúčil,
 a už si bozkávať sa odučil?
 Ach, prečo zrazu clivý nepokoj
 na tvojej šiji prejal ma tak čulo?
 Kdežto prv z tvojich zrakov, z tvojich slov
 ma celé nebo zavše zahrnulo
 jasnosťou, radosťou,
 a tys' ma bozkával — ó, pôžitok ten božský! —
 jak bol bys' ma chcel zahrdúsiť bozky.
 Bozkaj ma,
 ináč ťa bozkám ja!

(Objíme ho.)

Och, beda, tvoje rty sú studené,
 sú nemé, bez všetkých síl
 na moje trápenie.
 Kde tvoja láska stála
 zaostala?
 Kto ma o ňu pripravil?

(Odvráti sa od neho.)

Faust.

Pod! Nasleduj mňa! Milá, osrd' sa,
 ťa ľúbim najvrelšieho zo srdca,
 len hybaj! O to len ťa prosím horlive.

Margita (k nemu obrátená).

A čiś to ty? Či tys' aj pravdive?

Faust.

Som! So mnou pod!

Margita.

Ty tedy zbavíš pút
 a na svoju zas privinieš ma hrud',

ma na teplúcké vezmeš lono —
 Lež, jak to príde? Bože, ako — onô —
 že sa ma neštítiš, ma takto šanuješ? —
 A či ty, priateľu, vieš, koho ratuješ?

Faust.

Pod', pod'! Už tmavá ustupuje noc.

Margita.

Matku som zabila, pováž, nie to moc? —
 Som utopila svoje dieťa.

Či nebolo nám obom ono,
 mne, tebe dané — anjel, rajske kvieťa?
 i tebe — 'Tys' to, zťažka verím len.

Podaj mi rukú! Nie, to nie je sen,
 to tvoja milá ruka, tá, čo prv. —

Ach, ale mokrá ti je, lipkavá!

Utri ju! Ako sa mi pozdáva,
 je na nej krv
 jak hriechu kal.

Nebesá! Čo si to vykonal?

Zastrč meč, všetkým snažením
 ťa o to prosím zplna vedomia!

Faust.

Čo minulo, nechaj byť minulým!
 Usmrtíš ma.

Margita.

Oj, nie, ty musíš ostať, do siroby
 hoc upadol bys' za nama.

Chcem práve opísať ti hroby,
 o než sa postarať máš, jak že tvojim patria,
 hneď zajtra:

matičke prvé miestko dať kde pod líp stínom,
 bračeka uložiť priam pri ňom,
 mňa trošička po strane,

len prosím — viď, tú žhavú slzu v oku —
 nie veľmi obďaleč; tak dáko vyhnane,
 a maličké mi ku pravému boku.
 Ináč nik nebude odpočívať pri mne! —
 Tak na tvoje sa prsia túliť preúprimne,
 to bola kedys' slasť i slávy veleba!
 Ale mi to už nechce jaksi chutiť;
 mne je, jak by sa k tebe musela nútiť,
 jak kebys' ma odstíkal od seba:
 a predsa ty si to, ty, môj hod,
 a hľadiš tak nežne, zbožne, mne vhod —

Faust.

Čítiš-li, že ja som, tak poď!

Margita.

Ta von?

Faust.

Pod šíre nebo.

Margita.

Kde bude skon,
 kde strežie smrť: tak poď!
 Ztadiaľto do postieľky vekostálej
 a ani na krok ďalej —
 Nuž, ideš už? Ó, Henrich, kiež bych mohla s tebou!

Faust.

Ty môžeš, predsa vládzeš sebou.
 Len chci, chci! Dvere stoja otvorené.

Margita.

Ja nesmiem ujsť; ach, pre mňa niet čo úfať, nenie.
 A čo mi pomôž' útek medzitým,
 čo všetka svetom rýchlosť prenáramná?
 Oni preds' budú číhať na mňa.

A biedne je ísť chlebom žobraným,
a ešte k tomu so zlým svedomím!
Tak biedne po cudzine tĺcť sa zneurčíta,
a oni ma preds' len chytia!

Faust.

Zotrívám pri tebe.

Margita.

Nie; chytro, chytro v súrnej potrebe!
Zavaruj úbohé si decko!
Ruš! Všade za cestou
hor' potokom,
cez lavicu,
dnu do hory,
vľavo kde stojí lesa,
v nádržke tam.
Len chvatni ho priam!
Chúďa, chce sa sčeperiť,
ešte vždy trepoce sa!
Ratuj, ratuj!

Faust.

Spamätajže sa!
Len jeden krok, a slobodná si vtom!

Margita.

Keby sme len boli už za vrchom!
Tam sedí moja mať na kameni,
za vrkoč ma to zachytáva,
ako by ciageľ studený!
Tam sedí moja mať na kameni
a celembá jej hlava;
nekýva ňou, neklucká, ťažká jej je
tá hlava jej preboľavá;
spala tak dlho, už viac nebdeje.
Spávala, by sme my mohli voľkať si.
To boly blažené časy!

Faust.

Keď neosoží prosba, ni žiadna reč,
tak opovážim sa uniesť ťa preč.

Margita.

Nechaj ma! Nestrpím čin násilnícky!
Nelapaj ma tak po zbojnícky,
veď som ti зробila po vôli všetko vždycky.

Faust.

Ľad, brieždi už! Milá, milá,
daj rieť si: svrchovaná chvíľa!

Margita.

Deň! Áno, bude deň, ostatný vniká zvon,
dňom mojej svadby mal by byť on!
Nepovedz nikomu, žes' už bol u Gretky.
Prebada môjmu vencu panny,
úpál mu dýchol na kvietky!
Hja, stalo sa v ten ihier čas!
My, pravda, sa uvidíme zas;
ale nie, kde 'tiny-tany'.
Davy sa hrnú, im nečuješ slovíčka.
Námestie, ulice
nestačia pojať tisíce.
Zvon jačí, druždí palička.
Ako ma schvatnú, poviažu v chvíľu!
Priam krvolešenia ma zdvihne výšina.
Už cuká proti každému tylu
ostrie, čo do môjho zatína.
A nemo leží svet ani hrob!

Faust.

Ó, kież som sa bol nikdy nenarodil!

Mefistofeles (ukáže sa vonku).

Von, alebo ste v najkratšiu z dôb
stratení! Kto kedy tak vlačne chodil!

Váhanie ničomné! Strachu-tlachu kaša!
Kone sa mi plašia,
ráno sa škriabe na obzor.

Margita.

Čo vylieza tam z pôdy vhor?
Ten, ten! Odprav ho vtom!
Čo hľadá on na mieste posvätnom?
On chce mňa —

Faust.

Aby si žila!

Margita.

Súd boží! Tebe som sa poručila!

Mefistofeles (Faustovi).

Pod', pod'! Nechám ťa s ňou zdruhať nohama.

Margita.

Tvoja som, Otče! Zachovaj ma!
Vy anjeli, vy sväté sbory,
táborte kol' k obrane skrúšenej stvory!
Henrich, hrozím sa ťa — mdliem-mriem —

Mefistofeles.

Je odsúdená!

Hlas (shora).

Zachránená!

Mefistofeles (Faustovi).

Ku mne, sem!

(Zmizne s Faustom.)

Hlas (zdnuka, doznievajúc).

Henrich! Henrich!

IFIGENIA NA TAVRIDE.

DIVADELNÁ HRA.

OSOBY:

Ifigenia.

Toas, kráľ Tavrov.

Orest.

Pylades.

Arkas.

Dejište: Háj pred chrámom Dianiným.

Prvé dejstvo.

Výstup 1.

Ifigenia.

Do vašej tône, hybké sokorce
staro-svätého, listnatého hája,
sta v bohyninu tichú svätyňu,
i teraz s citom žasu vstupujem,
jak prvý raz bych mala do nej vkročiť,
a môj duch nijak neuniká sem.
Veď nejeden rok ma tu skryte chráni
vysoká vôľa, jejž sa oddávam;
preds' ešte vždy som, jak prv, cudzinkou.
Bo, ach, mňa delí more od milých,
a na pobreží stávam dlhoké dni,
kraj Grékov v diali dušou hľadajúc;
však mojim vždychom v stretky šumná vlna
prináša leda zvuky tlmené.
Ba beda tomu, od rodičov kto,
od bratov-sestár oddialene musí
žiť osamote! Jemu odtíha
žiaľ od úst smidku najbližšieho blaha.
Myšlienky jeho rojom zdureným
vše zaletujú nazad pod klenutie
otcovských siení, kde mu slniečko
po prvé nebo otvorilo, kde
sa súrodenci jeden k druhému,
v hrách takrečeno, tuho a vždy tuhšie
popripínali nehy páskami.
Nepriem sa s bohy; ale stojí, že

stav žien je ozaj na poľutovanie.
 Či v dome pokojnom, či v búre války
 muž panuje, a hoci v cudzine,
 i bez pomoci poradí si snadno.
 Rád výdobytku je; mu víťazstvo
 venčieva čelo; pripravenú má
 pre seba všade velečestnú smrť.
 Naproti tomu ako naúzučko
 je obmedzené šťastie ženino!
 Už surovému hoc byť manželovi
 bez protivenstva, mlčky poslušnou
 je povinnosť a spolu útecha;
 oč väčšia bieda, jestli čoviac v cudzí
 svet mrchavá ju súdба zaženie!
 Tak drží ma tu Toas, šlachetný
 muž ináče, až tesne zakovanú
 vo vážnych, svätých putách otrockých.
 Ó, s akou hanbou priznávam sa, že ti
 s odporom tajným slúžim, bohyňa,
 obhajiteľka moja, tebe! Lež,
 ach, odpusť, v svojom, verím, plytkom ume
 tak hútavam: môj život mal by byť
 ti venovaný k službe slobodnej.
 Aj stále som sa úfala ti, dúfam
 vždy ešte v teba, Diana, čos' mňa,
 hoc kráľa, sta by matka zabrala
 zapovrhnutú dcéru najväčšieho
 do svojich svätých, schranných, nežných ramien.)
 Hej, dcéra Zeva, jestli slávneho
 si reka, jemuž nahnala si strachu
 požadovaním dcéry v obeť — akže
bohorovného Agamemnona,
 čo k oltáru ti sám bol priviedol
 najmilšie svoje, čo mal — jeho ak
 si od zbúraných múrov Troje šťastne
 odprevadila nazpät do vlasti,
 mu bez úrazu zachovala tam
 manželku jeho, Elektru a syna,
 i všetky v dome skvostné poklady:

tak, ó, vráť i mňa mojim konečne
a zavaruj ma, prosím, ako si ma
zavarovala vtedy od smrti,
i od žitia tu, druhej smrti to.

Výstup 2.

Ifigenia, Arkas.

Arkas.

Kráľ posielal ma sem a vzkazuje
Diany kňazke pozdrav s priatím zdaru.
Toť je deň, v ktorý Tavris napospol
bohyni svojej vrelé vzdáva vďaky
za prepodivné nové víťazstvá.
Pred kráľom sponáhľal som zvestovať, že
on prichádza a vojsko blíži sa. .

Ifigenia.

Sme hotoví ich prijať dôstojne,
a naša svetlá bohyňa, tá vďačnej
obeti, pošlej z Toantových rúk,
s milostným hľadí zrakom v ústrety.

Arkas.

Ó, keby našiel som i kňazkin pohľad,
tej veľactenej, hodnej, tvoj to zrak,
ó, svätá panna, už raz jasnejším
a svietivejším vôkol: všetkým nám
za dobré znamä! — Ešte pokrýva
žiaľ tajuplne vnútro tvoje; márne
vyčakávame celý rad už liet
na slovo dôverné z tých tvojich ňadier.
Odkedy ťa len na tom mieste znám,
to je ten pohľad, jehož sa vždy hrozím,
a duša tvoja železnými jak
zazávorená pánky zotrúva
dnu umlčaná v prs ti vnútroku.

Ifigenia.

Jak vyhnanej sa, osirelej svedčí.

Arkas.

Nuž, ty sa totu sama sebe zdáš
byť osirelou, vyhnanou?

Ifigenia.

Či môže
sa vlastou nám stať kedy cudzina?

Arkas.

A tebe vlast sa stala cudzinou.

Ifigenia.

To je to, prečo krvácajúce
mi srdce nevie, nemôž' zaceliť.
Za ranej mladi, keď sa sotva duša
na otca, matku, spolurodencov
privila tykadielky úponiek,
mládniky nové ľúbezne a družne
z koreňa starých kmeňov k nebesám
s úsilím prudkým, s miazgy kypením
hnať začaly: už vtedy, bohužiaľ,
ma cudzia chvatla kliatba a ma kruhu
odňala milých, zlatú rodnú sponu
stať mlatom pästou pretnúc napoly.
I bolo po najkrajších radoostiach
mladosti, bolo po bujarých rokoch
najlepšom úspechu. Ba zachránená,
len tŕňom som sa stala, cloniacou
si bytnosti, a svieža žitia rozkoš
neskvitne vo mne znôva, v pukoch už
súť zarazená smrteľne.]

Arkas.

Keď takto
sa nešťastnou zvať mieniš, to i ja
smiem nevďačnou ťa nazvať.

Ifigenia.

Vďaku, ej,

si máte vždy.

Arkas.

Však nie tú čistú vďaku,
 jejž kvôli vezme telo dobročín;
 nie jasný pozor, ktorý ukazuje
 hostiteľovi spokojnosti tvár
 a srdce prítulné. Keď hlboko
 tajomná kási sudba pred mnohými
 ťa rokmi tomu chrámu priniesla,
 kráľ Toas, on, jak bohom poslanej,
 ti s všetkou úctou, holdom úprimným
 a s náklonnosťou prišiel naproti.
 A toto pobrežie ti vlúdny tiež
 a priateľským sa stalo, ktoré ináč
 naplňovalo hrôzou do tých čias
 každého cudzinca; bo nikto predtým
 kráľovstva nášho neprekročil medze,
 čo životom by nebol zaplatil
 odvahu svoju, na posvätných stupňoch
 Diany sklesnúc, podľa starého
 tu zvyku, ako obeť krvavá.

Ifigenia.

Môcť voľne dýchať nie je výlučnou
 podmienkou života. Čo za život je
 ten, ktorý na posvätnom mieste tom,
 podobne tóni kol' vlastného hrobu,
 len presmútiť mi prichodí? A mám
 snáď veselým a povedomým žitím
 to pomenovať, že nás každý deň,
 podaromnici totu presnený,
 pripráva pre tie šedé dni tam, ktoré
 na brehoch dumnej Léty, na seba
 zapomínajúc v každom ohľade,
 trúchlivé húfy slávia zosnulých?

Neužitočný život — to je smrť
už za živa, a tento ženský osud
zpomedzi všetkých je môj.

Arkas.

Šľachetnú

tú pýchu, že si nedostačuješ,
ti odpúšťam, keď ináč ľutujem ťa;
bo ona ako v kvietku lesklý hmyz
ti na pôžitku kvári života.
Že ničoho si totu nevyviedla
od svojho príchodu? Ó, nevrav tak.
A ktože kráľa trudnomyseľnosť
rozptýlil, povedz, lúčom útechy?
Kto onú starú krutú obyčaj,
že na oltári Dianinom každý
sem zatúlaný chudák-cudziniec
stieť musí z krvi, s roka na rok krotkým
presvedčovaním zdržal od cviku
a zajatcov už z pažeráka smrti
tak často domov v zdraví odpravil?
Či Diana, namiesto hnevať sa,
že na obvyklých obetiach má ujmu,
nevypočula v miere bohatej
pokornú tvoju modlitbu? Ľad, hravou
neotáča-li triumf peruťou
voj, ba ho zrovna nepredbieha až?
A neskusuje každý príslušník
lós polepšený, odkedy náš kráľ,
čo múdre nás a udatne tak dlho
spravoval, tiež sa teší lahode
vo tvojej nežnej prítomnosti a
nám obľahčuje ťažkú úlohu
nemého posluchu? To daromným
si trúfaš zvať, keď z tvojej citnej duše
osvežný balzam rosí na tisíce;
keď ľudu, k nemuž priviedol ťa boh,
bláh neslýchaných večným prýštiš zdrojom

a na otupnom smrti pobreží
cudzincom spásu, návrat schystávaš?

Ifigenia.

Máličko ujde ľahko pozoru,
čo vopred hľadá a tam vidí, koľko
zostáva ešte nevykonaného!

Arkas.

Lež pochváliš-li toho, ktorý, čo
vykonal, nemá za nič?

Ifigenia.

Toho hania,
kto svoje skutky kladie na vážky.

Arkas.

I toho, kto si pravej hodnoty
prihrdo necení, jak toho, ktorý
hodnotu lichú dvíha primárnive.
Ver mi a reči muža poslúchni,
čo verne ti a čestne oddaný je:
keď dnes kráľ bude s tebou hovoriť,
bľad' poľahčiť mu, čo ti zamýšľa
povedať.

Ifigenia.

Ty ma každým dobrým slovom
prestraíš; neraz iba s námahou
som stihla vyhnúť jeho návrhu.

Arkas.

Uváž, čo robíš a čo prospeje ti.
Od tých čias, čo kráľ syna utratil,
on máloktorým svojim dôveruje,
i tým nie v toľkej miere ako prv.
Nemile v každom mužskom výhonku

poprednej šľachty vidí nápadníka
 na tróne; prečo zvlášť sa obáva
 samotnej bezpomocnej staroby,
 ba možno, že i opovážlivého
 raz povstania a smrti násilnej.
 Vieš, Skyta v svojej rýdzej prostote
 neprivlastňuje rečiam prednosti,
 najmenej sám kráľ. On, súc uvyknutý
 len rozkazovať, konať za horúca,
 nepozná umenia, čo zďaleka
 nadpriada rozhovor a po okľukách
 ho smerom k cieľu tíško, jemne vedie.
 Nuž, neobťažuj prejavu mu snád
 zapätým zdráhaním sa alebo
 nechápavosťou schválnou. Prívetive
 mu na pol cesty pospeš v ústrety.

Ifigenia.

Mám tedy priskoriť, čo hrozí mi?

Arkas.

Jak, jeho námluvy chceš volať hrozbou?

Ifigenia.

Je najdesnejšia pre mňa zo všetkých.

Arkas.

Tak za náklonnosť jeho odmeň sa
 mu aspoň dôverou.

Ifigenia.

Nech prvej on
 mi z okov bázne dušu vymaní.

Arkas.

Čo zamlčivaš pred ním pôvod svoj?

Ifigenia.

Ponevác kňážke tajomstvo zvlášť sluší.

Arkas.

Pred kráľom, dovoľ, nemalo by byť nič tajného; i hoci on to zrovna nevyžaduje, ale cíti preds', hlboko cíti v svojej veľkej duši, jak pečlivo sa pred ním ohrádzaš.

Ifigenia.

Či hádam pohoršil sa, nevoľu var' prechováva naproti mne?

Arkas.

Temer

tak by sa zdalo. Síce mlčí i o tebe: ale jak by do vetra, len nadškrknutím pohodené slová dosť poučily ma, že jeho srdce v blk zachvátila žiadosť náramná ťa naskrz mať. Ó, neprenechávaj ho sebe samému, by v jeho hrudi tá omrzlosť sa na vztek nezmohla, nespôsobila úžas ti, a ty, keď už dbať bude pozde, s oželením si nespomla si mojej vernej rady.

Ifigenia.

Čo? Kráľ snád' myslí, nač' by šľachetný muž nikdy nemal ani pomyslieť, ten, ktorý rád má svoje dobré meno a jemuž úcta k nebešťanom hruď na uzde drží? — Mieni od oltára ma v svoje lože zavliecť násilím? Tak vyzvem všetkých bohov z Olympu si na pomoc a predovšetkým ju,

rozhodnú zavše, prísnu bohyňu,
Dianu, ktorá svojej ochrany
mi ako kňažke iste a čo panna
tiež panne, viem, i vďačne poskytnie.

Arkás.

No, utíš sa! Krv mladovášnivá
ver' nepoháňa kráľa, aby taký
kýs' mládenecký kúsok vyparatil
opovážlive. Ako smýšľa, ja
iného tvrdého sa rozhodnutia
obávam uňho, ktoré, jak ho znám,
nezdržateľne uskutoční aj;
bo jeho duch je pevný, nehnuteľný.
A preto, prosím ťa, mu dôveruj,
buď povďačná mu aspoň, jestliže
mu ničoho viac dopriať nemôžeš.

Ifigenia.

Ó, povedz, čo ti ešte známo je!

Arkás.

To vyzveď od neho. Ho vidím práve
prichádzať; ty ho ctíš, si vážiš ho,
i tvoje vlastné srdce ponúkne ťa
mu predísť priateľsky a s dôverou.
Hej, šľachetného muža dobré slovo
žien ďaleko je vstave zaviesť.

Ifigenia (sama).

Síce

nevidím, ako rady použiť
tohoto verného. Však milerada
vykonám povinnosť, že kráľovi
za jeho dobrý skutok odplatím
sa slovom dobrým; i to jedine
si želám, by som mocnárovi tomu,
čo ľúbo mu, dľa pravdy znala riečiť.

Výstup 3.

*Ifigenia, Toas.**Ifigenia.*

Ta kráľovskými dary osyp, zahrň
 bohyňa naša! Ona udeľ ti
 víťazstva, slávy, bohatstva i zdravia
 a blaha pre tvojich i hojného
 splnenia všetkých zbožných žiadostí,
 aby si, ktorý nad mnohými králiš,
 sa o nich valne starajúc, i sám
 predovšetkým zriedkavého získal
 si šťastia a ho s chuťou užíval.

Toas.

Spokojný bol bych, keby tak môj ľud
 ma pochvaľoval; veď čo nadobudol
 som, áno, iní požívajú viac
 než ja sám. Ten je najšťastlivejší
 dľa môjho súdu, nech si kráľom on
 alebo nepatrným, koho v jeho
 príbytku čaká blaha hotovosť.
 Ty sdieľala si hlboký môj bôľ
 a zármutok, keď nepriateľský paloš
 mi syna, ostatného, najlepšieho,
 od srdca sťa by konár odrazil.
 Kým pomstychtivosť zaujímala
 ma na duchu, som nepocitoval
 pustotu krbu svojho; ale teraz,
 keď ukojený k nemu vraciam sa,
 država vraha mnou je rozkotaná,
 pomstený môj syn, nepozostáva
 nič doma mi, čo by ma tešilo.
 Ten posluh veselý, čo ináč vídal
 som svitať z oka každého, je strastou
 včuľ, nevrlosťou mútne stlmený.
 I každý z poddaných len na tom láme
 si biednu hlavu, čo as' prinesie

zahalená budúcnosť, a bezdetnému
 len preto slúžia, lebo musejú.
 Tak prichádzam dnes do tohoto chrámu,
 kam často vkročil som, tu za víťazstvo
 poprosiť, tu zas vrúcne ďakovať
 za obdržané. Istú dávnu túžbu
 prenášam v prsiach, ktorá nie je ti
 tiež nová, tedy ani nemôže
 ťa prekvapiť: sa úfam totiž, k spáse
 a požehnaniu môjho národa
 i seba samého, jak mladuchu
 konečne uviesť v svoj ťa príbytok.

Ifigenia.

Neznámej mnoho, kráľu, podávaš,
 ó, priveľa! Tu stojí ubehlica
 pred tebou v hanbe, ktorá na tomto
 pobreží nič iného nehľadá
 jak ochranu a pokoj, čo si jej ty
 tak veľkodušne dosiaľ dopriaval.

Toas.

Že do tajomstva svojho pôvodu
 i pred o mnou jak pred ostatným stále
 sa zahaľuješ, to by medzi žiadnym
 národom nebolo ver' v poriadku.
 To pobrežie že desí cudzincov:
 no zákon rozkazuje tak a nutnosť.
 No od teba, čo zplna každého
 užívaš práva, si nám vítaným
 nad všetkých hostom, podľa vlastnej vôle
 a mysle dňu sa svojmu raduješ,
 od teba, áno, úfal som sa iste
 dôvere, akú, myslím, hostiteľ
 za svoju vernosť očakávať smie.

Ifigenia.

Keď meno rodičov a domov svoj
 som ukrývala, uver mi, ó, kráľu,

len rozpačitosť bola príčinou,
 nie nedôvera. Lebo možno, ach,
 nech zvieš, kto vlastne stojí pred tebou
 a akú zlorečenú stvoru chováš
 i zaštituješ: bola hrôza by
 ti zachvátila blahorodné srdce
 a naplnila zvláštnym úžasom,
 i miesto ponúknuť mi pobočie
 na tróne ma dáš vyhnať zavčasu
 z kráľovstva svojho; odstrčíš ma hádam,
 prv, než sa šťastný návrat upravil
 mi k svojeti a púti skončenie —
 do biedy zasotíš, čo každého
 bludára, z domu vypovedaného,
 na každom mieste čaká s chladnou, cudzou,
 odbíjajúcou od vrát pravcou.

Toas.

Nech akokoľvek uzavreli bozi
 nad tebou v porade a čokoľvek
 ti obmýšľajú spolu s rodinou:
 na požehnaní, ktoré dochádza mi
 z ich práve výšin, preds' len nechybí,
 odkedy u nás bývaš, užívajúc,
 hosť zbožný, svätých pohostinstva práv.
 I ťažko by ma bolo presvedčiť,
 tak cítim, v tvojej vzácnej osobnosti
 že hriešnej hlave dávam prístrešie.

Ifigenia.

Sám dobročin je, čo ti so sebou
 prináša požehnanie, a nie hosť.

Toas.

Čo človek robí bohaprázdny, na tom
 niet požehnanie. Preto zlom už raz
 tú svoju mlčanlivosť urputnú
 a spečovanie sa; preds' nežiada

to od teba kys' skrivodlivý muž.
 Bohyňa mi ťa odovzdala do rúk,
 a ako jej si bola svätou, tak
 ňou bola si i mne. Aj jej mi pokyn
 budúce bude ešte zákonom:
 Ak ozaj návrat domov môžeš úfať,
 tak tiež ťa sprostím všetkých nárokov.
 Lež cesta je ti večne zatvorená,
 i ak je tvoj kmeň vypudený, abo
 ho vyhladila hrozná pohroma,
 tak moja si viac nežli dľa zákona
 jedného. Hovor teda úprimne,
 a ako vieš, ja slovu dostojím.

Ifigenia.

Zo sväzku starého, ach, nerád sa
 vyzúva jazyk, majúc dlho v duši
 skrývanú tajnosť vposled odhaliť.
 Bo sdelená raz, ona bez návratu
 opustí bezdnú srdca hĺbinu,
 kde mala útulok svoj bezpečný,
 a tu už potom neodvratne škodí,
 jak bozi zachcú, abo osoží.
 Poslúchaj! Ja som z rodu Tantalovho.

Toas.

Ohromné slovo mierne vyriekaš.
 Nuž, toho ty zveš svojím pradedom,
 ktorého zná svet ako kedysi
 najvyššej priazne zplna účastného
 miláčka bohov? To ten Tantal je,
 s nímž Joviš radil sa a ktorého
 priberal k stolu spoluhodovníkom,
 jehožto rozprávky tam, syte šedých
 až skúseností, zhusta na smysel
 hlbokoumný naväzujúce,
 i samých bohov obveseľovali,
 jak vtipné výpovede veštecké?

Ifigenia.

On je to; ale bozi nemali
 by s ľuďmi ako so seberovnými
 sa vodiť; pokolenie smrteľníkov
 je na to prislabé, by nezvyklej
 ho na výšave nepojala závrať.
 On nebol nešľachetný, nebol zradca;
 no za sluhu bol predsa priveľký,
 za tovariša zasa hromovládcu
 veľkého iba človek. Preto bola
 i jeho vina ľudskou; ich zas súd
 bol priprísny, že, ako básnici
 spievajú o ňom: Premrštená spupnosť
 a ľstivá nevernosť, vraj, zrútily
 od Jovišovho stola do potupy
 ho večnej prastarého Tartaru.
 Ach, a rod jeho celý odniesol
 ich nenávisť!

Toas.

Či vinu tohoto
 predchodcu znášal potom a či vlastnú?

Ifigenia.

Síc' prsia mohutné a titanov
 špik jadnatý boly synov-vnukov
 mu istým podielom; však čelá, ach,
 boh železnou im okul obručou.
 Rozvahu, miernosť, múdrosť, trpezlivosť
 zaclonil pred ich plachým mračným zrakom;
 v nich na vztek každá žiadosť vypela
 a bez hraníc sa vôkol dral ich vztek.
 Už Pelops, chcením silák, najmilší
 syn Tantalov, on sebe získal zradou
 a vraždou najkrajšiu z žien vtedy, dcéru
 to Oenomavsa, Hippodamiu.
 Tá istá kvôli manželovej dvoch
 priniesla na svet synov, Tyesta

a Atreja. Tí závistlivým okom
odprevádzajú lásku otcovu
k prvému synovi, čo odrastal mu
z druhého loža. Nevraž spolčí ich,
i tajne srečú sa a spáchajú
vo bratovražde oba prvý výčin.
Tu otec prchký Hippodamiu
potvára z vraždy tej, a zúriac-hromžiac,
vystíha, dranká od nej syna zpät,
ač nevinnej, zač' ona sama siahne
si na život —

Toas.

Ty mlčíš? — Pokračuj
v rozpovedaní! Nech ti nie je ľúto
ni zamak, že sa zdôveruješ. Vrav!

Ifigenia.

Jak dobre tomu, kto si spomína
rád svojich na otcov, kto veselo
rozprávajúci o ich skutkoch, sláve,
zabáva poslucháča pútave,
a sám sa v sebe tíško radujúc,
na konci radu krásneho sa vidí
pričleneného! Lebo istý dom
tak chytro nesplodí či poloboha,
či obludu, len dlhý časom rad
zlých abo dobrých údov vyvedie
konečne hrôzu abo veleradosť
na odiv svetu. — Po otcovej smrti
Atrej a Tyest mestu veleli,
panujúc vedno. Dlho nemohla
ich svornosť trvať. Skoro Tyest sprzní
bratovo lože. Z pomsty vyženie
ho Atrej z ríše. Potuteľne dávno
už pred týmto bol Tyest bratovi
potiahol synáčka a potajme
ho ako svojho v láske lichotnej
vychoval. Jemu vzteklotou a pomstou

naplní mladú hrud' a pošle ho
do kráľovského mesta s úlohou, by
v strýkovi otca svojho zavraždil.
Úmysel objavia tam šuhajov;
kráľ zápät kruto stresce vyslatého
vražedníka, mysliac, zabíja
v ňom syna bratovho. Až po nečase
sa dozvie, kto to vlastne pod jeho
škodoradosťou spílým pozorom
umiera v útrapách; i žízeň pomsty
pálčivú razom v hrudi zahasíť,
rozmyšľa v tichu, osnuje plán skutku
neslýchaného. Chladným stavia sa,
pokojným, smiereným: i zväbi brata
s oboma synmi nazpät do ríše;
dá ihneď chlapcov zlapať, zareže ich
a hnusné, strašné jedlo predloží
otcovi pri najprvšej hostine.
A jak sa Tyest z chuti svojho mäsa
najedol, zrazu ľútosť pojme ho,
po deťoch pýta sa, i krôčky, hlásky
ich, zdá sa mu, že čuje u dverí
dvorany, v ten čas metne Atrej s šklabom
mu k nohám hlávky, nôžky zabitých...
Ty užasle sa odvraciaš, ó, kráľu! —
tak slnce odvrátilo obličaj
a voz svoj vymklo z večnej koľaje.
To predkovia sú tvojej kňazky, hľa,
a mnoho neblahých to dopustení
poťahmo na mužov, moc prechmatov
z pomätenosti mysle prikrýva
noc peruťami ťažkými a nám
len v desný súmrak dáva nazerať.

Toas.

Aj mlčaním ich pomiň. Nech je dosť
tých ohavností! Teraz ale povedz,
kým mimoriadnym čudom poslala si
z divého kmeňa toho?

Ifigenia.

Najstarší

syn Atrejov bol Agamemnon; on
je otec môj. No vyznať môžem smele,
v ňom od prvej som mladi svojej vzor
dokonalého muža vídala.

Jemu to Klytämnestra porodila
ma, prvotinu lásky, pozatým
Elektru. Pri pokoji panoval
jak kráľ a pod ním domu Tantalovmu
tak oddávna už postrádaný oddych
sa dostal za podiel. Však ku šťastiu
rodičov chýbal ešte vždycky syn,
a sotva splnila sa táto žiadosť,
že medzi nami dvoma sestrami
zároveň Orest rástol, miláčik,
keď už zas nové prichystané bolo
zlo bezpečnému domu tomuto.

Akiste i k vám došiel o vojne
chýr, ktorá, vypomstiť sa za lúpežný
najkrajšej ženy únos, všetku moc
válečnú kniežat Grécka sohnala
pod hradby Troje táborom. Či mesta
dobyli, cieľa pomsty dosiahli,
to nepočula som. Môj otec viedol
spojené vojsko Grékov. V Avlide
čakali márne na priaznivý vietor:
bo Diana, súc nahnevaná na ich
veľkého vodcu, zdžžala ich tam,
náhliacich odplaviť, a ústy veštca
Kalchanta požiadala najstaršiu
od kráľa dcéru. Spolu s materou
ma ľstive prilákali do leženia;
chytily, zavliekli ma k oltáru
a obecali spurnej bohyni,
toť, sirú hlavu. — Bola smierená;
nehcela novej krvi, lež, ma nožu
zavčasu vybrániac, v plášť zahalila

ma oblačný... I iba v chráme tom
som prišla k sebe z mdloby smrteľnej.
Ja som tá samá, s tebou vraviaca,
Ifigenia, vnučka Atrejova,
Agamemnona dcéra, od tých čias
vlastníctvo bohyne.

Toas.

Viac výhody,
dôvery nemám pre kráľovskú dcéru,
než koľko som jej podal neznámej.
Svoj opakujem návrh: nasleduj
ma, poď a sdielaj so mnou to, čo mám.

Ifigenia.

Jak mohla bych, ó, kráľu, odvážiť sa
na taký krok? Preds' dobrá bohyňa,
čo ratovala ma, či ona nemá
výlučne právo na môj život, jej
obetovaný? Ona vyhládala
útulok pre mňa a ma schováva
v ňom otcovi, ktorého zdanlive
dosť pokutovala, snáď ku najkrajšej
poteche jeho veku zošlého.
Snáď mi je blízky návrat radostný,
a ja bych, nečakajúc pokynu
jej na odchod, sa bola proti zjavnej
jej vôli navždy uviazala tu?
O znamenie som prosila ju, ak
bych mala zostať.

Toas.

To je znamenie,
že ešte vždy tu meškáš. Úzkostlivo
nešukaj po vytáčke toho druhu.
Nadarmo človek reči šíri, by
dač' odoprel; ten druhý z každého
vyčuje slova iba suché nie.

Ifigenia.

Nie sú to slová, by len slepily;
 som hĺbinu ti odokryla srdca.
 A nedopovieš si sám, ako veľmi
 ja po otcovi, matke, pokrevných
 a s akými to city tesknými
 vše musím túžiť, aby v starých sieňach,
 kde smútok ešte zticha tu i tu
 pošepce moje meno, radosť, sta by
 o znovunarodení, najkrajší
 od stĺpa veniec roztáčala k stĺpu?
 Ó, kiež bys' ma ta poslal na korábeľ
 Ty by si mne a všetkým príbuzným
 dal života nového.

Toas.

Tak navráť sa!
 Zrob, čo ti tvoje srdce nakladá,
 a nepočúvaj na hlas múdrej rady
 a rozumu. Buď cele žena a
 sa oddaj pudu, ktorý bezuzdne
 ťa popadne a bude sem-ta stíhať.
 Keď tým raz v ňadrách rozkoš zahorí,
 to nezdrží žiadna svätá páska
 ich pred zvodcom, čo ich tu otcovi,
 tu manželovi z dokázaných verných
 odlúdi ramien; a zas, čuší-li
 v ich hrudi prudký žiar ten, naopak
 daromne čo jak ztuha, nástojčive
 dotiera na nich sladká premluva
 jazyka zlatého.

Ifigenia.

Ó, kráľu, spomeň
 na svoje slovo šľachetné! Či chceš
 dôveru moju takto odmeniť?
 Ty pozdal si sa, že si pripravený
 vypočuť všetko s tichou úvahou.

Toas.

Na neočakávané nebol som
preds' pripravený; lež čo bych aj bol mal
ho očakávať, či som nevedel,
že idem so ženou mať do činenia?

Ifigenia.

Ó, nehreš, kráľu, naše úbohé
pohlavie! Nie tak skvelé ako vaše,
lež ani nectné nie sú zbrane ženy.
Ver mi, v tom ja mám prednosť pred tebou,
že tvoje šťastie lepšie poznám než
sám ty. Ty si toho domnenia,
že, neznámych hoc sebe navzájom,
nás bližší sväzok spojí k nášmu blahu.
I dobrej mysle plný, dobrej vôle
doliehaš na mňa, bych sa poddala;
ja ale práve bohom ďakujem,
že pevnoty mi vnukli neprivoliť
ku smluve, nimi neschvaľovanej.

Toas.

To nevraví boh; vraví tvoje srdce. V

Ifigenia.

Tí iba cestou srdca vravia k nám.

Toas.

A počuť ich, či nemám práva ja?

Ifigenia.

Hurt búrky nežný hlas ich prehlučí.

Toas.

Tak kňazka ho len slýcha jedine?

Ifigenia.

Predo všetkými inými nech knieža
mu porozumieva.

Toas.

Tvoj svätý úrad,
a čo viac, vzťahom na stôl Jovišov
i právo dedičné ťa, pravda, bližšie
privádza k bohom, ako jedného
na zemi zrodeného divocha.

Ifigenia.

Hľa, kajať sa mi prišlo za dôveru,
k nejž si ma prinútil.

Toas.

Som človek len;
i lepšie bude, keď už skončíme.
Tak tedy v slove stojím si: Buď kňažkou
bohyne, jak si vyvolila ťa;
no mne nech pritom prezrie Diana,
že som jej dosiaľ veru s neprávom
i s vnútorným si zavše vyčítaním
ujímal na starých to obetiach.
Cudziniec žiaden nedosiahne šťastne
pobrežia nášho; jemu odprvu
je umrieť totu istým určením.
Len tys' ma bola prívetivosťou,
jejž tešil som sa hlboko, — si mysliač,
že spatrujem v nej hneď lásku dcéry,
hneď mladuchinu tichú náklonnosť, —
jak kúzelnými poputnala sväzky,
až zapomnel som povinnosti tej.
Ty si mi smysly učičíkala,
i šemrot ľudu preslyšal som; teraz
však predčasnú smrť synovu mi tým
hlasnejšie pokladajú za vinu.
Nuž kvôli tebe nejdem zdržať ďalej
búrlivé davy, vykrikujúce
o bezohľadnú žertvu.

Ifigenia.

Sebe kvôli

ja toho nikdy nežiadam. Zle
 ten chápe nebešťanov, kto ich drží
 za krvilačných; podstrkuje im
 len svoje vlastné dravé žiadosti.
 Či bohyňa ma sama neodňala
 obradným rukám kňaza? Služba moja
 jej bola milšia nežli moja smrť.

Toas.

Nám nesluší sa svätý obyčaj
 s ľahkomyselným mudrovaním dľa
 rozumu svojho vykladať a riadiť.
 Rob svoju povinnosť, ja зробím svoju.
 Dva cudzinci, ichž v brežných kotlinách
 sme našli schovaných a ktorí mojej
 krajine iste neprinášajú
 nič dobrého, sú v mojich rukách. V nich
 obidvoch nechže vezme znova tvoja
 bohyňa prvú opravdivú, dlho
 ňou postrádanú obeť! Odošlem
 ich preto priam sem; ináč službu znáš.

Výstup 4.*Ifigenia (sama).*

Ty máš oblač, vysloboditeľka
 milostivá, zahaliť v jej riasu, ktorých
 nevinne prenasledujú,
 a na krídlach vetrov ich drsnatému
 dôpustu z ramien ponad more,
 ponad najďalšie zeme končiny
 a kam sa ti len zapáči, uniesť.
 Múdra si ty a vidíš do budúcná;
 neušlo ti už pominulé,
 a pozor tvoj spočíva nad tvojimi,
 jak svetlo tvoje, onen život nocí,

nad zemou spočíva a vladári.
 Ó, zachovaj od krvi moje ruky!
 Nikdy nechodí s tým požehnanie,
 nechodí velebný pokoj duše,
 a postava hoc i len náhodile
 zavraždeného bude číhať
 na mrcha hodiny smutno-nevoľného
 vražedníka a vše — strašiť.
 Bo nesmrteľní ľúbia ľudí
 na široko-ďaleko rozvetvené
 dobré pokolenia, a prchavý
 radi život pretahujú-nadpriadajú
 smrteľníkovi, volia radi
 spolupožívajúci s chuťou
 a radostne veselý pohľad
 na ich vlastné, večné nebesá
 mu na chvíľku dopriať a trpieť.

Druhé dejstvo.

Výstup 1.

Orest, Pylades.

Orest.

Je cesta smrti, po neľ stúpame:
 čo zrobím krok, m hrud' je pokojnejšia.
 Keď Apolóna prosil som, by strašný
 ten mstivec L'utíc sprievod odpravil
 od boku môjho, zdal sa nádejnými,
 zarúčenými slovy božskými.
 mi pomoc sľubovať a záchranu
 toľ v chráme svojej milovanej sestry,
 čo nad Tavridou panuje; a hľa,
 už plní sa, že razom všetka nerest
 má cele skončiť s mojím životom.
 Jak poľahčuje sa mi, jemuz božská
 pravica stíska srdce, smysly hluší,

sa majúcemu utešeného
 zrieť svetla denného! Veď jestliže
 Atreja vnuci v bitke nestačia
 dôjsť svojho konca s vencom triumfu;
 ak ako predkovia mám, ako otec
 môj rovno obetnému zvieraťu
 v múk, útrap plnej smrti skrvácať:
 tak nech sa stane! Lepšie u oltára
 než niekde v kúte opovrženom,
 kde blízky príbuzný mi zákerník
 nastrája siete. Žičte im už raz
 dlhého spočinku, vy podzemšťianky,
 vy, ktoré za krvou, čo kvapkajúca
 z utekajúcich nôh mi znamená
 môj zápät' chodník, ako zapustené
 by psiny ňuchtiac-vetriac honíte.
 No nechajte ma, skoro sídem k vám;
 nech slnce nevidí vás ani mňa.
 Ten krásny čalún zeme zelený,
 nie, nesmie pre larvy byť harcovištom.
 Tam dolu vyhladáam vás: tam už potom
 nás dopustenie všetkých rovnaké
 vo večnú dusnú zareťazí noc.
 Len teba, Pylade môj, nevinného
 to spoločníka mojej previny
 a môjho poroka, len teba, aj,
 zo srdca nerád privčas zaberám
 so sebou v kraj ten zármutku! Tvoj život
 či tvoja smrť ma ešte jedine
 posadá nádejou hneď, hneď zas strachom.

Pylades.

Ja, Oreste, som ešte nie, jak ty,
 hotový do ríše sísť tieňov. Ešte
 vždy premýšľam, jak by sme zmätkom ciest,
 čo zdajú sa viesť všetky v čiernu noc,
 k života svetlu vyšvihli sa znova.
 Nemyslím na smrť; ale rozmýšľam
 a nasluchujem, čiže k dákemu

úteku radostnému naporúdzi
 nemajú bozi pre nás spôsobu
 a stezky hotovej. Smrť, obávaná
 či neobávaná, tá príde už
 nezdržateľne. Keď tak kňažka, vieš,
 už hotová, by posvätená obom
 ustrihla kadere nám, ruku zdvihne,
 v ten čas, hej, tvoja-moja záchrana
 buď jedinou mi myšlienkou!... A preto
 z nevole vyprošť ducha; pochybujúc
 len urýchľuješ nebezpečenstvo.
 Apolón dal nám slovo: v sestrinej,
 vraj, svätyni ťa pomoc, útecha
 i návrat očakáva pohotove.
 A slová bohov nie sú dvojsmyselné,
 jak utisknutý húta v névoli.

Orest.

Temnistú rúšku žitia postrela
 mi moja mať už kolo útlej hlavy,
 a tak som rástol, snímka otcova,
 a nemý znak môj býval výčitkou
 jej samej trpkou i jej milencovi.
 Jak často, keď vše sestra Elektra
 v hľbokej sieni sedela si tíško
 u ohniska, som tiskol sklúčený
 sa v lono jej, a veľké oči stĺpkom,
 ju obdivoval mrivo, chudinu,
 jak horko nariekala. Vtedy potom
 mi rozprávala mnoho o vznešenom
 otcovi našom: — ó, jak dychtil som
 ho uvidieť, mu zastať pri boku!
 Mne žiadalo sa hnedky k Ilionu
 zaletieť, hnedky jeho dostať sem.
 Tu svitol deň —

Pylades.

Ech, nech sa o hodine
 tej duchy pekla bavia ponočne!

Nám pamiatka dní krajších na hrdinskú
púť novú skytaj čerstvej posily.
Bohovia potrebujú nejedného
hodného muža k svojej obsluhu
na tejto širej zemi. Oni ešte
i na teba ver' rátali; veď otcu
za sprievodčieho nedali ťa, keď
nevoľne schádzal v Orka mrákotu.

Orest.

Ó, kiež bych, jeho lemu chytiac sa,
bol nasledoval ho!

Pylades.

Tak tí, hľa, ktorí
ťa zachovali, o mňa zároveň
sa postarali, lebo čo by bolo,
priateľu, zo mňa, keď ty nežiješ,
to vôbec ani predstaviť si neviem;
veď s tebou len a iba pre teba
od detstva žijem a som vstave žiť.

Orest.

Nepripomínaj mi tých zlatých dní,
keď dom váš dal mi teplé útočisko,
tvoj otec šľachetný tak rozumne
a láskyplne vo mne opatroval
dopoly skrahľý mladý štep; keď ty,
vždy bodrý kamarát, jak ľahký pestrý
by motýľ kolo tmavej kvetiny,
deň po deň okolo mňa, novým životom
rozveselený, lelky tropil si,
mne svojej chůtky všantročil si v hrud',
že, zapomenúc vlastnej biedy, s tebou
som zachvátený potom v bujarej
mladosti kypel, rojčil o závod.

Pylades.

Hej, vtedy začal život môj, keď som ťa miloval.

Orest.

Rec radšej: vtedy moja počala nerest klíčiť, pastorčiť, a povieš pravdu. To je povážlivé na mojom lóse, že ja, ako by kys' morovitý vypudenec, tajný bôľ a smrť v prsiach nosím; že kam len, na miesto najzdravšie hoc, dostupím, priam kol' mňa všetky v kvete obličaje ťah bôľu vlekľej smrti prezradia.

Pylades.

Najbližší bol bych, zhasnúť určený tou smrťou, keby, Oreste, tvoj dychot bol kedy otravným. Vid', či som nie vždy ešte čulý, plný jarých síl? A chuť i láska: to sú perute ku veľkým skutkom.

Orest.

Veľké skutky? Ach, hej, znám čas, keď sme ich zreli pred sebou! Keď neraz spolu divým za zverom cez hory-doly trielili sme voslep, a budúcné, hoj, rovní na hrud', na päsť vysokým predkom, tiež tak trúfali si s kyjom, s mečom honiť za potvorou, zbojníka stíhať zápäť po stopách, — a potom večer u šireho mora o plece plecom tulne opretí sme sedávali, vlny šplachtaly nám hrave u nôh už, a celý svet pred nami ležal dokorán; tu iste ten-ktorý často chvatol po meči

a naše činy nádejné sa vôkol
 nás predieraly ako zlaté hviezdy
 bez počtu svitom z nočnej povaly.

Pylades.

Bez konca dielo je, čo vykonať
 to ducha pudí. Každý by sme skutok
 tak veľkolepe zrobiť chceli priam,
 jak ktorý rastie a sa stane, keď
 za dlhé roky cez krajiny mnohé
 i pokolenia ústa básnikov
 ho zväčšujú a množiac vaľkajú.
 Tak pekne znie, čo naši otcovia
 vyviedli, keď to ako božský nápoj,
 odpočívajúc v tónach večerných,
 si chlipká s tónom harfy mládenec;
 a čo my robíme, je, ako čajsi
 i im sa zdalo, plné námahy
 a pritom iba márna slátanina!
 Tak za tým beháme, čo uteká
 pred nami, nevšímame cesty si,
 po ktorej kráčame, a popri sebe
 šľapaje predchodcov a pozemského
 ich bytu stopy sotva vidíme.
 Chvátame stále za ich tieňom, ktorý
 tak bohorovne v sivej dialave
 na temä vrchov kladie korunu
 na zlatých oblakoch. Ba za nič nemám
 takého, čo sa zdúva domnením,
 jak ľud by hádam mal byť povinný
 ho na ramenách povzniesť. Avšak ty,
 ó, junáku, ty poďakuj sa bohom,
 že tak včas dali ti tak veľa spraviť.

Orest.

Keď človekovi vnuknú previesť čin
 radostný, napríklad, že nešťastie
 od svojich odvráti, že rozmnoží
 dŕžavu, hranice jej utvrdí,

a všetci vrazi na bojišti padnú
alebo rozpíchnu sa: vtedy, áno,
nech ďakuje, bo dožičil mu boh
života prvú, ostatnú to rozkoš.
No mňa si za rezníka vyvolili,
za vražedníka mojej predsa len
vážnej matere, a nehanebný
čin nehanebne pomstiac, pokynom
tým zničili ma do základu. Ver mi,
ich zámer cielil na Tantalov dom,
a ako poslednému členu, mne,
je súdené, vinníkom, bez česti
sísť so sveta.

Pylades.

(Nie, bozi nepomstia sa
za zločin otcov na synovi; každý,
nech dobrý a či zlý je, odnesie
si mzdu so svojím skutkom. Požehnanie
rodičov dedí sa, nie kľatba ich.

Orest.

Nás, tak sa mi zdá, nie ich žehnatba
sem privádza.

Pylades.

(Tak iste aspoň vôľa
vysokých bohov.

Orest.

Podľa toho tedy
ich vôľa je, čo bude skazou nám.

Pylades.

Zrob, čo ti kážu, a s tým čakaj. Keď
Apolónovi sestru prinesieš,
i oba budú, tebou sjednotení,

prebývať v Delfách, ctení národom,
čo smýšľa šľachetne: tak za ten skutok
ti vznešený pár milostivý bude,
a oba spolu vyslobodia ťa
z rúk podzemšťianok. Hľa, už do toho
svätého hája neopováži sa
vojst' žiadna z nich.

Orest.

Tak aspoň budem mať
smrť pokojnú.

Pylades.

Ja celkom ináč mienim,
a istotne nie neobratne som
už stalé spojil s budúcim a v tichu
si vyložil ho. Snáď už dlho zreje
v porade bohov dielo veľiké.
Diana túži čo deň po odchode
s tohoto drsnatého pobrežia
surových barbarov a krvavých
ich žertví ľudských. Nuž, nás k vykonaniu,
toť, veleskutku ustanovili,
nám naložia ho, bratišku; aj zvláštne
ver' — temer bych ho pozval znamením —
že u brány už sme tu zdržaní.

Orest.

S umením zriedkavým a dôvtipne
dovedna spleťáš ozaj radu bohov
a svoje želania.

Pylades.

Čo dômysel
je všetok človeka, ak bedlive
na vôľu oných shora neposlúcha?
Do práce ťažkej povoláva boh
statného muža, ktorý previnil

sa ťažko, a mu prikazuje skončiť,
čo ináč nám sa vidí nemožným.
Rek zvíťazí, i slúži pykajúc
tam bohom, svetu tu, čo zbožňuje ho.

Orest.

Ak vymerané je mi žiť a konať,
tak nech prv sníme s čela ťažkého
mi boh, toť, závrat, ktorý po klzkej,
materskou krvou postriekanej ceste
ma vlečie ku mŕtvym. Nech milostive
zdroj vysuší, čo z materinských rán
sa prameniác mi s prskom oproti,
ma znešvaruje večne.

Pylades.

Čakajže
trpezlivejšie! Zlo tým zveličuješ
a úrad Furij berieš na seba.
Mňa nechaj hútať len, sám ticho buď!
Ostatne, ak by treba bolo k činu
síl spojených, ťa potom zavolám,
a oba s rozváženou smelosťou
sa prichytíme k zavŕšeniu...

Orest.

Čujem

Ulysa rečniť.

Pylades.

Neposmievaj sa.
Vieš, každý si má za vzor vyvoliť
hrdinu, za nímž hore na Olymp
si cestu prekliesni. Už dovoľ vyznať:
mne tak sa činí, že ver' schytralosť
a opatrnosť nezneuctia muža,
čo venoval sa smelým účinkom.

Orest.

Ja toho cením si, kto chrabrý je
a pritom prostý.)

Pylades.

Preto nepýtal
som tvojej rady. Už aj zavedený
je pokrok. Od našich to strážcov som
vzvedel totiž mnoho dosavád.
Viem, kási cudzia, bohorovná žena
prekáža, že sa onen krvavý
nevykonáva zákon; srdce čisté
len ona, kadidlo a modlitbu
prináša bohom v obeť. Veľmi chvália
ju, dobrotivú; myslia, pochádza,
vraj, z Amazoniek rodu, uskočila,
by ušla kejsi strašnej nehode.

Orest.

No zdá sa, tá jej svetlá vláda už aj
pozbyla spasnej sily následkom
blízkosti nešťastného zločinca,
ktorého kliatba honí po svete
jak šíra noc a večne pokrýva.
Hej, zbožná krvilakotnosť, tá iste
vymaní skoro z okov starý zvyk,
by zahubil nás. Divý kráľov smysel
nás usmrtí; nie, žena nemôž' nás
zachrániť, keď on hnevom zahorí.

Pylades.

Ba blaze nám, že žena je to, lebo
muž, najlepší hoc. duchom privykne
na ukrutenstvo a si vposled zrobi
i zákon z toho just, čím pohádza,
z návyku tvrdým stane sa a temer
do nepoznania. Ale žena, tá

na jednom utkvie pevne pomysle,
 raz pochopenom. Môžeš na ňu rátať
 vždy bezpečnejšie v dobrom ako v zlom...
 Pst! ide — ponechaj nás samotných.
 Hneď za horúca nesmiem naše mená
 jej zjaviť, zdôveriť jej osud náš
 tak bez obalu. Ty sa utiahni
 a prvej, než by ona sama s tebou
 pohovorila, ešte trafím ťa.

Výstup 2.

Ifigenia, Pylades.

Ifigenia.

Zkaď si a sem prichádzaš, povedz, ó,
 cudzinče! Zdá sa mi, skôr ku Grékovi
 než k Skýtovi ťa načim prirovnať.

(Sníme mu okovy.)

Prinebezpečná sloboda to, ktorú
 ja udeľujem; sami bozi nech
 odvrátia, čo vám hrozí!

Pylades.

Ó, tá mluva
 presladká! Tisíckrát mi vítaný
 zvuk materčiny v cudzej krajine!
 Zajatec biedny, znova pred očima
 mám sivé vrchy otcovského to
 prístavu a ich pozdravujem. Nech ťa
 tá radosť uistí, že tiež som Grék!
 Tak zabudol som na chvíľku, jak veľmi
 si treba mi, a svojho ducha zreteľ
 privrátil k rozkošnému zjaveniu.
 Ó, daj znať, ak ti dôpusť nejaký
 úst nezamkýňa, z ktor'ho z našich kmeňov
 odvádzaš bohorovný pôvod svoj!

Ifigenia.

Od samej bohyne jej vybraná
 a posvätná kňážka vraví s tebou.
 To nech ti dostačí; ty povedz, kto si
 a aké nepriaznivo pôsobné
 ťa uloženie semka prinieslo
 i s tovarišom tvojím.

Pylades.

Lahko môžem
 ti vyrozprávať, aké nás, ach, zlo
 prenasleduje trudnou spoločnosťou,
 súc nám vždy na obtiaž. Ó, kiež bys' nám,
 ty božská, radostného pohľadu
 nádeje tiež tak ľahko poskytla!
 Sme z Kréty oba, synovia Adrastovi;
 ja najmladší som, menom Kefalos,
 a Laodamas on, zas najstarší
 syn domu. Medzi nás sa surovo
 a drsne votrel prostredný a v hre už
 rozdvojil shodu prvej mladosti
 i rozkoš. Povoľne sme počúvali
 na slová matkine, kým otcova
 zmužilosť bojovala u Troje;
 až keď sa, naložený bohatou
 korisťou, domov navrátil i krátko
 pozatým umrel, tu už skoro tuhý
 spor o dŕžavu, no, a dedičstvo
 rozlúčil bratov navždy. Ja som sa
 náklonne tiahol k najstaršiemu. On
 zahlušil brata. Pre krvavý hriech ten
 ho Erinnye zápäť zdurily
 a prenáramne honia navôkol.
 No na toto nás divé pobrežie
 sám Apol posielal, ten delfický,
 a zrovna s nádejou. Tu v milovanej
 to sestry svojej chráme kázal nám
 pomocnej ruky spasnej očakávať.

Tak zajali nás a sem priviedli
a tebe predstavujú ako obeť.
A veď to vieš.

Ifigenia.

Či padla Troja, há?
Prevzácny muž, ubezpeč ma o tom!

Pylades.

Hej, padla. Ó, nám ty tak zabezpeč
ratúnok z tvrdze! Priskor pomoc, jejž
nám pririekol boh. Áno, zmiluj sa
nad mojím bratom. Ó, hej, prerec k nemu
čím skorej slovo dobré, útešné;
však šetri ho, keď budeš vraviť s ním,
o to ťa snažne prosím: lebo chytro
sa jeho vnútrok dá nech radosti,
nech bôľu a či rozpomienke inej
až do dna preniknúť a porúchať.
Vztek naplní ho zimničný a jeho
slobodná krásna duša lúpežou
prepadne razom Furij zúrivých.

Ifigenia.

Čo jak je veľké tvoje nešťastie,
preds' zaklínam ťa, zabudni naň, dokiaľ
mne nevyhovels' cele.

Pylades.

Vysoké

to mesto, za desať čo dlhých rokov
odporovalo vojskám spojeným
udatných Grékov, ono včul' už leží
v sutinách, ani viacej nevstane.
No ne jeden rov našich najlepších
nás vyzýva sa na nehostinný
breh rozpomínať barbarov. Sám Achil
tam leží s švárnym svojím priateľom.

Ifigenia.

Nuž i vy, božské podoby, ste prachom!

Pylades.

Ni Palamedes, Ajax Telamonov
neuvideli znova vlasti dňa.

Ifigenia.

O mojom otcu mlčí, nemenuje
ho medzi zabitými. Hej, on žije
mi ešte, uvidím ho. Dúfaj, ó,
ty milujúce srdce!

Pylades.

Lenže vskutku
blahoslavené je tých veľa tisíc,
čo od sverepých nepriateľských rúk
zhynuli horko-sladkou smrťou! Bo
tým do vlasti sa navracajúcim
namiesto slávy triumfálnej spustu
hrôz pripravil i koniec žalostný
k nim nepriateľsky naladený boh.
A či k vám ľudský nedochádza hlas?
Jak ďaleko len siaha, naokolo
roznáša chýry o neslýchaných
to udalostiach, čo sa prihodily.
Tedy i nárek, ktorý v Mykénach
vysoké siene opakovanými
vždy naplňuje vzdychy, i ten by
ti tajomstvom bol? — Klytämnestra, pováž
len, pri pomoci Aegistovej ti
preštila manžela, a v návratu
deň zavraždila ho! — No, ty si ctíš
zvlášť kráľa toho dom! Zriem, tvoje ňadrá
zápasia márne s neočakávané
ohromným slovom. Hádam dcéra si
niekoho z priateľov, či susedne

v tom narodená meste? Neukrývaj
a nemaj za zle mi, že prvý ja
ti oznamujem tieto ohavnosti.

Ifigenia.

Opovedz predsa, jak bol spáchaný
ten ťažký skutok?

Pylades.

V návratu deň práve,
jak z kúpeľa kráľ občerstvený a
pokojný vystúpil, z rúk manželkiných
pýtajúc rúcho, ona, skazonosná,
kés' riasnité a samo umele
sa zmiatajúce tkanivo vtom vrhla
mu na plecía, kol' hlavy šľachetnej;
a kým sa on sťa z dákej siete to
vymotať márne snažil, zalomázil
ho Aegist, zradca, na smrť úderom,
i v osudný šat zababušený
ku mŕtvym pošiel veľký panovník ten.

Ifigenia.

A kej mzdy došiel spoluspiklenec?

Pylades.

Kráľovstva, lôžka, čo už predtým mal.

Ifigenia.

Tak k ošklivosti pudil mrcha chťič?

Pylades.

Aj starej pomsty pocit hlboký.

Ifigenia.

A jak kráľ manželku bol urazil?

Pylades.

Pretážkým činom, ktorý, keby vražda
sa dala omluviť, by vymluvil ju.

Ju do Avlidy zväbil on a tam,
keď isté božstvo Grékov pochodu
sa búrlivými vetry sprotivilo,
najstaršiu dcéru, Ifigeniu,
priniesol k Dianinmu oltáru,
a ona, púčok, prišla o život,
krvavá obeť ku prospechu Grékov.
I to, vraj, nechť jej tak hlboko
vtlačilo do srdca, že navádzkam
Aegista podľahla a manžela
záhuby sieťou opantala sama.

Ifigenia (sa zahaľujúc).
Je toho dosť. Ma opäť uvidíš.

Pylades (sám).
Zdá sa, ju osud kráľovského domu
hlboko dojal. Buď si ktokoľvek,
veruže kráľa dobre poznala,
i je, hľa, zrovna naše na šťastie,
nebodaj z rodu veľmi vznešeného
sem zapredaná. Ticho, srdiečko!
a tomu žič, že hviezde nádeje,
nám svitajúcej, s vytešenou myslou
poveslujeme múdre oproti.

Tretie dejstvo.

Výstup 1.

Ifigenia, Orest.

Ifigenia.

Nešťastný, toť, ti rozväzujem putá
v znak dopustenia bolestnejšieho.
Sloboda, akú skytá svätyňa,
je, posledný jak jasný žitia vzhľad
u ťažko nemocného, poslom smrti. ✓

Nemôžem ešte sebe ni vám rieť,
že stratení ste! Veď jak bych vás mohla
vražednou rukou smrti zasvätiť?

A nikto, nech je ktokoľvek on, nesmie,
kým ja som totu kňážkou Diany,
sa dotknúť vašich hláv. Však odpriem-li
ja povinnosť, jak vyžaduje ju
kráľ rozzlobený, tu on z mojich panien
niektorú iste vyberie si mne
za nástupnicu, a ja potom už
krem horúceho požehnania ničím
vám nebudem môcť prispieť. Ó, môj, drahý
krajane! Ešte i ten paholok
najostatnejší, ktorý otcovských
domácich bôžkov tknul sa ohništa,
i ten nám býva v cudzej krajine
vysoko vítaný; nuž — ó, tá tieseň! —
ako mám vás ja nadosť radostne
a s požehnaním prijať, ktorí mi
tvár bohatierov, ichž som učila
sa od rodičov čítať si, pred oči, hľa,
zas staviate a srdce novou krásnou
mi čakou milo osviežujete!

Orest.

Ukrývaš svoje meno, pôvod svoj
s úmyslom opatrným, a či vedieť
smiem, s kým sa, ako s dákom nebeským
by zjavom, postretám?

Ifigenia.

Máš poznať ma.

Včul' oznám mi, čo iba dopoly som
z úst tvojho brata vyčula, skon oných,
ichž o návrate domov zpod Troje
tak nenadále tvrdý dôpusť nemo
na prahoch privítal ich príbytkov.
Síc' v mladučkom ma veku odvieďli
na toto pobrežie; no veľmi dobre

pamätám ešte pohľad bázlivý,
 čo s úžasnutím som a s úzkosťou
 tak letkom bola vrhla na oných
 hrdinov. Oni tiahli o výprave,
 jak keby Olymp bol sa otvoril
 a prvosveta osvieteného
 postavy soslal v postrach Iliona,
 a Agamemnon zpomedzi nich všetkých
 bol najvelebnejší! Ó, povedz mi!
 On padol, všakže, vstúpiac pod svojho
obydliu strechu, potmešilosťou
žien svojich, no a pritom Aegistovou?

Orest.

Ty vravíš!

Ifigenia.

Beda vám, vy nešťastné
 Mikény! Tak, hľa, vnuci Tantala
 plnými nezbednými priehrštami
 rozsiali kliatbu na kliatbu, a jak
 burina, spustlé potriasajúc hlavy
 a rozsievajúc tisíc násobné
 semeno, blízkokrvných ubijcov
 splodili detným deťom k večitému
 sa vystriedaniu vzteku! — Odhaľ, čo
 z rozpravy tvojho bratovej mi mračno
 údesu napochytne prikrylo.
 Jak vehlasného kmeňa posledný
 syn, krásne dieťa, určené raz otca
 byť mstiteľom, jak Orest ušiel tomu
 dňu krvavému? Či ho podobná
 nehoda ovila snáď sieťami
 Averna, alebo bol ratovaný?
 Tož žije on, čo? Žije Elektra?

Orest.

Tí oba žijú.

Ifigenia.

Zlaté slniečko,

požičaj najkrajších mi paprskov,
jak vďaku slož ich pred trón Joviša,
bo sama ja som chudobná a nemá.

Orest.

Ak pohostne si kráľovskému domu
tomuto, ak si vzťahy bližšími
mu priviazaná, jak to tvoja pekná
mi radosť prezrádza: tak zavčasu
skroť svoje srdce a ho pevne pridrž!
Bo veselému neznesiteľným
byť musí prchký úpad zpiatočný
do hôľov predošlých. Ty, ako badám,
len o smrti vieš Agamemnovej.

Ifigenia.

Či na náveští tomto nie mi dosť?

Orest.

Tým polovic len zvedela si hrôzy.

Ifigenia.

Čo bych sa mala ešte báť? Veď Orest,
Elektra žijú.

Orest.

Nuž a poťahom
na Klytämnestru ozaj ničoho
sa neobávaš?

Ifigenia.

Ju už nezachráni
ni nádeja, ni bázeň.

Orest.

Jak aj vskutku
i z kraja pošla samej nádeje.

Ifigenia.

Oľutovaním zúriac, preliala
var' sama svoju krv?

Orest.

Nie, ale predsa
jej vlastná krv jej spôsobilá smrť.

Ifigenia.

Vrav jasnejšie, bych dlhšie nedumala.
Mne trápna neistota v záhyboch
tisícorakých skladá-obalí
perute tmavé kolo clivej hlavy.

Orest.

Nuž tedy mňa si bozi vyzreli
za zvesta skutku, ktorý tak bych rád
do hlucho-tupých pecier čiernej noci
až na dno schoval? Proti mojej vôli
ma prisľujú tvoje milé rty;
však im je dovolené žiadať hoc
i niečo bôľneho a obdržia ho.

✓ V ten deň, jak otec padol, schranne skryla
Elektra svojho brata: Strofius,
švagor to otcov, vzal ho k sebe vďačne,
so svojím synom spolu vychoval,
a tento mladík, menom Pylades,
kol' príšelca hneď najvzácnejšie pásy
osnoval priateľstva. A ako rásťli,
zároveň rásťla v mladých prsiach ich
i pomstyžiadosť za smrť kráľovu.
Nezapodievane, kraj na sebe cudzí,
prikvitnú do Mykén, s tým: trúchlovesť,
vraj, prinášajú Orestovej smrti
i s jeho popolom. Ich milerada
kráľovná prijme; vojdú do domu.
Elektre dá sa ihneď Orest poznať;

tá pomsty oheň zas v ňom rozdúcha,
 čo v materinej prítomnosti svätej
 bol nazad šľahol plamom. Tíško ho
 na miesto zavedie, kde otec padol,
 kde stará ľahká známka svevoľne
 preliatej krvi často umývanú
 hoc podlahu vždy ešte bledými,
 plnými tuchy pruhy farbila.
 Vo tvári celá vzbĺknuc ako fakľa,
 ohnivou rečou vyliči mu tam
 okolnosť každú bezbožného činu,
 svoj po otrocky dosiaľ mizerne
 strávený život, nestydatý pych
 šťastlivých zradcov, jak i čihajúce
 nebezpečenstvá všetky, ktoré na nich
 včuľ, deti siré, očakávajú
 od zmacošenej matere, a tu
 mu onú starú dýku vtiskla do rúk,
 čo v Tantalovom domě neraz už
 ukrutne zúrila, a Klytämnestra
 poklesla sklatá rukou synovou.

Ifigenia.

Vy, nesmrteľní, ktorí v čistote
 dňa blažene si nažívate navždy
 zmladených chmárach, či ste iba preto
 ma na tak mnoho odlúčili liet
 od ľudí, mňa tak blízko u seba
 chovali, detinské zaneprázdnenie,
 žiar ošetrovať ohňa svätého,
 mi nakladali, dušu moju rovno
 plameňu v zbožnej večne jasnosti
 poťahovali k vašim príbytkom,
 že aby som sa iba pozdejšie
 o hrôzach domu svojho dozvedela
 i tým ich hlbšie potom cítila —
 či preto len? — Vrav o nešťastlivcovi
 mi onom! Hovor o Orestovi! —

Orest.

Ó, keby radšej vravieť dalo sa
o jeho smrti! — Ako skypením
sa povyšínul z krvi zavraždenej
duch materin
a vetchým dcéram noci privolá:
„Nedajte matko-ubijcovi utiecť!
Prenasledujte zločinca! Je on
vám venovaný!...“ Nastavujú uši,
ich dutý pozor pátra okolo
s jastrabím chťičom. Sprtia odrazu
vo svojich čiernych dierach hlbokých,
a z tesných kútov vlekmo vylezú
ich spoločnice: pochyba a ľútosť.
Pred nimi výpar vstáva Acheronta;
v krúživých pásmach jeho oblakov
stalého večné pozorovanie
sa valí, chlpíac sa a zmiatajúc
kotúčmi, kolo hlavy vinníka.
A ony, k zmaru oprávnené, šliapu
obsiatej bohom zeme krásnu pôdu,
zkaď stará kliatba bola dávno ich
vypovedala. Tie ich bystré nohy
prenasledujú zbeha; oddýchnuť
mu dajú len, by splašily ho znova.

Ifigenia.

Neblahý, ty si v páde podobnom,
i cítiš, jak on, biedny útek, trpí!

Orest.

Čo mi to vravíš? Aký podobný
to mieniš pád?

Ifigenia.

Že teba hnetie, jak
onoho, zasa bratovražda. S tým sa
mi zdôveril už prv tvoj mladší brat.

Orest.

Nemôžem preniest, bys' ty, veľkoduchá,
falošným slovom bola šudená.

Lži tkanivo nech spleťá cudzinec
si cudzincovi, výmyselník a
v ľsti precibrenec, z neho ustrojac
pod nohy jemu pascu; medzi nami
buď pravda!

Vedz, Orest som, a toto hriešne temä
sa skláňa k jame, hľa, smrť hľadajúc;
v podobe každej buď mi vítaná!

Nech ktokoľvek si, tebe zo srdca
a priateľovi svojmu, áno, žičím
záchranu; sebe jej však neprajem.
Bo zdá sa mi, ty proti svojej vôli
tu predlievaš; nuž spôsob nájdite
k úteku a mňa ponechajte tu.

Bezdušné telo moje s pokraja
úskalia skydni pod ním do priepasti,
až k moru svahom kúr sa moja krv,
a kliatbu čiernu priškri naveky
pobrežiu barbarov! Vy oba choďte,
a doma v krásnom Grécku začnite
žiť družne nový utešený život. (Vzdiali sa.)

Ifigenia.

Tak tedy, splnenie, ty najkrajšia
olympického otca dcéra, ku mne
konečne sostupuješ údelom!

Jak ohromne sa vztýčil predo mnou
tvoj obraz! Sotva dosahuje zrak
môj k rukám, ktoré, plné ovocia
a triumfálnych vencov, snášajú
mi do podolka skvosty Olympu.

Jak kráľa poznať po nadelení
nadbytku: bo mu musí zdať sa málom,
čo tisícom už sluje bohatstvom;
tak poznáme vás, vy, bohovia,

z uspokojeného množstva dlho-dlho
 a múdre pripravovaných darúňkov.
 Bo len vy viete, čo nám prospeje,
 a slnečným vždy okom prezierate
 dŕžavu budúcnosti nesmiernu,
 kým každý večer hviezdna-hmlistá rúška
 nám výhľad zacloní. Vy pokojne
 vypočujte naše modlitby,
 čo ozaj detinsky vás unívajú
 o rýchly výsluch; ale vaša ruka,
 než dozrely, ver' kvôli nikomu
 neurve zlatých plodov v nebies sade;
 a beda mu, kto, vydierajúc ho
 netrpezlive, kyslým pokrmom
 sa na smrť ochváti. Ó, nedovoľte
 tak dlho úfanému, sotva ešte
 pomyslenému šťastiu, ako by
 odobravšieho ztaď sa priateľa
 narýchle zmizlej tóni, na márnosť
 vyjsť a ma trikrát bolestnejšie minúť!

Orest (pristúpivší znova k nej).

Vzývaš-li bohov v pomoc pre seba
 a Pylada, tak prosím, s vašimi
 nespomni môjho mena. Nezachrániš
 zločinca, k nemuž si sa pridala,
 a kliatby budeš účastná i biedy.

Ifigenia.

Môj lós je s tvojím tesne sviazaný.

Orest.

To už nie! Nechaj mňa ty samého
 a bez sprievodu odísť ku mŕtvym.
 Hoc zahališ aj vinníka v svoj závoj,
 ho neukryješ zraku večne bdelych,
 a tvoja prítomnosť, ty nebeská,
 len vbok ich odtíska, no nezaženie.
 Nesmejú síce olovenými

nestydatými stúpiť nohami
 na cudnú pôdu posvätného hája;
 však zato čujem zďaľa tu i tam
 ich ošklivý checht. Vlci čakajú
 tak kolo stromu, na ktorý sa pútnik
 bol ratoval. Tamvon sa povaľujú
 na ležavisku; opustím-li však
 háj tento, zaraz srepetia sa s miesta,
 striasajúc hlavy ozmijené, prach
 so všetkých smetíšť zvířiac kúdolom,
 a korisť svoju duria pred sebou.

Ifigenia.

Si vstave, Oreste, hoc slovo vyčuť
 priateľské?

Orest.

To si uspor pre toho,
 kto priateľom je bohov.

Ifigenia.

Oni svetla
 ti podávajú k novej nádeji.

Orest.

Cez dym a čmud, hej, vidím, slabý lesk
 mi rieky mŕtvych svietiť v pochod k peklu.

Ifigenia.

Či Elektru len, jednu sestru máš?

Orest.

Tú jednu poznal som; však najstaršiu
 jej dobrá sudba, ktorá predchodila
 nám takou strašnou, zavčas vytrhla
 z neresti nášho nešťastného domu.
 Ó, nechaj otázok a nepripojuj
 sa k Erinnyám tiež; tie ofukujú

mi s duše popol škodoradostne
a netrpia, by zbudok uhlíkov
z požiaro-vatry nášho domu desnej
potichu vo mne zotlel. A či pála
tá, podložená schválne, pekelnou
živená sírou, má snáď večite mi
na duši horieť, trápiac-trýzniac ju?

Ifigenia.

Ja vonidiel dám do plameňa sladkých.
Ó, dopuť, nech ti čistý lásky dych
žiar hrude tíško povievajúc chladí!
Oreste, drahý môj, či nečuješ?
Ten sprievod strašných bohýň tak ti krv
vysušil v žilách, ako z hroznej tváre
by Gorgony, tak, v kameň obracajúc,
ti úrek ich sa plazí po údoch?
Ó, veď ak materinskej krvi hlas
preliatej v sitno temným vytím volá,
či nemá jasné slovo žehnavé
nepoškvrnenej sestry volať bohov
z Olympu, boháčov to pomoci?

Orest.

Ha, volá, volá! — Tedy môj chceš zmar?
Či v tebe trčí z Lútíc dajedna?
Kto si ty, jehož hlas tak hrôzyplne
mi vnútri zvracia všetky hlbiny?

Ifigenia.

V najhlbšom srdci sa ti ukazuje: ✓
Oreste, ja som! Ifigeniu
viď! Žijem!

Orest.

Ty!

Ifigenia.

Môj brate!

Orest.

Puť! Ta preč!

Ti radím, netkni tých sa kaderí!
 Jak od mladuškých šiat by Kreuziných,
 nezhasiteľný oheň zažiha sa
 a sála zo mňa stále. Puť ma! Jak
 Herakles, chcem ja, ničomník, dnu v seba
 zarytý, smrťou umrieť potupnou.

Ifigenia.

Ty nezhyneš! Ó, kebych aspoň slovko
 pokojné mohla z teba vydoŤať!
 Ó, rozpust' moje pochyby, sa pričiň,
 bych toho šťastia, dlho žobraného,
 i istotnou sa stala. Koleso
 sa vaľká radosti a bolesti
 cez moju dušu. Od cudzieho muža
 ma odstraňuje des; no celý vnútrok
 ma prenáramne tiahne k bratovi.

Orest.

Je tu chrám Lyäa? I bezuzdne
 pobožná vzteklosť zachvacuje kňazku?

Ifigenia.

Ó, počuj ma! Ó, pozri na mňa, hľad':
 jak po dlhokej dobe sa mi srdce
 dokorán otvára, tá blaženosť,
 to najmilšie, čo ešte môže svet
 mne poskytnúť, toť, bozkať na hlavu,
 týmito ramený, čo prázdny vetrom
 len roztierané boly, zobjať Ťa.
 Ó, dovoľ, dovoľ! Lebo jasnejšie
 ver' z Parnasu pŕs nevrie večný prameň,
 so skaly skackajúc si na skalu
 a striebrom zvoniac v zlaté údolie,
 jak radosť zo srdca mi valno tečie
 a morom blaha kol' ma otáča.
 Oreste! Orest! Brat môj!

Orest.

Krásna nymfa,

nie, tebe ja a tvojim lichotám
 nedôverujem. Prísna Diana,
 tá prísne vyžaduje služobnice
 a pomstí znesvätenie svätyne.
 Odmotaj svoje ramä s mojich prs!
 A jestli šuhaja ti ďaka ľúbiť,
 zachráneného tebou životu,
 mu sladké blaho nežne podať chceš:
 tak myseľ svoju privráť k priateľovi,
 k mužovi hodnejšiemu. Blúdi hen
 po skalných prtiach; vyhľadaj ho, uprav
 na pravú cestu a mňa ušetri.

Ifigenia.

Ó, spamätaj sa, brate môj, a poznaj
 nájdenú vo mne! Veru nehanobí
 sestrinu čistú radosť nebeskú
 pražiadna hriešna, nesmyselná chuť.
 Ó, bozi, snímte zbrklú pláchu mu
 s meravých očí, aby okamih ten
 najvyššej potechy nás trojnásobne
 nezrobil biednymi! Hej, ona je
 tu, tvoja sestra dávno stratená.
 Už od oltára sama bohyňa ma
 odtrhla a z rúk smrti vybránenú
 tu schovala ma v svojej svätyni.
 Ty zajatý si, predstavený v obeť,
 a v kňazke prísnej sestru nachodíš.

Orest.

Neblahá! Nechže tedy slnce vidí
 mrzkosti nášho domu posledné!
 Niet Elektry tu, by i ona s nami
 zhynula razom, sirý život svoj
 nepredĺžala kvôli dopusteniam
 a utrpeniam ťažším? Dobre, kňazko,
 pristanem k obetnému oltáru:

veď bratovražda starobylým mravom
 je rodu starého; aj ďakujem
 vám, bozi, že ste ustanovili
 ma bez výhonkov v deťoch vykoreniť.
 A ty si daj rieť, poradiť si: nemaj
 prirada slnce, hviezdy prirada;
 poď, nasleduj ma dolu v ríšu tmy!
 Jak z bahna síry vyľiahnutí draci,
 s príbuznou v boji mladou, navzájom
 sa pohlcujú, tak sa potiera,
 žre medzi sebou vzteklé pokolenie;
 i bezdetne a trebárs bez viny
 poď, sostúp so mnou spolu v ríšu tmy!
 S ľútosťou hľadiš na mňa? Nechaj to!
 Tým zrakom hľadala i Klytämnestra
 si spasnú cestu k srdcu synovmu;
 no jeho pozahnaté zvysoka
 rameno už ju uderilo v ňadrá.
 A matka sklesla! Vystúp, nevrlý
 ty duchu! V kruhu vtrieľte zatvorenom,
 vy, Furie, a tomu vítanému
 divadlu buďte s úctou prítomné,
 veď ostatnému, najhroznejšiemu,
 čo oprekot ste kedy pripravily!
 Nie nenávisť ni pomsta neostrila
 jej dýku; ona, sestra láskavá,
 je prinútená spáchať mrcha skutok.
 No, neplač! Nie si naskrz na vine.
 Od mojich detských rokov nič som tak
 rád nemal, ako bych bol vstave teba
 milovať, sestra. Áno, zamáchni
 tou svojou oceľou, nič nešanuj,
 rozodri túto hruď a otvor prúdom,
 čo klokocú tu, priechod ich a splav...
 (Omdlený sklesne.)

Ifigenia.

Výlučne samej znášať toto blaho
 a spolu strasť tú nemožno mi, nie. —

Kde si ty, Pylade? Kde, nájdem, ach,
pomocnej ruky tvojej, vzácny muž?
(Vzdiali sa hľadajúc.)

Výstup 2.

Orest (precítia z omámenia a sa zdvihnúť).

Len ešte jeden. Podaj ostatný
chladivý kalich z tichých Léty prúdov
mi k občerstveniu! Skoro života
krč odplavený bude z prs; i skoro
potečie zticha duch môj, prameňu
zapomenutia cele oddaný,
k vám, tône vy, k vám do hmlí večitých.
Dovoľte láskave, že prehánaný
syn zeme na vašom sa pokoji
osvieži posilne! — Čo za šepot
to čujem vo vetvách, ký prudký šelest
hen zo súmraku toho zavievať?
To ony prichodia už, uvidieť
nového hosta! Kto sú toten huf,
čo vznešene sa medzi sebou tešia
jak shromaždený rod by kniežací?
Kráčajú kludne, mladí-starí, mužskí
i ženské; bohom podobajú sa,
aj ponášajú jedna na druhú
chodiace postavy. Hej, oni sú to,
pradedi môjho domu! — S Tyestom
si ide Atrej v milom rozhovore
dôvernom, chlapci, bujní šarvanci,
šantujúc strečkujú si kolo nich.
Niet nepriateľstva tu viac medzi vami,
pohasla pomsta ako slnca svit?
Tak vítaný som i ja, i ja smiem
sa v sviatočný váš pochod zamiešať.

Vitajte, otcovia! Orest to vás
si pozdravuje, ostatný

to kmeňa vášho mužský výstrelok;
 čo vy ste siali, sožal-sobral on:
 obťažný kliatbou sostúpil sem.
 Však ľahšie sa tu znáša každé bremä:
 prijmite, ó, prijmite vo svoj ho kruh! —
 Atreje, ctím si ťa, i teba, Tyeste;
 tu všetci sme zášti zbavení. —
 Ukážte mi otca, ktorého len raz som
 uvidel za živa! — Tys' to, môj otec?
 I matku vedieš dôverne so sebou?
 Smie-li Klytämnestra ruku mi podať:
 v tom páde i Orest smie k nej pristúpiť
 a povedať jej: Hľa, je tvoj syn! —
 Viďte si syna! Privítajte ho.
 Na zemi bol v paláci našom
 vražedný pozdrav istým heslom,
 a plemä starého Tantala
 má svoje radosti s tamtej strany noci.
 Voláte: Vitaj nám! a prijímate ma!
 Ó, k starcovi ma zaveďte, k praotcovi!
 A kde je kmeň ten, abych ho videl,
 tú drahú hlavu, mnohovážnu,
 čo s bohy raz v radu zasadala.
 Zdáte sa otáľať, odvracať sa?
 Čo je to? Trpí ten bohorovný?
 Beda mi, premocní podsveťani
 hrdinským prsiam preukrutné
 prikovali muky železnými
 reťazmi do nepretrženia.

Výstup 3.

Orest, Ifigenia a Pylades.

Orest.

I vy ste už v podsvetie sišli?
 Blaze ti, sestra! Ešte len Elektra chýba:
 dobrotivý boh sošli ju náhle,
 nežnými šípy uroň ju tiež.

Úbohý priateľu, teba mi ľúto!
 No, poď s nami, hybaj k Plutona trónu,
 nový jak hosť pozdraviť hospodára!

Ifigenia.

Brat, sestra: vy, čo po ďalekom nebi
 krásne svetlo za dňa, za noci
 prinášavate ľuďom, zomrelým
 však svietiť nesmiete, ó, zachráňte
 nás: brata, sestru! Sama Diana,
 ty ľúbiš svojho spanilého brata,
 viem, nado všetko, čo ti nebesá,
 zem môžu poskytnúť, aj obraciaš
 panenský obličaj svoj s tichou túžbou
 za jeho večným svetlom večite.
 Ó, nedaj jedináčku, neskoro
 mnou nájdenej, v tmách mi balušiť
 pomätenosti! A ak tvoja vôľa,
 keď tuš' ma skrývala, včuľ konečne
 je vyplnená, ak mne skrz neho
 a jemu skrze mňa chceš spasiteľnej
 pomoci podať: tak, ó, vyváž ho
 čím skorej z okov onej kliatby, aby
 čas záchrany nám drahý neušiel.

Pylades.

Či poznáš nás a tento svätý háj
 a svetlo hen, čo mŕtvym nesvieti?
 Rameno cítiš priateľa a sestry,
 ich oboch, ktorí ešte pevne ťa,
 bo ako živí živého ťa držia?
 Lap sa nás ztuhá; nie sme prázdne tône.
 Daj pozor, čo ti poviem! Slúchaj! Vzchop
 sa zo všetkých síl! Každý okamih
 je drahý a náš návrat odvisá
 na najjemnejších nitkách, ktoré, zdá sa,
 že priaznivá nám pradiť sudička.

Orest (Ifigenii).

Ó, dovoľ, sestra, so slobodným srdcom
 že po prvý raz v tvojich ramenách
 objímam čistú radosť! Boži, vy,
 čo po oblohe, mocou plamenistou
 stravujúc čierne chmáry, putujete,
 a milostive vážni, za strmej
 postávky dlho modlikaný dážd
 pri hromobití, burácaní víchra
 sypete na zem v prúdoch divokých;
 však skoro strastnú čaku smrteľníkov
 stopíte v požehnaní istotu,
 úzkostný podiv premeníte v pohľad
 radosti, v plesný pokrik povďaky,
 keď v rosných kvapkách na skyprelom lístí
 tisícorako zblýska slniečko
 sťa v zrkadlách, a švárna Irida,
 smej pestrý tvárou, okrídlenou rukou
 flór šedý posledných chmár popára:
 tak dopusťte, ó, boži, že i ja
 dožičeného vami v náručí
 milenej sestričky a na širokých
 priateľa prsiach s plnou povďačnosťou
 užijem dosýta a prebytok
 na celý život sebe podržím.
 Už taje kliatba, srdce mi to vraví.
 Eumeníd trojka tiahne, čujem ich,
 v Tartaru zápač hlbokú i s hurtom,
 doliehajúcim hromove až sem
 zďaleka, prichlopujú za sebou
 tie jeho ťažké vráta kovové.
 Zem kúri sladký osveživý zápach
 i zve ma v svoje šíre pláňavy,
 tekavé lapať žitia radosti
 a veličiny bohatiersky honiť.

Pylades.

Nemarte času vymeraného!
 Priaznivý vietor, ktorý rozdúva

nám vetrilá, on teprv nechže vznesie
 radosti našej úplň k Olympu.
 Hybajte! Rýchlej rady potrebné
 a rýchlejšieho ešte rozhodnutia.

Štvrté dejstvo.

Výstup 1.

Ifigenia.

Ak nebeštani obmýšľajú
 niekomu z pozemšťanov
 moc zmätkov kľopotných
 i pripravujú jemu
 z radosti do bolesti
 a z bolesti do radosti
 až na dno hlboko
 otriasajúci priechod:
 tu zavše vychovajú
 v blízkosti mesta
 abo na ďalekom pobreží,
 by v núdze hodinách
 i pomoc bola naporúdzi,
 mu pokojného priateľa.
 Ó, požehnajte, veľkí bohovia,
 Pylada nášho a s ním všetko to,
 nač' sa len v duši svojej podoberie!
 On rameno je v bitke junákovo,
 je svitajúcim okom starcovým
 vo shromaždení: lebo jeho duch
 je kľud a tíša; k nevyčerpaniu
 posvätné dobro mieru zachováva
 a prehánancom podá zakaždým
 z tých jeho hlbín pomoci i rady.
 Mňa s bratom roztrhol; ja tohto iba
 som obdivovala, svoj zas a zas
 zrak na ňom zabudnúť, i neznala som
 to blaho, aké zasvitlo mi s ním,

si ale nijak privlastniť, len som ho
 do svojich ramien ztuha zavrela
 a nepúšťala z nich i necítla
 nebezpeč blízku, čo nás otáča.
 Včuľ práve idú vykonať svoj zámer,
 ta k moru, loď kde so spoločníkmi,
 v choboti skrytá, na znamenie čihá,
 a rozumné mi slová dali do úst,
 ma poučiac, čo za odpoveď mám
 dať kráľovi, keď pošle sem a mi
 doposiaľ zameškané žertvovanie
 súrnejšie naloží. Ach, vidím už,
 mňa vodiť treba ozaj ako dieťa.
 Nepriučila som sa úskokom,
 ni od koho čo vyšľabiariť. Beda,
 oj, beda lži! Tá neslobodí hruď,
 jak každé iné pravdomluvné slovo;
 nás bezpečnými nezrobí, skôr sviera
 každého, kto ju kuje potajme,
 i vracia sa, jak vystrelený šíp,
 kýmś' bohom zvrtnutý a zlyhajúc,
 zkaď brnkol, k tetive a trafí prosto
 do prsú strelca. Starosť na starosť
 sa tiesni v duši mi. Snáď Furia
 zúrivo zasa napadne mi brata
 tam na pôde kde neposväteného
 pobrežia, kto vie? Abo objavia
 ich bojsa? Stírpam až — Pst; zdá sa, čujem
 sa ozbrojencov blížť — Tu som! — Posol
 to ide rýchlym krokom od kráľa.
 Jak tlčie srdce vo mne, moja duša
 však kaboní sa mračnom, ponevác
 mi prichodí v tvár pozrieť mužovi,
 ktorého postretnúť mám klamnou rečou.

Výstup 2.

*Ifigenia, Arkas.**Arkas.*

No, sponáhľaj sa, kňažko, s obeťou!
 Netrpezlive čaká kráľ i ľud.

Ifigenia.

Už dostála bych bola povinnosti
 a tvojmu pokynu, nech znezhody
 nevstúpi prekážka tak medzi mňa
 a vyplnenie.

Arkas.

Nuž a čo je, haťou
 čo kráľovmu sa prieči rozkazu?

Ifigenia.

Náhoda, ktorej nie sme vladármi.

Arkas.

Tak rozpovedz mi, v čom je vlastne vec,
 by oznámil som mu to za horúca:
 bo v sebe uzavrel on oboch smrť.

Ifigenia.

Bohovia ešte neuzavreli ju.
 Z tých oboch mužov starší vinen je
 preliatím krvi blízko-príbuznej.
 I Erinnye prenasledujú
 ho preto zápäť; áno, vnútri chrámu
 samého ho zlo tože posadlo,
 následkom čoho jeho prítomnosť
 nám poškvnila čisté miesto. Práve
 ponáhľam so svojimi pannami
 u mora previesť svätbu tajuplnú,
 tou jeho čerstvou vlnou omyjúc
 bohynin obraz. Preto nikto nech
 náš nepreruší pochod ctihodný!

Arkas.

Oznámim túto novú prekážku
kráľovi zaraz; nepočínaj svätý
úkon prv, než on to dovoľí.

Ifigenia.

To ponechané preds' je samej kňazke.

Arkas.

Tak zriedkavý pád i kráľ zvedieť má.

Ifigenia.

Či jeho rada a či rozkaz nič
na veci nezmení.

Arkas.

No často hoc aj
naoko pýtajú sa mocného.

Ifigenia.

Ach, nevydieraj na mne, čo by som
doprostá mala odoprieť.

Arkas.

Ej, nože
neodopieraj, čo je dobré a
i užitočné.

Ifigenia.

Tedy nechže bude,
ak nepomeškáš.

Arkas.

Hneď som v tábore
s tým zvláštnym náveštím a čosi-kamsi
i tu zas nazad s jeho odkazom.
Ó, kebych mohol mu tak ešte priniesť
zvesť, čo by razom všetko riešila,

čo včuľ nás múti — lebo vidím, ty
si nevšimla si rady verného.

Ifigenia.

Čo mohla som, som vykonala rada.

Arkas.

Vždy ešte máš čas zmeniť pomysel.

Ifigenia.

Tým časom to už nie je v moci našej.

Arkas.

Máš za nemožné, čo ťa stojí ak
námahy kúsok.

Ifigenia.

Možným zdá sa ti,
ponevác tvoje želanie ťa mámi.

Arkas.

Či vskutku na všetko tak chladnokrvne
chceš odvážiť sa?

Ifigenia.

Poručila som
to rukám božským.

Arkas.

Boží ľudí len
po ľudsky zratúvajú.

Ifigenia.

Všetko na ich
poukázaní prstom záleží.

Arkas.

Ja ale vravím, leží v tvojej ruke.
Ba nazlobená kráľa nálada,

jedine ona pripravuje horkú
 smrť týmto cudzincom. Veď samo vojsko
 odvyklo dávno myslou surovým
 tým obetiam a službe krvavej.
 Nejedem, áno, koho dopustenie
 protivné na cudzí breh priviedlo,
 sám pocítil už, ako bohorovne
 chudáka zblúdilca, čo po cudzích
 ho prehánali hraniciach, tu práve
 postretol vlúdny ľudský obličaj.
 Ó, neodvracaj od nás, na čo stačíš!
 Tak ľahko skončíš, čo si počala:
 bo nikde milosrdie nezbuduje,
 sem s neba sišlé v ľudskej tvárnosti,
 rýchlejšie kráľovstvo, jak rmutne kde
 a divo mladý národ, plný sily
 a srdnatosti, ponechaj len
 na seba samého akúsi clivú
 v hľbokej myslí tuchu, ťažko-ťažké
 ľudského žitia vláči bremená.

Ifigenia.

No neochvievaj dušou mi, ňouž preds'
 dľa svojej vôle nie si vstave pohnúť.

Arkas.

Kým čas je, človek nešetří ni námah,
 ni poctivých slov opakovania.

Ifigenia.

Ty namáhaš sa a mne spôsobuješ
 bolesti pritom; márne oboje:
 a preto nechaj ma už.

Arkas.

Práve bôle
 sú, ichž sa dovolávam na pomoc:
 bo priatelia sú ony, dobre radia.

Ifigenia.

Mne zachvacujú dušu násilne,
a predsa nevyhladia nechť —

Arkas.

Jak?

Nuž, pekná duša cítila by nechť
za dobročin, čo skytá šľachetín?

Ifigenia.

Hej, šľachetín, keď, čo sa nesvedčí,
namiesto vďaky mojej mňa chce získať.

Arkas.

Kto náklonnosti necíti, viem, tomu
nechybí nikdy na výhovorkách,
výkrutách. Idem, vojvodovi poviem,
čo prihodilo sa tu. Ó, bys' si
zopakovala v duši medzitým,
jak šľachetne sa proti tebe choval
s príchodom твоjim počnúc do dneška!

Výstup 3.

Ifigenia (sama).

Od tohto muža reči cítim, zrazu
že sa mi srdce v neprihodný čas
zvrátilo v ňadrách. Strach ma popadá! —
Bo ako povodeň vše, bystrými
vzrastajúc prúdy, všetky skaliská
pretečie valno, ktoré na pobreží
vyčnely z piesku: takto zaplavil
mi cele vnútrok prítok radosti.
Ja láskala som v svojich ramenách
vtelenú nemožnosť. Sa zdalo, oblak
že kýsi zas ma nežne obkladá
mäkuškou riasou, by ma zo zeme
zodvihol vozvých a ma ukolísal
v driemotu, ktorou dobrá bohyňa

mi bola vtedy osnovala skrane,
 keď rameno jej silné záchranne
 ma ulapilo. — Môjho brata chvatlo
 to za srdce až výnimočnou mocou:
 ja naslúchala iba náradám
 priateľa jeho; i ich ratovať,
 len to mi ducha popúdzalo stále.
 A úskaliam jak pustej sihoti
 rád lodník chrbát obracia: tak už
 ležala za mnou Tavrida. Včuľ avšak
 úprimný prívet muža verného
 ma znovu vzbudil, upomenul ma,
 že i tu ľudí nechám. Dvojnásobne
 nenávideným stáva sa mi klam.
 Ó, pokojná buď, duša! Počínaš
 var' teraz klátiť sa a pochybovať?
 Nie, tvrdú pôdu svojej samoty
 opustiť musíš! Vystúpivšiu na loď
 zas, uchytia ťa vlny hučkave,
 i zmýliš sa v tom, že by pošmúrnym
 a clivým bol svet vôkol i ty sama.

Výstup 4.

Ifigenia, Pylades.

Pylades.

V Kde ona, bych jej v letku priniesol
 slov veselú zvesť našej záchrany!

Ifigenia.

Tu ma máš ustarostenú i plnú
 očakávania istej útechy,
 juž sľubuješ.

Pylades.

Tvoj brat je uzdravený!
 Po svahu skalnom neposväteného
 hen pobrežia a sypkom po piesku

sme brúsili si spolu v shovoroch
 zvlášť radostných; háj zostal za nami,
 že ani sme sa nespodievali.
 A nádhernejšie, kamdial' nádhernejšie
 oblietal množstvom zlatých perutí
 plam mladosti mu kučeravú hlavu;
 to jeho oko plné žiarilo
 mužnosti pablesky i nádeje
 a jeho voľné srdce oddalo sa
 radosti cele, cele rozkoši,
 neináč slávnej vôli, ztadiaľ teba,
 sloboditeľka, a mňa vyslobodiť.

Ifigenia.

Buď požehnaný, milý herolde,
 a z tvojich úst, čo zahlaholily
 mi takú dobrú zprávu, nikdy nech
 zvuk žaloby a súžby nezazneje!

Pylades.

Viac ešte prinášam: bo v sprievode,
 jak knieža, krásnom šťastie prichádza.
 I spoločníkov našli sme si tam.
 V skalnatej choboti loď schovali
 a sedeli si v hĺbke zarmútení,
 očakávajúc spasnú náhodu.
 Len brata tvojho zazreli, hneď všetci
 s miest poskákali s búrnym jasotom
 a prosiť začali až doliehave,
 by zrýchlil vzácnu chvíľku odplavu.
 Dľaň každá dychtí veslo popadnúť;
 i vietor čoviac zdvihol, šeptajúc,
 ponad kraj, zbadaný hneď od všetkých,
 pár bystrých kriel. A preto sponáhľajme
 sa; ty ma zaveď prosto do chrámu,
 mi do svätyne vstúpiť daj a v nej
 cieľ našich túžob s úctou ulapiť.
 Som dostatočný obraz bohynin

na vycvičených pleciach i sám odniesť;
jak túžim po tej noši žiadúcej!

(Pri posledných slovách ide smerom k chrámu, nezbadajúc, že Ifigenia ho nenasleduje; konečne obráti sa.)

Ty stojíš tam a otáľaš — no, rec mi —
i mlčíš! Zdá sa, že si v rozpakoch!
Čo? Protiví sa nášmu šťastiu snáď
nehoda nová? Oznám! A čiś dala
kráľovi zvedieť slovo rozumné,
na ktorom sme sa usniesli?

Ifigenia.

Hej, dala,
prevzácny muž; ale budeš hrešiť.
Už vzhľad tvoj bol mi tichou výčitkou!
Od kráľa prišiel posol, i čo si mi
na jazyk vložil, to som riekla mu.
On zadivil sa zdanlive i žiadal
s úsilím na mne, taká zriedkavá,
vraj, slávnosť by prv bola oznámená
samému kráľovi a vyčutý
zároveň prejav jeho vôle; práve
na jeho návrat čakám —

Pylades.

Beda nám!
Tak zas nám vlaje nebezpečenstvo
kol' skraní! Prečo si sa opatrne
nezahalila v právo kňazkino?

Ifigenia.

Jak halenu som nepotrebovala
ho nikdy.

Pylades.

Na ten spôsob, duša čistá,
i seba i nás zahubíš.

Och, prečo som len vopred nepomyslel
na tento prípad, poučiac ťa, bys'
i takej vyhla žiadosti!

Ifigenia.

Ach, kľaj
len mňa: moja chyba, cítim krušne —
Lež či som ináč mohla sísť sa s mužom
tým, ktorý rozumne a s vážnosťou
odo mňa žiadal, čo mu srdce to
za pravé priznať muselo, no povedz?

Pylades.

Veruže kamdiar nebezpečnejšie
sa sťahuje to; ale ani tak
nesmieme zúfať, abo nerozvážne
a prenáhľene prezradiť sa. Ty
pokojne vyčkaj návrat poslov, potom
však pekne sa drž, nech si prinesie,
kú zpravu len chce: lebo posvätenia
takého slávneho nariadiť že vždy
patrilo kňazke, a nie kráľovi.
A jestli by si žiadal uvidieť
cudzieho muža, ktorý šialenosťou
je ťažko posadlý, to rozhodne
zas odopri s tým srokom, ako by si
nás oboch v chráme zadržovala
nadobre schovaných. Tak daj nám stihu,
že, svätý poklad ujmúc tomuto
drsnato nehodnému národu,
čo najchytřejšie zutekáme. Znaký
najlepšie šle nám Apolón,
i prvej nežli zbožne podmienke
my dostojíme, on už iste splní
po božsky sľub svoj. Orest slobodný
je, vyliečený! — S oslobodeným,
ó, zaveďte nás, priaznivé vy vetry,
ta k skalnatému ostrovu, kde boh
ten sídli; odtiaľ potom do Mykén,

by skutkom stalo sa, že z popola
 vyhasnutého krbu s preradosným
 jasotom vstanú boží otcovskí,
 a krásny plápol tie ich príbytky
 osvetlí! Tvoja ruka po prvé
 im bude sypať vonný tymián
 zo zlatých misiek. Áno, cez prah onen
 ty opäť vnesieš spásu dnu i život,
 usmieriš kliatbu, no a svojet zas
 ozdobíš sviežim kvietím života.

Ifigenia.

Keď teba počujem, ó, drahý, tu
 tá duša vo mne, ako za slniečkom
 kvet, obracia sa, lúčom tvojich slov
 trafená, tvárou k sladkej úteche.
 Jak obzvláštna je prítomného druha
 reč bezpečná, reč, nebeských jejž síl
 postráda jedinec i tíško klesá.
 Bo pomaly zrá, v prsiach stiesnene,
 v ňom pomysel i odhodlanie; kdežto
 milujúceho teplá prítomnosť
 tak ľahko by ich zplna rozvila.

Pylades.

Buď zdravá! Zabehnem včuľ priateľov
 zas uspokojiť, ktorí, viem, že v túžbach
 vyčakávajú — Potom hneď a hneď
 späť prikvitnem a budem u skaly tej
 striežť v kroví na tvoj pokyn — Čože hútaš?
 Jak vidím, naraz zticha zatiahol
 kys' smútku tieň ti otvorené čelo.

Ifigenia.

No, odpusť! Ako ľahké oblaky
 pred slncom, tak, hľa, tiahnu popred dušu
 mi tesklivosť a ľahká starostlivosť.

Pylades.

Neboj sa! Podvodne síc' uzavrel
strach tesnú smluvu s nebezpečenstvom;
no oba sú si stále tovarišia.

Ifigenia.

Tú starostlivosť za šľachetnú mám,
čo varuje ma, abych kráľa, ktorý
sa drahým stal mi otcom, potuteľne
neoklamala, neobrala ho.

Pylades.

Kto brata zabíja ti, tomu ujdeš.

Ifigenia.

Ten istý je, kto dobre zrobil mi.

Pylades.

Ni reči o nevďaku, potreba
kde rozkazuje.

Ifigenia.

Nevďak zostane
zaiste nevďakom vždy; potreba len
ho vyhovára.

Pylades.

A najmä teba s celou istotou
tak pred bohmi, jak pred ľuďmi.

Ifigenia.

ach, srdce nie je uspokojené. Všetak moje,

Pylades.

Priprísna požiadavka znamená
ukrytú pýchu.

Ifigenia.

Ja nič neskúmam,
ja cítim len.

Pylades.

Ak pravý je tvoj cit,
tak musíš sa ctiť.

Ifigenia.

Celkom bez poškvvrny
len požíva sa srdce.

Pylades.

Tak si sa,
hľa, v chráme zachovala; avšak tam
von život učí nás, by menej boli
sme prísni proti sebe, neináč
naproti druhým; aj sa naučíš
raz tomu, hej, tiež. Veď tak podivne
je sformované pokolenie ľudské,
tak na rozličný spôsob sviazané
i pouzlené je, že v sebe samom,
ni s inými ver' nikto nemôž' čisto
a bezo zmätku udržať sa. Aj
nie sme tu na to, by sme súdili
nad sebou; na zemi tej putovať
a svoju cestu vždy mať na zreteli,
to človekova totu najprvšia,
najbližšia povinnosť: bo zriedka pravo
on ocení, čo kedy vykonal,
a to, čo robí práve, temer nikdy
oceniť nezná

Ifigenia.

Takmer prekonávaš
ma pre svoj náhľad.

Pylades.

Či je potrebné
prehovárať, kde už vopred výber
je vytvorený? Brata, seba a
priateľa zachrániť len jedna je
tu cesta; budeme sa spytovať,
či máme ísť ňou?

Ifigenia.

Ó, daj predlievať mi,
bo sám ty iste krivdu podobnú
bys' nevykázal nikdy chladnokrvne
mužovi, voči nemuž by si sa
za dobrodenie cítil zaviazaným.

Pylades.

Keď zahynieme, očakáva ťa
výčitka ostrejšia, bo tehotná
zúfalstvom. Vidno, nie si navyknutá
na stratu, keďže ohromnému zlu
môcť uniknúť, ni liché slovíčko
len nechceš žertvovať.

Ifigenia.

Ó, kebych tak
v tých nádrách mužské mala srdce, ktoré,
prechováva-li smelý úmysel,
pred každým iným hlasom uzavrie sa!

Pylades.

Darmo sa zdráhaš; ruka železná
nutnosti velie, a jej vážny kýv je
najvyšší zákon, jemuž boží sami
sú podrobení. Mlčky panuje
večitej sudby nedoradná sestra.
Čo ona nakladá ti, znášaj; rob,
čo vše ti káže. Ostatné vieš sama.
Hneď prídem nazad, z tvojich svätých rúk
velebnú prijať pečať záchrany.

Výstup 5.

Ifigenia (sama).

Musím ho poslúchnuť: bo svojich vidím
 v nebezpečenstve páľčivom. Lež, ach,
 môj vlastný osud zapríčiňuje
 mi na tisíce obáv — Ó, či nemám
 ratovať tichú nádej, juž som
 v samote krvou plekávala? Jak,
 má táto kliatba tedy večne vládnuť,
 ten rod by nikdy s požehnaním novým
 sa nemal povzniesť? — Všetko pomíja,
 najlepšie šťastie, sila života
 najkrajšia zvädá vpokon! Čo nie kliatba?
 Tak by som tedy bola nadarmo
 sa úfala, tu uschovaná, lósu
 odňatá nášho domu, čistou že
 raz pravickou a bezúhonným srdcom
 usmierim ťažko znešvárený byt.
 Veď sotva v týchto ramenách mi brat
 z choroby besnej rýchlo, čudesne
 bol zotavený; sotva blíži sa
 loď dlho prosená, by do prístavu
 ma otcovského sveta priviedla:
 už hluchá núdza dve mi neprávosti
 nakladá razom rukou medenou:
 tu svätý, sverený mi, vysoko
 vážený obraz ukrasť a tam zaviest
 zas muža, jemuž život doposiaľ
 i upravenie sudby ďakujem.
 Ó, len by v mojej hrudi naposledy
 nevzklíčil odpor, len by titanov,
 tých starých bohov bezdná nenávisť
 vám naproti, vy, olympickí, i tie
 priútle ňadrá neulapila
 pazúrmí supími! Ó, ratujte
 ma, ratujte svoj obraz v duši mojej!

Piesenka stará zvučí v ušiach mi —

zabudla som ju, rada zabudla —
 sudičiek pieseň to, juž hrôzyplne
 ťahaly vtedy, veľký Tantal keď
 sa so zlatistej rútil stolice:
 trpely so šľachetným priateľom
 tým spolu, ľúte dmuly sa ich prsia
 a strašlive sa spev ich ozýval.
 Za nášho detstva dojka nôtila
 mi ju a bratom-sestrám, pamätám sa.

Nech bojí sa bohov
 pokolenie ľudské!
 Tí trímajú vládu
 vo praviciach večných
 a môžu jej užiť,
 jak páči sa im.

Ten boj sa ich dvojmo,
 koho raz tak vznesú!
 Na končiaroch, chmárach
 sú stolice k službám
 i zlatisté stoly.

Zdvihne-li sa rozpor:
 tu hostia sa zvalia
 s posmechom a hanbou
 do polnočných hlbín,
 i čakajú márne,
 poputnaní v tmách,
 na spravodlivý súd.

No oni si sedia
 o večitých sviatkoch
 u tabúl tam zlatých.
 So štíta si na štít
 nebotyčných vrchov
 prekračujú slávne:
 z pažerákov bezdna
 im dymí sa dychot

zadrhnutých obrov,
jak obetné vône,
tak ľahučká oblač.

Tu odvrátia vládci
svoj žehnavý pozor
hoc od celých rodov
a vyhybujú, by
vo vnukovej tvári
uzreli raz milé
im, vraviace zticha
praotcove ťahy.

Tak sudičky pely,
a vyhnanec slúcha
kdes' v brlohoch nočných,
už starec, tie piesne,
spomína si detí,
spomína i vnúcat
a hlavou vše zchvie.

Piate dejstvo.

Výstup 1.

Toas, Arkas.

Arkas.

Vo zmätku musím, kráľu, sa ti priznať,
že ani si len neviem predstaviť,
kam upraviť mám svoje podozrenie.
Či sú to väzni sami, na útek
čo ukradomky pomýšľajú? Abo
i kňažka je, čo im v tom pomáha?
Aj čo deň vzmáha, veľadí sa chýr:
vraj, loď, čo týchto oboch priviezla,
sa skrýva ešte vždy kdes' v choboti.
A pomätenosť muža toho, táto

posviacka, svätá leda záminka
 tohoto odkladania s žertvovaním:
 to všetko vyzýva zlú domnienku
 vždy hlasnejšie a káže opatrnosť.

Toas.

Nech sama kňážka zaraz príde sem!
 A potom choďte, prekutajte rýchle,
 bedlive brehy počnúc s predhorím
 až po temravý háj ten bohyne.
 Šetrite jeho hĺbky posvätné;
 s rozvahou porozložte osídla,
 a kde ich dopadnete, zlapajte ich,
 jak v prípadoch tých váš je obyčaj.

Výstup 2.

Toas (sám).

Úžasne búri zlosť mi v prsiach: predne
 jej oproti, juž mal som za svätú;
 tak proti samému mne, čo som svojou
 zhovievavosťou ju a dobrotou
 pre zradu vzdelať. Človek veľmi dobre
 uvykne otroctvu, i učí sa
 poslúchať ľahko, keď ho slobody
 docela zbavíme. Hej, nech tak ona
 do surových rúk môjho pradeda
 by bola upadla, a svätý vztek
 bol by ju ušetril: tu verže bola
 by rada bývala, že sama hoc
 môž' zachrániť sa; s povďačnosťou by
 uznala bola také dopustenie
 i bez nutkania cudziu cedila
 krv pred oltárom; bola za povinnosť
 by považovala, čo patrnu
 potrebou bolo. Teraz v hrudi jej
 láskavosť moja vyviedla, hľa, drzú
 požadovačnosť. Podaromnici
 som úfal sa ju zaviazať si navždy;

veď po vlastnom sa pachtí osude.
 Pochlebovaním získala mi srdce;
 včul' vzopriem-li sa mu: tak vyhľadá
 si cestu ľstivosťou a podvodom,
 a moja dobrotivosť, zdá sa, je
 vlastníctvom u nej dávno zastaralým.)

Výstup 3.

Ifigenia, Toas.

Ifigenia.

Ty voláš ma! Čo privádza ťa k nám?

Toas.

Že pretahuješ s obetou. Vráv, prečo?

Ifigenia.

Ja Arkadovi vysvetlila všetko.

Toas.

No rád bych čul to ešte od teba.

Ifigenia.

Bohyňa dáva ti čas k rozváženiu.

Toas.

Na čase var' skôr tebe záleží.

Ifigenia.

Keď rozhodnutím dravým zatvrdlo
 ti srdce: tak bys' nemal prichádzať!
 Kráľ, žiadajúci niečo neľudského,
 dosť nájde sluhov, ktorí za milosť
 a za plácu i polovicu kliatby
 samého skutku s chvatom zaberú;
 lež aspoň jeho prítomnosť, tá zbudne
 nezabrudená. Akže smýšľa smrť,
 to vo vznešenej robí, ťažkej chmáre,

a jeho posli potom blčiaci
zmar na temeno snesú chuďasovo;
on ale povznáša sa pokojne
a ulieta si cez výšiny svoje,
pre poddaného nedostižný boh,
ďalej a ďalej v búrnej víchrici.

Toas.

Tie sväté pery hudú drsnú pieseň.

Ifigenia.

Nie kňazkine, len oné vlastnej dcéry
Agamemnona. Ako, neznámej
si slovo uctieval a vážil si,
i princeznej chceš zprudka rozkazovať?
Nie! Od mala som bola naučená
poslúchať, predne svojich rodičov
a potom božstvo, i jak poslušná
som cítila sa zavše v svojej duši
najkrajšie slobodnou; no tvrdým rečiam
jedného muža, jeho výbuchom
surovým poddávať sa, tomu som sa
nenaučila ani tam, ni tu.)

Toas.

Nie ja, lež starobylý zákon ti
tu rozkazuje.

Ifigenia.

Och, viem: dychtive
sa zadrapieme do zákona, čo
náruživosti našej za zbraň slúži.
Mne avšak iný vraví, starší, bych sa
ti sprotivila, príkaz, jemuž je
osobou svätou každý cudzinec.

Toas.

Tak sa mi zdá, tí dvaja zajatci
až priveľmi sú blízki tvojmu srdcu:

bo z účasťenstva s nimi, z pohnutia
zabúdaš prvé rozumnosti slovo,
že mocného je dráždiť nevoľno.

Ifigenia.

Nech hovorím či mlčím: vždy znať môžeš,
čo tkvie mi v srdci i vždy zostane.
Či rozpomienka na podobný osud
vše neotvorí srdce zamknuté
pre súcit k úbohým a útrpnosť?
Oč viac to moje! V nich sa sama vidím.
Veď pred oltárom som sa triasla tiež,
a slávnostne smrť obklúčila včasná
mňa, kľachiacu; už bleskne švihol nôž,
života plnú zaklať hruď, môj vnútrok
sa s desom vzbúril, zakalil sa zrak,
a zrazu — octla som sa zachránená.
Sme, čo nám bozi priali z milosti,
nie povinní tiež dopriať nešťastným?
Tak vieš už všetko, cele poznáš ma,
i mal bys' vôľu ma preds' prinucovať?

Toas.

Buď službe poddajná, nie pánovi.

Ifigenia.

Mlč o tom, neokrašľuj násilie,
čo slabosti sa ženskej teší. Som
tak narodená slobodne jak mužský.
Nech syn by tak stál Agamemnonov
ti zoči-voči a ty žiadal bys',
čo nepatrí sa: ver' tiež mal by meč,
by rameno mal práva svojho srdca
si obhájiť. Ja nemám ničoho
krem slov, i šľachetnému veru svedčí
sa mužovi, by slova žien si vážil.

Toas.

[Viac vážim si ho než bratovho meča.]

Ifigenia.

Zdar zbraní vrtkavý je ako žreb;
i žiaden súper obozretný nemá
ver' protivníka za nič. Lebo ani
slabocha nenechala príroda
oproti vzdoru-prieku bez pomoci.
Mu vo Isti dala radosť nachodiť,
ho naučila kúskom umelým;
hneď vyhne, omešká či obíde.
Hej, násilník si zplna zasluhuje,
že v nich sa cvičia, precibrujú v nich.

Toas.

No prozreteľnosť zchytra postaví sa
Isti do cesty.

Ifigenia.

Veď duša čistotná
tej ani nikdy neupotrebí.

Toas.

Nevypovedaj neopatrne
svoj vlastný ortieľ to.

Ifigenia.

Ó, kebys' vedel,
jak duša moja ťažko bojuje,
by mrcha dôpust, ktorý prikvačiť
ma chce, už v prvý nápad odrazila
som srdnate! Či ozaj voči tebe
tak totu stojím holá, bezbranná?
Úprimnú prosbu, nežnú ratolesť,
v pravici ženy silnejšiu než meč
a všetka zbroj, tú, ach, si odstrčil:
i čo mi zbúda včuľ, si svoje vnútro
môcť obrániť? Mám asnáď bohyňu
o dáky zázrak unúvať? — Nuž, niet,
niet žiadnych viac síl v hĺbkach mojej duše?

Toas.

Tak badám, oboch cudzincov ťa lós
ustarostenou robí vyše miery.
I kto sú oni, hovor, za ktorých
tvoj duch sa takto dvíha mohutne?

Ifigenia.

Sú — zdajú sa byť — za Grékov ich držím.

Toas.

Nuž, krajani sú tedy? Hm — a oni
akiste krásny obraz návratu
vymaľovali v tebe v farbách sýtych?

Ifigenia (po krátkom mlčaní).

Či na skutky by neslýchané muž
mal iba právo, ozaj? Tedy on
len nemožnosť smie na vypuklú valne
hrud' bohatiersku pritísnuť, či tak?
Čo veľkým zovie svet? Čo dvíha ducha
o triaške vždy sa opakujúcemu
vypravovateľovi, ako to,
čo s nepravdepodobným výsledkom
najzmužilejší počal? Kto v čas nočný
sám k táboru sa vraha priplúži,
i nenazdajky, ako požiar zúriac,
prepadne spiacich, vzbúdzajúcich sa,
konečne, svieraný od obodrelých,
na nepriateľských preds' len paripách
sa vráti s korisťou: či jedine
ten potom býva zvelebovaný?
Alebo onen jedine, čo, cestou
bezpečnou povrhnuť, sa všetečne
do vrchov a hôr pustí neschodných,
ich prebrsť, preískať ich krížom-krážom,
by od zbojníkov vidiek očistil?...
Nič pre nás nezostáva? Útla žena,

tá musí vzdať sa prirodzeného
 jej práva, povahy zrieť: divoškou
 byť proti divochom, jak Amazonky
 raz, o právo vás meča olúpiť
 a krvou pomstiť potlačovanie?...
 Spuchá i padá v hrudi smelý podnik:
 výčitke veľkej neujdem, viem, ani
 zlu ťažkému, ak sa mi nezdará;
 no vám ho, bozi, skladám na kolená!
 Ak pravdiví ste, ako chvália vás:
 tak dokážte to svojím príspevím
 a skrze mňa, tvor slabý, oslávte
večitú pravdu! — Áno, čuj, ó, kráľe,
 tajomný klam sa strojí — Nadarmo
 sa dopytovať budeš na zajatých:
 tí odišli a vyhľadajú druhov,
 čo pri pobreží s loďou čakajú.
 Ten starší, čo ho neduh zachvátil tu
 a včul i opustil — on Orest je,
 môj brat, a druhý jeho dôverník,
 od mladi priateľ, menom Pylades.
 Apolón posielal ich z diaľnych Delfov
 na tento breh s tým božským rozkazom,
 Dianin aby obraz ukradli
 a sestru kuňmu priniesli, a za to
 sľubuje tomu od zúrivých Furíj
 prenasledovanému, hriešnikovi
 z preliatia matkokrvi, úplné
 oslobodenie. Tak, hľa, oboch som,
 tých z Tantalovho domu pozostalých,
zručila tvojim rukám: zahub nás —
 ak trúfaš si.

Toas.

Var' myslíš si, že divý
 Skýt, barbar, musí počuť pravdy hlas
 a ľudskosti, hlas, jehož Atrej, hoc
 Grék, neslyšal?

Ifigenia.

Ten každý počuje,
 pod ktorýmkoľvek narodený nebom,
jemužto života zdroj cez hruď čisto
 a bez prekážky preteká. — Ó, čím
 ma, kráľu, obmýšľaš, tak pohrúžený
súc v mlčanlivom duše hlboku!?
 Je zmar to? Tak mňa usmrť najprvej!
 Bo teraz cítim, keď už záchrany
 niet pre nás viacej, nebezpeč tú hroznú,
 do ktorej milých prenáhlene schválne
 sem uvrhla. Ach, beda, sputnaných
 mám vidieť pred sebou, strach! — S akým **zrakom**
 mi Iza sa s bratom rozviest, ktorého
 zavraždím? Nikdy nebudem viac môcť
 do roztomilých očí jemu pozrieť!

Toas.

Tak šudieri tí, snujúc-motajúc,
 zavrenej dlho, žiadostiam ich ľahko,
 ochotne veriacej, hľa, akou priadzou
 oplietli hlavu!

Ifigenia.

Nie, ó, kráľu, nie!

Veď možno podvieť ma; no títo verní
 sú pravdiví. Ak za iných ich nájdeš,
 tak daj im padnúť a mnou povrhni,
vyobcuj v potrest môjho bláznovstva
 ma na smutný breh hociktorej v mori
 skalistej výspy. Je-li však muž tento
 tak oddávna mnou u oltára hen
 vše prosený, môj milovaný brat:
 tak prepust' nás, buď k obom pokrvným,
 jak ku samej si sestre býval, vľúdny.
 Môj otec padol vinou svojej ženy,
 a ona skrze syna svojho zas.
 Posledná nádej kmeňa Atrejovho
 spočíva jak prút na ňom výlučne.

Nuž, dovoľ, s čistým srdcom, s rukou čistou
 že prejdem ta a dom náš usmierim.
 Ty dodržíš mi slovo! — Jestli kedy
 by návrat k mojím usnadnil sa mi,
 mi prisahal si, že ma prepustíš,
 a možnosť návratu je skutkom dnes.
 Kráľ neprerieka, obecní jak ľudia,
 vše v nesnádzi, by prositeľa striasol
 sa na chvíľu; ni nesľubuje on
 na prípad, ktor'mu sám sa neúfa:
 i teprv vtedy pociťuje výsosť
 dôstoja svojho, akonáhle môž'
ošťastniť vskutku očakávateľa.

Toas.

Nevrle, ako oheň proti vode
 sa bráni v zápase i sršiac-šumiac
 chce nepriateľa zničiť, asi tak
 hnev oháňa sa spurne v prsiach tých
 pred tvoj'mi slovami.

Ifigenia.

Ó, milosti
 daj pláť mi, ako posvätnému svetlu
 tichého obetného plameňa,
kol' ovenčenej plesným chválospevom
 a povďakou i radosťou!

Toas.

Jak často
 ma utíšil ten hlas!

Ifigenia.

Ó, podaj mi
 pravicu na znak mieru!

Toas.

Žiadaš primoc
 v tak krátkom čase.

Ifigenia.

Výkon dobrého
nepotrebuje uvažovania.

Toas.

Ba veľmi mnoho, bo i dobru zápäť
zlo dochádzava.

Ifigenia.

Pochyba len čo
obracia dobro na zlo. Neomýšľaj
sa; poskytni, jak ponúka ťa cíť!

Výstup 4.

Orest (ozbrojený) a *predošlí*.

Orest (obrátený za scénu).

Zdvojnásobnite sily! Zdržte ich!
Len na pár okamžení! Neustúpte
ni na krok zástupu a chráňte cesty
pre mňa a sestru ku korábu!

(K Ifigenii, nezbadajúc kráľa.)

Pod,
sme prezradení. Času na piad' ak
nám zbýva k úteku. No, rušaj rýchle!

(Vtom zazrie kráľa.)

Toas (siahnuť po meči).

Vo prítomnosti mojej žiaden chlap
beztrestne neobnaží meča.

Ifigenia.

Och,
neznesväcujte bydlo bohyne
vztekom a vraždou! Kážte svojim ľuďom
sa zastaviť; mňa poslúchajte, kňazku,
mňa, sestru!

Orest.

Povedz, sestra, mi,
kto je on, čo nám hrozí?

Ifigenia.

Poucti

v ňom kráľa, čo sa druhým stal mi otcom!
Ach, odpusť, brate; ale detinské
to moje srdce celý osud náš
sverilo jeho rukám. Vyjavila
som mu váš úklad a tým dušu svoju
pred zradou zachovala.

Orest.

A či chce
on návratu nám dopriať pri pokoji?

Ifigenia.

Tvoj blýskavý meč zakazuje mne
ti odpovedať.

Orest (keď zastrčil meč).

Tedy hovor včul!

Jak vidíš, nasluchujem slovám tvojim.

Výstup 5.

Predošli. Pylades, onedlho za ním
Arkás, obaja s vytaseným mečom.

Pylades.

Nepredlievajte! Sily ostatné
sobrali naši; v boji cúvajúcich,
ich k moru zatlačujú pomaly.
Lež aký shovor vojvodov tu čujem!?
Toť, vznešená je hlava kráľova!

Arkás.

Pokojne, jak sa svedčí ti, ó, kráľu,
tu stojíš proti vrahom. Ale hneď

pokutujeme opovážlivosť;
už ustupuje, klesá prívrženosť
ich, a ich loď je naša. Slovíčko
len od teba, a stojí v plameňoch.

Toas.

Chod! Rozkáž zastať môjmu národu!
Nik nepoškodzu nepriateľa, pokým
my rokujeme. (Arkas odíde.)

Orest.

Prijímam tiež. Id,
priateľu drahý, shromažď ostatok
našincov; no a potom pri tichosti
očakávajte konca, bohovia
čo pripravujú našim počinom. (Pylades odíde.)

Výstup 6.

Ifigenia, Toas a Orest.

Ifigenia.

Sprostite starosti ma prvej, než
začnete hovoriť. Veď obávam sa
rozopre veľmi, jestli ty, ó, kráľu,
nebudeš slúchať na lahodný hlas
uznanlivosti, a ty, brat môj, ak
mladosti prudkej nenaložíš uzdu.

Toas.

Ja potlačím svoj hnev, jak na staršieho
sa zavše svedčí. Daj mi odpoveď!
Čím dokážeš, že Agamemnonov
si syn a tejto bratom?

Orest.

Tu je meč,
nímž udatných on mužov Troje ubil.
Ten odobral som jeho vrahovi

a nebešťanov prosil zmužilosti
 mi, ramena i šťastia nadeľť,
 jak mal ich veľký kráľ ten, a než jemu,
 i dožiťť mi k tomu krajšiu smrť.
 Svoľ dajedného z čelných tvojho vojska
 a postav mi ho sokom oproti,
 sa rozumie, že najlepšieho z nich.
 Odkedy bohatierov chová zem,
 žiadnemu cudzincovi odoprená
 nebola táto žiadosť.

Toas.

Takého

predpráva starý mrav náš nedopúšťa
 už vôbec cudzincom.

Orest.

Tak zavedť ty

mrav nový, počnúc so sebou a so mnou!
 Nasledovaním schváli celý národ
 čin čestný panovníkov za zákon.
 No daj mi nielen za slobodu našu,
 lež, ako cudzincovi, zápoliť
 i za cudzincov. Jestli padnem v boji,
 tak ortieľ ich je s mojím zároveň
 vyrčený; ak však šťastie dopraje
 vrch obdržať mi, v páde tom nech nikdy
 k pobrežiu tomu nepribije človek,
 by bystrý pozor lásky pomocnej
 ho nestretol, a každý pri odchode
 uveličený nech sa lúči s ním!

Toas.

Tak badám, mládenče, nie nehodný si
 predchodcov slávnych, nimiž chlúbiš sa.
 Je rúci počet chlapín šlachetných
 i chrabrých, čo ma sprevádzajú; ale
 i ja sám ešte, v rokoch, pomeriam
 sa s protivníkom, aj som hotový

hneď za horúca na hru náhodnú
skrížených zbraní s tebou podobrať sa.

Ifigenia.

To na žiaden pád! Tohoto, ó, kráľu,
nenačím krvavého dôkazu.
Preč s rukoväťí mečov s pravícami!
Myslite na mňa, moje poslanie.
Veď prchký boj, hej, zveční muža vždy:
keď padne aj, ho pieseň velebí.
No nekonečné slzy pozostalej
a opustenej ženy nespočíta
potomstvo žiadne; básnik mlčí tiež
o tisíc preplakaných dňoch i nociach,
kde tichá duša v clivej samote,
ach, darmo tesklí i sa namáha
utrateného, náhle odišlého
priateľa svojho nazpät privolať,
i zhrýza, zožiera sa sama v sebe.
Mňa samu varovná péc zavčasu
upozornila, by ma dákeho
zbojníka podvod z bezpečného tu
nevyrval útočišťa, nezapredal
ma do otroctva. Pilne vyspýtala
som oboch ich, sa povyzvedala
na okolnosti, požiadala znaky,
a včuľ už moje srdce isté je.
Vid' na pravej mu ruke znamenie
tu sta by zo troch hviezd, čo v deň ten už,
jak narodil sa, bolo viditeľné
a ktoré na vážny čin, aký táto
päsť mala zrobiť, žrec bol vyložil.
Pozatým presvedčil ma dvojnásobne
ten šrám, hľa, ktorý, ako vidíš, mu
obrvu kála. Ako dieťaťu
mu dala Elektra, už povahou
tak prudká zavše, k tomu nepozorná,
zo svojich ramien na zem upadnúť.
Narazil práve na trojnožku — On to —

A či mám ešte s otcom podobnosť,
mám vnútorný snáď jasot svojho srdca
ti za svedkov tiež uviesť istoty?

Toas.

A hoci tvoja reč by rozptýlila
pochybu každú, hoci svoj bych hnev
ja skrotil v prsiach tých: tak predsa len
zbroy osudná, tá musí medzi nami
rozhodnúť; ináč smieru nevidím.
Tí prišli, ako sama priznávaš,
ma o bohynin obrať svätý obraz.
Myslíte, toto dám si len tak páčiť?
Grék často obracia svoj lakotný
zrak po pokladoch diaľnych barbarov,
po zlatom rúne, koňoch, švárnych dcérach;
no nie vždy priviedlo ich násilie
a prefíkanosť domov šťastlive
so zachváteným maním oným.

Orest.

Obraz,

ó, kráľu, ten nás nesmie rozdvojiť!
Včuľ poznávame omyl, akým boh
jak závojom nám ovlí siré hlavy,
keď bol nám naložil sem cestovať.
Ja o radu ho a zbavenie prosil
sprievodčích Furíj, a on preriekol:
„Ak sestru prinesieš, čo na tavridskom
pobreží v chráme proti vôli dlíe,
zpäť do Grécka, tak kliatba sníme sa.“
My vyložili si, že Apolóna
to sestra má byť, a on, sestrička,
hľa, myslel teba! Prísne okovy
sú tedy uvoľnené; svojim zas,
ty svätá, vrátená si. Tebou tknutý
som ozdravel; v tom tvojom náručí
ma posledný raz pochytilo zlo

všetkými spáry svojimi a desne
až do špikov ma vydrvilo; s tým
huš! utieklo jak zmija do diery.
I znova požívam toť skrze teba
dňa šire svetlo. Krásne, velebne sa
mi ukazuje rada bohyne.
Jak svätý obraz, na ňomž utkvelo
nezmeniteľné mesta prividenie,
tajomným slovom božským vyrknuté,
ťa vzala so sebou, tá domu nášho
ochránielka; v svätej tíši ťa
hájala k spáse bratovej a tvojich.
Keď každá pomoc na širokom zeme
okruhu zdá sa byť zmarenou,
ty, ajhľa, podávaš nám opäť všetko —
Ó, daj sa duši svojej k pokoju
privrátiť, kráľu! Neráč prekážať,
by svätbu domu otcovského ona
včuľ dokonala, prinavrátila
mä sieni smierenej a na hlavu mi
tam postavila starú korunu!
Za požehnanie, áno, odpláť sa,
ktorého ona uštedrila ti,
a dovoľ, nech ja teraz používam
práv bližšieho! Tak násilie a lešť,
najvyššia sláva mužov, zahanbené
ostanú pravdou vznešenej tej duše,
a detinsky až čistá dôvera
naproti mužovi to šľachetnému
si zaslúženej dôjde odmeny.

Ifigenia.

Pamätaj svoje na slovo, a touto
z úst priamych, verných pošlou prímluvou
daj obmäkčiť sa! Pozri na nás! Ver'
nie často si mal ku tak čestnému
počinu príležitosť. Odpriet
ho nemôžeš, a preto zrob ho zaraz.

Toas.

Nuž, chodte!

Ifigenia.

Nie tak mrzute, môj kráľu!
 Bez požehnania, čo viac, v nevoli
 sa nerozlúčim s tebou. Nevyžen
 nás zrovna! Vľúdne právo pohostinské
 nech od teba k nám zavláda: tak sme
 nie navždy medzi sebou roztrhnutí
 a rozvedení. Prevzácny a drahý,
 jak otec môj bol, tak si mi i ty,
 a tento dojem utkvie v duši mojej.
 Keď najmenší hoc z tvojho ľudu vše
 späť prinesie mi k uchu zvuk ten hlasu,
 čo navykla som u vás počúvať,
 a uvidím-li na najchudobnejšom
 váš kroj: ja prijať som ho hotová
 jak boha; sama lôžko usteliem mu,
 ho na sedadlo pozvem u ohništa
 a iba na teba a osud tvoj
 sa budem ho zas a zas vypytovať.
 Ó, nechže štedrí bozi doprajú
 ti tvoje za skutky a za tvoju
 láskavosť dobre zaslúženej mzdy!
 Buď zdrav'! Ó, obráťže sa tvárou k nám
 a milé vráť nám slovo rozchodu!
 Tak potom vzduje vietor nežnejšie
 v let vetrilá a slzy lahodnejšie
 potečú z očí lúčiaceho sa.
 Buď zdrav' a podaj mi jak priateľstva
 starého záloh svoju pravicu.

Toas.

No, zdravi buďte!

O B S A H.

Zo Schillera:

	Strana
Dievča z cudziny	7
Túžba	8
Deľba zeme	10
Devina žaloba	12
Dityramb	13
Bohovia Grécka	14
Pegazus v jarme	19
Slová viery	24
Slová bludu	26
Zahalený obraz saiský	28
Nádej	31
Moc spevu	32
Pieseň o zvone	34

Z Goetheho:

Balady:

Mignon	55
Spevec	56
Rybár	57
Pokladokop	58
Kráľ v Tule	59
Dobrák a Dobráčka	60
Zvon, ktorý chodí	62
Účinok do diaľky	63
Pánik a mlynárča	64
Tanec umrlcov	66
Čarodejnicky učeň	68

Zlyriky:

Venovanie	72
Šťastliví manželia	75
Spev duchov nad vodami	78
Pri ohliadaní Schillerovej lebky	79

Faust. Tragédia. Časť prvá	81
Ifigenia na Tavride. Divadelná hra	295

